

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU
UYARINCA
BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ SONRASINDA
REHİN KONUSUNUN MÜLKİYETİNİN
DEVREDİLMESİ**

Halit Murat ERKEK

Tez Danışmanı

Dr. Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL

YÜKSEK LİSANS

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TİCARET HUKUKU BİLİM DALI

ARALIK-2024

**TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU UYARINCA
BORÇLUNUN TEMERRÜDÜ SONRASINDA
REHİN KONUSUNUN MÜLKİYETİNİN DEVREDİLMESİ**

Halit Murat ERKEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TİCARET HUKUKU BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ARALIK 2024

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Halit Murat ERKEK

11/12/2024

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Ticaret Hukuku Programı yüksek lisans öğrencisi Halit Murat Erkek tarafından hazırlanan “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Borçlunun Temerrüdü Sonrasında Rehin Konusunun Mülkiyetinin Devredilmesi” başlıklı tez çalışması 11.12.2024 tarih ve saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

Danışman: Dr. Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Özel Hukuk Anabilim Dalı)

Kabul

Ret

Jüri Üyesi: Dr. Esra KAŞAK
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Özel Hukuk Anabilim Dalı)

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Aydın Alber YÜCE
(Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Özel Hukuk Anabilim Dalı)

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca
Borçlunun Temerrüdü Sonrasında
Rehin Konusunun Mülkiyetinin Devredilmesi
(Yüksek Lisans Tezi)

Halit Murat ERKEK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ARALIK - 2024

ÖZET

1447 Sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nun uygulanmasında yaşanan sıkıntıların ve mevzuattaki eksikliklerinin giderilmesi, KOBİ'lerin finansmana erişiminin daha da kolaylaştırılması, finansman temininde bilinen teminatlar haricinde alacaklı lehine başka türde teminatların yaratılması, alacağın tahsil edilememesi halinde alacaklının teminattan yararlanabilmesi adına alternatif hukuki çözüm yollarının sunulması amacıyla Ticari İşletme Rehni Kanunu ilga edilerek yerine Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe konmuştur.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile daha önceden Türk Hukukunda bulunmayan yeni bir usul getirilmiş; alacağın zamanında tahsil edemeyen, öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının, üzerine lehine rehin tesis edilmiş olan taşınırın mülkiyetinin icra müdürlüğü aracılığıyla doğrudan kendisine devredilmesini talep edebileceği öngörülmüştür.

İşbu araştırmada da yeni getirilen bu usul incelenmiş, kaynak ve uygulama araştırması yapılmış, yedi yıldan uzun bir süredir yürürlükte bulunmasına rağmen rehinli taşınırın mülkiyetinin rehin alacaklısına devredilmesi usulünün İcra Müdürlüklerince uygulandığına dair herhangi bir veriye ulaşılamamıştır.

Çalışma kapsamında tespit edilen bulgular ve ileri sürülen doktrin görüşleri ile bu usulün daha çok tercih edilmesinin ve uygulanabilmesinin mümkün kılınabilmesi için Yasa'da ve Yönetmeliklerde yapılabilecek değişikliklerin, getirilebilecek yeni düzenlemelerin neler olabileceğine işaret edilmiştir.

BilimKodu : 51501
Rehin hakkı, ticari işlemlerde taşınır rehni, Taşınır Rehin Sicil
Anahtar Kelimeler : Sistemi, rehinli taşınır varlık, temerrüt, cebri icra, mülkiyetin devri,
Sayfa Adedi : 150
Tez Danışmanı : Dr. Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL

Pursuant To The Law On Movable Pledge In Commercial Transactions
After Default of The Debtor Transfer of Ownership Of The Subject Of The Pledge
(M.Sc. Thesis)

Halit Murat ERKEK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES
December - 2024

ABSTRACT

Law no 1447 on “Commercial enterprise pledge law” which includes deficiencies and has applying problems was repealed. Subsequently to make it easier Small and Medium Sized Enterprises (SMEs) to access finance, to provide alternative legal solutions for the creditor who cannot collect the debt, to create new guarantees for the creditor, “Law on Movable Pledge In Commercial Transactions” has entered into force on 01.01.2017

The Law on Movable Pledge in Commercial Transactions introduced a new procedure that was not previously available in Turkish Law. The pledge creditor with priority right who cannot collect the debt on time, can use this new procedure and may request that the ownership of the pledged movables transferred directly to own by enforcement directorate.

In this research, this newly introduced procedure has been examined, and a search for sources and practices has been made, and although it has been in force for more than seven years, no data has been found that the procedure of transferring the ownership of pledged movables to the pledge creditor has been applied by the enforcement directorates.

The findings of the study and the doctrinal opinions have pointed out the amendments that can be made to the Law and the Regulations and the new regulations that can be introduced in order to make it possible for this procedure to be more preferred and implemented.

Science Code	: 51501
Key Words	: Pledge right, movable pledge in commercial transactions, Movable Lien Registry System, pledged movable asset, default, forced execution, transfer of ownership.
Page Number	: 150
Supervisor	: Dr. Fevzi Fırat GÖZÜYEŞİL

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR	VI
1- GİRİŞ	1
2- TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU VE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİ	5
2.1- Kanunun Tarihçesi	5
2.2- Kanunun Amacı ve Kapsamı	6
2.3- Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi	9
2.3.1-Tarafları	9
2.3.1.1- Kredi Kuruluşu	9
2.3.1.2- Tacir	10
2.3.1.3- Esnaf	12
2.3.1.4- Çiftçi	13
2.3.1.5- Üretici Örgütü	14
2.3.1.6- Serbest Meslek Erbabı	15
2.3.1.7- Borçludan Başkasının Rehin Vermesi	15
2.3.1.8- Taraf Değişiklikleri	16
2.3.2-Sözleşmenin ve Rehnin Kurulması	18
2.3.2.1- Rehin Sözleşmesinin Konusunu Oluşturan Taşınır Varlıklar	19
2.3.2.1.1- Alacaklar	21
2.3.2.1.2- Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar	23
2.3.2.1.3- Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar	23
2.3.2.1.4- Hammadde	24
2.3.2.1.5- Hayvan	25
2.3.2.1.6- Her Türlü Kazanç ve İratlar	25
2.3.2.1.7- Başka Bir Sicile Kaydı Öngörülmeyen ve İdari İzin Belgesi Niteliğinde Olmayan Her Türlü Lisans ve Ruhsatlar	26
2.3.2.1.8- Kira Gelirleri	26
2.3.2.1.9- Kiracılık Hakkı	27
2.3.2.1.10- Menkul İşletme Tesisatı	27

2.3.2.1.11- Stoklar - Sarf Malzemesi - Tarımsal Ürün.....	28
2.3.2.1.12- Ticaret Unvanı ve/veya İşletme Adı.....	28
2.3.2.1.13- Ticari İşletme veya Esnaf İşletmesi.....	29
2.3.2.1.14- Ticari Plaka ve Ticari Hat.....	31
2.3.2.1.15- Ticari Proje.....	31
2.3.2.1.16- Vagon.....	32
2.3.2.2- Rehin Hakkının Kuruluşunda İyiniyetin Etkisi.....	32
2.3.3-Rehnin Kapsamı.....	33
2.3.3.1- Genel Olarak.....	33
2.3.3.2- Bütünleyici Parça ve Eklenti.....	33
2.3.3.3- Müstakbel Taşınır Varlık.....	34
2.3.3.4- Hukuki Semereler ve Kaim Değerler.....	35
2.3.3.5- Üretim Sürecinin kullanıldığı Taşınır Varlıklarla Birlikte Rehnedilmesi.....	36
2.3.4-Rehinle Teminat Altına Alınmak İstenen Alacağın Kapsamı.....	37
2.3.5-Rehinli Taşınır Sicili.....	38
2.4- Taşınır Rehninin Sona Ermesi.....	42
2.4.1-Rehin Hakkının Sona Erme Sebepleri.....	42
2.4.2-Rehin Kaydının Sicilden Terkini.....	43
2.4.3-Zamanaşımı.....	44

3- TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU UYARINCA

TEMERRÜT SONRASI HAKLAR	45
3.1- Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Borçlunun Temerrüdü.....	46
3.1.2-Gerçekleşebilmesi İçin Aranılan Şartlar.....	47
3.1.2.1- Borcun Muaccel Olması.....	47
3.1.2.2- Borçluya İhtarda Bulunulması.....	48
3.1.2.3- Borcun İfa Edilebilir Olması.....	49
3.1.2.4- Alacaklının İfayı Kabule Hazır Olması.....	49
3.1.3-Sonuçları.....	50
3.1.3.1- Genel Sonuçları.....	50
3.1.3.2- Karşılıklı Borç Yükleyen Sözleşmelerde.....	52
3.2- TİTRK Kapsamında Temerrüt Halinde Alacaklının Hakları.....	53
3.2.1- Rehinli Taşınırın Mülkiyetinin Devrini Talep Etme Hakkı.....	53

3.2.2- Temlik Edebilme Hakkı.....	59
3.2.3- Kiralama ve Lisans Hakkı Tanınması.....	61
3.2.4- Genel Hükümler Çerçevesinde İcra Takibi Yapılması.....	62
4- REHİNLİ MALIN MÜLKİYETİNİN DEVRİNİ TALEP ETME	
HAKKI	65
4.1- Genel Olarak.....	65
4.2- Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Türleri.....	68
4.2.1- İlerleme & Sabit Derece Sistemine Göre Taşınır Rehni.....	68
4.2.2- Toplu Rehini & Paylı Rehini.....	73
4.3- İcra ve İflas Kanunu Madde 45 Gereği Önce Rehne Başvurma Kuralı.....	76
4.4- Lex Commissoria Yasağı Açısından Değerlendirme.....	80
4.5- Öncelik Hakkına Sahip Rehini Alacaklısının Belirlenmesi.....	82
4.6- Mülkiyeti Devre Konu Olabilecek Rehini Taşınırılar.....	90
4.6.1- Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar.....	91
4.6.2- Hammadde-Sarf Malzemesi-Stok.....	93
4.6.3-Hayvanlar.....	95
4.6.4-Makine ve Teçhizat, Araç, Ekipman, Alet, İş Makinaları, Elektronik Haberleşme Cihazları Dâhil Her Türlü Elektronik Cihaz Gibi Menkul İşletme Tesisatı.....	97
4.6.5-Tarımsal Ürün.....	98
4.6.6-Vagon.....	99
4.7- Rehini Taşınırının Mülkiyetinin Devrinin İcra Mevzuatı Kapsamında Gerçekleştirilmesi Usulü.....	99
4.7.1- Rehini Malvarlığının Değerinin Tespit Edilmesi.....	99
4.7.2- Takip Talebinin Hazırlanması ve Talebin İçeriği.....	104
4.7.3- Sıra Cetvelinin Düzenlenmesi.....	109
4.7.3.1- Sıra Cetveline Karşı Şikâyet.....	112
4.7.3.2- Sıra Cetveline İtiraz.....	114
4.7.4-Ödeme Emri.....	115
4.7.5-İcra Emri.....	119
4.8- Mülkiyetin Rehini Alacaklısına Devredilmesinin Muhtemel Sonuçları.....	122
5- SONUÇ	127
KAYNAKÇA	133

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
age	adı geçen eser
agm	adı geçen makale
BAM	Bölge Adliye Mahkemesi
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz	Bakınız
C	Cilt
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
DTY	Değer Tespit Yönetmeliği
Dp.	Dipnot
E	Esas
EPDK	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
f	fıkra
FSEK	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	İcra ve İflas Kanunu
İNÜHFD	İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
K	Karar
KEP	Kayıtlı Elektronik Posta
KGF	Kredi Garanti Fonu
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayicinin Geliştirilme ve Destekleme Başkanlığı
m	madde
MERSİS	Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
RG	Resmi Gazete
s	sayfa

S	Sayı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SMEs	Small and Medium Sized Enterprises
T	Tarih
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TARES	Taşınır Rehin Sicil Sistemi
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TESK	Türkiye Esnaflar ve Sanatkârlar Konfederasyonu
TİRK	Ticari İşletme Rehni Kanunu
TİTRK	Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TL	Türk Lirası
TMK	Türk Medeni Kanunu
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
Uyg Yön	Uygulama Yönetmeliği
vd.	ve devamı
Y	Yıl

1- GİRİŞ

Çoğunlukla el emeğine dayalı üretim yapan, sermayeleri sınırlı olan, büyük firmalara nazaran erişebilirliği daha az olduğu için teknolojik yeniliğe süratli bir şekilde adapte olamayan ancak çabuk karar verebilen, çabuk eyleme geçebilen, bu esnek yapıları nedeniyle uyum sağlayabilme yeteneğine sahip olan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) diğer ülkeler gibi Türkiye ekonomisinin de önemli bir unsurunu oluşturmaktadır.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin internet sitesinde; 2020 yılı itibarıyla Türkiye'deki tüm işletmelerin %99,8'inin KOBİ'lerden oluştuğu, bu işletmelerin toplam istihdamın %73,8'ini sağladığı ifade edilmektedir.¹ Bu oranlar ülke ekonomisinde KOBİ'lerin yerini, büyüklüğünü ve önemini çarpıcı bir şekilde göstermektedir. Yine bu verilerden, tedarik zincirinde, üretimde veya tüketimde yer alan KOBİ'lerin ekonomik gelişiminin ve faaliyetlerindeki istikrarın büyük işletmelerin faaliyetlerine de olumlu katkı sağladıkları, büyük işletmelerin KOBİ'lerle karşılıklı etkileşim halinde oldukları sonucu çıkarılmaktadır.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Yönetmeliği'nin² 4. maddesinde; yıllık çalışan sayısı iki yüz elli kişiden az olan, yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri beş yüz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler küçük ve orta büyüklükteki işletmeler olarak tanımlanmıştır.

Ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu kabul edilen ve sayıları çok olan KOBİ'lerin gelişimi, sürekliliği için birtakım evrensel kabul görmüş politikaların izlenmesinin gerektiği açıktır. İstihdama, ekonomik ve sosyal gelişime azımsanmayacak derecede katkıları olan KOBİ'lerin faaliyetlerinin devamlılığı açısından gerekli bilgi birikimine ve üst düzeyde eğitim seviyesine sahip olmaları önem arz etmektedir. Belirlenecek politikalar ile çalışanların ve işverenlerin eğitim seviyesinin artırılması, kayıt dışı ekonominin önlenmesi, kaynakların verimli kullanılması, KOBİ'lere gerekli finansman desteğinin verilmesi ekonomik ve sosyal açıdan istenilen sonuçların alınmasını sağlayabilecektir.

¹ <https://www.tobb.org.tr/KobiArastirma/Sayfalar/TRninKOBIIleriBulteni.php> (Erişim tarihi: 13.09.2024)

² R.G. T. 25.05.2023, S. 32201

3624 Sayılı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Teşvik ve Muafiyetleri Kanunu³ ile imalat sanayi işletmelerinin geliştirilmesi amacıyla Küçük ve Orta Ölçekli Sanayicinin Geliştirilme ve Destekleme Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuştur. KOSGEB, 1990 yılından 2009 yılına kadar imalat sanayi KOBİ'lerine hizmet ve destekler verdikten sonra Ülkemizde imalat sanayi sektörü dışındaki sektörlerin ekonomik katma değer üretme ve istihdam yaratma potansiyelinin artması ve imalat sanayi dışındaki sektörlerdeki KOBİ'lerden gelen talepler neticesinde 5891 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁴ ile KOSGEB'in hedef kitlesi tüm KOBİ'leri kapsayacak şekilde genişletilmiştir.⁵

KOSGEB; KOBİ'lerin markalaşması, kurumsallaşması, tasarruflarının arttırılması, finansal okuryazarlığın arttırılması, hibe yerine faizsiz, uzun vadeli, geri ödemeli mali desteklerde bulunulması, KOBİ'lerin ulusal ticaretin yanı sıra ihracata teşvik edilmesi, kadın girişimcilere iş geliştirme süreçlerinde danışmanlık, rehberlik hizmetleri verilmesi ve benzeri nitelikteki desteklerin sunulması ile KOBİ'lerin gelişimlerinin sağlanmasını amaçlamaktadır.

KOBİ'lerin ticari faaliyetleri için gerekli finansman kaynaklarının bankalardan temin edilen kredilerden sağlandığı, özellikle kredi karşılığı talep edilen teminatların KOBİ'lerin finansmana erişiminde önemli zorluklar oluşturduğu, bu durumun KOBİ'ler için büyük işletmeler karşısında rekabet etme hususunda dezavantaj yarattığı gerekçeleriyle, KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması ve rekabet güçlerinin arttırılması amacıyla Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu⁶ yürürlüğe konulmuştur.

TİTRK ile getirilen yeni düzenlemeler kapsamında daha sistematik ve makul usuller ile KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırıldığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte TİTRK ile getirilen, temin edilen kredinin borçlu tarafından geri ödenmemesi halinde alacaklıların alacaklarını tahsil edebilmek adına başvurabilecekleri alternatif bir hukuki yol olan rehne konu taşınır malvarlığının icra

³ R.G. T. 20.04.1990, S. 20498

⁴ R.G. T. 05.05.2009, S. 27219

⁵ <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/7903/tarihce> (Erişim tarihi: 13.09.2024)

⁶ R.G. T. 28.10.2016, S. 29871

müdürlükleri vasıtasıyla öncelik hakkına sahip rehin alacaklısına devredilmesi usulünden arzu edilen sonuçların alınamadığı görülmektedir.

Çalışmamızda TİTRK ile mevzuata dâhil edilmiş olan bu yeni hukuki usul ele alınmış olup, yasadaki boşlukların, uyuşmazlığa konu olabilecek durumların, yasakoyucu tarafından ele alınarak ortadan kaldırılması gereken hususların neler olduğu belirtilmiş, alternatif çözüm yolları sunulmuş, tüm bu konular aşağıda yer verilen başlıklar altında izah edilmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda çalışmamızın iki numaralı başlığı altında TİTRK'nın tarihçesine, düzenleniş gerekçesine, amacına, kapsamına, ticari işlemlerde taşınır rehni sözleşmesinin taraflarına, rehin sözleşmesine konu olabilecek taşınır varlıkların neler olduğuna, rehin sözleşmesinin kapsamına, rehin sözleşmesinin tescil edileceği rehin taşınır siciline, rehin sözleşmesinin sona ermesine, rehin kaydının sicilden terkinine ve zamanaşımına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Çalışmamızın üç numaralı başlığı altında ise borçlunun temerrüdü kavramına değinilmiş, borçlunun temerrüdünün gerçekleşebilmesi için aranan şartların, temerrüdün sonuçlarının, genel bir çerçevede temerrüt halinde alacaklının kullanabileceği hakların neler olduğu belirtilmiştir.

Temerrüt sonrası öncelik hakkına sahip rehinli alacaklının rehinli taşınırın mülkiyetinin kendisine devrini talep etme hakkının kullanımını ele aldığımız, önce rehne başvurma kuralı, lex commissoria yasağı ile birlikte değerlendirdiğimiz bölüm, çalışmamızın dördüncü başlığı altında yer almakta ve son bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde taşınır rehni türlerine, mülkiyeti devredilebilecek olan rehinli taşınırın neler olduğuna, öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının nasıl belirlenebileceğine, rehinli taşınırın değerinin belirlenmesine, sıra cetvelinin düzenlenmesine, icra takibinin düzenlenmesine ve mülkiyetin rehin alacaklıya devredilmesinin sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerimize yer verilmiştir.

2- TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU VE TAŞINIR REHNİ SÖZLEŞMESİ

2.1- Kanunun Tarihçesi

Ticari faaliyette bulunanların finansman ihtiyaçlarının karşılanması güçlü teminatların varlığına bağlıdır. Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 3. maddesinde teminat; kredilerin geri ödenmemesi riskine karşılık olarak alacağın tamamen ve kısmen güvence altına alınmasını sağlayan varlık, garanti, kefalet ve sözleşmeden doğan haklar olarak tanımlanmıştır. Bilindiği üzere genel uygulama uyarınca bankalarca yeterli ayni veya şahsi teminat alınması halinde kredi tahsis edilmektedir. Bu teminatlar; gayrimenkullerin, ticari senetlerin, tahvil ve hisse senetlerinin, alacağın veya emtianın rehni şeklinde ayni teminat olarak ya da kefalet, kontrgaranti, teminat mektubu şeklinde şahsi teminat olarak sıralanabilir. Ancak kredinin tahsisi için verebileceği gayrimenkul gibi bir ayni teminatı ya da güçlü bir şahsi teminatı bulunmadığı gerekçesiyle özellikle küçük sanayiciye, esnafa, çiftçiye ve tacire kredi tahsis edilmemesi, bu gerçek ya da tüzel kişilerin faaliyetlerini aksatabilir ve ekonomik varlıklarını tehdit edebilir.

Problemin çözülebilmesi ve bu tür ticari faaliyette bulunanlara da kredi kullandırılabilmesi adına yasakoyucu tarafından öncelikle 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu kabul edilmiştir.⁷

TİRK ile getirilmiş yeni düzenlemelerin olumlu nitelikte oldukları kabul edilmiş ise de bu düzenlemelerin tatmin ediciliği her daim tartışmaya açık olmuştur. Yine Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde genel kanunlara yapılan atıflarla birtakım eksiklikler giderilmeye çalışılmış ancak birçok hususta, kanunda açıklık bulunmamasına binaen doktrinde görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca Kanunun yürürlükte kaldığı 45 yıllık süre içerisinde toplamda sadece 4.927 adet ticari işletme rehni kurulmuştur.⁸

TİRK kapsamında düzenlenen taşınır rehni sözleşmelerinin daha çok büyük işletmeler ile Bankalar arasında akdedildiği, Kanun'un uygulanma alanının sınırlı

⁷ R.G. T. 28.07.1971, S. 13909

⁸ Arkan, S., Ticari İşletme Hukuku, 26. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020, s.49

kaldığı göz önüne alındığında, ticari işlemlerde taşınır rehni'nin uygulanma alanının genişletilmesinin, Türkiye'deki işletmelerin çoğunluğunu oluşturan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler açısından da uygulanmasının sağlanması amacıyla, rehinli alacaklıların tatmin edilmesi adına yeni uygulamalar da içeren 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu yürürlüğe konulmuştur.⁹

Kanun kabul edildikten sonra da uygulanmasına dair yönetmelikler düzenlenmiştir. Bunlar; Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik¹⁰, Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliği¹¹ ile Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmeliktir.¹²

Yasa koyucu tarafından çıkartılan 7099 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile TİTRK'de değişikliğe gidilmiş, yeni düzenlemeler getirilmiş ve bazı hükümler ise ilga edilmiştir.¹³ Yasa değişikliği kapsamında yukarıda yer verilen yönetmeliklerde de değişikliklere gidilmiştir.¹⁴

2.2- Kanunun Amacı ve Kapsamı

Sınırlı aynı haklardan olan rehin hakkı, alacağa bağlı bir haktır. Alacağını tahsil edemediği takdirde rehne konu edilen aynı cebri icra yoluyla paraya çevrilmesini talep edebilen alacaklı, satış bedelinden alacağını öncelikle almak yetkisini haizdir.¹⁵

Türk Medeni Kanunu'nun 939. maddesinde; *“Kanunda öngörülen ayırık durumlar dışında taşınırlar, ancak zilyetliğin alacaklıya devri suretiyle rehnedilebilir.”* hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm taşınır rehni'nde kuralın; taşınırın alacaklıya teslimi ile rehin kurulabileceğini ifade etmektedir. Kural rehne konu taşınırın alacaklıya teslimi ise de yine aynı Kanunun 940. maddesi ile istisnai olarak

⁹ R.G. T. 28.10.2016, S. 29871

¹⁰ R.G. T. 31.12.2016, S. 29935 (3. Mükerrer)

¹¹ R.G. T. 31.12.2016, S. 29935 (3. Mükerrer)

¹² R.G. T. 31.12.2016, S. 29935 (3. Mükerrer)

¹³ R.G. T. 10.03.2018, S. 30356

¹⁴ R.G. T. 22.05.2018, S. 30428

¹⁵ Erten, A., Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2001, s.5

teslime bağılı olmadan da bir resmi sicile tescil suretiyle taşınır rehni kurulmasına imkân sağlanmıştır.¹⁶

TMK m.940'da bu ayrık durumlar izah edilmiş, yetkili makamlar tarafından izin verilen kuruluşlar ile kooperatiflerin alacaklarının güvence altına alınması için, zilyetlik devredilmeden de icra dairesinde tutulacak özel sicile yazılmak suretiyle hayvanlar üzerinde rehin kurulabileceği, gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin tesis edilebileceği kabul edilmiştir. Karayolları Trafik Kanunu gereğince trafik siciline tescil edilmesi zorunlu olan motorlu taşıtların kayıtları üzerinde, zilyetlikleri devredilmeden de rehin hakkı tesis edilmesi bu ayrık duruma örnek gösterilebilir.¹⁷

TMK m.940'da anılan ayrık durumlara paralel olarak 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamındaki taşınırlar üzerinde de teslime gerek olmadan rehin hakkının kurulabileceği düzenlenmiştir.

6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 1. maddesinde kanunun amacı; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırların kapsamının genişletilmesi, taşınır rehinde aleniyetin sağlanması ile rehlin paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimin kolaylaştırılması olarak ifade edilmiştir. TİTRK'nın 8. maddesinde aleniyetin sağlanması bakımından da Rehinli Taşınır Sicilinin kurulması öngörülmüştür. Yine aynı Kanunun 5. maddesinin 1. fıkrasında teslimsiz rehne konu olabilecek taşınırlar sayılmış, aynı maddenin 6. fıkrasında da söz konusu taşınırların bir veya birden fazlası üzerinde rehin tesis edilmesinin mümkün kılındığı belirtilmiştir. Yine işbu Kanun ile gayrimenkul gibi bir ayni teminatı ya da güçlü bir şahsi teminatı bulunmayanların ticari hayatlarını devam ettirebilmek adına finansmana erişiminin kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

¹⁶ Gürpınar, D., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, sayı 1, 2017, s.116; Kendigelen, A. (Ülgen, H., Teoman, Ö., Helvacı, M., Kaya, A., Nomer Ertan, N.F.) Ticari İşletme Hukuku, Birinci Basıdan Üçüncü Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s.181

¹⁷ Oğuzman, M.K./Seliçi, Ö./Oktay Özdemir, S., Eşya Hukuku, İstanbul, 2018, Filiz Kitabevi, s.1042, N.3749; Sirmen, L., Eşya Hukuku, 7. Baskı, Yetkin, Ankara, 2019, s.691; Barlas, N., "Yeni Medeni Kanunun Ayni Teminatlara İlişkin Düzenlemeleri", Makalelerim, C.I, İstanbul, 2008, s.206

Değişen ticari hayatın, hukuki gelişmelerin, uygulamaların gerisinde kalan, fiili olarak uygulanabilirliği az olan 1447 Sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nun ilga edilmesinden sonra ticari işlemlerde taşınır rehninin daha fazla uygulanabilmesi, bu teminattan yararlanılarak kredilerin kullandırılmasının yaygınlaştırılması amacıyla TİTRK yürürlüğe girmiştir. Ancak yasanın getirdiği birtakım yeni düzenlemelerin doktrinde görüş ayrılıklarına yol açtığı, yasa ile düzenlenmesi gereken birtakım hususların yönetmelikler ile düzenlendiği, yeni getirilen “rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya devredilmesi” usulünün uygulanmasının zor olduğu, buna bağlı olarak rehinli alacaklıların bu devir usulünü pek tercih etmediği görülmektedir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, taşınır varlıkları konu edinen işlemlerde rehin hakkının tesis edilmesine, rehin hakkının üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesine, Rehinli Taşınır Siciline, rehinli alacaklılar arasında öncelik hakkının belirlenmesine, tarafların ve üçüncü kişilerin hak ve yükümlülüklerine, rehin hakkının kullanımı ile rehinli işlemlere ilişkin usul ve esasları belirlemektedir.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun genel gerekçesinde: küçük ve orta büyüklükteki işletmelere vurgu yapılmış, KOBİ'lerin ticari faaliyetleri için gerekli finansman kaynaklarını bankalar aracılığıyla temin edilen kredilerden sağladığı, özellikle kredi karşılığı talep edilen teminatların KOBİ'lerin finansmana erişiminde önemli zorluklar oluşturduğu, bu durumun KOBİ'ler için büyük işletmeler karşısında rekabet etme hususunda dezavantaj yarattığı belirtilerek, KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması ve rekabet güçlerinin artırılması amacıyla yasanın çıkarılış nedeni ortaya konulmuştur.¹⁸

İstatiski verilerden TİTRK'ın yürürlüğe girdikten sonra 2017-2023 yılları arasında (Aralık 2023 verileri itibariyle) toplamda 84.110 adet rehin sözleşmesinin rehinli taşınır siciline tescil edildiği anlaşılmaktadır.¹⁹ Netice olarak yasa koyucunun amacının gerçekleştiği, sözleşme tesis edilmesi bakımından mülga TİRK'a nazaran, TİTRK'dan istenen verimin alındığı söylenebilir.

¹⁸ Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, s.4

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d26/c024/tbmm26024009ss0418.pdf>

(Erişim tarihi: 12.08.2024)

¹⁹ [https://ticaret.gov.tr/data/6214a5cd13b876b4f0182f58/Ta%C5%9F%C4%B1n%C4%B1r%20Rehin%20Sicil%20Sistemi%20\(TARES\)%20Verileri.pdf](https://ticaret.gov.tr/data/6214a5cd13b876b4f0182f58/Ta%C5%9F%C4%B1n%C4%B1r%20Rehin%20Sicil%20Sistemi%20(TARES)%20Verileri.pdf) (Erişim tarihi: 13.12.2024)

2.3- Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi

Taşınır rehni sözleşmesi, belirli ya da belirlenebilir alacakların teminatı olarak belirli ya da belirlenebilir bir taşınır mal veya hak üzerinde rehin verenin alacaklı lehine rehin tesis etme borcu altına girdiği (borçlandırııcı mahiyette) bir sözleşme olarak tanımlanabilir.²⁰

İlga edilmiş olan TİRK'da taşınır rehni sözleşmesinin tanımına yer verilmemiştir. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasının i bendinde ise yalın bir şekilde rehin sözleşmesi, rehin hakkını tesis etmek amacıyla rehin veren ile alacaklı arasında imzalanan sözleşme olarak tanımlanmıştır.

2.3.1-Tarafları

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca rehin sözleşmesi

a-) kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında,

b-) tacir ile tacir, esnaf ile esnaf ya da tacir ile esnaf arasında kurulabilmektedir.

2.3.1.1- Kredi Kuruluşu

Kredi sözleşmesinden doğan alacakların güvence altına alınması, bu surette kredi müşterisine de finansman sağlanabilmesi adına rehin sözleşmesinin bir tarafı kredi kuruluşu olarak gösterilmiştir.

TİTRK'nın 2. maddesinin 1. fıkrasının e bendinde, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca faaliyet gösteren bankalar ve finansal kuruluşlar, 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu uyarınca faaliyet gösteren finansal kuruluşlar ile kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşlar, kredi kuruluşları olarak tanımlanmıştır.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde; bankaların; mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını, finansal kuruluşların ise; kredi kuruluşları dışında kalan ve sigortacılık, bireysel emeklilik veya

²⁰ Makaracı Başak, A., Taşınır Rehni Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s.13

sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak veya bu Kanunda yer alan faaliyet konularından en az birini yürütmek üzere kurulan kuruluşlar ile kalkınma ve yatırım bankaları ve finansal holding şirketlerini ifade ettiği belirtilmektedir.

Mevduat bankaları 5411 Sayılı Kanuna göre kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri olarak, kalkınma ve yatırım bankaları da: mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri olarak tanımlanmıştır.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda "kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluşları" tanımlanmamış ise de Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinin 1. fıkrasının d bendinde: *Tabi oldukları mevzuat uyarınca kredi ve kefalet sağlamaya yetkili kamu veya özel kurum ve kuruluşları* olarak ifade edilmiştir. Bu kuruluşlara örnek olarak Ticaret ve Sanayi Odaları, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri ve Bunların Birliği, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, KGF, TÜBİTAK, TOBB, TESK, TMSF gösterilebilir.²¹

2.3.1.2- Tacir

Türk Ticaret Kanunu'nun 12. maddesinin ilk fıkrasında bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişi tacir olarak tanımlanmıştır. Yine aynı Kanunun 16. maddesinde: Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşların da tacir sayılacağı ifade edilmiştir.

²¹ Aytaç, Z., "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar" Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin, 2018, s.101-104

Tacir, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununda hem rehin veren hem de rehin alan statüsünde düzenlenmiştir.²² Her ne kadar tacirin rehin veren statüsünde olduğu kabul edilse de TİTRK madde 3 uyarınca tacirin ve esnafın yatırımlarını karşılıklı destekleyebilmeleri amacıyla rehin alan sıfatını haiz olma imkânı da tanınmıştır. Fakat Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin 10. maddesinde sınırlayıcı bir düzenleme getirilerek tacirin ve esnafın rehin alacaklısı olarak kendilerine rehin hakkı tesis edilebilmesi için rehin sözleşmesinin sadece esnaf ve tacir arasında kurulabileceği kabul edilmiştir. Bu nedenle üretici örgütü, çiftçi, serbest meslek erbabı kişiler tacir veya esnaf vasfını taşımadıkları sürece rehin alacaklısı olamayacaktır.

Çizilen çerçevede; bir esnafın, başka bir esnaf ya da başka bir tacire, bir tacirin başka bir tacire ya da esnafa TİTRK kapsamında rehin vermesi mümkündür. Mülga Ticari İşletme Rehni Kanunu'nda ticari işletme maliki ifadesi yerine yeni mevzuatta tacir ve esnaf ifadelerine yer verilmiştir. Her ne kadar yasadan ticari işletme maliki ibaresi kaldırılmış ise de bir işletmeyi kiracı sıfatıyla işleten tacir, bu malvarlığı üzerinde aynı hakka sahip olmadığından rehin hakkı tesis etmesi de mümkün değildir.²³ Bununla birlikte mevzuat değişikliği ile rehnin kapsamı biraz daha genişletilmiş, malik sıfatını haiz olmayan kiracının, işletmenin malvarlığını rehin veremeyeceği ancak kiracılık hakkını rehnedebileceği kabul edilmiştir.²⁴

TİTRK madde 5 fıkra 6'daki düzenleme ile mülga TİTRK'ten farklı olarak ticari işletmenin bir bütün olarak rehnedilmesinin yanında ticari işletmeye dâhil taşınır varlıkların belirli bir kısmı üzerinde münferiden rehin kurulabilmesine cevaz vermiştir. Bu değişiklik ile merkezden ari şubenin de kendi bünyesindeki taşınır varlıkları rehnedebilmesinin önü açılmıştır.²⁵

²² Mülga Ticari İşletme Rehni Kanunu m.2/f.1'de; *“Ticari işletme rehni sözleşmesi, tüzel kişiliği haiz ve sermaye şirketi olarak kurulmuş kredi müesseseleri, kredili satış yapan gerçek veya tüzel kişiliği haiz müesseseler ve kooperatifler ile ticari işletmenin maliki arasında yapılır.”* hükmü ile rehin alanlar sınırlı olarak sayılmış bunların arasında tacire yer verilmemiştir. Rehni veren statüsü açısından da TİTRK m. 2'de; ticari işletme rehninde rehin veren işletmenin maliki gerçek ya da tüzel kişi olarak gösterilmiştir. Mülga TİTRK m.2'de tacir yerine bilerek ticari işletme sahibine yer verildiği değerlendirilmektedir.

²³ Antalya, O.G./Acar, F., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Vedat Kitapçılık, 1. Bası, İstanbul, 2017, s.24

²⁴ Antalya/Acar, a.g.e. s.24

²⁵ Antalya/Acar, a.g.e. s.25

Ticaret şirketleri tartışmasız tacir olmakla birlikte gerçek kişi tacir kavramı ile ilgili olarak TTK madde 12’de yer verilen düzenlemelerin de ayrıca ele alınması gerekir.

TTK’nın “Gerçek Kişiler” başlığı altındaki 12. maddesinin 2. fıkrasında: Bir ticari işletmeyi kurup açtığını, sirküler, gazete, radyo, televizyon ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan etmiş olan kimsenin, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılacağı belirtilmektedir. Bu düzenleme gereği tacir sayılan gerçek kişiler de TİTRK kapsamında rehin verebileceklerdir.

Buna mukabil TTK madde 12 fıkra 3’de; bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olacağı belirtilmiştir. Bu kimse tacir gibi sorumlu ise de tacir sıfatını haiz olmadığından TİTRK kapsamında rehin vermesi mümkün değildir.²⁶

2.3.1.3- Esnaf

TİTRK m.2/f.1-3. bentte; esnaf tanımı için 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununa atıfta bulunulmuştur.

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu’nun 3. maddesinde; ister gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkar ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkar meslek kollarına dâhil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseler esnaf olarak tanımlanmıştır.

Aynı Kanunun “*Sicile kayıt mecburiyeti ve sicil işlemleri*” başlıklı 68. maddesinin 1. fıkrasında; işbu Kanun kapsamındaki esnaf ve sanatkarların, yanlarında çalışanlar hariç, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren durumlarını otuz gün içinde bağlı bulundukları sicile tescil ve Sicil Gazetesinde ilan ettirmekle yükümlü oldukları,

²⁶ Arkan, a.g.e., s.53

bu yükümlülüğü yerine getirmedikleri takdirde ilgili kurum ve kuruluşların, sicil kaydı yapılana kadar bu şahısların faaliyetlerini durduracağı belirtilmiştir.

Ancak TİTRK; tacirde olduğu gibi, esnafta da esnaf ve sanatkârlar siciline tescil edilme zorunluluğu bulunduğu dair herhangi bir hüküm barındırmadığından ve (çalışmamızda Uygulama Yönetmeliği olarak adlandırılacak olan) Ticari İşlemlerde Taşınır Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmeliğin 9. maddesinde sicil kaydı rehin sözleşmesinin unsurları arasında sayılmadığından henüz sicile kayıtlı olmayan esnafın ticari işletme rehni kurabileceği düşünülmektedir.²⁷

TİTRK madde 5 fıkra 2'deki: *“Ticari işletme ve esnaf işletmesi rehinleri ticaret veya esnaf siciline bildirilir.”* hükmündeki sicile bildirim, TİTRK madde 4 fıkra 1'deki sicile kayıttan nitelik itibarıyla farklılık arz etmektedir. TİTRK madde 5 fıkra 2'nin henüz sicile kaydolmamış esnafın rehin tesis etmesine engel teşkil etmeyeceği, 5. maddedeki sicile bildirimin 4. maddedeki sicile bildirimden farklı olarak, kurucu değil bildirici mahiyette olduğu değerlendirilmektedir.²⁸

Ayrıca ifade etmek gerekir ki; rehin verebilecek olan şahıslar TİTRK ve Uygulama Yönetmeliğinde sınırlı bir biçimde sayılmıştır. Yasada sınırlı olarak sayılanlar dışında üçüncü bir kişinin rehin vermesi hukuken mümkün değildir. Bu sayılanlar dışında bir kişinin vereceği rehin TİTRK kapsamında verilen bir rehin değil ancak TMK kapsamında verilen bir rehin olarak kabul edilebilir.²⁹

2.3.1.4- Çiftçi

TİTRK m.2/f.1-2. bentte; çiftçi tanımı için 5488 sayılı Tarım Kanununa atıfta bulunulmuştur.

5488 Sayılı Tarım Kanunu'nun 3. maddesinin 1. fıkrasının 1. bendinde: Mal sahibi, kiracı, yarıcı veya ortakçı olarak devamlı veya en az bir üretim dönemi veya yetiştirme devresi tarımsal üretim yapan gerçek ve tüzel kişiler çiftçi olarak tanımlanmıştır. Ancak çiftçiliğin sadece tarımsal faaliyet ile sınırlandırılmamasının gerektiği, süt hayvancılığı, besicilik, arıcılık, et tavukçuluğu gibi faaliyetlerin de

²⁷ Şenocak, K./ Kahraman, Z./Tuncer Kazancı,İ. /Öcal Apaydın, B., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Yetkin, Ankara, 2019, s.113-114

²⁸ Antalya/Acar, a.g.e. s.61, Aynı statü mülga TİTRK madde 7 bakımından da söz konusu idi.

²⁹ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s.117

çiftçilik tanımına dâhil olduğu değerlendirilmektedir. Bankalarca Çiftçi Kayıt Sistemine bağlı çiftçilere, belirtilen hayvancılık faaliyetlerine ilişkin krediler tahsis edilmesi de bu görüşü desteklemektedir.

Tacir ve esnaflardan farklı olarak, çiftçiler sadece rehin alan tarafın bir kredi kuruluşu olması halinde rehin veren statüsünde yer alabilirler.

TİTRK madde 4 fıkra 6 bent a-3'te çiftçinin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası ile Çiftçi Kayıt Sistemi numarasının rehin sözleşmesinin içeriğinde yer alıyor olmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Rehlin veren sıfatını haiz olabilmesi için çiftçi kayıt sistemine kayıtlı olması gerekmektedir.

Bir kişinin çiftçi sayılabilmesi için tarımsal işletme işletmesi veya bir tarımsal işletmenin sahibi olması aranmadığından çiftçi kiracı sıfatıyla işletmeyi işletiyor olabilir.³⁰

2.3.1.5- Üretici Örgütü

TİTRK m.2/f.1-1 bendinde üretici örgütü; üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri şeklinde tanımlanmıştır. Uygulama Yönetmeliğinin 4. maddesinin 1. fıkrasının r bendinde ise 04/08/2012 tarihli ve 28374 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sebze ve Meyve Üretici Örgütleri Hakkında Yönetmelik kapsamında yer alan üretici örgütü belgesine sahip kooperatifler ve tarımsal üretici birlikleri ile üretici ve yetiştiricilerin ilgili kanunlara dayanarak kurdukları tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri ifade edeceği belirtilmiştir.

Tarımsal amaçlı birlik kavramı 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu madde 2/C'de, tarımsal amaçlı kooperatifler ise Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Kullandırılacak Kredilere İlişkin Yönetmeliğin m 3/f hükmünde tanımlanmıştır.

Çiftçilere benzer nitelikte üretici örgütleri de sadece kredi kuruluşuna rehin veren sıfatını haiz olabileceklerdir. Ticari işletmelerinin kredi kuruluşları haricinde bir başka kişiye TİTRK kapsamında rehin vermeleri mümkün değildir.

³⁰ Şit İmamoğlu B., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunun Üzerine Bir İnceleme, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2017, s.17

2.3.1.6- Serbest Meslek Erbabı

TİTRK m.2/f.1-j bendinde serbest meslek erbabının tanımı için Gelir Vergisi Kanunu'ndaki düzenlemelere atıfta bulunulmuştur.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 66. maddesinde: Serbest meslek faaliyetini mutat meslek halinde ifa edenlerin, serbest meslek erbabı olduğu belirtilmektedir. Akabinde aynı maddenin devamında; serbest meslek faaliyetinin yanında meslekten başka bir iş veya görev ile devamlı olarak uğraşılmasının bu vasfı değiştirmeyeceği, bu maddenin uygulanmasında: Gümrük Komisyoncuları, bilumum borsa ajan ve acentaları, noterler, noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar, bizzat serbest meslek erbabı tarifine girmemekle beraber serbest meslek erbabını bir araya getirerek teşkilat kurmak veya bunlara sermaye temin etmek suretiyle veya sair suretlerle serbest meslek kazancından hisse alanlar, serbest meslek faaliyetinde bulunan kollektif ve adi şirketlerde ortaklar, adi komandit şirketlerde komanditeler, dava vekilleri, müşavirler, kurumlar ve tüccarlarla serbest meslek erbabının ticarî ve meslekî işlerini takip edenler ve konser veren müzik sanatçıları, Vergi Usul Kanununun 155 inci maddesinde belirtilen şartlardan en az ikisini taşıyan ebe, sünnetçi, sağlık memuru, arzuhalci, rehber gibi mesleki faaliyette bulunanların bu işleri dolayısıyla serbest meslek erbabı sayıldıkları belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere serbest meslek erbabı sayılabilmek için birtakım unsurların varlığı aranmaktadır. Faaliyetin, sermayeden ziyade mesleki bilgi ve uzmanlığa dayanması, bağımsız bir şekilde icra edilmesi ve devamlılık arz etmesi gerekmektedir.³¹

Bu gruba dâhil rehin verenler de çiftçiler ve üretici örgütleri gibi sadece kredi kuruluşları ile rehin sözleşmesi akdetmeleri TİTRK kapsamında mümkündür.

2.3.1.7- Borçludan Başkasının Rehin Vermesi

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu madde 5 fıkra 9'da üçüncü kişilerin, bu Kanun kapsamında borçlu lehine teslimsiz taşınır rehni kurabileceği belirtilmiştir. Uygulama Yönetmeliğinin 10. maddesinde de bu ayrımı destekler mahiyette; *“Herhangi bir kimse, ikinci fıkrafta sayılan kişiler lehine 11 inci maddede sayılan*

³¹ Çamurcu, E., “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXI, 2017, Sayı 3, s.225

taşınırlarından birini veya birkaçını rehin olarak gösterebilir” düzenlemesi bulunmaktadır.

Ancak bu düzenlemeler aynı yasadaki rehin verenlerin tahdidi olarak sayıldığı düzenleme ile çelişmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere TİTRK madde 5 fıkra 9 ve Uygulama Yönetmeliğinin 10. maddesi üçüncü kişilerin borçlu lehine taşınır rehni kurabileceğini belirterek kredi alanın veya borçlunun her zaman malik olmayabileceğini göstermektedir. Ancak Yönetmeliğin 10. maddesinin 5. fıkrasındaki: *“Herhangi bir kimse, ikinci fıkrafta sayılan kişiler lehine 11inci maddede sayılan taşınırlardan birini veya birkaçını rehin olarak gösterebilir”* ifadesindeki ikinci fıkrafta sayılan kişiler:

- a-) Tacir,
- b-) Esnaf,
- c-) Çiftçi,
- ç-) Üretici Örgütü,
- d-) Serbest Meslek Erbabı

tahdidi bir şekilde rehin verenler olarak tanımlanmıştır.

Buna rağmen borçlu lehine rehin verenin herhangi bir kimse olamayacağı, yukarıda tahdidi olarak sayılan kişilerden birisi olması gerektiği, borçlunun ise herhangi bir kişi olabileceği aksi bir değerlendirmenin yasa koyucunun amacı ile çelişeceği doktrinde kabul edilen görüştür.³²

2.3.1.8- Taraf Değişiklikleri

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda öngörülen koşulların yerine getirilmesi ile tesis edilen rehin sözleşmesine konu alacağın yasada sınırlı sayıda belirtilen kişiler haricinde bir üçüncü kişiye devredilmesinin istenilmesi halinde nasıl bir yol izleneceği hususu tartışmalıdır. Zira Kanunda bu konuya dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

Doktrinde bazı görüş sahipleri bu şekilde yasada sınırlı olarak sayılan alacaklılar haricinde bir üçüncü kişiye alacağın devredilmesinin kanuna karşı hile olduğunu ve

³² Şit İmamoğlu, a.g.e. s.19; Antalya/Acar, a.g.e. s. 26 vd.,

tefeciliğin önüne geçilmesi adına bu tür devirlere cevaz verilmemesi gerektiğini belirtmektedir.³³ Ancak bizim de katıldığımız ağırlıklı olan görüş bu tür devirlerin gerçekleştirilemeyeceğinin kabul edilmesi, hem rehin hakkının fer'i niteliği hem de aynı hak niteliği ile bağdaşmayacaktır.³⁴ Rehin sözleşmesinin taraflarını düzenleyen hüküm rehin ilişkisinin kurulduğu anda tarafların sıfatını belirlemeye yönelik düzenlenmiş olup, sözleşmenin kurulmasından sonrasını kapsayacak bir yaklaşım, ticaret serbesti ilkesini sınırlayacaktır.³⁵ Bununla birlikte; alacağın bir başka üçüncü şahsa devredilebilmesinin hukuken mümkün olduğunun gerekçelendirilebilmesi adına, TİTRK madde 12 fıkra 6 hükmüne atıfta bulunarak, “alacağın devri halinde sicile tescil zorunluluğunun bulunduğu” ifadesinden hareketle, alacağın devri halinde kanun koyucunun rehnin devam edeceğini kabul ettiğini ifade edenler de bulunmaktadır.³⁶ Fakat bu gerekçelendirmenin ispat açısından çok tatmin edici olmayacağı değerlendirilmektedir. Zira bu düzenleme sınırlı sayıda sayılan alacaklılar arasında yapılmış devirler haricinde üçüncü bir kişiye yapılan devirlerin de dâhil edildiğine dair açık bir izahat içermemektedir. Keza bu savımız alacağın devrinden ari rehinli taşınırın devri için de geçerlidir.

Rehinli taşınırın rehin veren tarafından bir başkasına devredilmesi mümkün olduğundan rehinli taşınırın devralanların TİTRK’da sınırlı bir şekilde sayılan kişi veya kuruluşlardan olmaması rehin hakkına hâlel getirmeyecek, üçüncü kişi taşınırın üzerindeki rehin hakları ile devralmış olacaktır.³⁷

Rehin verenin ve rehin alanın kanunda sınırlı sayıda sayılan kişiler haricinde üçüncü bir kişiye rehne konu malları ya da alacağın devredebiliyor olması, finansmana erişimin kolaylaştırılmasını amaçlayan yasa koyucunun iradesi ile örtüşmektedir.

Tarafların devir hususunda yazılı onayları alınmak suretiyle bir tescil değişikliği yapılabilmesinin hükme bağlanmasının uygun olacağı düşünülmekte ise de bu görüş sadece rehne konu mallar için geçerli olabilir.³⁸ Alacağın devri halinde borçlunun rızasının alınmasına gerek olmadığından, alacaklının alacağını rehin verenin

³³ Çamurcu, a.g.m. s.229-230

³⁴ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s.118,

³⁵ Reisoğlu, Seza, Ticari İşletme Rehni ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İlk-San Matbaası, Ankara, 1977, s.14; Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e. s. 136

³⁶ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e. s. 118; Antalya/Acar, a.g.e. s.33

³⁷ Aytaç a.g.m., s.111

³⁸ Aytaç, a.g.m., s.111

muvafakati olmadan bir üçüncü kişiye devretmesi rehin sözleşmesini hukuken geçersiz kılmayacaktır. TİTRK madde 12 fıkra 6’da yer verilen “*Rehin veren, rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini Sicile tescil ettirmekle yükümlüdür.*” şeklindeki düzenlemenin de alacağın devri bakımından hatalı olduğu açıktır.³⁹ Yukarıda ifade edildiği üzere alacağın temlik sözleşmesinde rehin verenin rızası aranmayacağından bu türde bir devirden kaynaklı bildirimin rehin verenin yükümlülüğünde olmaması gerektiği değerlendirilmektedir.⁴⁰

2.3.2-Sözleşmenin ve Rehnin Kurulması

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu madde 4’te rehin hakkının kuruluşu ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır:

- (1) Rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle kurulur.
- (2) Rehin sözleşmesi elektronik ortamda ya da yazılı olarak düzenlenir.
- (3) Elektronik ortamda düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için sözleşmenin güvenli elektronik imza ile onaylanması şarttır.
- (4) Yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilebilmesi için tarafların imzalarının noterce onaylanması veya sözleşmenin Sicil yetkilisinin huzurunda imzalanması şarttır.

Bu madde hükümleri uyarınca rehin hakkının doğumu için aynı Kanunun 2. maddesinde belirtilen Rehinli Taşınır Siciline sözleşmenin tescil edilmesi gerekmektedir. Tescil işlemlerine ilişkin kurulan ve kısaca TARES olarak adlandırılan Taşınır Rehin Sicil Sistemi, Türkiye Noterler Birliği nezdinde faaliyete geçirilmiştir.

Maddede öngörülen tescil koşulu rehin hakkının doğumu bakımından kurucu mahiyettedir.⁴¹ Rehin sözleşmesinin düzenlenmesi ve sicile tescil edilmesinde yetki sınırlaması bulunmadığından Rehinli Taşınır Sicil Yönetmeliğinin 21. maddesinin 2. fıkrasına istinaden tescil bildiriminin herhangi bir sicil aracılığıyla yapılması mümkündür.

Hukuken geçerli olabilmesi için rehin sözleşmesi şekle tabi tutulmuştur. Sözleşme ya elektronik ortamda ya da adi yazılı şekilde düzenlenebilecektir. Bilindiği

³⁹ Şit İmamoğlu, a.g.e. s.20; Antalya/Acar, a.g.e. s.30-32

⁴⁰ Şit İmamoğlu, a.g.e. s.20

⁴¹ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e. s. 122

üzere Mülga TİRK işbu sözleşmenin sadece ticari işletmenin kayıtlı bulunduğu sicil çevresindeki bir noter tarafından düzenlenebileceği yönünde hükümler içermektedir.⁴² Yeni düzenlemelerle birlikte sözleşmenin tarafları sicile başvuru bakımından, kayıtlı bulundukları sicil ile sınırlandırılmamış ve kendilerine sözleşmeyi düzenleyebilme yetkisi tanınmıştır.

Rehin sözleşmesi elektronik ortamda düzenlenmiş ise sözleşmenin sicile tescil edilebilmesi için güvenli elektronik imza ile onaylanması şarttır. Bununla birlikte 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesinin 2. fıkrasında kanunların resmi şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukuki işlemler ile teminat sözleşmelerinin güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemeyeceği ifade edilmiş ise de TİTRK'daki düzenlemeler bu yasağın istinasını oluşturmaktadır.⁴³

Adi yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmelerinin sicile tescil edilebilmesi için ise sözleşmenin taraflarının imzalarının noterce onaylanması ya da sicil yetkilisinin huzurunda taraflarca sözleşmenin imzalanması gerekmektedir.

Bu şekil şartlarının rehin sözleşmelerinin kurulmasından ziyade tescilinin gerçekleştirilebilmesi açısından aranan şekil şartları olduğu doktrindeki hâkim görüştür.⁴⁴ Bizim de katıldığımız bu görüş rehin sözleşmesinin rızai bir sözleşme olduğu, tarafların iradelerinin uyumluluk arz etmelerinin yeterli olduğu savını desteklemektedir.

TİTRK kapsamında kurulacak olan rehinlerde tasarruf işleminin geçerli olabilmesi, temelinde var olan borçlandırıci mahiyetteki rehin sözleşmesinin varlığına bağlıdır.⁴⁵ Bunun yanı sıra rehin sözleşmesi tasarruf etkisini kendiliğinden doğurmamakta, TİTRK madde 4 fıkra 1 uyarınca tescil kurucu etkiye sahip olduğundan bu sözleşmenin taraflarca sicil memuruna bildirilmesi ve bu bildirim üzerine tescilin gerçekleştirilmesi aranmaktadır.⁴⁶

⁴² Mülga TİRK m.5

⁴³ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s. 120

⁴⁴ Antalya/Acar, a.g.e. s. 37 vd.

⁴⁵ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s. 122; Gürpınar, Ayrılan Yönler, s.134

⁴⁶ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s. 122

2.3.2.1- Rehin Sözleşmesinin Konusunu Oluşturan Taşınır Varlıklar

Rehin sözleşmesine konu taşınır varlıklar TİTRK madde 5’de ayrıntılı olarak ve tahdidi bir şekilde sayılmıştır. Bununla birlikte TİTRK madde 8 fıkra 3’de; diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinlerine ilişkin hükümlerin saklı olduğu, bu taşınır varlıklar üzerinde TİTRK kapsamında Sicile tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilemeyeceği düzenlenmiştir.

Belirtilen madde hükmü gereği diğer kanunlar uyarınca taşınır varlığın üzerinde rehlin başka bir sicile tescil edilmesi ile tesisi mümkün olabiliyorsa söz konusu taşınır üzerinde ayrıca TİTRK kapsamında münferiden rehin tesis edilebilmesi yasa gereği mümkün olmayacaktır. Rehin için sicile tescili zorunlu olan taşınır varlıklar bakımından TİTRK alternatif bir rehin tesis etme olanağı getirmemektedir.⁴⁷

Uygulama Yönetmeliğinin 2. maddesinde de; yönetmelik hükümlerinin, Karayolları Trafik Kanununa göre kurulmuş araç rehni, Türk Sivil Havacılık Kanununa göre kurulmuş hava aracı ipoteği, Türk Ticaret Kanununa göre kurulmuş gemi ipoteği, Maden Kanununa göre kurulan maden hakları ve cevher rehni sözleşmelerine uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Belirtilen nedenle ilk derece mahkemelerince gerçekleştirilen yargılamalarda başka bir kanun uyarınca sicile tescil edilmiş olan rehinlerin, (örnek vermek gerekir ise; Karayolları Trafik Kanununa göre kurulmuş araç rehninin) TİTRK kapsamına resen dâhil edilmesi gerektiği şeklinde bir değerlendirme yapılması ve bu yönde hüküm tesis edilmesinin hukuka aykırı olduğu değerlendirilmektedir.⁴⁸

⁴⁷ Antalya/Acar, a.g.e., s.64

⁴⁸ Ankara 5. Asliye Ticaret Mahkemesinin 07.10.2021 tarih, 2018/903 E., 2021/646 K. Sayılı ilamı: “Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkili banka ile davalılar arasında Genel Nakdi ve Gayrinakdi Kredi Sözleşmeleri imzalandığını ve sözleşmelere istinaden krediler kullandırıldığını, davalılardan ...'nin maliki olduğu, müvekkili bankaya rehinli **araçların** adı geçen davalının asaleten ve kefaleten doğmuş ve doğacak borçlarının teminatını oluşturduğunu, bu kapsamda ... 2000... Ltd. Şti'nin diğer davalı ...'ne olan kefaleti nedeniyle işbu rehinlerin Ltd.Şti'den olan alacaklarının da teminatını teşkil ettiğini, keşide edilen ihtarnamelere rağmen borcun ödenmemesi üzerine davalılar hakkında rehlin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi başlatıldığını, davalıların haksız itirazı üzerine takibin durdurulmasına karar verildiğini belirterek davalıların ... Müdürlüğü'nün ... E. sayılı icra takip dosyasına vaki itirazlarının iptali ile takibin devamına ve icra inkar tazminatına karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davaya dayanak ... Müdürlüğü'nün ... E. sayılı icra takip dosyasının incelenmesinde; davacı banka tarafından davalı borçlular aleyhine taşınır rehlin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi başlatıldığı, toplam 6.240.405,74 TL alacaklarından şimdilik 848.176,00 TL'nin tahsilinin talep edildiği, davalı borçlular tarafından yasal 15 günlük sürede itiraz edildiği görülmüştür.

Tüm dosya kapsamına göre, dava taşınır rehlin paraya çevrilmesi yoluyla başlatılan icra takibine yönelik itirazın iptali istemine ilişkin olup taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takibin ancak rehin

2.3.2.1.1- Alacaklar

Türk Medeni Kanunu'nun 954. maddesinin 1. fıkrasında başkasına devredilebilen, para ile değerlendirilebilmesi mümkün olan alacaklar ve haklar üzerine rehin tesis edilebilmesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir. Alacakların rehne konu edilebilmesi için TBK m.183 uyarınca alacağın devrinin yasa ile ya da taraf iradeleri ile yasaklanmamış olması gerekmektedir. Alacağın belirli olması zorunlu olmayıp belirlenebilir olması yeterlidir.⁴⁹

TİTRK madde 5 fıkra 5'te; her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacakların rehne konu edilebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla doğacak ya da doğması muhtemel alacaklar da rehne konu edilebilir.⁵⁰

TİTRK madde 5 fıkra 1 bent a'da alacak belirtildikten sonra fıkra 5'te sözleşmeden doğan mevcut ve müstakbel alacakların rehnedilebileceği ifade edildiğinden sebepsiz zenginleşme, haksız fiilden doğan alacakların bu kanun kapsamına dâhil edilmeyeceği savunulabilir.⁵¹ Ancak her ne kadar yukarıdaki hükümle alacakların sözleşmeden doğması gerektiği yönünde bir sınırlandırmanın

sözleşmesine konu alacağın tahsili ve rehinli taşınır için söz konusu olabileceği, rehin sözleşmesinde borcun konusu, miktarı, borcun miktarı belirli değil ise rehnin ne miktar için verildiğinin yazılı olması gerektiği, rehin sözleşmesinde azami miktar ile tarihi belirtilmedikçe geçerli olmayacağı, nitekim 20/12/2016 tarihinde kabul edilen ve 01/01/2017 tarihinde yürürlüğe giren 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun 4/(6)-b maddesinde de belirtilen hususların rehin sözleşmelerinde zorunlu unsur olarak sayıldığı, davaya konu rehin sözleşmelerinde hangi aracın rehnedildiğine ilişkin bir açıklama olmadığı gibi rehnin azami miktarı ve tarihinin, rehnin ne için güvence teşkil ettiğinin belirtilmediği ve dolayısıyla geçersiz olan rehin sözleşmesine dayalı olarak taşınır rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılamayacağı anlaşılmakla davanın reddine karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir.” Şeklinde karar verildiği görülmüştür. Dava konusu olayda Karayolları Trafik Kanununa tescili zorunlu olan araç rehninin bulunduğu görülmektedir. Bu kapsamda Mahkemenin gerekçesinin hukuken hatalı olduğu değerlendirilmektedir. Yine aynı Mahkemenin 19.11.2020 tarih, 2019/193 Esas, 2020/633 Karar sayılı ilamının ve Ankara BAM 21. HD. 22.06.2023 tarih, 2021/1459 Esas, 2023/1007 Karar sayılı ilamının da aynı gerekçelerle taşıt rehninin geçersizliğini TİTRK düzenlemelerine dayandırması kanımızca hatalıdır. www.lexpera.com.tr

TİTRK madde 5 fıkra 1 h bendinde yer verilen araç ibaresinden kastın sicile kaydı gerekmeyen menkul işletme tesisatına dâhil edilebilen motorsuz araçlar olduğu, yasa koyucu tarafından yasada motorlu nakil araçlarına bizzat yer verilmediği değerlendirilmektedir. Zira Mülga TİTRK madde 3 fıkra 1 bent b'de: “Rehnin tescili anında mevcut ve işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan makine, araç, alet ve motorlu nakil araçları” ifadesi ile motorlu nakil araçlarının doğrudan rehne konu edilebileceği ifade edilmiş iken yürürlükte bulunan TİTRK ve Uygulama Yönetmeliği ile motorlu nakil araçları rehnin kapsamı dışında bırakılmıştır.

⁴⁹ Sirmen L. “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Düzenleniş Biçimi, Niteliği ve Rehne Hâkim Olan İlkeler”, Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin, 2018, s.40

⁵⁰ Oktay Özdemir, S. “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar” Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018, s.65

⁵¹ Oktay Özdemir, a.g.m., s.65

yapıldığı düşünülse dahi bizim de katıldığımız öğretilerdeki ağırlıklı görüş; kanunda bu hususta bir yasaklama ya da sınırlama olmadığından haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan her türlü alacağın da rehne konu edilebileceğidir.⁵² Sözleşme haricinde haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan alacağın rehnedilmesinin birçok alacaklı tarafından kabul edilmeyeceği, bu tür bir rehnin tesis edilmesi olasılığının çok düşük olduğu tartışma götürmez bir gerçektir.

Cari hesaplara kaydedilmiş olan alacaklar devredilemeyeceğinden rehne konu edilmeleri de hukuken mümkün değildir.⁵³

Senede bağlanmış olan veya olmayan alacakların rehni için TMK madde 955 fıkra 1 gereği rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve senede bağlı alacaklarda senedin teslim edilmesi gerekir. Bununla birlikte TMK 956 gereği hamile yazılı senetlerin rehni için senetlerin rehin alacaklısına teslimi yeterli iken diğer kıymetli evrakın rehni için ise senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak teslimi gerekir. TTK madde 689 gereği rehin cirosunda, senedin üzerine veya alonja “bedeli teminattır”, “bedeli rehindir” şeklinde cironun teminat amacıyla yapıldığını gösteren bir ibare yer almalıdır. TMK’nın 957. maddesi gereği emtiayı temsil eden kıymetli evrakın: makbuz senedi, konişmento ya da taşıma senedi üzerinde rehin hakkının tesis edilebilmesi adına anılan senetlerin rehinli alacaklıya teslimi yeterlidir.⁵⁴ Fakat bu durum teslimsiz taşınır rehninini amaçlayan TİTRK’nın amacı ile örtüşmediğinden kıymetli evrakın sicile tescili yeterli kabul edilip teslim edilmesine gerek olmadığı düşünülebilir. Ancak kambiyo senedinin elinde bulundurmayan alacaklı açısından işlem güvenliği bakımından sorun yaratması muhtemeldir.⁵⁵

Rehin hukukunun genel hükümlerine uygun olarak şarta bağlı alacakların da rehnedilebileceği kabul edilmektedir.⁵⁶ Ancak gerek teminat altında alınan alacağın konu ve miktarının gerekse rehin konusunun belirlenebilir olması gerekir.⁵⁷

⁵² Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s. 69

⁵³ Durgut, R., Cari Hesap Sözleşmesi, Doktora Tezi, İstanbul, 2012, s.131 www.istanbul.net.edu.tr

⁵⁴ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.69

⁵⁵ Antalya/Acar, a.g.e., s.73; Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 70

⁵⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s.1014, N.3607; Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s. 40-41; Makaracı Başak, Taşınır Rehni Sözleşmesi, s. 87-88

⁵⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s.1020, N.3639; Makaracı Başak, Taşınır Rehni Sözleşmesi, s. 93

2.3.2.1.2- Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda çok yıllık ürün veren ağaçlar bakımından taşınır rehninin mümkün olduğu ifade edilmiş ise de bu ifadeden neyin kastedildiği açık bir şekilde belirtilmemiştir.

TMK madde 718 gereği ağaçlar taşınmazların bütünleyici parçasıdır. Bu nedenledir ki ağaçların ayrı bir tasarrufa konu edilmeleri beklenemez.⁵⁸ Arazinin bütünleyici parçası olan ağaçlar üzerinde araziden bağımsız olarak rehin hakkı tesis edilemez.⁵⁹

TİTRK'daki çok yıllık ürün veren ağaçların taşınır varlıklar olarak rehne konu edilebileceğine dair düzenleme ile TMK'nın ağaçları arazinin bütünleyici parçası kabul eden, ağaçları arazinin hukuki kaderine bağlayan düzenlemesi ile açıkça çelişmektedir.⁶⁰ Ayrıca rehne konu edilecek bu ağaçların paraya çevrilmesi süreci de belirsizdir. Rehinli taşınırın mülkiyetinin rehinli alacaklıya devri ya da icra müdürlüğü aracılığıyla cebri icra kanalıyla satılması halinde araziden bağımsız bir biçimde ağaçların mülkiyeti ancak arazi üzerinden sökülme suretiyle kazanılabilecektir. Bu durumda da bu taşınırın ağaç olma özelliği kalkmış olacaktır.⁶¹ Bu tür sorunların nasıl aşılabileceği ilerleyen zamanlarda uygulamada görüleceği değerlendirilmekle birlikte ağaçların ve arazi sahibinin aynı borçlu olmaması nedeniyle, çözümü zor olan bu tür problemlerle karşılaşılmasını adına çok yıllık ürün veren ağaçlar üzerinde rehin tesisinin uygulamada pek gerçekleşmeyeceği değerlendirilmektedir. Yasa koyucunun bu tür taşınırın rehnedilebilmesine cevaz vermesi, intifa hakkına benzer şekilde ağaçlardan elde edilecek ürünlerin maddi getirilerinden kazanç elde edilebilmesine bağlanabilir.⁶²

2.3.2.1.3- Fikri ve Sınai Mülkiyete Konu Haklar

5847 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 62. maddesinde fikri hakların rehne konu edilebileceği kabul edilmiştir. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 2.

⁵⁸ Oktay Özdemir, a.g.m., s.68

⁵⁹ Sirmen, Eşya Hukuku, s.625-626; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s.939, N.3325; Erten, A., "Ticari İşlemlerdeki Taşınır Rehninde Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı" Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018, s.186

⁶⁰ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.73

⁶¹ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.73-74

⁶² Oktay Özdemir, a.g.m., s.68

maddesinde sınai hakların markayı, coğrafi işareti, tasarımı, patent ve faydalı modeli ifade ettiği belirtilmektedir. Aynı Kanunun 148. maddesinin 1. fıkrasında coğrafi işaret hariç diğer sınai mülkiyet haklarının rehne konu olabileceği düzenlenmiştir.

Yine Sınai Mülkiyet Kanunu'na göre sınai haklar üzerine rehin sicile tescil yoluyla kurulmamaktadır. Kanunun 148. maddesinin 5. fıkrası: “*Hukuki işlemler taraflardan birinin talebi, ücretin ödenmesi ve yönetmelikle belirlenen diğer şartların yerine getirilmesi hâlinde sicile kaydedilir ve Bülteinde yayımlanır. 115 inci madde hükümleri saklı kalmak üzere, sicile kaydedilmeyen hukuki işlemlerden doğan haklar iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez*” hükmünü şamildir. Bu düzenleme de göstermektedir ki fikri ve sınai hakların rehni için özel bir tescil sistemi bulunmamaktadır ve patent, marka, tasarım hakkının TİTRK madde 5 kapsamında rehni mümkündür.⁶³ Aleni hale gelmiş bir eser üzerindeki mali haklar ve eser sahibinin mali haklarına ilişkin hukuki işlemlerden doğan para alacakları üzerinde rehin tesis edilebilir.⁶⁴ Sınai mülkiyet hakları üzerinde TİTRK uyarınca rehin hakkı kazanılmışsa, bunun sınai mülkiyet haklarının yer aldığı sicile bildirilmesi gerekmektedir.⁶⁵

2.3.2.1.4- Hammadde

Rehin hukukunun ana ilkelerinden biri olarak kabul edilen belirlilik ilkesi uyarınca rehin kurulacak mal veya hakkın belirli olması gerekmektedir.⁶⁶ Hammaddenin rehnedilmesi de bu belirlilik ilkesi açısından tartışmalı bir konudur.⁶⁷ Hammadde, bir ürünün elde edilmesinde kullanılan temel bileşenlerin işlenmeden önceki durumu olarak tanımlanmakta olup taşınır eşya niteliğini haiz hammadde işletmelerin dönen malvarlığı kapsamında yer almaktadır.⁶⁸ Dönen malvarlığı ise işletmenin sermayesi içerisindeki malvarlığının işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için kullanılmaktadır.⁶⁹ Dönen malvarlığı niteliğindeki hammaddenin kendisi doğrudan satılabileceği gibi işlenerek başka bir ürüne dönüştürülmesi de mümkündür.

⁶³ Antalya/Acar, a.g.e., s.74; Oktay Özdemir, a.g.m., s.70

⁶⁴ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 76

⁶⁵ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 78

⁶⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s.1018, N.3634 vd.

⁶⁷ Oktay Özdemir, a.g.m., s.70

⁶⁸ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.78

⁶⁹ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.78

TİTRK madde 7’de rehne konu taşınır varlığın bir üretim sürecinde kullanılması halinde, üretim aşamasında ya da sonunda elde edilen alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden rehin hakkının kurulmuş sayılacağı belirtilmektedir. Aynı maddede rehinli taşınır varlığın ikamesi malların da taşınır varlık ile birlikte doğrudan rehnin kapsamına gireceği düzenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle hammadde işlenerek bir başka mala dönüştürülmüş ise bu ürün kendiliğinden rehin hakkının kapsamına girecektir.

Uygulama Yönetmeliğinin 15. maddesine göre taşınır varlığın ikamesi rehinli varlık ile birlikte doğrudan rehnin kapsamına girer ve bir üretim sürecinde kullanılan taşınırın rehnedilmesi halinde, üretimin her aşamasında veya üretimin sonunda rehinli taşınırın yerini alan alacak üzerinde rehin aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır. Bununla birlikte birleşme ve karışma halinde ise değer tespitine ilişkin TİTRK madde 13 fıkra 2 hükmü hâlen yürürlüktedir.⁷⁰

2.3.2.1.5- Hayvan

Konu ile ilgili olarak Uygulama Yönetmeliğinin 11. maddesinin 1. fıkrasının j bendinde ticari değeri olan her türlü hayvan üzerinde rehin hakkı kurulabileceği belirtilmiştir. Hukuki statü itibarıyla eşya olarak nitelendirilmese de sürü ve çiftlik hayvan sahiplerinin kredi ihtiyacının karşılanabilmesi adına hayvanların teslimsiz taşınır rehnine konu edilebileceği öngörülmüş, TMK’da buna ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.⁷¹

2.3.2.1.6- Her Türlü Kazanç ve İratlar

Kazanç ve irat; satılan bir mal, yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen para, getiri, temettü veya yararı ifade eder.⁷² Kâr payları, repo gelirleri, tahvil faizleri bunlara örnek olarak gösterilebilir.⁷³

Bankalardaki mevduat hesapları TİTRK madde 1 uyarınca rehne konu olamazken mevduat faizinin irat olarak kabulü doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş

⁷⁰ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.80

⁷¹ TMK madde 940: “Yetkili makamlar tarafından izin verilen kuruluşlar ile kooperatiflerin alacaklarının güvence altına alınması için, zilyetlik devredilmeden de, icra dairesinde tutulacak özel sicile yazılmak suretiyle hayvanlar üzerinde rehin kurulabilir. Bu amaçla tutulacak sicil Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

⁷² Oktay Özdemir, a.g.m., s.72

⁷³ Antalya/Acar, a.g.e., s. 75

mevduat rehni TİTRK’da yer almadığından mevduat faizinin de TİTRK kapsamında rehnedilemeyeceğini savunmaktadır.⁷⁴ Diğer görüş ise mevduat faizinin rehne konu edilebileceğini kabul etmektedir.⁷⁵ TİTRK madde 5 fıkra 4’te rehin hakkının, işletmelerin mevcut veya müstakbel taşınır varlıklarının getirileri üzerinde kurulabileceği belirtildiğinden bizim de katıldığımız görüş uyarınca mevduat hesabı faizleri de rehne konu edilebilecektir.⁷⁶

2.3.2.1.7- Başka Bir Sicile Kaydı Öngörülmemeyen ve İdari İzin Belgesi Niteliğinde Olmayan Her Türlü Lisans ve Ruhsatlar

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu madde 5 fıkra 7’de kendi mevzuatı gereğince bir onaya tabi olan lisans ve ruhsatların rehni bu onayın alınması hâlinde mümkün olacağı ifade edilmiştir. Ancak Kanunda ve Kanunun gerekçesinde lisans ve ruhsatlardan neyin kastedildiği açıkça belirtilmemiştir. Bu tür lisans ve ruhsatlar Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında değerlendirilmelidir.⁷⁷

Fikir ve sanat eserleri Kanunu madde 48 uyarınca eser üzerindeki mali hakların yalnız kullanım yetkisinin diğer bir kimseye bırakılmasının ruhsat ve Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında sınai hakkın kullanımının devri ile yetki verilmesinin lisans olarak nitelendirildiği, bu nedenle kullanım hakkının devrine ilişkin ruhsat ve lisansların da rehnedilebileceği savunulmuştur.⁷⁸ Bununla birlikte sözleşme kapsamında lisans ya da ruhsattan kaynaklanan hakların üçüncü kişilere devredilmesi yasaklanmışsa lisans ya da ruhsatın TİTRK kapsamında rehni mümkün olmayacaktır.⁷⁹ EPDK tarafından verilen doğal gaz dağıtım lisansı buna örnek olarak gösterilebilir.

2.3.2.1.8- Kira Gelirleri

Her tür kira sözleşmesinden doğan gelir (hasılat kirası-adi-taşınmaz-taşınır) rehne konu edilebilmektedir.⁸⁰ TİTRK m.1’de, taşınmazların ve tapu kütüğüne herhangi bir nedenle tescil edilen taşınırın TİTRK uyarınca kurulan rehnin

⁷⁴ Oktay Özdemir, a.g.m., s.73

⁷⁵ Antalya/Acar, a.g.e., s. 75

⁷⁶ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.81

⁷⁷ Oktay Özdemir, a.g.m., s.73

⁷⁸ Oktay Özdemir, a.g.m., s.73, 74

⁷⁹ Oktay Özdemir, a.g.m., s.75

⁸⁰ Oktay Özdemir, a.g.m., s.75

kapsamına girmedeği belirtilmiş ise de taşınmazlardan ve taşınırlardan elde edilecek olan kira gelirlerinin TİTRK kapsamında rehnedilebileceği değerlendirilmektedir.⁸¹

2.3.2.1.9- Kiracılık Hakkı

Ticari işletme kiraladığı bir yerde faaliyeti devam ettirmekte ise ticari işletme devri kapsamında kiracılık hakkının devrinden de bahsedilebilir.⁸²

Türk Borçlar Kanunu madde 322 uyarınca kiracı, kiraya vereni zarara uğratacak bir değişikliğe neden olmamak koşuluyla kullanım hakkını başkasına devredebilmektedir. Bunun yanı sıra kullanım hakkının devri alacağın devri hükmünde olduğundan⁸³ kullanım hakkının devri kira sözleşmesinin taraflarının değişmesi sonucunu doğurmamaktadır.⁸⁴ Bu tür devirler mümkün ise de konut ve çatılı iş yeri kiralarında, kiraya verenin yazılı rızası olmaksızın kullanım hakkının devri mümkün değildir.⁸⁵ Bu kapsamda rehin tesis edilirken kiraya verenden en geç rehin kurulduğu tarihe kadar yazılı rıza alınması gerekmektedir.⁸⁶

2.3.2.1.10- Menkul İşletme Tesisatı

TİTRK kapsamında işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olmadan ne anlaşılması gerektiği hususunda doktrinde değişik görüşler ileri sürülmüş, bir görüşe göre, menkul işletme tesisatının ticari işletme rehni kapsamında olması için işletmenin faaliyetine fiilen tahsis edilmiş olması gerektiği, fiilen tahsis arandığı için malın sipariş edilmiş olmasının yeterli olmadığı, belirtilen nedenle bu tür menkul işletme tesisatının rehin kapsamında sayılmayacağı, bu tür menkul işletme tesisatının ancak işletme faaliyetine fiili olarak tahsis edildiği zaman rehin kapsamına dâhil edilebileceği savunulurken⁸⁷ diğer bir görüşe göre ise ticari işletme rehninde “fiilen monte edilmiş olma” şartının aranmaması gerektiği, tescilinden önce mevcut fakat henüz işletmeye dâhil

⁸¹ Karakuş, Erbaş, B., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ve Rehin Alacaklısının Korunması, Seçkin, Ankara, 2018, s.138

⁸² Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s.84; Antalya/Acar, a.g.e., s. 75

⁸³ Tandoğan, H., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt 1/2, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2008 s.157; Zevkliler, A./Gökyayla E., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, s.331; Gümüş, M.A., Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt-I, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s.364-365; Yavuz, C./Acar F./Özen B., Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), Beta, İstanbul, 2013, s.253

⁸⁴ Gümüş M.A., Borçlar Hukuku, s.365

⁸⁵ Oktay Özdemir, a.g.m., s.76

⁸⁶ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 85

⁸⁷ Reisoğlu, Seza, Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme, Bankacılar Dergisi, Sayı 47, 2003, s.110

edilememiş menkullerin eğer kesin olarak rehne dâhil edilmesi söz konusu (mesela menkul gümrükte beklemekte) ise işletmeye tahsis edilmiş sayılmasının gerektiği⁸⁸, bir başka görüşe göre ise rehne dâhil unsurlar listesinde belirtilmiş ve rehnin tescili tarihinde menkul işletme tesisatı olarak alınmış malların da henüz teslim alınmamış olsa dahi ticari defterlere kaydedilmiş olması halinde ticari işletme rehni kapsamında değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur.⁸⁹

TİTRK’da ise işletmenin faaliyetine özgüleme koşulu kaldırıldığından yukarıdaki tartışma da manasını yitirmiş ve mevcut olan fakat henüz işletme faaliyetine özgülenmemiş olan menkul işletme tesisatı üzerinde de rehin tesis edilebileceği kabul edilmiştir.⁹⁰ Ancak mülga TİRK madde 10’daki hükümler ile aynı paralelde düzenlenmiş TİTRK madde 5 fıkra 2 gereği rehin hakkı kazanıldıktan sonra işletme tarafından elde edinilen menkul işletme tesisatı rehin kapsamına girmemektedir.⁹¹

2.3.2.1.11- Stoklar - Sarf Malzemesi - Tarımsal Ürün

Kanunda stok; rehin verenin satmak, kullanmak veya kiralamak amaçlarıyla mülkiyetinde bulunan hammadde, yarı mamul ve mamul varlıklar olarak tanımlanmıştır. Stok hammaddenin işlenerek şekil değiştiren hali olarak anlaşılmalıdır. Tarımsal ürün ise tarım faaliyetleri sonucu elde edilen mevcut ya da gelecekteki ürün olarak tanımlanabilir.

Hammadde konusundaki açıklamalar stoklar, sarf malzemesi ve tarımsal ürünler için de geçerlidir.

2.3.2.1.12- Ticaret Unvanı ve/veya İşletme Adı

Mülga TİRK’ten farklı olarak TİTRK ticaret unvanının ticari işletmeden ayrı olarak rehnedilmesine imkân vermektedir. Ancak TTK madde 49’daki “*Ticaret unvanı işletmeden ayrı olarak başkasına devredilemez*” hükmü gereği ticaret unvanı işletmeden ayrı olarak başkasına devredilmeyeceğinden, her ne kadar TİTRK madde 5/1 (k)’da yer alsa da münferiden rehne konu edilemeyecektir.⁹² TTK m.49’un

⁸⁸ Kayıhan, Ş. Ticari İşletme Rehni, Kazancı, İstanbul, 1996, s.36

⁸⁹ Ertaş, Ş. Ticari İşletme Rehni, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, Özel Sayı, 2005, (s.39-50), s.41

⁹⁰ Antalya/Acar, a.g.e., s.70; Oktay Özdemir, a.g.e., s. 76

⁹¹ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 86

⁹² Arkan, a.g.e., s.64, Antalya/Acar, a.g.e., s.76-77; Oktay Özdemir, a.g.m., s.77

emredici mahiyette bir düzenleme olduğu, ticaret unvanının işletmeye sıkı sıkıya bağlı olduğu, ticaret unvanının devredilmesi halinde eski işletme ile bağlılığın halen devam etmekte olduğu izlenimine, bu durumun karışıklığa yol açabileceği ileri sürülmektedir.⁹³ Bu görüşe destekler mahiyette; ticaret unvanının tek başına devredilemeyeceği, “bağımsız” bir varlık olmadığı da ifade edilmektedir.⁹⁴

Bu konuya dair bir başka Yazar, zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklardan olan ticaret unvanının kiralama ve lisans hakkının kullanılabileceğini savunmaktadır.⁹⁵ Son olarak bir başka görüş ise; TTK’da ticaret unvanının emredici bir hükümle bağımsız bir şekilde devri hususunda yasak mevcut ise de sonradan yayımlanan özel mahiyetteki TİTRK ile işletmeden bağımsız bir şekilde ticaret unvanı üzerinde rehin tesis edilmesine izin verilmiş olduğundan rehin tesis edilmesine hukuken bir engel bulunmadığı ancak bu tür bir rehin tesisinin tercih edilmeyeceği şeklindedir.⁹⁶

Kanaatimizce ticaret unvanı tek başına devredilebilir nitelikte bağımsız bir varlık olmadığından ve ticari işletme ile sıkı bir bağ içerisinde bulunduğundan, uygulamada daha çok karışıklığa yol açmamasına adına ticaret unvanının tek başına rehne konu edilmemesi gerekir.

İşletme adı bakımından ise TTK madde 53’de bu tür bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu kapsamda unvandan farklı olarak işletme adının bağımsız olarak rehnedilmesine hukuki mahiyette bir engel bulunmamaktadır.⁹⁷

2.3.2.1.13- Ticari İşletme veya Esnaf İşletmesi

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda rehin konusu olabilecek varlıklar arasında ticari işletme veya esnaf işletmesi de gösterilmiştir. Madde hükmü kapsayıcı bir şekilde ticari işletmenin veya esnaf işletmesinin tamamının rehne konu edilmesini ifade etmektedir.⁹⁸ Bununla birlikte TİTRK madde 5’te sayılan varlıkların borcu karşılar mahiyette olması halinde işletmenin tamamı üzerinde rehin hakkı kurulması yasaklanmıştır. Bu kapsamda söz konusu varlıkların borcu karşılayıp karşılamadığının

⁹³ Arkan, a.g.e., s.64

⁹⁴ Antalya/Acar, a.g.e., s.77

⁹⁵ Hasırcı, H., 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun İcra ve İflas Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, BATİDER, CXXXIII, Sayı2, 2017, s.260

⁹⁶ Aytuğar, B., Ticari İşletmeden bağımsız olarak Devredilemeyen Ticaret Unvanının Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehni İşlemine Konu Edilmesi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 32, Sayı:3, 2024, s.1357-1361

⁹⁷ Antalya/Acar, a.g.e., s.77; Oktay Özdemir, a.g.m., s.77

⁹⁸ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 93

anlaşılabilmesi adına TİTRK madde 13 uyarınca değer tespiti yapılması uygun olacaktır.⁹⁹ Ayrıca Tem. Yön. 17. maddesinin 3. fıkrası gereği alacağın belirli olması halinde, diğer taşınır varlıklardan biri ya da birden fazlasının alacak miktarının tamamına ek olarak beşte birinden fazlasını karşılaması halinde işletmenin tamamı üzerinde rehin tesis edilemez.¹⁰⁰

TİTRK'a göre ticari işletme üzerinde rehin hakkı tesis edilebilmesi için sözleşmede rehin alacaklısı; kredi kuruluşu, tacir ya da esnaf olması gerekirken, rehin verenin ise tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü ve serbest meslek erbabı olması gerekmektedir. Bu nedenledir ki; ticari işletmesini hasılat kirasına veren malik sıfatını haiz gerçek ve tüzel kişinin ticari işletme rehni sözleşmesinde taraf olması mümkün değildir.¹⁰¹ Tacir sıfatını haiz kiracı da mevzuat gereği sahip olduğu haktan fazlası üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmadığından ticari işletme üzerinde rehin tesis ettiremez.¹⁰²

Ticari işletme veya esnaf işletmesinin tamamı üzerinde kurulacak rehin, işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olan her türlü varlığı kendiliğinden kapsayacaktır.¹⁰³ Burada özel sicili bulunan taşınırılar üzerine münferiden rehin tesis edilemeyeceğine dair getirilmiş olan TİTRK m.8/f.3 düzenlemesinin ayrıca ele alınması gerekir. Bizim de katıldığımız görüş uyarınca işletmenin bir bütün halinde rehnedilmesi halinde faaliyete özgülenmiş olan tüm unsurlar rehne dâhil edilecek, TİTRK m.5/f.2 uyarınca bu varlıkların rehni diğer kanunlarca bir sicile tescili gerektiriyorsa bu rehin ilgili sicillere bildirilecek ve ayrı ayrı tasarruf işlemlerinde bulunma zorunluluğu doğmayacaktır.¹⁰⁴ Sicil Yönetmeliğinin m.13/f.2'de yer alan düzenlemeler de bu görüş destekler mahiyettedir.

⁹⁹ Arkan, S., "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Açısından Ticari İşletmenin Rehni" Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara, Yetkin, 2018, s.144

¹⁰⁰ "Kanunda belirtilmeyen bir hususun Yönetmelikte düzenlenmesinin temel ilkelere aykırı olduğu" yönünde Bozer, A./Göle, C., Ticari İşletme Hukuku Güncellenmiş ve Genişletilmiş Altıncı Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020, s.63, Şit İmamoğlu, a.g.e., s.32-33; Arkan, a.g.m., s.144

¹⁰¹ Arkan, a.g.m., s.145

¹⁰² Şit İmamoğlu, a.g.e. s.16

¹⁰³ Antalya/Acar, a.g.e., s.89

¹⁰⁴ Göle, C./Aydoğan, G. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, BATIDER, C.33, sayı 1, 2017, s.32,

2.3.2.1.14- Ticari Plaka ve Ticari Hat

03.05.1986 Tarih, 19096 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 86/10553 sayılı Ticari Plakaların Verilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar hakkında Bakanlar Kurulu Kararında; taksi dolmuş ve minibüslerle umum servis araçları bakımından ticari plaka verilmesi düzenlenmiştir. Plaka verilebilecek kişiler ise şoförlük mesleğini geçim kaynağı olarak seçmiş olduğunu ve sürekli olarak icra ettiğini beyan etmiş ve ilgili meslek odasına, ilgili meslek odasının bulunmadığı yerlerde ise şoförler odasına üye olan veya ticaret odalarına kayıtlı taşımacı şirketlere şehir içinde taşımacılık yapanlardır.¹⁰⁵ Ticari plakalar trafik komisyonunun belirleyeceği esaslara göre verilmektedir.¹⁰⁶

Ticari hat ise ticari plaka sahiplerine taşımacılık faaliyetlerini yürütebilmesi için idare tarafından verilen bir çalışma ruhsatına bağlıdır. Ticari plaka olmadan ticari hatta ilişkin çalışma ruhsatı alınamamaktadır.¹⁰⁷ Bu nedenle TİTRK'nın ticari hat ve ticari plakayı birlikte rehne konu olabilen bir varlık olarak kabul edilmesi gerekir.¹⁰⁸

Yargıtay'a göre ticari plaka ve hat ile ticari plakayı taşıyan aracın birbirinden bağımsız olarak ekonomik değerlerinin bulunduğu ve ayrı ayrı icra takibine konu edilebileceği, ihale konusu edilebileceği kabul edilmektedir.¹⁰⁹ Bu bakımdan ticari plaka ve ticari hattın, ticari plakayı taşıyan araçtan bağımsız olarak genel hükümler çerçevesinde paraya çevrilmesi mümkündür. Rehin veren ya da borçlu tarafından ticari plaka ve hat ile ticari plakayı taşıyan aracın birbirinden bağımsız olarak cebri icraya konu edilemeyecekleri şeklinde bir itirazın gündeme getirilmesinin alacaklı aleyhine bir sonuç doğurmayacağı değerlendirilmektedir.

2.3.2.1.15- Ticari Proje

Ticari proje, işletmenin üretimi, dağıtımını gibi faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütebilmesi bakımından kendi bilgi ve deneyimine dayanmak suretiyle oluşturduğu

¹⁰⁵ 86/10553 sayılı Ticari Plakaların Verilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar hakkında Bakanlar Kurulu Kararı m.3

¹⁰⁶ 86/10553 sayılı Ticari Plakaların Verilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar hakkında Bakanlar Kurulu Kararı m.5

¹⁰⁷ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 96

¹⁰⁸ Antalya/Acar, a.g.e., s.79

¹⁰⁹ Yargıtay 12. H.D. 24.10.2016 tarih, 2016/15694 E., 2016/22096 K. Sayılı ilam: "Somut olayda, ... plaka sayılı araç ile bu aracın çalıştığı hattın birbirinden bağımsız olarak ekonomik değeri olduğu dolayısıyla minibüs ile hattın ayrı ayrı takip ve ihale konusu edilebileceği açıktır." www.lexpera.com.tr

sistematik bilgi derlemesi olarak ifade edilmiş ve FSEK anlamında eser niteliği taşımasının zorunlu olmadığı kabul edilmiştir.¹¹⁰

Hammadde kazanımı, altyapı inşaatı, telekomünikasyon, enerji, sanayi, yol yapımı, otel inşaatı gibi büyük ticari projelerin yapılmasında gerekli olan finansmana teminat sağlamak amacıyla söz konusu düzenlemenin getirildiği düşünülmektedir.¹¹¹

2.3.2.1.16- Vagon

Yük ve yolcu taşımak amacıyla kullanılan demir yolu aracı olup taşınır eşya hükmündeki vagon, TİTRK'da rehne konu edilebilecek bağımsız bir varlık olarak kabul edilmektedir.¹¹²

6461 Sayılı Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun'un 6. maddesi uyarınca Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca ulusal demiryolu altyapı ağı üzerinde demiryolu tren işletmecisi olarak yetkilendirilen şirketlerin, demiryolu tren işletmesinde kullandıkları vagonlar üzerinde TİTRK kapsamında rehin tesis edilebilmektedir.¹¹³

2.3.2.2- Rehin Hakkının Kuruluşunda İyiniyetin Etkisi

Rehin veren, rehin tesis ettirebilmek adına taşınır üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmalıdır. Rehin verenin tasarruf yetkisi yoksa rehin hakkından söz edilemez ve alacaklının iyiniyeti de korunmaz.¹¹⁴ Buna mukabil TMK madde 988 uyarınca bir taşınırın emin sıfatıyla zilyedinden o şey üzerinde iyiniyetle mülkiyet veya sınırlı aynî hak edinen kimsenin edinimi, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile korunur.

TİTRK uyarınca rehnedilen taşınırlar üzerinde, 3. kişilerin iyiniyetle rehin hakkı kazanması mümkündür. Rehinli Taşınır Sicili, her ne kadar aleni olsa da 3. kişilerin iyiniyetlerini ortadan kaldırmamaktadır.¹¹⁵ TİTRK madde 7 fıkra 3'te bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin iyiniyetinin korunacağı düzenlenmiştir. Yine Rehinli Taşınır Sicil Yönetmeliğinin 17.

¹¹⁰ Arkan, a.g.m., s. 157

¹¹¹ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 98

¹¹² Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 99

¹¹³ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 99

¹¹⁴ Ergüne, M.S., "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehininin Kuruluşu" Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018, s.123

¹¹⁵ Ergüne, a.g.m., s.123

maddesinin 2. fıkrasında: Sicile tescil edilen hususların aleni olduğu, Kanuna göre Sicili incelemekle yükümlü olmaması veya Kanunun 3'üncü maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf ehliyetine sahip olamaması sebepleriyle bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyi niyetli üçüncü kişinin iyi niyeti korunacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemelerden TİTRK kapsamında kurulan rehin sicilinin iyiniyeti ortadan kaldıran bir fonksiyonunun bulunmadığı anlaşılmaktadır.¹¹⁶ 7099 Sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önce ise Kanunun lafzından tam tersi bir anlam çıkartılmaktaydı.¹¹⁷ Bu nedenle sicile tescilmiş olsa dahi malik, rehinli taşınırların mülkiyetini bir üçüncü kişiye devretmiş ise yeni malikin rehinli taşınırların üzerinde rehin bulunduğundan haberdar olduğu diğer bir ifadeyle kötüniyetli olduğu, rehin alacaklısı tarafından ispat edilirse rehin muteber sayılacak, ispat edilemezse rehin geçersiz kabul edilecektir.¹¹⁸

2.3.3- Rehnin Kapsamı

2.3.3.1- Genel Olarak

Daha önce de ifade edildiği üzere TİTRK uyarınca rehin hakkı, rehin sözleşmesinin sicile tescil edilmesiyle kurulur. Rehin sözleşmesi içeriğinde sicile tescil edilmek suretiyle, üzerinde rehin hakkı tesis edilmiş olan taşınır varlıklar teminat yükünün kapsamını oluşturmaktadır.¹¹⁹ TİTRK madde 5'te rehni mümkün olan taşınır varlıklar sayılmış olup, (mülga TİRK'dan farklı olarak) yasada sayılan bu varlıkların biri ya da birden fazlası üzerinde rehin tesis edilebileceği düzenlenmiştir.

2.3.3.2- Bütünleyici Parça ve Eklenti

Türk Medeni Kanunu madde 947'de rehnin, taşınırın bütünleyici parçalarını ve eklentilerini kapsadığı belirtilmektedir. Bununla birlikte taraflar eklentilerin rehnin kapsamından çıkartılmasını kararlaştırmaları mümkün iken bütünleyici parçalar asıl

¹¹⁶ Öz, T., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Rehinli Malın Birleşmesi ve Karışması (Kanundaki Önemli değişikliklerle Birlikte), Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018, s.126,

¹¹⁷ Öz, T., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Armağan, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt16 Sayı 2, İstanbul, 2017, s.167-168

¹¹⁸ Öz, Sempozyum, s.126

¹¹⁹ Öcal Apaydın, B., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Teminat Yükünün Kapsamı Bakımından Özellik Arz Eden Haller, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:13, Sayı: 169-170, Eylül-Ekim 2018, s.92

eşyadan bağımsız olarak rehlin konusunu oluşturamaz.¹²⁰ Zira bütünleyici parça rehne konu taşının ayrılmaz bir parçasıdır.¹²¹

TİTRK 6. maddesi uyarınca taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, o varlığın bütünleyici parçasını da kapsar ve taraflar, taşınır varlığın mevcut veya sonradan ilave edilen eklentilerinin rehin kapsamına alınmasını ayrıca kararlaştırabilir. Bunun yanı sıra Uygulama Yönetmeliğinin 14. maddesinin 1. fıkrasında bütünleyici parçanın ayırt edici özelliklerinin bulunması halinde bunların ayrıca rehin sözleşmesinde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrasında da aksi kararlaştırılmadıkça, rehin sözleşmesi akdedilirken taşınır varlıkta bulunan eklentiler ile sözleşmenin akdedilmesinden sonra ilave edilen eklentilerin rehin kapsamında olmadığı belirtilmiştir.

TMK madde 947’de açıkça eklentilerin de taşınır rehni kapsamında olduğu fakat eklentilerin rehlin kapsamından çıkartılabileceği belirtilmiş iken TİTRK madde 6 ve Tem. Yön.nin 14. maddesinde durum tam tersi bir şekilde düzenlenmiştir.¹²²

2.3.3.3- Müstakbel Taşınır Varlık

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun 2. maddesinde müstakbel taşınır varlık mevcut olmayan veya rehin sözleşmesinin akdedildiği anda rehin verenin mülkiyetinde bulunmayan Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen varlıklar olarak tanımlanmıştır. TİTRK madde 5 fıkra 3’te ise işletmelerin müstakbel taşınır varlıkları üzerinde rehin kurulabileceği belirtilmiştir. TİTRK m.5/f.3’teki “rehinli müstakbel taşınır varlık üzerindeki tasarruf yetkisi” ibaresinden kasıt, bu rehinli taşınır varlıkların mülkiyete konu edilmesini müteakip paraya çevrilebilmeleridir.¹²³ Bu nedenledir ki müstakbel bir varlığın paraya çevrilebilmesi için rehin verenin mülkiyetinde bulunması diğer bir ifadeyle mevcut olması gerekmektedir.¹²⁴ Müstakbel taşınır varlıkların üzerinde TİTRK kapsamında rehin tesis edilmesindeki amaç rehin verenin mülkiyetine henüz girmeden sicile kayıt tarih itibariyle rehlin sırasını almasını sağlamaktır.¹²⁵ Ayrıca TİTRK madde 5 fıkra 2’de

¹²⁰ Oğuzman/ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s.1021, N.3643; Öcal Apaydın, Taşınır Rehni, s.94

¹²¹ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 53

¹²² Öz, Sempozyum, s.131

¹²³ Antalya/Acar, a.g.e., s.86

¹²⁴ Antalya/Acar, a.g.e., s.87

¹²⁵ Oktay Özdemir, a.g.m., s.80

işletmenin tamamının rehne konu edilmesi halinde, rehnin kazanıldığı anda işletme faaliyetine tahsis edilmiş olan varlıkların rehnin kapsamını oluşturduğu belirtilmektedir. Bu nedenledir ki işletmenin tamamı üzerinde rehin tesis edilmesi durumunda müstakbel varlıklar rehnin kapsamına girmemektedir.¹²⁶ Fakat işletmenin münferit olarak müstakbel varlığı rehne konu etmesini engeller bir düzenleme bulunmamaktadır.¹²⁷ Son olarak Uygulama Yönetmeliğinin 16. maddesinin 2. fıkrasında belirli bir iş veya konu ile sınırlandırılmaksızın bütün müstakbel alacakların rehne konu edildiğine dair rehin sözleşmelerinin ise geçersiz olacağı ifade edilmiştir.

2.3.3.4- Hukuki Semereler ve Kaim Değerler

Hukuki semereler bütünleyici parça olmadığından, TMK uyarınca doğrudan teminatın kapsamına girmemektedir.¹²⁸ Bununla birlikte tarafların anlaşarak hukuki semereleri rehnin kapsamına dâhil etmesi mümkündür.¹²⁹ Bunun yanı sıra taşınırın kiralanması halinde elde edilecek olan kira bedelinin rehinli alacaklıya ait olması gerektiği ileri sürülmüştür.¹³⁰ Yine taşınmaz rehni açısından TMK madde 863’de yer alan düzenlemelerde de borçluya karşı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlanmasından veya borçlunun iflâsının ilânından başlayarak rehnin paraya çevrilmesi anına kadar işleyen kira bedellerinin ipotek alacaklısına ait olduğu hususu belirtilmektedir.¹³¹

TİTRK madde 7 fıkra 1’de de taşınır varlığın gelecekteki hukuki getirilerinin taşınır varlık ile birlikte rehnin kapsamına girdiği hüküm altına alınmıştır. Tem. Yön. madde 15 fıkra 1’de; taşınır varlığın gelecekteki her türlü hukuki getirisinin doğrudan rehnin kapsamına gireceği düzenlenmiştir.

Hukuki semereler gibi taşınırın yerine geçen kaim değerlerin de akıbeti TMK’da düzenlenmemiştir. Taşınırın yerine geçen kaim değerler bakımından rehin hakkının

¹²⁶ Antalya/Acar, a.g.e., s.83

¹²⁷ Antalya/Acar, a.g.e., s.83

¹²⁸ Gürsoy, K./Eren, F./Cansel, E., Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984, s.1106,

¹²⁹ Cansel, E. Türk Menkul Rehni Hukuku, Cilt-1 Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1967, s.164,

¹³⁰ Esener T./Güven K., Eşya Hukuku, Genişletilmiş ve 6750 Sayılı Kanun Eklenmiş, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s.553-554; Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 56

¹³¹ Esener/Güven, a.g.e., s.510; Sirmen, Eşya Hukuku, s.627; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s.943, N.3337; Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 56

devam edip etmeyeceği hususunda öğretide farklı görüşler ortaya konulmuştur.¹³² Bununla birlikte taşınırın yerine geçen kaim değere örnek olması açısından taşınmaz rehninde sigorta tazminatının rehnin kapsamında bulunduğu TMK madde 879 ile hüküm altına alınmıştır.¹³³

TTK madde 1456'da, taşınır veya taşınmaz ayrımı yapılmadan sınırlı ayni hak ile takyit edilmiş bir mal üzerindeki, malike ait menfaat sigortalandığı takdirde, kanunda aksi öngörülmemişse, sınırlı ayni hak sahibinin hakkı sigorta tazminatı üzerinde de devam edeceği açık bir şekilde belirtilmiştir.

Son olarak Uygulama Yönetmeliği madde 15 fıkra 2 ile rehinli taşınır varlığın sigortalanması halinde rehinli alacaklının hakkının, sigorta tazminatı üzerinde de devam edeceği, sigortanın hüküm ve sonuçlarına ilişkin 13/01/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1456ncı maddesi hükmünün kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir. Bu tür bir durumda rehin tescile gerek olmaksızın yasa gereği yeni şey (sigorta tazminatı) üzerinde de varlığını devam ettirecektir.¹³⁴

2.3.3.5- Üretim Sürecinin Kullanıldığı Taşınır Varlıklarla Birlikte Rehnedilmesi

Ayni hak, kural olarak konusunun yok olmasıyla sona erse de ayni ikame kuralı bu duruma istisna oluşturduğundan bu kural ancak kanunda öngörüldüğü hallerde uygulanabilecektir.¹³⁵

TİTRK madde 7 fıkra 1 uyarınca taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi mallar, taşınır varlık ile birlikte doğrudan rehnin kapsamına girmektedir.

Söz konusu maddede uygulama alanı bulan ayni ikame kuralı, ayni hakkın konusunun bir başka şeye dönüşmesi veya konusunun yerine bir başka şeyin geçmesi

¹³² “Kaim değer rehnin kapsamına dahil edilmemesi gerektiği yönünde” Cansel, a.g.e., s.164; “Sigorta tazminatı dışında kalan kaim değerlerin rehnin kapsamına girmeyeceği yönünde” Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s.943, N. 3334a; “Kaim değer rehnin kapsamına dahil edilmesi gerektiği yönünde” Makaracı Başak, Taşınır Rehni Sözleşmesi, s.211-212; Köprülü, B./Kaneti, S., Sınırlı Ayni Haklar, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1982-1993, s.457

¹³³ Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 57

¹³⁴ Sirmen, Sempozyum, s.36; Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 58

¹³⁵ Sirmen, Sempozyum, s.34

durumunda, eskisine dair durumun yenisi bakımından da aynen devam ettirilmesini ifade etmektedir.¹³⁶

TİTRK madde 7 fıkra 2’de de bir üretim sürecinin kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehnin, üretim sürecinde ve sonunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sıra kendiliğinden tesis edilmiş sayıldığı düzenlenmiştir. Uygulama Yönetmeliği madde 15 fıkra 3 gereği; bir üretim sürecinde kullanılan taşınırın rehnedilmesi halinde rehin, üretimin her aşamasında veya üretimin sonunda rehinli taşınırın yerini alan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır.

Söz konusu yasal düzenleme kapsamında hammadde üzerine tesis edilmiş olan rehin, üretim sürecinin başından başlayarak, işlendikçe ortaya çıkan eşya üzerinde de geçerliliğini koruyacak, söz konusu malın bir üçüncü kişiye satılması halinde rehin hakkı satış bedeli üzerinde de devam edecektir.¹³⁷ Bu durum yine rehinli stok için geçerli olacak ise de sarf malzemesi tamamen tüketildiğinden sarf malzemesi açısından rehnin devamlılığından söz etmek mümkün olmayacaktır.¹³⁸ Bununla beraber TİTRK m.7/f.2’deki “üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak” ibaresinin açık olmadığı, rehnin üretim süreci sonunda ortaya çıkan yeni ürünün mü yoksa ürünlerin satışı sonucunda elde edilecek olan alacakların mı kastedildiğinin açık olmadığı ifade edilmektedir.¹³⁹

2.3.4-Rehinle Teminat Altına Alınmak İstenen Alacağın Kapsamı

Taşınır üzerinde tesis edilecek olan rehnin kapsamına rehin alacaklısının hangi alacaklarının girdiğini düzenleyen Türk Medeni Kanunu’nun “Alacaklının Hakkı” başlıklı 946. maddesinin 2. fıkrasında; rehin hakkının, alacaklıya asıl alacak ile birlikte sözleşme faizlerinin, takip giderlerinin ve gecikme faizinin güvencesini sağladığı ifade edilmektedir. Ayrıca Uyg. Yön. m.39 uyarınca rehin alacaklısı, rehinli taşınırın varlığının korunması için zorunlu masraf yapmışsa ve malikin sorumlu olduğu sigorta primlerini ödemişse bundan doğan alacakları da rehnin kapsamına girmektedir.

¹³⁶ Öcal Apaydın, B., 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Aynı Alacağa Teminat Teşkil Etmek Üzere Birden Çok Taşınırın Rehin Hakkına Konu Olması, İnÜHFD 11(1):(2020), s.281-282

¹³⁷ Sirmen, Sempozyum, s.35

¹³⁸ Sirmen, Sempozyum, s.35

¹³⁹ Oktay Özdemir, a.g.m., s.82-83

Rehinle güvence altına alınmış olan bir alacak borçlu tarafından ödenmez ise alacaklı lehine borca aykırılık nedeniyle doğacak tazminat alacağı da rehinle teminat altına alınmış olur.¹⁴⁰ Bununla birlikte borcun yerine getirilmemesi halinde sözleşme ile kararlaştırılmış olan cezai şart da rehinle güvence altına alınabileceği kabul edilmektedir.¹⁴¹

Ticari işlemlerde taşınır rehni kanunu madde 4 fıkra 6 bent b hükmü gereği rehin sözleşmesinde teminat altına alınan alacağın miktarı belli ise bu miktar, belli değilse alacağın azami miktarının yazılması zorunludur. Bu ifadeden TİTRK uyarınca anapara rehninin ya da üst sınır rehninin tesis edilebileceği anlaşılmalı, rehinle teminat altına alacağın kapsamı üst sınır ya da anapara rehni ayrımı ele alınarak belirlenmelidir.¹⁴²

2.3.5-Rehinli Taşınır Sicili

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu madde 4 fıkra 1 uyarınca rehin hakkının kurulması için, rehin sözleşmesinin Rehlinli Taşınır Siciline tescil edilmesi zorunludur.¹⁴³ Rehlinli taşınır sicili merkezi ve aleni bir sicil olup, ilgili Sicil tarafından (TİTRK m.2/f.1-k bendi gereği mevzuatı uyarınca kendi özel siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki) taşınır varlıklar üzerinde TİTRK uyarınca tesis edilecek rehinlere ilişkin tüm iş ve işlemler elektronik ortamda gerçekleştirilmektedir.¹⁴⁴

Rehinli taşınır sicili TİTRK madde 8 uyarınca Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından kurulabilmekte, aynı zamanda Bakanlıkça Sicil denetlenebilmektedir.¹⁴⁵ Bu yasal düzenlemeye istinaden Sicil Merkezi görevinin ve rehin sözleşmelerine ilişkin işlemlerin noterlikler tarafından yerine getirilmesi hususunda 23.12.2016 tarihinde Bakanlık ile Türkiye Noterler Birliği arasında bir protokol akdedilmiştir.¹⁴⁶ Bu protokole dayanılarak Taşınır Rehni Sicil Sistemi (TARES) kurulmuş, Noterlikler sicil birimi olarak yetkilendirilmiş olup Sicil Merkezi Türkiye Noterler Birliği olarak kabul edilmiştir.¹⁴⁷ Rehlinli Taşınır Sicil Yönetmeliğinin 7. maddesinin 1. fıkrası uyarınca Sicil Merkezi, sicil hizmetlerinin işleyişini sağlamak için gerekli altyapıyı sağlamakla

¹⁴⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s.1023, N. 3652

¹⁴¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s. 1023, N. 3652

¹⁴² Şenocak/Kahraman/Tuncer-Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e. s. 61

¹⁴³ Antalya/Acar, a.g.e., s.49

¹⁴⁴ Ergüne, a.g.m., s.118

¹⁴⁵ Antalya/Acar, a.g.e., s.49

¹⁴⁶ Şit İmamoğlu, a.g.e., s.23; Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s. 129

¹⁴⁷ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e. s. 129

yükümlüdür. Sicil hizmetleri sicil birimi olarak nitelendirilen noterlikler tarafından gerçekleştirilmektedir.

TİTRK madde 2 fıkra 1 bend k uyarınca sicil elektronik ortamda tutulur.¹⁴⁸

Rehinli taşınır sicili resmi bir sicil olduğundan, TMK madde 7 fıkra 1 gereği resmi sicillerin belgeledikleri olguların doğru olduğuna ilişkin karine, rehinli taşınır sicili bakımından da geçerli olacaktır.¹⁴⁹

Rehinli taşınır sicili bakımından sicil yetkilisi ve yardımcılarının eylemlerinden devletin sorumlu olduğuna dair açık bir hüküm bulunmadığından TMK madde 1007 hükmünün burada uygulanması mümkün değildir.¹⁵⁰ Bununla birlikte sicil yetkilisi veya yardımcılarının eylemlerinin idare hukuku anlamında hizmet kusuru olarak nitelendirilebildiği hallerde, idarenin sorumluluğundan söz etmek mümkün olabilecektir.¹⁵¹ Sicil yetkilisi sayılacak olan noterlerin, yapacakları hatalı işlemlerinden dolayı sorumlulukları Noterlik Kanunu madde 162 kapsamına dâhil edilecektir.¹⁵²

Daha önce de yer verildiği üzere TİTRK madde 8 fıkra 3 uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır rehinleri ile ilgili olarak diğer kanunların getirdiği özel hükümler saklı tutularak bu rehin genel mahiyette kabul edilecektir.¹⁵³ Bunu destekler mahiyetteki Uygulama Yönetmeliğinin 2. maddesinin 2. fıkrasında yönetmelik hükümlerinin, sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehni, TMK'ya göre kurulmuş teslim bağli taşınır rehni, Karayolları Trafik Kanununa göre kurulmuş araç rehni, Türk Sivil Havacılık Kanununa göre kurulan hava aracı ipoteği, Türk Ticaret Kanununa göre

¹⁴⁸ <https://www.tares.org.tr/nbsweb-tasinirRehinSorgu-app/public/main.xhtml> adresinden sorgulayanın kimlik bilgileri girilmek suretiyle rehin verenin TC. kimlik numarası, vergi kimlik numarası, mersis numarası sair bilgileri üzerinden rehinli taşınırın bulunup bulunmadığı sorgulanabilmektedir. Sorgu sonucunda rehinli taşınırın türüne, özelliklerine, müstakbel nitelikte olup olmadığına, getirisinin bulunup bulunmadığına, tescil tarihine, tescili yapan noterin bilgilerine, tescil numarasına ulaşılabilmektedir.

¹⁴⁹ Gürpınar, D. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehlinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, sayı 2, 2017, s.64

¹⁵⁰ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e. s. 130

TMK madde 1007: *“Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur. Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder. Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür.”*

¹⁵¹ Gürpınar, Karşılaştırmalı İnceleme, s.66, Göle/Aydoğan, a.g.m., s.37

¹⁵² Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e. s. 130

¹⁵³ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e. s. 131

kurulan gemi ipoteği, Maden Kanununa göre kurulan maden hakları ve cevher rehni sözleşmelerine uygulanmayacağı düzenlenmiştir.

TİTRK madde 5 fıkra 2 gereği işbu kanun uyarınca tesis edilen rehin hakkı, özel sicillerde daha önce tesis edilmiş bir rehin hakları var ise TİTRK kapsamında tesis edilen rehin hakkı bu haklardan sonra gelmektedir.

TİTRK madde 5 fıkra 8 gereği; özel sicillere kaydı gereken gemi, maden ve cevher, motorlu taşıtlar, hava aracı gibi taşınır üzerine tesis edilen rehinler taşınır siciline bildirilir. Bu sayede işletmenin tamamı üzerinde rehin tesis edileceği vakit alacaklı taşınır üzerinde diğer özel sicile kayıtları kapsamında bir inceleme yapamaya gerek kalmadan daha önceden rehin tesis edilip edilmediğini doğrudan rehin taşınır sicilinden öğrenebilecektir.¹⁵⁴

Rehinli taşınır sicili, TİTRK madde 8 fıkra 1 uyarınca aleni bir sicildir. TİTRK m.9/f.1'deki: "*Rehin hakkının, rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesiyle üçüncü kişilere karşı hüküm ifade eder*" şeklindeki düzenlemenin tescilin kuruculuğunun sadece üçüncü kişiler nezdinde kabul edildiği, sözleşmenin tarafları açısından açıklayıcı olduğu şeklinde değerlendirilmemeli, TİTRK kapsamında taraflar arasında rehin hakkının doğması için rehin sözleşmesinin tescil edilmesi gerektiği savunulmuştur.¹⁵⁵

Rehin Taşınır Sicili Yönetmeliğinin 22. maddesinin 1. fıkrası uyarınca Kanuna göre rehin alacaklısı ve rehin veren sıfatına sahip kişiler veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri rehin sözleşmesinin tescil ve değişiklik talebinde birlikte bulunur. Tescil talebi tasarrufi bir işlem olmasına rağmen rehin verenin tek başına başvurusu yeterli bulunmayarak alacaklının da tescil talebine iştirak etmesi hukuka uygun bir sınırlama olarak değerlendirilmemelidir.¹⁵⁶

Rehin Taşınır Sicili Yönetmeliğinin 23. maddesinin 1 fıkrası gereği, rehin sözleşmesinin tescil taleplerinde:

- Rehin sözleşmesinin taraflarınca Kanun ve Kanun uyarınca çıkarılan yönetmeliklere göre hazırlanan ve imzalanan rehin sözleşmesinin bir suretinin,
- Rehne konu edilecek taşınır varlıkları tanımlayıcı bilgi ve belgelerin,

¹⁵⁴ Gürpınar, Karşılaştırmalı İnceleme., s.72

¹⁵⁵ Antalya/Acar, a.g.e., s.52

¹⁵⁶ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e. s. 133

- Rehin sözleşmesinin tarafları veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin kimlik numarasını gösteren belgelerin asıllarının,

- Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örneklerinin

Sicile sunulması zorunludur.

Sicil, rehin sözleşmesinin tescil edilmesi ile rehin işlemine münhasır bir tescil numarası verir ve tescil edilen bir rehne ilişkin diğer iş ve işlemler tescil numarası üzerinden yürütülür. (Sicil Yönetmeliği m.24)

Sicil, tescil işleminin gerçekleşmesi ile rehin sözleşmesi taraflarına verilmek üzere bir tescil belgesi düzenler. Bu belgede tescil numarası, tescil tarihi ve zamanı ile tescil işleminin gerçekleştirildiğine dair kayda yer verilir. Elektronik ortamda yapılan başvurular neticesinde düzenlenecek tescil belgesi güvenli elektronik imza ile imzalanarak ilgiliye Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) ya da ıslak imzalı olarak posta aracılığıyla iletilir. (Sicil Yönetmeliği m.25)

Yukarıda da yer verildiği üzere rehin hakkı, rehin sözleşmesinin rehinli taşınır siciline tescil edilmesiyle kurulur. Tescil kurucu etkiyi haiz olduğundan tescil yapılmadıkça rehin hakkı kazanılmış olmaz.¹⁵⁷ Aynı zamanda aleniyet kazanma anı da tescil anıdır.¹⁵⁸ Bununla birlikte teslimsiz bir rehin hakkı söz konusu olduğundan rehin alan, malın doğrudan zilyetliğini kazanmamaktadır.

TİTRK madde 9 fıkra 1 hükmü tescile yüklediği aleniyet işlevi nedeniyle, üçüncü kişilerin tescilden haberdar olmadıklarını ileri süremeyecekleri, iyi niyet iddiasında bulunamayacaklarını belirtirken, Rehinli Taşınır Sicil Yönetmeliği madde 17 fıkra 2'deki: *“Kanuna göre Sicili incelemekle yükümlü olmaması veya Kanunun 3 üncü maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf ehliyetine sahip olamaması sebepleriyle bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyi niyetli üçüncü kişinin iyi niyeti korunur.”* hükmü ile tescilin üçüncü kişilerdeki iyiniyeti kaldırmadığı ortaya konulmuştur.¹⁵⁹ Rehinli taşınır sicili kamuya açık olarak düzenlenmiş olmakla birlikte TMK madde 1020 fıkra 3'de kabul edilen aleniyet ilkesine dayalı kimsenin tapu sicilindeki bir kaydı bilmediğinin ileri süremeyeceğine

¹⁵⁷ Şit İmamoğlu, a.g.e. s.23

¹⁵⁸ Sirmen, Sempozyum, s.33

¹⁵⁹ Ergüne, a.g.m., s.123; Antalya/Acar, a.g.e., s.53

dair karine, rehinli taşınır sicili bakımından hüküm ifade etmemektedir.¹⁶⁰ Sicil Yönetmeliğinin 17. maddesinin 2. fıkrasında yer alan düzenleme rehinli taşınırın aleniyetini işlevsiz kılmaktadır.¹⁶¹

Daha önce de belirtildiği gibi rehinli taşınır sicili resmi bir sicil olduğundan doğruluğu yönünde kanuni bir karine bulunmaktadır. Fakat yolsuz tescile dayalı olarak görünürde bir rehin hakkı tesis edilmiş olsa bile gerçekte böyle bir rehin hakkının tesis edilmediği, tescilin yolsuz olduğu ispat edilebilecektir.¹⁶² TİTRK kapsamında Sicilde lehine yolsuz tescil yapılmış kişi, rehin hakkını olağan kazandırıcı zamanaşımıyla kazanamayacaktır.¹⁶³

2.4- Taşınır Rehninin Sona Ermesi

2.4.1-Rehin Hakkının Sona Erme Sebepleri

Tescilli taşınır rehni, asıl alacağa bağlı ferî bir hak olduğundan asıl alacağın sona ermesi halinde rehin hakkı da kendiliğinden sona erecektir.¹⁶⁴ Rehnin sona ermesi için ayrı bir irade beyanına, anlaşmaya veya mahkeme kararına gerek bulunmamaktadır.¹⁶⁵ Türk Borçlar Kanunu'nun 131. maddesinin 1. fıkrası gereği; asıl borç ifa ya da diğer bir sebeple sona erdiği takdirde, rehin, kefalet, faiz ve ceza koşulu gibi buna bağlı hak ve borçlar da sona ermiş olacaktır. Borcun ifası, takas, yenileme, kusursuz ifa imkânsızlığı, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi, ibra, gibi durumlar hem alacağı hem de rehni sona erdirecektir.¹⁶⁶

Tem. Yön. 21. ve 22. maddeleri uyarınca süreli rehin kurulması halinde rehin süresinin sona ermesi de rehin hakkını kendiliğinden sona erdirir.¹⁶⁷

¹⁶⁰ Sirmen, Sempozyum, s.28

¹⁶¹ Sirmen, Sempozyum, s.29

¹⁶² Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 135

¹⁶³ Gürpınar, Karşılaştırmalı İnceleme., s.95

¹⁶⁴ Akipek, J./Akıntürk, T./Ateş D., Eşya Hukuku, Beta, İstanbul, 2018, s.836; Sirmen, Eşya Hukuku, s.676-677; Aybay, A./Hatemi, H. Eşya Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s.297

¹⁶⁵ Antalya/Acar, a.g.e., s.162

¹⁶⁶ Akipek/Akıntürk/Ateş, a.g.e., s.849; Acar, F., Rehin Hukuku Dersleri Genişletilmiş ve Güncellenmiş, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s.251-253; Sirmen, Sempozyum, s.38,

¹⁶⁷ Makaracı Başak, Taşınır Rehni Sözleşmesi, s. 391-393, Gümüş, Sempozyum, s.202

Uygulama Yönetmeliğinin “Rehin hakkının geçerlilik süresi” başlıklı 21. Maddesinde: “(1) Rehin hakkı, rehin sözleşmesinde süre kaydı konulması halinde belirlenen süre boyunca geçerlidir. (2) Bir borca rehin sözleşmesinde belirlenen süre sonuna kadar güvence teşkil eden rehinlerde, borçlunun temerrüdü halinde borçlu tarafından rehin sözleşmesinde belirlenen sürenin sona erdiği iddiası ile terkin talebinde bulunulamaz. (3) Rehin hakkı geçerlilik süresinin taraflarca uzatılması halinde ilerleme sisteminde sonraki sırada başka rehin alacaklısı varsa lehine geçerlilik süresi uzatılan rehin alacaklısının sırası son sıraya düşer. Sabit derece sisteminde rehin alacaklısının derece ve sırası korunur.”

Alacağın temlik edilmesi halinde rehin hakkı kendiliğinden temlik alana geçmektedir. Rehlin paraya çevrilmesi yoluyla da rehin hakkı sona erdirilebilmektedir.

2.4.2-Rehin Kaydının Sicilden Terkini

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu madde 15 fıkra 1’de: Rehin alacaklısının, alacağın son bulduğu tarihten itibaren yabancı hukuka tabi rehin alacaklısı tarafından otuz, Türk hukukuna tabi rehin alacaklısı tarafından on beş işgünü içinde, rehin kaydının Sicilden terkini için başvuruda bulunması gerektiği, bu yükümlülüğü yerine getirmeyen rehin alacaklısı hakkında rehin veren veya borçlunun şikâyeti üzerine güvence altına alınan borç tutarının onda biri oranında Bakanlıkça idari para cezasının uygulanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca aynı maddenin 3. fıkrasında da rehin alacaklısının, alacağın son bulmasını müteakip rehlin terkini için süresi içinde Sicile başvurmaması hâlinde, borcunu ödeyen ve bunu belgeleyen borçlunun, rehlin terkinini Sicilden isteyebileceği belirtilmiştir.

Alacak hakkı, diğer bir ifadeyle teminat altına alınan borç hangi farklı nedene dayanırsa dayansın sona ermişse, artık rehlin de sicilden terkini gerekir.¹⁶⁸ Borç sona erdiği için sicilden terkin açıklayıcı mahiyette olup terkin için talepte bulunması gereken kişi hak sahibi olan rehin alacaklısı veya onu temsil ve ilzama yetkili temsilcisidir.¹⁶⁹ Borcun son bulduğunu tevsik eden bir mahkeme kararı var ise, rehin verenin işbu mahkeme kararına dayanarak sicile terkin için bildirimde bulunması da mümkün olduğu belirtilmiştir.¹⁷⁰

Rehin alacaklısı koşullar gerçekleşmiş olmasına rağmen rehni terkin etmeye yanaşmazsa rehin verenin mahkemeye başvurması gerekecektir.¹⁷¹ Mahkeme tarafından rehin sözleşmesinin terkin edilmesine ilişkin karar verilmesi de rehlin sicilden terkinine neden olur.¹⁷²

Rehin hakkının sona ermesi başlıklı 22. Maddesinde: “*Kanun ve bu Yönetmeliğe göre kurulan rehin hakkı, belirlenen sürenin sona ermesi, alacağın sona ermesi, rehlin terkini veya rehinli taşınır varlığın tamamen yok olmasıyla sona erer.*” düzenlemeleri yer almaktadır.

¹⁶⁸ Antalya/Acar, a.g.e., s.164; Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 149

¹⁶⁹ Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 149

¹⁷⁰ Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 149

¹⁷¹ Antalya/Acar, a.g.e., s.167

¹⁷² Sicil Yönetmeliğinin 9. Maddesinin g beninde: Sicil yetkilisinin görevleri arasında Mahkemelerce verilen tescil, değişiklik veya terkin kararlarını tescil etmek de sayılmıştır.

Rehin hakkı sona erdiği halde rehnin sicilden terkin edilmemiş ise sicilde kayıtlı bu rehin şeklen bir rehin hakkı olarak görünmekte ise de gerçekte rehin sona ermiş durumdadır.¹⁷³ Tapu sicilindeki yolsuz tescilde iyiniyetli üçüncü kişilerin güvenliğini koruyan TMK m.1023 hükmüne benzer bir hüküm bulunmadığından sicildeki rehnin varlığına iyiniyetli üçüncü kişilerin güvenliğini korunması mümkün değildir.¹⁷⁴

2.4.3-Zamanaşımı

TBK'nın 159. maddesi uyarınca alacağın zamanaşımına uğraması alacağı sona erdirmediğinden rehin hakkını da sona erdirmemektedir.¹⁷⁵

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda zamanaşımına dair özel bir hüküm bulunmadığından madde 18'in TMK'ya yaptığı atıf uyarınca taşınmaz rehnine ilişkin TMK madde 864 hükümleri TİTRK kapsamında tesis edilen rehinde de uygulanır.¹⁷⁶ Bu hükümde taşınmaz rehni bakımından zamanaşımı düzenlenmiştir. Rehnin tapu kütüğüne tescil edildiği tarihten itibaren alacak için zamanaşımı işlemeye başlamaz. Maddedeki tapu kütüğüne tescil ibaresini ticari işletme rehni bakımından taşınır rehni sicili olarak anlamak gerekir.¹⁷⁷

¹⁷³ Helvacı,İ.. Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı, On İki Levha, İstanbul, 2008 s.402-403; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s. 919-920 N.3253

¹⁷⁴ Antalya/Acar, a.g.e., s.168, Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 150

¹⁷⁵ Antalya/Acar, a.g.e., s.162

¹⁷⁶ Sirmen, Sempozyum, s.39

¹⁷⁷ Mülga TİRK'ın 20. maddesinde de aynı şekilde yasada hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı TMK'nın gayrimenkul rehnine ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmekte idi. TİRK kapsamında rehin hakkı ticaret siciline tescil edilmesi ile doğmaktaydı. Bu bağlamda TİTRK'a göre taşınır rehni siciline tescil tarihinden itibaren alacak için zamanaşımının işlemeye başlamayacağını kabul etmek yanlış olmayacaktır. Haznedar, İ.M., Ticari İşletme Rehni ve Paraya Çevrilmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.95

3. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU UYARINCA TEMERRÜT SONRASI HAKLAR

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun 14. maddesi uyarınca rehinle teminat altına alınmış olan alacağın borçlu tarafından ödenmemesinin ve borçlunun temerrüde düşmesinin akabinde rehin alacaklısına alacağını tahsil edebilmesi açısından birden fazla imkân tanınmıştır.¹⁷⁸ Bunlardan birisi olan ve işbu çalışmanın ana konusunu oluşturan “rehinli taşınırın mülkiyetinin rehin alacaklısına devredilmesi” imkânından faydalanılabilmesi adına borçlunun temerrüdünün gerçekleşmesi arandığından temerrüt kavramına dair izahatta bulunmakta fayda vardır.

Bununla birlikte TİTRK madde 14 uyarınca rehinli alacaklının rehin verene başvurabilmesi için borçlunun temerrüdünün gerçekleşmesi şart değildir. Alacağın muaccel olması yeterli olup, belirli bir vadenin kararlaştırılmadığı sözleşmelerde borçluya yönelik temerrüt ihtarında bulunulmasa dahi alacaklı; rehin verene, borçluya karşı icra takibine girişebilecektir. Bu bağlamda TİTRK madde 14’ün “Temerrüt Sonrası Haklar” şeklindeki başlığı yanıltıcı olabilir.¹⁷⁹ TİTRK ve ilgili mevzuatta yer verilen tüm temerrüt kavramlarının da muacceliyet olarak algılanmaması gerekir. Özellikle İİK madde 150/1 kapsamında icra emrinin gönderilmesinin gerektiği durumlarda temerrüt yerine muacceliyete vurgu yapıldığının savunulması hatalı bir

¹⁷⁸ TİTRK’nın 14. maddesinin ilk hali:

“(1) Bu Kanun kapsamındaki borçların süresinde ifa edilmemesi halinde alacaklı, şu yollara başvurabilir:

a) Birinci derece alacaklı ise icra dairesinden 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 24 üncü maddesi uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir. Bu halde icra dairesi, bu devri Sicile bildirir. Rehlinli taşınırın, Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca belirlenen değerinin, birinci derece alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda, aradaki fark miktarından, diğer derecelerdeki alacaklılara karşı, birinci derece alacaklı ile rehin veren müteselsilen sorumludur.

b) Alacağını, 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredebilir. Bu halde, varlık yönetim şirketleri, alacaklının rehin sırasına sahip olur. Öncelik hakkı bu Kanunun 11 inci maddesine göre belirlenir.

c) Zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanabilir.

(2) Alacağın yukarıda belirtilen yollarla tahsil edilememesi halinde takip, genel hükümler çerçevesinde yapılır.”

şeklindeydi. Maddenin 2. fıkrasındaki hüküm uyarınca fıkra 1’de yer alan yollardan birine başvurulmadan genel hükümlere göre takip yapılamayacağı kabul edilmişti. 10.03.2018 tarih, 30356 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7099 Sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişikliğe gidilmiş, TİTRK madde 14 fıkra 2 ilga edilerek, 1. fıkraya “genel hükümler çerçevesinde takip yapılabilmesi” düzenlemesini içeren ç bendi eklenmiştir. Bu değişiklikler ile genel hükümlere göre takip yapılmasının ön şartı ortadan kaldırılmıştır.

¹⁷⁹ Gümüş, M.A., “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar” Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018, s.201

değerlendirme olacaktır. Zira İİK m.150/1 uyarınca borçlulara icra emri gönderilebilmesi için muacceliyetten sonra noter aracılığıyla ihtarname gönderilmesi şarttır. Bu hususa ayrıntılı olarak rehinli taşınırın devrine ilişkin icra emrinin düzenlenmesi kısmında yer verilecektir.

3.1- Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Borçlunun Temerrüdü

İfası mümkün ve muaccel bir borcu kararlaştırılan vadede ifa etmeyen borçlu ifada gecikmiş durumdadır.¹⁸⁰ Borçlunun temerrüdü borçlu tarafından muaccel borcun sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesini ifade etmektedir.¹⁸¹ TBK m. 117’de yer verilen şartların bir arada olması durumunda söz konusu gecikme borçlunun temerrüdü olarak nitelendirilebilecektir. Buna karşılık ifa zamanının geçmiş olması, borcun ifa edilme imkânını ortadan kaldırılabılır.¹⁸² Bu tür bir durumun varlığı halinde borçlunun temerrüdünden değil ifanın imkânsızlığından bahsedilebilecektir.¹⁸³ Bu hususların yanı sıra ifade etmek gerekir ki borcun ifasındaki her gecikme doğrudan borçlunun temerrüde düştüğü anlamına gelmemektedir. Zira öncelikli olarak gecikmiş ifanın sonradan da gerçekleştirilebilir olması gerekmektedir. İfanın mümkün olduğu durumlarda da gecikmenin temerrüt vasfını taşıması için bazı şartların gerçekleşmesi aranmaktadır.¹⁸⁴ Ayrıca edim sonradan objektif olarak imkânsız hale gelirse temerrüt durumu sona erer ancak sübjektif imkânsızlık hali mevcut ise temerrüt söz konusu olacaktır.¹⁸⁵

Bununla birlikte borçlunun temerrüdü ile TBK madde 112’de düzenlenmiş olan kötü ifa diğer bir ifadeyle gereği gibi ifa etmeme arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır.¹⁸⁶ İfanın mümkün olması halinde borcun yerine getirilmesi ancak gereği gibi ifa edilmemesi de borçlunun temerrüdü hallerinden sayılır.¹⁸⁷

¹⁸⁰ Kizir, M., Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.55; Buz, V. Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Yetkin, Ankara, 1998, s.100

¹⁸¹ Kılıçoğlu A. M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş, 24. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2020, s.867; İnal, T. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borca Aykırılık Dönme ve Fesih, Seçkin, İstanbul, 2013, s.340

¹⁸² Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, Yetkin, Ankara, 2019, s.1223

¹⁸³ Eren, Borçlar Hukuku, s.1223

¹⁸⁴ Oğuzman M.K. / Öz, T., Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1, 18. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017 s.490

¹⁸⁵ Eren, Borçlar Hukuku, s.1225

¹⁸⁶ Antalya, O. G., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C III, Legal, İstanbul, 2018, s.228

¹⁸⁷ Tandoğan, H., Türk Mes’uliyet Hukuku Akit Dışı ve Akdi Mes’uliyet, Vedat, İstanbul, 2010, s. 398 vd.

3.1.2-Gerçekleşebilmesi İçin Aranılan Şartlar

Türk Borçlar Kanunu'nun 117. maddesi borçlu temerrüdünün şartlarını şöyle ifade etmektedir:

“Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.

Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır”

Temerrüt için yasada borcun muaccel olması ve ihtar çekilmiş olması şeklinde iki şart aranmaktadır. Bununla birlikte yukarıda yer verdiğimiz şartların yanı sıra temerrüdün gerçekleşebilmesi adına borcun ifasının imkânsız olmaması, ayrıca alacaklının ifayı kabule hazır olması gerekir.¹⁸⁸

3.1.2.1- Borcun Muaccel Olması

Borcun ifa edilmesinde gecikmeden bahsedilebilmesi için ifa zamanının gelmiş olması gerekmektedir.¹⁸⁹ Borcun muaccel olması alacaklının ifayı talep edebileceği, bu amaçla borçlu aleyhine dava açabileceği anı ifade eder.¹⁹⁰ TBK m.90/f.1 gereği taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden aksi öngörülmedikçe borç, doğduğu anda muaccel olacak ise de taraflar borcun ne zaman ifa edilmesi gerektiğine dair bir vade belirleyebilirler.¹⁹¹ Vadenin belirlenmiş olduğu durumlarda borcun muacceliyeti borcun ifası için öngörülen vade zamanının gelmesi ile gerçekleşir.¹⁹²

¹⁸⁸ Oğuzman M.K. / Öz, a.g.e., s.491

¹⁸⁹ Oğuzman M.K. / Öz, a.g.e., s.490; Akkanat, H., İfada Gecikme ve Borçlu Temerrüdü, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul, 2000, s.8; Ruhi, A.C., Sözleşmeler Hukuku, 2. Baskı, I. Cilt, Seçkin, Ankara, 2013, s.60; Ayan, M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Mimoza, Konya, 2012, s. 333

¹⁹⁰ Havutçu A., Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müspet Zararın Tazmini, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No:60, İzmir, 1995, s.24; Buz, a.g.e., s.101; Yıldız, M.G. Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçları, On İki Levha, İstanbul, 2020, s.4

¹⁹¹ Tokmak, E., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Borçlu Temerrüdü Sonrası Alacaklının Hakları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul üniversitesi SBE, İstanbul, 2019, s.77 <https://tez.yok.gov.tr>

¹⁹² Yıldız, a.g.e., s.6

3.1.2.2- Borçluya İhtarda Bulunulması

Alacaklının ihtarı; tek taraflı, muaccel borcun ifa edilmesi talebini içerir, varması gereken bir irade açıklamasıdır.¹⁹³ TBK uyarınca alacaklının ihtarı herhangi bir şekil şartına bağlı değil ise de¹⁹⁴ TİTRK kapsamında düzenlenen ve tarafları tacir olan rehin sözleşmeleri ile ilgili olarak çekilecek ihtarın şekli açısından TTK m.18/f.3 hükmü dikkate alınmalıdır.¹⁹⁵ Mevzu yasal düzenleme uyarınca tacirler arasındaki hukuki ilişkiye istinaden borçlunun temerrüde düşürülmesi için ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılmalıdır. TTK m.18/f.3 hükmü ile belirlenen şekil işlemin geçerlilik şartı değil, sadece ispat şartıdır.¹⁹⁶ TİTRK m.14’de yer alan hakların kullanılması bakımından ön şart olarak değerlendirilen borçlunun temerrüdünün gerçekleştiğinin ilgili makamlar önünde delillendirilebilmesi adına bu ispat şartının yerine getirilmesi gerekmektedir.¹⁹⁷ Alacaklının ifa talebiyle dava açması veya icra takibi başlatması da ihtar olarak kabul edilmektedir.¹⁹⁸

¹⁹³ Havutçu, a.g.e., s.25-26; Oğuzman/Öz, a.g.e., s.492; Feyzioğlu Feyzi Necmeddin, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.II, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1977, s.232; Eren, Borçlar Hukuku, s.1226

¹⁹⁴ Havutçu, a.g.e., s.27; Eren, Borçlar Hukuku, s.1228; Kılıçoğlu, a.g.e., s.869; Reisoğlu, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta, İstanbul, 2012, s.368; Ayan, Borçlar Hukuku, s.333; Kızır, a.g.e., s.83; Nomer, H.N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş On İkinci Bası, Beta, İstanbul, 2012, s. 262; Tümerdem, M., Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü ve Sonuçları, Seçkin, Ankara, 2018, s.134; Yıldız, a.g.e., s.15

¹⁹⁵ Tokmak, a.g.e. s.77

¹⁹⁶ Kılıçoğlu, a.g.e., s.869

¹⁹⁷ Tokmak, a.g.e., s.78

¹⁹⁸ Reisoğlu, Türk Borçlar Hukuku, s.368; Kızır, a.g.e., s.85; Yıldız, a.g.e., s.39

Yargıtay 3. HD. 27.05.2022T., 2022/2939 Esas, 2022/5159 K. Sayılı ilamında: “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun (TBK) 117. maddesinin birinci fıkrası uyarınca; muaccel bir borcun borçlusu, ancak alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer. Sözleşmeye aykırılık hükümlerine göre borçludan faiz talep edilebilmesi için bir ihtar ya da aleyhine bir dava açılmak suretiyle temerrüde düşürülmesi gerekir. Borçlunun temerrüdü, borçluya gönderilen ihtarnamenin tebliğinden veya ihtarnamede ödeme için süre verilmiş ise bu sürenin bitiminden itibaren oluşur. Alacaklının ihtarında işin niteliği ve bedelinin belirtilmesi yeterlidir. Alacaklı tarafından ödeme talep edilmekle temerrüt oluşmuş sayılmalıdır (Dairemizin 10/11/2020 tarihli ve 2020/4495 E. 2020/6265 K., 03/06/2021 tarihli ve 2020/3416 E. 2021/5930 K. sayılı kararları da aynı yöndedir).”

Yargıtay 6. H.D. 28.03.2022 tarih, 2021/3838 Esas, 2022/1695 Karar sayılı ilamında: “6098 sayılı TBK’nın 117. maddesi hükmü gereğince bir alacağa temerrüt faizi yürütülebilmesi için alacağın muaccel olması yeterli olmayıp alacaklının usulüne uygun temerrüt ihtarı ile borçlunun temerrüde düşürülmüş ya da alacağın kararlaştırılan kesin vadede ödenmemiş olması gerekir. Somut olayda, TBK’nın 117. maddesinin ikinci fıkrasındaki haller söz konusu değildir. Ancak; davacı alacaklı, Sarıkamış İcra Müdürlüğü’nün 2013/172 Esas sayılı dosyasında davalı borçluya gönderilen ödeme emri ile alacağın tahsilini talep etmiştir. Yetkisiz Sarıkamış İcra Müdürlüğü’nün 2013/172 Esas sayılı dosyasında yapılan işlemler takip hukuku bakımından sonuç doğurucu nitelikte değil ise de, gönderilen ödeme emri davalı borçluyu temerrüde düşürücü niteliktedir. Bu nedenle, Sarıkamış İcra Müdürlüğü’nün 2013/172 Esas sayılı dosyasındaki takip tarihi itibarı ile davalı borçlu temerrüde düşmüştür.”

İhtar koşulu aranmadan borçlunun temerrüde düşeceği haller TBK m.117/f.2’de düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemede yer alan istisnai hallerden birinin bulunması durumunda borçlu, alacaklının ihtarına gerek olmadan temerrüde düşecektir.¹⁹⁹ Sözleşme ile taraflarca borcun ifası için bir vade belirlenmiş ise veya vadenin belirlenmesi hakkı taraflardan birisine verilmiş ise alacaklının ihtar keşide etmesine gerek yoktur.²⁰⁰ Sözleşmede ifa tarihi açıkça bir takvim günü olarak belirlenmişse veyahut ifa gününün hangi takvim gününe tekabül ettiğinin borçlu tarafından kesin olarak hesaplanmasına imkân tanınmışsa belirli bir vadeden bahsedilebilecektir.²⁰¹

3.1.2.3- Borcun İfa Edilebilir Olması

Borçlu temerrüdünden bahsedilebilmesi için borcun ifasının imkânsız olmaması gerekir.²⁰² Borç henüz muaccel hale gelmeden önce ifası imkânsız hale gelmişse, borcun ifa edilememesi nedeniyle temerrütten bahsedilemeyecektir.²⁰³ Edimin ifa edilmesi sonradan objektif olarak imkânsız hale gelirse temerrüt durumu da sona erecektir.²⁰⁴ Ancak subjektif imkânsızlık hali borçlunun temerrüdünü engellemez.²⁰⁵ Borçlu ifa imkânsızlığından sorumlu ise TBK m.112 uyarınca tazminat borcunu ödemekle yükümlüdür.²⁰⁶

3.1.2.4- Alacaklının İfayı Kabule Hazır Olması

TBK m.106 uyarınca alacaklı, borçlu tarafından yapılan ifa teklifini haklı bir sebep olmaksızın reddederse ya da kendisine düşen sorumlulukları yerine getirmekten

değerlendirmelerine yer verilmiştir. www.lexpera.com.tr

¹⁹⁹ Tokmak, a.g.e. s.78

²⁰⁰ Kılıçoğlu, a.g.e., 873; Oğuzman/Öz, a.g.e., s.494; Yıldız, a.g.e., s.40-47; Tandoğan, Türk Mes’uliyet Hukuku, s.175

²⁰¹ Yıldız, a.g.e., s.40-41; Yargıtay H.G.K. 22.06.2021 Tarih, 2017/1913 Esas, 2021/816 Karar sayılı ilamı:

“Genel kurulca, ödeme günü belirlenerek, (belirlenmemişse ayın sonu ödeme günü olup) aidat bedelinin süresinde ödenmesine, süresinde ödenmemesi halinde ise temerrüt faizi uygulanmasına ilişkin alınan kararın kesinleşmesi halinde, bu kararın tüm ortakları bağlayacağı açıktır. Genel kurul kararları, üyeler ile kooperatif arasında yapılmış bir sözleşme niteliğinde olup, kooperatif ve üyeler arasında ayrıca faiz oranları ile ilgili sözleşme yapılmasına gerek yoktur. Ayrıca genel kurullarca kararlaştırılan faiz oranları daha sonraki yıllarda değiştirilmediği ve iptal edilmediği sürece genel kurula katılmasa dahi tüm üyeleri bağlar. Bu durumda, 818 sayılı BK’nın 101/2. (6098 sayılı TBK’nın m. 117.) maddesi hükmü karşısında, genel kurulun belirlediği tarih kesin vade olup, üyenin bir ihtarla ayrıca temerrüde düşürülmesine gerek kalmadan, borcun ifasının istenebileceği kuşkusuzdur.”

²⁰² Antalya, a.g.e., s.228; Barlas, N., Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, Kazancı, İstanbul, 1992, s.16; Havutçu, a.g.e., s.24; Reisoğlu, Türk Borçlar Hukuku, s.370, Ayan, Borçlar Hukuku, s.333

²⁰³ Oğuzman/Öz, a.g.e., s.501; İnal, a.g.e., s.348

²⁰⁴ Eren, Borçlar Hukuku, s.1225

²⁰⁵ Havutçu, a.g.e., s.24

²⁰⁶ Yıldız, a.g.e., s.74-75

imtina ederse temerrüde düşer. Alacaklının temerrüdü de borçlunun temerrüde düşmesini engellemektedir.²⁰⁷ Borçlunun temerrüde düşürülebilmesi için alacaklı ifayı kabule hazır olmalıdır.²⁰⁸ Mamafih alacaklının edim teklifini haklı bir nedene dayanarak kabul etmemesi halinde alacaklı temerrüdü oluşmayacaktır.²⁰⁹ Edimin ifa yerinde doğal bir afetin yaşanması objektif bir neden olarak kabul edilebileceğinden, alacaklının ifayı kabul edememesi açısından haklı bir nedenin var olduğu kabul edilebilir.²¹⁰

3.1.3-Sonuçları

Borçlu temerrüdünün sonuçları; Türk Borçlar Kanunu'nda 118 ve 122. maddeler arasında “genel olarak”, 123 ve 126. maddeler arasında ise “karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde” başlığı altında yer almaktadır.

3.1.3.1- Genel Olarak

TBK'nın “*Gecikme Tazminatı*” başlıklı 118. maddesinde; temerrüde düşen borçlunun, temerrüde düşmekte herhangi bir kusuru olmadığını ispat etmediği müddetçe borcun geç ifasından dolayı alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlü olduğu belirtilmektedir.

Alacaklının malvarlığındaki, borçlunun temerrüdü gerçekleşmeden borcun ifa edilmesi sonucu elde edilecek (varsayımsal) durum ile gecikmiş ifa sonucu fiilen içinde bulunduğu durum arasındaki fark gecikme tazminatı olarak ifade edilmektedir.²¹¹ Düzenlemedeki gecikme tazminatı ile borcun hiç ifa edilmemesinden değil geç ifa edilmesinden doğan zararların giderilmesi amaçlandığından borçlu temerrüde düştükten sonra ifada bulunmuş olsa dahi alacaklı gecikme tazminatını talep edebilecektir.²¹² Tazminat talebinin kabul edilebilmesi için alacaklının hem zarara uğradığını hem de zarar ile borçlunun temerrüdü arasında illiyet bağı bulunduğunu ispat etmesi gerekir.²¹³ Bunun yanı sıra alacaklı; zararını, zarar ve temerrüt arasındaki

²⁰⁷ Havutçu, a.g.e., 32; Oğuzman/Öz, a.g.e., s.503

²⁰⁸ Tunçomağ, K., Türk Borçlar Hukuku, c.1, Sermet Matbaası, İstanbul, 1976, s.911; Oğuzman/Öz, a.g.e., s.503

²⁰⁹ Akıncı, Ş., Alacaklının Temerrüdü, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1999, C.7, S.1-2, s.105

²¹⁰ Tokmak, a.g.e. s.79

²¹¹ Barlas, Borçlunun temerrüdü, s.116; Havutçu, a.g.e., s.37-38; Yıldız, a.g.e., s.97-98

²¹² Yıldız, a.g.e., s.97

²¹³ Yıldız, a.g.e., s.99

illiyet bağıını ortaya koymuş olsa dahi borçlu temerrüde düşmede kusuru bulunmadığını ispat etmek suretiyle sorumluluktan kurtulabilecektir.²¹⁴

Gecikme zararının kapsamına; alacaklının alacağını tahsil edebilmek adına yaptığı ihtar ve diğer takip giderleri, zamanında edimin teslim alınması için gereken yapılan masraflar, temerrüt nedeniyle edimin uğradığı değer kaybı, üçüncü kişilere ödenmek zorunda kalınan tazminatlar ve yoksun kalınan kazanç girebilir.²¹⁵

Kusuruyla temerrüde düşen borçlunun, beklenmedik hal nedeniyle doğacak zararlardan da sorumlu olacağı TBK'nın 119. maddesinde düzenlenmiştir. Borçlu tarafından edim zamanında ifa edilmemiş olmasına bağlı olarak beklenmedik hal edime zarar vermiş ise borçlunun kusuruyla temerrüde düşmesinin sonuçlarına katlanması gerekmektedir.²¹⁶ Borçlunun temerrüde düşmek bakımından kusurlu olması yeterli olup, zarara yol açan beklenmedik olayda kusurunun bulunup bulunmamasının bir önemi bulunmamaktadır.²¹⁷

TBK m.120 uyarınca konusu belli bir miktar paranın ödenmesine yönelik borcun ödenmesi hususunda borçlunun temerrüde düşmesi halinde, gecikmiş ifa ile birlikte alacaklının temerrüt faizi talep etme hakkı bulunmaktadır. 3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunu'nun 2. maddesinde de; para borcunun ödenmesinde temerrüde düşen borçlunun, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça temerrüt faizi ödemeye mecbur olduğu belirtilmiştir. Konusu para olan borçlarda temerrüdün oluşumu açısından alacaklının temerrüt faizi talep edebilmesi için temerrüde düşen borçlunun kusurlu olması gerekmez.²¹⁸ Borçlu alacaklının zarara uğramadığını kanıtlamak suretiyle temerrüt faizi ödeme yükümlülüğünden de kurtulamaz.²¹⁹ Zira borçlunun temerrüdü nedeniyle alacaklının temerrüt faizi tutarında bir zarara uğramış olması gerekmemektedir.²²⁰ Borçlunun temerrüde düşmesi üzerine alacaklı herhangi

²¹⁴ Kılıçoğlu, a.g.e., s.888; Yıldız, a.g.e., s.100; Barlas, Borçlunun temerrüdü, s.117; Ayan, Borçlar Hukuku, s.335

²¹⁵ Önen, T., Karşılıklı Borç Doğuran Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdüyle İlgili Genel Mahiyetteki Hükümler, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No:95, Ankara, 1975, s.73; Havutçu, a.g.e., s. 38; Yıldız,a.g.e., s.101; Barlas, Borçlunun temerrüdü, s.116

²¹⁶ Yıldız, a.g.e., s.109-111

²¹⁷ Yıldız, a.g.e., s.113

²¹⁸ Barlas, Borçlunun temerrüdü, s.17-18; Reisoğlu, Türk Borçlar Hukuku, s.374; Ayan, Borçlar Hukuku, s.336; Nomer, Borçlar Hukuku, s.270-271; Buz, a.g.e., s.106; Yıldız, a.g.e., s.120

²¹⁹ Havutçu, s.38-39; Nomer, Borçlar Hukuku, s.270-271

²²⁰ Reisoğlu, Türk Borçlar Hukuku, s.374; Ayan, Borçlar Hukuku, s.336; Yıldız, a.g.e., s.121

bir zarara uğramış olsun ya da olmasın temerrüt faizi talep edebilecektir.²²¹ TİTRK'nın amacı ihtiyaç sahibi olanlara finansman sağlamak olduğundan Kanun kapsamında rehinle teminat altına alınanlar genellikle para borçlarıdır. Bu nedenle uygulamada belli bir miktar paranın ödenmesi hususunda borçlunun temerrüde düşürülmesi halinde rehinli alacaklı tarafından gecikmiş ifaya ek olarak temerrüt faizi ile birlikte borçlunun temerrüde düşürülmesi için yapılan ihtar, takip, dava masrafları da talep edilebilecektir.

TBK m.122 uyarınca alacaklının temerrüt faizini aşan bir zararı mevcut ise, alacaklı borçlunun temerrüdü nedeniyle maruz kaldığı munzam zararı talep edebilecek ise de borçlu herhangi bir kusuru bulunmadığını ispatlamak suretiyle, alacaklının uğradığı munzam zararı tazmin etme sorumluluğunu ortadan kaldırabilir.²²²

3.1.3.2- Karşılıklı Borç Yükleyen Sözleşmelerde

İki tarafa borç yükleyen sözleşmeler, eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme ve tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme şeklinde bir ayrıma tabi tutulmaktadır.²²³ Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelere tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler de denilmektedir.²²⁴ Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan her biri diğer tarafı kendisine karşı borç altına sokmakta ve edimler arasındaki mübadele ilişkisi içerisinde taraflardan her biri karşı edimi elde etmek için kendi edimini taahhüt etmektedir.²²⁵ TBK m.125 gereği karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüdünün gerçekleşmesi halinde alacaklı ifa ve temerrütten doğan zararın giderilmesini isteyebileceği gibi ayrıca iki seçimlik hakka daha sahiptir.²²⁶ Alacaklı, TBK m.125/f.2 uyarınca ifadan vazgeçerek borcun ifa edilmemesi nedeniyle doğan olumlu zararının tazminini ya da m.125/f.3 uyarınca sözleşmeden dönme ve sözleşmenin hükümsüzlüğünden dolayı doğan zararının tazminini isteyebilir.²²⁷

²²¹ Kılıç Öztürk, G., Borçlar Hukukunda Borçlunun Temerrüdü, Seçkin, Ankara, 2016, s.94; Havutçu, s.38-39; Barlas, Borçlunun Temerrüdü, s.134

²²² Deynekli E./Kısa S., Açıklamalı-İçtihatlı Faiz Hukuku, Yenilenmiş 2003 Baskı, Yetkin, Ankara, 2003, s.27; Akıncı Ş., Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 10. Baskı, Sayram Yayınları, Konya, 2017, s.233; Barlas, Borçlunun temerrüdü, s.118; Ayan, Borçlar Hukuku, s.340-341; Nomer, Borçlar Hukuku, s.282 Buz, a.g.e., s.106; Yıldız, a.g.e., s.154; Tandoğan, Türk Mes'uliyet Hukuku, s.489

²²³ Buz, a.g.e., s.97

²²⁴ Yıldız, a.g.e., s.175

²²⁵ Buz, a.g.e., s.98; Tümerdem, a.g.e., s.183

²²⁶ Bozovalı, H., "İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Borçlu Temerrüdünün Sonuçları", İstanbul Barosu Dergisi, C. 66, S. 1-3, İstanbul Ocak-Şubat-Mart 1992, s.8; Nomer, Borçlar Hukuku, s.283

²²⁷ Nomer, Borçlar Hukuku, s.283; Yıldız, a.g.e., s.173; Ayan, Borçlar Hukuku, s.341-342

Alacaklının, TBK m.125’de kendisine tanınan, yukarıda bahsi geçen seçimlik haklardan yararlanabilmesi için kural olarak borçlunun temerrüde düşen borçluya borcunu ifa edebilmesi açısından uygun bir süre tayin etmesi gerekir.²²⁸ Ancak TBK m.124’te sayılan hallerden biri mevcut ise süre verilmesine gerek olmadan alacaklı seçimlik haklarını kullanabilecektir.²²⁹ Alacaklı, TBK m.124’de sayılan durumlardan birinin varlığı halinde derhal, borçluya süre tanınmış ise bu sürenin sona ermesinden sonra borçluya hangi seçimlik hakkı kullanacağını bildirmesi gerekir.²³⁰ Alacaklı tarafından borçluya süre verilmiş ve bu süre içerisinde borçlu tarafından edim ifa edilmiş olsa dahi alacaklı, ifa tarihine kadarki gecikmeden dolayı uğradığı zararın da giderilmesini isteyebilecektir.²³¹

TBK m.126’da; sürekli edimli sözleşmelerde ifaya başlanılmış, akabinde borçlu temerrüde düşmüş ise alacaklı, ifa ve gecikme tazminatını talep edebileceği gibi sözleşmenin feshini ve uğradığı zararın tazminini talep edebilir. Ayrıca sürekli edimli sözleşme ilişkisinde bir kez ifa aşamasına geçilmiş ise bu ilişkinin geçmişse etkili olarak ortadan kaldırılması, dönme iradesinin kullanılması mümkün değildir.²³²

3.2- TİTRK Kapsamında Temerrüt Halinde Alacaklının Hakları

Yukarıda da ifade edildiği üzere TİTRK’nın “Temerrüt sonrası haklar” başlığı altındaki 14. maddesi ile kanun kapsamındaki borçların süresinde ifa edilmemesi halinde rehinli alacaklıya birtakım haklar tanınmaktadır. Rehlinli alacaklıya tanınan haklar düzenlemedeki sırasıyla; birinci derece rehin alacaklısının rehinli taşınırın mülkiyetini devrini talep etme hakkı, rehinle teminat altına alınmış alacağın varlık yönetim şirketine devretme hakkı, zilyetliğinde devrine konu olmayan taşınırlarda kiralama ve lisans hakkı, genel hükümler çerçevesinde takip yapabilme hakkıdır. Aşağıda söz konusu haklara ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur.

3.2.1-Rehinli Taşınırın Mülkiyetinin Devrini Talep Etme Hakkı

TMK m.946’da rehinli alacaklının, ödenmeyen alacağının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla (cebri icra yoluyla rehinli malvarlığının satışının gerçekleştirilmesi

²²⁸ Oğuzman/Öz, a.g.e., s.540; Nomer, Borçlar Hukuku, s.283-284; Barlas, Borçlunun temerrüdü, s.118-119; Buz, a.g.e., s.106-107; Yıldız, a.g.e., s.173; Ayan, Borçlar Hukuku, s.341

²²⁹ Nomer, Borçlar Hukuku, s.285; Ayan, Borçlar Hukuku, s.341; Yıldız, a.g.e., s.194 vd.

²³⁰ Nomer, Borçlar Hukuku, s.285; Barlas, Borçlunun temerrüdü, s.120; Ayan, Borçlar Hukuku, s.343; Bozovalı, a.g.m., s.15

²³¹ Nomer, Borçlar Hukuku, s.284

²³² Tümerdem, a.g.e., s.274; Buz, a.g.e., s.320

ile) ödenmesini isteyebileceği belirtilmiştir. Bu düzenlemeden farklı olarak TİTRK m.14/f.1-a bendinde; birinci derece alacaklısının İİK'nın "Taşınır Teslimi" başlıklı 24. maddesi uyarınca rehinli varlığın mülkiyetinin kendisine devredilmesini talep edebileceği, düzenlemenin devamında da rehin alacaklısına mülkiyetin devri gerçekleştirildikten sonra icra dairesince, Sicile rehne konu taşınırın mülkiyetinin devredildiğinin bildireceği belirtilmiştir.

Uygulama Yönetmeliği m.31/f.1'de de mülkiyetin devrini talep edebilecek kişiler; *"a) Rehin sözleşmesinde ilerleme sisteminin belirlenmiş olması halinde tescil anına göre belirlenen ilk rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi. b) Rehin sözleşmesinde sabit derece sisteminin belirlenmiş olması halinde derece ve sıra olarak en önde bulunan rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi."* olarak gösterilmiştir.

TİTRK m.14/f.1-a bendinde rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilecek olan rehin alacaklısı münhasıran birinci derece alacaklı olarak belirtilmiş, Uygulama Yönetmeliğinde ise ilerleme sistemi ile sabit derece sistemine atıfta bulunulmuştur. Bu ifade farklılıkların yarattığı çelişki nedeniyle öğretide bazı Yazarlar, (TİTRK m.14/f.1-a bendinde yer alan birinci derece alacaklı ifadesine dayanılarak) mülkiyetin devrinin talep etme hakkının sadece derece sistemindeki birinci derece alacaklıya ait olduğunu, ilerleme sisteminin uygulandığı rehinler yönünden ise bu hakkın kullanılmasının mümkün olmadığını savunmuşlardır.²³³ Buna karşılık bazı Yazarlar tarafından, TİTRK m.14/f.1-a bendindeki lafız derece sistemine yönelik olsa da taraflarca ilerleme sistemi benimsenmiş olması halinde mülkiyetin devrinin talep edilebileceği, Uyg. Yön. hükümleri ile bu konuya açıklık getirildiği ifade edilmiştir.²³⁴

Kanaatimizce derece sisteminin yanı sıra ilerleme sistemine göre kurulan rehinlerde de ilk rehin alacaklısının mülkiyetin devrini talep etme hakkının bulunduğunu kabul etmek daha makuldür. Zira derece sisteminde paraya çevirme aşamasına gelindiğinde boş dereceler kapanır ve ilerleme sistemine benzer bir biçimde TMK m.872 uyarınca paraya çevirme işlemlerine geçilir. Aralarındaki tek fark;

²³³ Antalya/Acar, a.g.e., s.144

²³⁴ Gümüş, Sempozyum, s.205; *"İlerleme Sisteminin benimsenmesi halinde de mülkiyetin devri talebinde bulunulabileceğine dair"* Hasırcı, 2017, s.230

ilerleme sisteminde alacaklının alacağının derece değerinden bağımsız tatmini gerçekleşirken derece sisteminde bu tatmin derece değeri ile sınırlı olmaktadır.

Mülkiyeti devir talebinin süresi bakımından TİTRK’da herhangi bir sınırlama bulunmasa da Uygulama Yönetmeliğinin 30. maddesinin 2. fıkrasında “*takip talebi, temerrüdün gerçekleşmesini müteakip yedi gün içinde yapılır*” düzenlemesine yer verildiğinden rehinli alacaklı tarafından mülkiyetin devri talebinin borçlunun temerrüde düştüğü tarihten itibaren yedi gün içerisinde yapılması zorunludur. Uygulama Yönetmeliğinin 40. maddesinde de: “*Öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının bir hafta içerisinde mülkiyetin devri talebinde bulunmaması halinde sonraki sırada bulunan rehin alacaklıları sırasıyla bu Yönetmelikte belirtilen usule göre icra müdürlüğünden mülkiyetin devri talebinde bulunabilir.*” hükmüne yer verilmiştir.

Uygulama Yönetmeliğinin 30. maddesinde bahsi geçen yedi günlük süre rehin hakkı açısından değil sadece rehinli taşınırın devredilmesini talep edebilme hakkı açısından hak düşürücü bir süredir.²³⁵ Öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının borçlunun temerrüde düşmesinden itibaren bir hafta içerisinde takibi başlatmaması halinde rehin hakkı değil, rehin hakkının tanıdığı yetkilerden mülkiyetin devrini talep etme hakkı sona erecektir.²³⁶

Derece sisteminde ya da ilerleme sisteminde ikinci sıradaki rehin alacaklısı ilk sıradaki rehin alacaklısının alacağı ile ilgili olarak borçlu temerrüde düşürülmeden ya da temerrüt tarihinden itibaren 7 günlük süre dolmadan mülkiyetin devrine yönelik bir takip talebinde bulunamayacağı ileri sürülmüştür.²³⁷ İlk sırada veya derecede bulunan alacaklı, mülkiyetin devri talebini yedi gün içerisinde icra takibi yoluyla ileri sürmez ise mülkiyeti devir talebi derece sisteminde derece sırası ile ilerleme sisteminde tescil sırası ile sonra gelen rehin alacaklısına geçer. Sonra gelen alacaklının da mülkiyetin devri talebinde bulunabilmesi için borçluyu temerrüde düşürmüş olması gerektiği izahtan varestedir. TİTRK’nın 14. maddesindeki “temerrüt” kavramından genel olarak

²³⁵ Yılmaz, E. “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Rehinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları”, Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018, s.239

²³⁶ Hasırcı, 2017, s.231

²³⁷ Gümüş, Sempozyum, s.216; Karşıt görüş Öz, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ’a Armağan, s.182; Duran, A., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, Aralık 2016, s.180

“muacceliyetin” anlaşılması gerektiği yönündeki hukuki görüş²³⁸ uygulamadaki hâkim görüştür. Yasa ile belirlenmiş sistemde ortaya çıkabilecek aksaklıklara ve rehinli alacaklıların tatmin edilmesinde yaşanabilecek sorunlara hakların kullanımı kısmında ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir.

Yönetmeliğin öngördüğü şekilde rehinli alacaklılardan hiçbiri kendilerine ait yedi günlük hak düşürücü sürede mülkiyetin devri talebinde bulunmazsa her bir rehinli alacaklı rehlinin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız icra takibinde bulunabileceklerdir.

Rehinli varlığın mülkiyetinin rehin alacaklısına icra müdürlüğü vasıtasıyla ilam niteliğini haiz bir rehin sözleşmesinin varlığının gerekli olup olmadığı hususunda doktrinde görüş ayrılığı bulunmaktadır.

Bazı yazarlar, TİTRK m.14/f.1-a bendinde İİK’nın.24. maddesine atıf yapıldığını, söz konusu maddede de ilamlı icra takip usulüne ilişkin hükümlere yer verildiğini, rehinli taşınırın mülkiyetinin devrinin talep edilebilmesi için rehinli alacaklının mahkeme ilamına ya da mahkeme ilamı niteliğinde bir belgeye sahip olması gerektiğini ileri sürmektedir.²³⁹

Karşıt görüşe göre ise, Uygulama Yönetmeliğinin 29. maddesinin 1. fıkrası ve 2. fıkrasının ilam niteliğinde bir belgenin bulunup bulunmamasına göre gerçekleştirilecek olan icrai işlemler bakımından farklılık arz ettiğini, ilam niteliğinde belgeye dayanılmadan mülkiyet devri talep edilecek ise Uyg. Yön. m.35 gereği alacaklının talebi üzerine borçluya ödeme emri, ilam niteliğinde belgeye dayanılarak mülkiyet devri talep edilecek ise Uyg. Yön. m.37 gereği alacaklının talebi üzerine borçluya (ödeme emri tebliği gerekmeden) icra emri gönderilmesi gerekmektedir.²⁴⁰

Kanaatimizce mülkiyetin devrine ilişkin Uygulama Yönetmeliği m. 29 ve devamı maddelerinde iki ayrı takip usulü öngörüldüğünden rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde belgeye dayanıp dayanmaması sadece takibin şeklini belirleyecek, ödeme emri gönderilse dahi İİK’nın 24. maddesinin 3. fıkrasına yapılan atıfla birlikte taşınırın mülkiyetinin devri icra kanalıyla gerçekleştirilebilecektir. Bu minvalde TİTRK m. 14/f.1-a bendinde yer alan hakkın kullanılmasında bu tür bir belgenin bulunmasının

²³⁸ Gümüş, Sempozyum, s.201

²³⁹ Karakuş Erbaş, a.g.e., s.206

²⁴⁰ Hasırcı, 2017, s.229

zorunlu olmadığı, aksinin kabulü halinde borçluya ödeme emrinin gönderilmesine ilişkin usulün herhangi bir anlamının kalmayacağı düşünülmektedir.

TİTRK m.14/f.1-a uyarınca rehin alacaklısının rehinli varlığın mülkiyetinin kendisine devrinin talep edebilmesi için rehinli varlığın zilyetliğinin devredilebilir olmasının gerektiği, ancak bu durumda taşınırların teslimine ilişkin hükümlerin uygulanabileceği, zilyetliğin devri mümkün olmayan taşınır varlıklar yönünden ise TİTRK m.14'ün diğer fıkralarındaki hakların kullanılabileceği savunulmaktadır.²⁴¹

TİTRK kapsamında üzerinde rehin kurulabilecek varlıklardan; çok yıllık ürün veren ağaçlar, hammadde, hayvan, menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stok, tarımsal ürün ve vagon zilyetliğin devrine konu olabilecek olan maddi varlığa sahip taşınır varlıklardır.²⁴² Başka bir sicile kaydı öngörülmeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, ticari plaka ve ticari hatlar, ticari projeler, fikri ve sınai haklar ise zilyetliğin devrine konu olmazlar.²⁴³

TİTRK m.14./f.1-a'da rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilmekten bahsedilmiş, mülkiyetin devri taşınır eşya ile sınırlandırılmış ise de Uygulama Yönetmeliğin 30. maddesinin 1. fıkrası *“borçlunun temerrüdünün gerçekleşmesi halinde rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin devri bir takip talebi ile yapılır.”* hükmüne yer verilmiştir. Yukarıdaki görüşün aksine; mülkiyeti devir talebinin sadece taşınır eşyalar ile sınırlı olmadığı, yasa koyucunun mülkiyeti devir talebini TİTRK m.5 kapsamındaki rehinli taşınır varlıklar üzerindeki hak sahipliğinin geçirilmesi talebi olarak ifade etmeye çalıştığı da ileri sürülmektedir.²⁴⁴ Bu görüş dâhilinde TİTRK m.14/f.1-a bendinde yer alan talep hakkının, rehin konusu üzerindeki hak sahipliğinin devrinin talebi olarak kabul edilmesinin uygun olacağı belirtilmektedir.²⁴⁵ Bir markanın, patentin ya da alacak hakkının devri, bir tasarruf sözleşmesinin yapılmasına bağlı olduğu, cebri icra yoluna başvurulduğunda bu tür bir tasarruf sözleşmesi

²⁴¹ Antalya/Acar, a.g.e., s. 146

²⁴² Antalya/Acar, a.g.e., s. 67

²⁴³ Öz, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Armağan, s.182; Duran, A., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, Aralık 2016, s.115

²⁴⁴ Gümüş, Sempozyum, s.206

²⁴⁵ Gümüş, Sempozyum, s.206, *“Zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanma imkânı, TİTRK m.5/f.1'deki taşınır varlıklardan fiziki varlığı (eşya) olmayanlar bakımındandır.”*; Öz, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Armağan, s.182 (zilyetliğe konu taşınırlara ilişkin m.14/f.1-a hükümlerinin zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklar için de uygulanabileceği ileri sürülmektedir.)

yapılması için rehin verenin rızaen irade beyanında bulunmayacağı, tasarrufi nitelikteki bu irade beyanını da rehin veren yerine, yapılan takibe istinaden icra memuru tarafından ortaya koyulabilmesinin mümkün olmadığı, ancak İİK m.24 hükmüne kıyasen taşınır eşyanın devri için tasarruf sözleşmesine gerek olmadan, verilecek süre sonunda icra memurunun tesis edeceği karar ile alacak hakkının, marka hakkının, patent hakkının vs. rehinli alacaklıya geçebileceği savunulmaktadır.²⁴⁶

Kanaatimizce TİTRK m.14/f.1-a uyarınca rehin alacaklısı tarafından rehinli varlığın mülkiyetinin devrini talep edebilmesi için üzerinde rehin kurulan varlığın zilyetliğinin devredilebilir olması gerekmektedir. Zira TİTRK m. 14/f.1-a bendinde taşınırın teslimine ilişkin olarak “*Taşınır Teslimi*” başlıklı İİK m.24’e atıfta bulunulmuştur. Ayrıca TİTRK m.14/f.1-ç bendinde zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklar için kiralama ve lisans hakkının kullanılabilmesinin bizatihi belirtilmiş olması bu görüşü destekler mahiyettedir.

Yasada öngörülen mülkiyeti devir talebi, mevzuat gereği borçlunun temerrüde düşmesinin akabinde gerçekleştirildiğinden TMK m.949’da düzenlenen “*Lex Commissoria*” yasağına aykırı olmadığı kabul edilmelidir. Ayrıca rehinli taşınırın devir talebi yasa tarafından tanınan bir hak olduğundan, rehinli alacaklının, temerrütten sonra rehinli malın mülkiyetinin kendisine devrini talep edebilmesi için daha önce rehin veren ile aralarında devir konusunda bir anlaşma yapılmış olmasına gerek bulunmamaktadır. Alacaklı, rehin veren ile arasında daha önce bu yönde bir anlaşma yapılmamış olsa dahi devir hakkını mevzuat gereği kullanım hakkına sahiptir.²⁴⁷

Rehin konusunun TİTRK m.13/f.2 uyarınca belirlenen değeri, birinci derece veya sıradaki alacaklının toplam alacağından fazla ise birinci veya sıradaki alacaklının alacağı ve ferilik ilkesi gereği rehin hakkı sona erer. Ancak rehinli taşınırın mülkiyetini devralan ilk derece veya sıradaki alacaklı, yasa gereği aradaki fark tutarında sonraki derece veya sıradaki rehinli alacaklılara karşı, sonraki rehinli alacaklıların borçlularıyla birlikte müteselsilen sorumludur.²⁴⁸ TİTRK m.14./f.1-a bendinin son cümlesinde borçlu yerine rehin veren kavramının kullanılmasının hukuki bir hata

²⁴⁶ Gümüş, Sempozyum, s.207

²⁴⁷ Yılmaz, a.g.m., s.235

²⁴⁸ Gümüş, Sempozyum, s.211

olduğu açıktır. Zira mevzuat uyarınca rehin verenin sorumluluğu rehin konusu malın değeri ile sınırlıdır. Rehlin verenin rehinli eşya elinden çıkmış olmasına rağmen rehne konu eşya ile sınırlı olan sorumluluğunun ötesine geçilerek bütün malvarlığı bakımından sınırsız sorumluluğuna gitmek hukuka aykırılık teşkil edecektir.²⁴⁹ Bununla birlikte şunu da eklemek gerekir ki; mülkiyeti devralmış olan ilk sırada veya derecedeki rehinli alacaklı ile birlikte müteselsilen sorumlu olan borçludan kasıt, mülkiyeti devralan rehin alacaklısından sonra gelen rehin alacaklılarının her birisinin borçlularıdır.²⁵⁰

Yukarıda yer verilen kanun hükmü ile çelişir mahiyetteki Yönetmeliğin 38. maddesinin 2. fıkrasında ise: *“Rehinli taşınır varlığın mülkiyetini devralmaya hakkı olan rehin alacaklısı, eksper raporunda belirtilen değerden az bir alacağa sahipse fazla olan tutarı icra müdürlüğü hesabına yatırarak mülkiyeti devralabilir. Bu fark tutarın icra müdürlüğü hesabına kaydedilmemesi halinde bu tutar kadar borçlu ile müteselsilen sorumludur. Fark tutar diğer rehin alacaklılarına öncelik sırasına ve hisselerine göre paylaştırılır. Aynı sırada olan rehin alacaklıları arasında o sıraya düşen tutar rehin alacaklılarının alacakları oranında dağıtılır. Alacağının bir kısmını veya tamamını alamayan diğer rehin alacaklılarına rehin açığı belgesi düzenlenerek verilir.”* şeklinde düzenleme bulunmaktadır.

Mevzuat gereği rehin konusunun belirlenen değerinin, birinci derece veya sıradaki alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda mülkiyetin devri talebinde bulunan rehinli alacaklıya, icra takibi ile mülkiyetini kazanmak üzere rehin konusunun zilyetliği teslim yoluyla devredilecek, bakiye tutar için sonra gelen rehinli alacaklılara karşı mülkiyeti devralanın müteselsil sorumluluğu doğacaktır. Yönetmeliğe göre ise mülkiyetin devri talebinde bulunan rehinli alacaklı tarafından söz konusu fark tutarı icra dairesine yatırılmadan kendisine rehin konusunun teslimi yapılmayacaktır. Bu durumda da kendisi maliki olmadığı rehin konusu için sonraki rehinli alacaklılara karşı müteselsilen sorumlu olacaktır.

3.2.2-Temlik Edebilme Hakkı

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu m. 14/f.1-b bendinde; alacağın 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredilebileceği,

²⁴⁹ Gümüş, Sempozyum, s.212

²⁵⁰ Gümüş, Sempozyum, s.212

varlık yönetim şirketlerinin, alacaklının rehin sırasına sahip olacağı, öncelik hakkının da Kanunun 11. maddesine göre belirleneceği ifade edilmiştir. Bu düzenlemenin yanı sıra Uygulama Yönetmeliği m. 41/f.1-b bendinde mülkiyeti devralma yetkisi bulunan alacaklının alacağını 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine veya üçüncü kişilere devredebileceği düzenlenmiştir. Yönetmelikteki maddede, rehinli alacaklının alacağının TİTRK kapsamında varlık yönetim şirketleri haricinde üçüncü kişilere de temlik edilebileceğinin belirtilmesi doktrinde görüş ayrılıklarına yol açmıştır.

Bir görüş, söz konusu düzenlemenin devir sınırlandırması oluşturmayacağını savunurken²⁵¹, başka bir görüş ise yasanın lafzına bağlı kalınması gerektiğini, alacağın rehinli alacaklı tarafından sadece varlık yönetim şirketlerine devredilebileceğini, bunun dışında üçüncü şahıslara devredilemeyeceğini savunmaktadır.²⁵²

Mevzu kanun hükmünü lafzen geçerli kabul eder, yönetmelik düzenlemeleri dikkate alınmaz ise; alacaklıya tanınmış olan temlik hakkı ve TİTRK uyarınca düzenlenmiş olan rehin sözleşmesi ile teminat altına alınmış olan alacağı üzerindeki tasarruf yetkisi büyük oranda kısıtlanmış olacaktır. Bu tür bir sınırlandırmanın uygulamaya olumsuz etkilerinin olacağı açıktır. Zira kredi kuruluşları genellikle tahsil kabiliyeti düşük, teminatı bulunmayan, teminatı bulunmakla birlikte teminatı nakde dönüştürülemeyen alacaklarını, sarfınazar etmek suretiyle düşük bedellerle varlık yönetim şirketlerine devretmektedirler. Teminatı nakde çevrilme ihtimali yüksek olan alacakları cebri icra kanalıyla ya da üçüncü şahıslara temlik etmek suretiyle tasfiye etmeye çalışmaktadırlar. Bu bağlamda eğer ki kredi kuruluşları TİTRK kapsamında düzenlenmiş olan rehin sözleşmesi ile teminat altına alınmış olan alacaklarını üçüncü şahıslara temlik edemeyecek iseler bu yolu seçmeyecek ve taşınır rehnini teminat olarak kabul etmeyeceklerdir.

Kanaatimizce rehinli alacaklının, rehinle teminat altına alınmış olan alacağına ilişkin olarak sahip olduğu temlik yetkisi sadece TİTRK m.14/f.1-b bendi esas alınarak varlık yönetim şirketlerine yapılacak temliklerle sınırlandırılmamalıdır. Rehlinli alacaklı isterse alacağını varlık yönetimi şirketi dışındaki üçüncü kişilere de temlik edebilmelidir. Uygulama Yönetmeliğinde açık bir şekilde üçüncü kişilere de alacağın

²⁵¹ Gümüş, Sempozyum, s.222

²⁵² Hasırcı, 2017, s.259

üçüncü şahıslara temlik edilebileceğinin düzenlenmesinin, yasada bulunan eksikliğin giderilmesine yönelik olduğu değerlendirilmektedir. Ancak yasa metninde değişikliğe gidilerek, üçüncü kişilere de alacağın temlik edilebileceğinin açık bir şekilde belirtilmesi uygun olacaktır.

Belirtilen hususun yanı sıra şuna değinmek gerekir ki; Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik madde 11 fıkra 1 bent a hükmü uyarınca varlık yönetim şirketleri bir alacak satışı sözleşmesine dayalı olarak sadece Banka, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, diğer mali kurumlar ve kredi sigortası hizmeti veren sigorta şirketlerinin söz konusu hizmetlerinden doğan alacakları devralabilir. Bilindiği üzere TİTRK m.3 uyarınca rehin sözleşmesi sadece kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında yapılmamakta, tacir ve veya esnaflar arasında da yapılabilmektedir. Sonuç olarak Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik madde 11 fıkra 1 bent a düzenlemesinde yer almayan gerçek veya tüzel kişi tacir, rehinli alacaklarını varlık yönetim şirketlerine temlik edemeyecektir.²⁵³

Uygulama Yönetmeliğinin 41. maddesi, 1. fıkrasının 1. cümlesinde; varlık yönetim şirketlerine alacağın devredilmesi hakkını kullanabilecek kişiyi mülkiyeti devralma yetkisine sahip rehinli alacaklı ile sınırlamıştır. Ancak bu husus TİTRK'nın 14. maddesinin 1. fıkrasının b bendinin: *"Bu halde, varlık yönetim şirketleri, alacaklının rehin sırasına sahip olur. Öncelik hakkı bu Kanunun 11inci maddesine göre belirlenir."* hükmü ile çelişmektedir. Zira alacağın temliki hakkının sadece mülkiyeti devralama yetkisine sahip rehin alacaklısı ile sınırlandırılması halinde öncelik hakkının belirlenmesini gerektirir bir durum kalmayacak, söz konusu düzenleme manasını yitirecektir.

3.2.3-Kiralama ve Lisans Hakkı Tanınması

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu m. 14/f.1-c bendinde zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda rehinli alacaklının kiralama veya lisans hakkını kullanabileceği belirtilmiştir. Zilyetliğin devrine konu olmayan rehin konusu varlıklara; ticaret unvanı, işletme adı, ticari plaka ya da ticari hat, idari izin belgesi niteliğini haiz olmayan lisans ve ruhsatlar, patent ve marka hakkı gibi fikri mülkiyet

²⁵³ Gümüş, Sempozyum, s.223

konusu haklar örnek olarak gösterilebilir.²⁵⁴ Yasal düzenlemede geçen kiralama kavramı rehin konusunun kullanım hakkının ya da kullanma ve yararlanma hakkının bırakılmasına yönelik olabilir.²⁵⁵ Uygulama Yönetmeliği m.41/f.2 hükmünde, yukarıda yer verilen kanun maddesini tekrarlamış ve buna ek olarak lisanslama ve kiralama geliri borca yetecek düzeye ulaşınca kiralama ve lisans hakkının sona ereceği belirtilmiştir.

3.2.4-Genel Hükümler Çerçevesinde İcra Takibi Yapılması

Genel hükümlerden anlaşılması gereken; rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılmasına ilişkin İİK’da yer verilmiş olan düzenlemelerdir.²⁵⁶

TİTRK m.14/f.1-ç bendi uyarınca genel hükümler çerçevesinde takip yapılmasından kasıt rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatılması ise, yasakoyucu tarafından İİK’da yer verilen rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin düzenlemelerin uygulanması isteniyor, öngörülüyor ise bu hususlara yönetmelikte değil Kanunda açıkça yer verilmesi gerekir. Çizilen bu çerçevede Uygulama Yönetmeliğinin 41. maddesinin 4. fıkrasındaki; temerrüt sonrası hakların kullanımında hüküm bulunmayan hallerde İİK’nın ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip hükümlerinin kıyasen uygulanacağına dair düzenleme ile 42. maddesindeki; Kanun ve Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde İİK’nın ipoteğin paraya çevrilmesi hakkındaki hükümlerinin uygulanacağına dair düzenleme kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.²⁵⁷ Söz konusu düzenlemelerin yönetmelikte değil TİTRK’da düzenlenmesi daha uygun olacaktır.²⁵⁸

Ayrıca TİTRK m.18’de; kanunda hüküm bulunmayan hallerde taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmektedir. Yönetmelik maddeleri ve TİTRK m.18 hükmü esas alındığında rehninli alacaklının TİTRK m.14/f.1-ç bendi uyarınca genel hükümler çerçevesinde alacağını tahsil etmek istiyorsa ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız icra takibi başlatabileceği şeklinde bir çıkarımın yapılması olağandır. Ancak bu tür bir yaklaşımın uygulamada karmaşıklığa yok açabileceği

²⁵⁴ Öz, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ’a Armağan, s.182, Gümüş, Sempozyum, s.224

²⁵⁵ Gümüş, Sempozyum, s.224

²⁵⁶ Hasırcı, H., 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda 7099 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde İcra ve İflas Hukuku İle İlgili Olarak Ortaya Çıkması Muhtemel Sorunlar, BATİDER, CXXXV, S.1, 2019, s.193

²⁵⁷ Hasırcı, 2019, s.194

²⁵⁸ Hasırcı, 2019, s.194

kanaatindeyiz. Örnek vermek gerekirse her ne kadar borçluya ait sicile kayıtlı bir otomobil TİTRK m.8/f.3 nedeniyle münferiden rehnedilemiyor ise de TİTRK m.5.f2. uyarınca ticari işletme veya esnaf işletmesinin tamamı üzerinde tesis edilen bir rehin, işletmenin faaliyetine özgülenmiş bir otomobili de kapsayabilecektir.²⁵⁹ Buna bağlı olarak rehinli alacaklı alacağını tahsil edebilmek adına başlatacağı ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız icra takibi kapsamında otomobilin satışına gidilmesi yasal usulden farklılık arz edecektir. Bilindiği üzere taşınır rehninin ve taşınmaz rehninin paraya çevrilmesi hususunda İİK’da ortak hükümler mevcut ise de birtakım esaslı hususlarda da farklılıklar bulunmaktadır. (paraya çevirme müddeti, icra dosyasına yatırılacak satış avans tutarı, gibi ...) Bu nedenlerle takip türünün net bir şekilde belirlenebilmesi adına TİTRK’da düzenleme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

TİTRK madde 14’da sayılan seçimlik haklardan genel hükümler çerçevesinde takip başlatmayı seçmiş olan rehin alacaklısının, İİK madde 45 hükmü²⁶⁰ uyarınca önce rehne başvurma mecburiyetine tabi olması gerekmektedir.²⁶¹ Bu kurala istinaden rehin alacaklısı öncelikle rehin konusu malın cebri icra kanalıyla paraya çevrilmesini sağlamak zorunda iken diğer alacaklılar da cebri icra haklarını kullanabilecek ve borçlunun malvarlığı üzerine haciz tesis ettirebilecektir. İİK madde 45 hükmü kamu düzenine ilişkin olup²⁶²; bu hüküm ile borçlu, rehinli alacaklı ve diğer alacaklılar arasındaki menfaat dengesinin korunması amaçlanmaktadır.

²⁵⁹ Bknz. Dp. 103

²⁶⁰ İİK’nın “Rehin ve İpotekle Temin Edilmiş Alacaklar” başlıklı 45. Maddesi:

“Rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflasa tabi şahıslardan olsa bile alacaklı yalnız rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilir. Ancak rehinin tutarı borcu ödemeye yetmezse alacaklı kalan alacağını iflas veya haciz yoluyla takip edebilir.

(Ek Fıkra: 21/2/2007-5582/1 md) 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan rehinle temin edilmiş alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığının rehinle temin edilmiş alacaklarının takibinde, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılabilir veya haciz yoluna başvurulabilir.

Police ve emre muharrer senetlerle çekler hakkındaki 167nci madde hükmü mahfuzdur.

İpotekle temin edilmiş faiz ve senelik taksit alacaklarında, alacaklının intihabına ve borçlunun sıfatına göre, rehinin paraya çevrilmesi veya haciz yahut iflas yollarına müracaat olunabilir.”

²⁶¹ Hasırcı, 2019, s.196, Yılmaz, a.g.m., s.254

²⁶² Kuru, B., İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Ankara, 2013, s.985

4- REHİNLİ MALIN MÜLKİYETİNİN DEVRİNİ TALEP ETME HAKKI

4.1- Genel Olarak

Borcun süresinde ifa edilmemesi halinde birinci derecedeki/sıradaki rehin alacaklısı, TİTRK m.14/f.1-a bendine göre icra müdürlüğü vasıtasıyla rehne konu edilmiş, zilyetliğe uygun taşınır varlığın mülkiyetin kendisine devredilmesini talep edebilecektir. Rehinli taşınırın devredilmesini talep etme hakkı, yasadan kaynaklı bir aynı talep hakkıdır.²⁶³

Rehinli taşınırın mülkiyetinin devren kazanılmasının hukuki dayanağı olan TİTRK'nın 14. maddesinde, rehin alacaklısının devir hakkını kullanabilmesi adına aranan yegâne koşul borçlunun temerrüde düşmüş olmasıdır.²⁶⁴ Daha önce de ifade edildiği gibi yasadaki temerrüt ifadesinin ağırlıklı olarak “muacceliyet” şeklinde esas alınması gerekmektedir.²⁶⁵

Uygulamada karşılaşıldığı üzere taşınmazlara nazaran rehinli taşınır varlıklar, icra müdürlükleri aracılığıyla yapılan satışlarda (iştirak eden çok olmadığı için) kimi zamanlar gerçek değerlerinin altında bedellere satılabilmektedirler. Bu tür durumlarda alacaklının, tahsil edemediği alacaklarının tasfiyesine yönelik olarak, borçlunun rehne konu malvarlıklarından ayrı, herhangi bir rüçhan hakkı bulunmadan diğer malvarlıklarının paraya çevrilebilmesi için cebri icra işlemlerine başvurabileceği, borçlunun ise gerçek değerinden daha az bir bedelle rehinli varlığın satılmış olması nedeniyle borcu kapatabilmek adına daha fazla ödeme yapmak zorunda kalabileceği düşüncesiyle, mülkiyetin devrini talep etme hakkının kullanılması halinde borçlu aleyhine olan bu olumsuz durumların ortadan kaldırılabilmesi savunulmaktadır.²⁶⁶

TİTRK m.14/f.1-a bendi uyarınca öncelik hakkına sahip rehin alacaklısı, İİK m.24 uyarınca icra müdürlüğü aracılığıyla rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilecektir. Bu hususa dair Uygulama Yönetmeliği m.29/f.1'de rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belgeye dayanmıyor olması halinde İİK m.24/f.3 uyarınca mülkiyetin devrinin talep edilebileceği, aynı maddenin 2. fıkrasında ise (açık bir ifade ile) rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belgeye dayanıyor olması halinde İİK'nın

²⁶³ Gümüş, Sempozyum, s.204

²⁶⁴ Bilgin, H., 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış, TAAD, Yıl:8, S:31, Temmuz 2017 s. 622

²⁶⁵ Bknz. Dp.238

²⁶⁶ Hasırcı, 2017, s.221

24. maddesinin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir.²⁶⁷ Tabii olarak düzenlemelerdeki bu uyumsuzluk birtakım sorunları ortaya çıkarmaktadır.

İİK. m.24'te; borçluya borcun ödenmesi için herhangi bir süre tanınmamakta, (İcra Müdürlüğünce gönderilen icra emri ile) doğrudan borçlunun, yedi gün içerisinde taşınırı teslim etmezse zorla elinden alınacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla İİK m.24 gereği icra emri gönderilebilmesi için kanun maddesinden anlaşılabileceği üzere alacaklının elinde bir ilamın/ilam niteliğinde bir belgenin bulunması zorunludur. Buna karşılık TİTRK m.14/f.1-a bendinin lafzından ilam niteliğinde belgenin varlığı aranmadan İcra Müdürlüğünce borçluya/rehin verene doğrudan icra emri gönderilebileceği şeklinde bir anlam çıkartılabilmektedir.²⁶⁸ Yine İİK'da belirlenen usule aykırı bir şekilde Uyg. Yön. m.29/f.1 hükmünden de, ilam niteliğinde bir belge olmasa dahi yönetmelikteki usulün tamamlanması üzerine rehin alacaklısı tarafından İİK m.24/f.3 uyarınca taşınırın teslimi için takip yapılabileceği şeklinde bir anlam çıkartılabilmektedir.²⁶⁹

Uygulama Yönetmeliğinin 29. maddesindeki bu farklılık, cebri icra işlemlerinin neticesini değiştirmemekte sadece takibin türünü belirlemektedir. Takip ister ilamlı başlatılsın ister ilamsız başlatılsın her iki takip türünde de rehin verenden icra müdürlüğü vasıtasıyla alınan rehinli taşınır, öncelik hakkına sahip rehin alacaklısına devredilebilecektir. Fakat rehin alacaklısının elinde ilam niteliğinde bir belgenin

²⁶⁷ İİK'nın "Taşınır Teslimi" başlıklı 24. Maddesi:

"Bir taşınırın teslimine dair olan ilam icra dairesine verilince icra memuru bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde o şeyin teslimini emreder.

İcra emrinde; alacaklı ve borçlunun ve varsa mümesillerinin adları ve soyadları ile şöhret ve yerleşim yerleri hükmü veren mahkemenin ismi ve hükmolunun şeyin neden ibaret olduğu, ilamın tarih ve numarası ve icra mahkemesinden veya istinaf veya temyiz yahut iadei muhakeme yoluyla ait olduğu mahkemeden icranın geri bırakılması hakkında bir karar getirilmedikçe cebri icraya devam olunacağı yazılır.

Borçlu, bu emri hiç tutmaz veya eksik bırakır ve hükmolunan taşınır veya misli yedinde bulunursa elinden zorla alınıp alacaklıya verilir.

Yedinde bulunmazsa ilamda yazılı değeri alınır. Vermezse ayrıca icra emri tebliğine hacet kalmaksızın haciz yoluyla tahsil olunur. Taşınır malın değeri, ilamda yazılı olmadığı veya ihtilaflı bulunduğu takdirde, icra memuru tarafından haczin yapıldığı tarihteki rayice göre takdir olunur.

Hükmolunan taşınırın değeri, borsa veya ticaret odalarından, olmayan yerlerde icra memuru tarafından seçilecek bilirkişiden sorulup alınacak cevaba göre tayin edilir."

²⁶⁸ Yılmaz, a.g.m., s.237

²⁶⁹ Uyg. Yön. m.29/f.2: "Rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belgeye bağlanmış olması halinde 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununun 24. maddesi kıyasen uygulanır." Bu düzenleme, İİK m.24/f.3'e atıfta bulunan, ilam niteliğinde bir belgenin ibraz edilmesinin zorunlu olmadığını ifade eden birinci fıkra hükmü ile açıkça çelişmektedir.

bulunması halinde rehin verene icra emri, ilam niteliğinde bir belge bulunmaması halinde ise rehin verene önce ödeme emri gönderilecektir.

İİK m.38 ile mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller ve para borcu ikrarını havi resen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler ilam niteliğini haiz belgeler olarak kabul edilmiştir. TİTRK kapsamındaki rehin sözleşmesi; para borcu ikrarını havi noter tarafından resen düzenlenen bir sözleşme olmayıp, adi yazılı şekle tabi noter tarafından onaylanan bir sözleşmedir. Belirtilen nedenledir ki TİTRK kapsamında düzenlenen ticari işlemlerde taşınır rehin sözleşmesi İİK m.38 kapsamında ilam niteliğinde bir belge olarak kabul edilemez.²⁷⁰ Anapara rehni olarak noter tarafından tanzim edilen rehin sözleşmesinin ise İİK m.38’de sayılan belgelere dâhil edilebileceği söylenebilir.²⁷¹ Bundan dolayıdır ki rehin, anapara rehni olarak tesis edilmiş ise kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını havi olan rehin sözleşmesinin noter tarafından düzenleme şeklinde yapıldığı hallerde bu sözleşmenin ilam niteliğini taşıdığı ve İİK m. 24 uyarınca icra emri gönderilmek suretiyle taşınırın devrinin talep edilebileceği değerlendirilmektedir.²⁷²

Uyg. Yön. m.31/f.2 uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devredilebilmesi talebinin ibraz edileceği yetkili icra dairesi, rehinli taşınırın bulunduğu yer veya rehin alacaklısının yerleşim yeri icra dairesidir. İİK m.50/f.1 uyarınca HMK’daki yetki kuralları ilamsız icra takibinde de kıyasen uygulanır. Ancak ilamsız icra takibinde icra müdürlüğünün yetkisi kamu düzenine ilişkin olmadığından, alacaklının yetkisiz bir icra müdürlüğünde takip yapması halinde, icra müdürlüğü yetkisiz olduğuna resen

²⁷⁰ Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 157

²⁷¹ Yargıtay 7. H.D. 15.09.2021 T., 2021/759 E., 2021/663 K. Sayılı ilamı:

“İpotek, halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla birlikte doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacak için kurulabilir. (TMK.m.881). Mevcut alacakları teminat altına almak için kurulan ipotek, anapara ipoteğidir. İlerde doğacak veya doğması muhtemel alacaklar için kurulacak ipotek ise üst sınır (azami meblağ) ipoteğidir. Eğer mevcut bir alacak için ipotek kurulmuşsa, alacağın geçerli olması gerekir. Zira ipotekle alacak arasında çok sıkı bir birliktelik vardır. Alacak varsa ipotek kabul edilir. Ancak alacak doğmamışsa, hukuki nedeni dolayısıyla batılsa (BK.m.19/2, 20/1), ipotek tescil edilse bile hüküm ifade etmez ve rehinli alacaklıya icra takibi yoluyla alacağını elde etme yetkisi vermez. Vurgulanması gereken diğer bir husus, ipoteğin tescilinin tarafları bağlayacağıdır. Fakat söylendiği üzere ipotek, rehnin temin ettiği alacağın varlığı yönünden bir karine ya da delil oluşturmaz. Bununla birlikte ipotek, eğer mevcut bir alacak için kurulmuşsa, bunun tutarının ipotek sözleşmesinde gösterilmesi yeterlidir. Bu durumda ipotek sözleşmesi, aynı zamanda bir borç ikrarı görevi de görebilir (BK.m.17). Rehin sözleşmesinin kayıtsız ve şartsız bir borç ikrarını kapsadığı durumlarda, alacaklı sanki bir mahkeme kararına dayanıyormuşçasına ilamlı takiplere özgü yoldan yararlanabilir.”

www.lexpera.com.tr

²⁷² Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 158

karar veremez. Rehin veren ya da borçlunun yetki itirazını İcra Mahkemesinde şikâyet yolu ile değil ancak ödeme emrine itiraz yolu ile ileri sürmelidir.²⁷³

4.2- Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Türleri

4.2.1-İlerleme & Sabit Derece Sistemine Göre Taşınır Rehni

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu m. 14/f.1-a bendi gereğince rehinli taşınırın mülkiyetinin devredilmesini talep etme hakkı, öncelikli olarak birinci derece rehin alacaklılarına hasredilmiştir. Söz konusu hükümdeki derece ibaresinin doktrinde yarattığı görüş ayrılığına değinilerek bu ibarenin ilerleme sisteminin uygulanmasına engel teşkil etmeyeceğine dair daha önce izahatta bulunulmuştur.²⁷⁴ Öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının belirlenebilmesi adına Uyg. Yön. m.31/f.1-a ve b bendinde, mülkiyetin devrini talep etmeye yetkili olan kişiler ilerleme ve derece sistemine göre izah edilmiştir.

Sıra sistemi, aynı malvarlığı üzerinde rehin hakkı bulunan alacaklıların birden fazla olması halinde uygulanan, alacaklılar arasında çatışmayı engelleyen sırayı ifade etmektedir.²⁷⁵ Sıra sistemi sadece rehin hakkını değil diğer sınırlı ayni hakları da kapsamaktadır.²⁷⁶ Sıra sistemi yalnızca sınırlı ayni hakları kapsadığından mülkiyet ile sınırlı ayni haklar arasında bir sıradan söz edilemez.²⁷⁷ Aynı malvarlığı üzerinde tesis edilmiş olan birden fazla sınırlı ayni hakkın birbiriyle çatıştığı hallerde önceliğin belirlenebilmesi adına, hatta birlikte kullanılacak hakların çatışmadığı hallerde dahi sınırlı ayni haklar arasında bir sıra düzeni belirlenmelidir.²⁷⁸ Sırayı belirlemekte kullanılan; ilerleme ve sabit dereceler sistemi olarak adlandırılan iki sistem bulunmaktadır. İki sistem arasındaki en önemli fark, derecenin boşalması halinde ortaya çıkar. İlerleme sisteminde alt sıradaki rehin alacaklısı kendiliğinden bir üst sıraya yükselir iken sabit derece sisteminde alt sıradaki rehin alacaklısı alt sıradaki rehin

²⁷³ Yargıtay HGK. 09.03.2021 T. 2017/2501 E. 2021/233 K. Sayılı ilamı:

“İcra dairesinin yetkisiz olduğunu ileri sürmek, (şikâyet değil) itiraz yolu ile olur. İcra dairesi kendiliğinden yetkisizlik kararı veremez. Borçlu, yetki itirazını ödeme emrine itiraz süresi içinde icra dairesine bildirir. Yetki itirazı, esas hakkındaki itirazla (m.62) birlikte yapılmalıdır (m. 50, II). Borçlu, süresi içinde ödeme emrine itiraz ederken, yetki itirazını da birlikte bildirmemişse, artık takibin bundan sonraki safhalarında yetki itirazında bulunamaz; icra dairesinin yetkisini kabul etmiş sayılır.” www.lexpera.com.tr

²⁷⁴ Bknz. s.54-55

²⁷⁵ Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e.,922, N.3260

²⁷⁶ Olgaç F., İpotekte Sıra Sistemi ve Boş Dereceye İlerleme, Seçkin, Ankara, 2014, s.16

²⁷⁷ Olgaç, a.g.e., s.16

²⁷⁸ Olgaç, a.g.e., s.16; Köprülü/Kaneti, a.g.e., s.350

alacaklısının boşalan dereceye (yasadan ve sözleşmeden kaynaklanan istisnalar hariç) ilerlemesi kural olarak mümkün değildir.

Rehinli malvarlığı üzerinde birden fazla rehnin tesis edilmiş olması durumunda yasakoyucu tarafından mal sahibine derece sistemi ya da ilerleme sisteminden hangisinin uygulanacağı noktasında bir irade serbestisi tanınmış olmakla birlikte TİTRK düzenlemeleri gereği aksi kararlaştırılmış olmadıkça uygulanacak olan sıra sistemi; ilerleme sistemi olacaktır.²⁷⁹

İlerleme sistemine göre taşınır üzerinde birden fazla rehin var ise bunlar arasındaki sıra taşınmaz rehinlerinin kuruluş tarihleri esas alınarak belirlenecektir.²⁸⁰ Bu durumla paralel olarak taşınır rehninde de TİTRK m.11 ve Uyg. Yön. m.25 uyarınca öncelik sırası sicile tescil anına göre belirlenmektedir. İlerleme nedeniyle taşınır üzerindeki birden fazla rehin hakkı arasında (derece sisteminden farklı olarak) bir boş derece bulunmaz.²⁸¹ Ayrıca bu sistemde rehnin taşınırın değerinin bir kısmı üzerine tesis edilmesi mümkün değildir.²⁸² Tarih olarak ön sırada bulunan rehin alacaklısının rehin hakkının sona ermesi ve sicilden terkin edilmesi üzerine sonraki sırada yer alan rehin alacaklısı sona eren rehin hakkının yerine ayrı bir sözleşmeye, irade beyanına gerek kalmadan kendiliğinden ilerler.²⁸³ Uyg. Yön. m.25/ f.6'da önceki sırada yer alan rehin alacaklılarının muvafakatinin alınmış olmasına bağlı olarak sonraki sırada yer alan bir alacaklıya boşalan sıraya ilerleme hakkı tanınmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. Ancak boşalan dereceye ilerleme hakkı; rehin sözleşmesi dışında daha sonradan imzalanacak ayrı bir sözleşme ile tanınmış ise Uyg. Yön. m.25/ f.7 uyarınca bu sözleşmenin TİTRK'da öngörülen şekil şartlarına itibar edilerek hazırlanmış olması ve Sicile tescil edilmiş olması gerekmektedir.²⁸⁴

Derece sisteminde ise rehnin hangi tarihte kurulduğunun bir önemi bulunmadığından rehin hakları arasındaki öncelik kuruluş anına göre değil, derecelerin

²⁷⁹ Antalya/Acar, a.g.e., s.106

²⁸⁰ Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.923, N.3262

²⁸¹ Antalya/Acar, a.g.e., s.105

²⁸² Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.923, N.3262

²⁸³ Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.923, N.3262

²⁸⁴ Şenocak/Kahraman./Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 158; Kırca, Ç., "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Sıra" Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018, s.167

sıralamasına göre belirlenmekte, rehin hakkının hangi derecede kurulacağı da malik ve rehinli alacaklılar tarafından kararlaştırılmaktadır.²⁸⁵

İlerleme sisteminden farklı olarak sabit dereceler sisteminde, taşınırın değeri itibari olarak derecelendirilmekte, rehin derecelere bölünmekte ve dereceler toplam eşyanın tam değerini oluşturmaktadır.²⁸⁶

Derece sisteminde rehin hakları arasındaki sıra ilişkisi derecelerinin sıralamasına göre belirlenir.²⁸⁷ Rehin konusu taşınır üzerinde kurulan bir derece içinde birden fazla alacaklı lehine rehin hakkı da tesis edilebilir.²⁸⁸ Bu durumda aynı derecede kayıtlı rehinli alacaklılar ancak o derecenin belirlenmiş olan miktarı kadar rehinden yararlanabilirler.²⁸⁹ Derece içinde tesis edilmiş olan her bir alt derece (yan derece, kısmi derece olarak da adlandırılabilir), asıl dereceler gibi birbirinden bağımsızdır.²⁹⁰

TMK m. 874/f.1 uyarınca alt derecelerde kurulacak rehinler arasında malik ile rehinli alacaklılar tarafından bir sıra öngörülmüşse, belirlenen sıra esas alınır ve öncelikle birinci sıradaki alacaklıya ödeme gerçekleştirilir, akabinde bakiye tutar kalır ise sırasıyla diğer rehin alacaklılarına ödeme yapılır. Yine aynı maddenin 2. fıkrası gereği alacakları aynı derecedeki rehinlerle temin edilmiş alacaklılar açısından alt derece rehinler arasında bir sıra kararlaştırılmamış ise bu rehinli alacaklılar rehinli malvarlığının paraya çevirme işleminin sonucunda mevzu dereceye düşecek olan miktar, alacakları oranında rehinli alacaklılara paylaştırılır.²⁹¹ Fakat TİTRK uyarınca mülkiyetin devrini talep hakkının kullanılması bakımından bu tür bir paylaştırmadan bahsedilemeyecektir. Bu tür bir durumda, alacağı ilk önce muaccel hale gelen rehin alacaklısının mülkiyetin devredilmesi talep hakkını kullanabileceği, aynı derecedeki ya da sıradaki birden fazla rehinli alacaklının alacaklarının aynı anda muaccel hale gelmesi halinde ise icra müdürlüğüne tarih olarak en önce takip talebini sunan alacaklının öncelik hakkına sahip olduğunun kabul edilebileceği savunulmuştur.²⁹²

²⁸⁵ Köprülü/Kaneti, a.g.e., s.35; Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.926, N.3273

²⁸⁶ Kırca, a.g.m., s.167-168; Antalya/Acar, a.g.e., s.106-107

²⁸⁷ Antalya/Acar, a.g.e., s.107

²⁸⁸ Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.927, N.3277

²⁸⁹ Sirmen, Eşya Hukuku, s.612

²⁹⁰ Ayan, M., Eşya Hukuku-III Sınırlı Ayni Haklar, Gözden Geçirilmiş, 8. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017 s.176-177; Olgaç, a.g.e., s.56; Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.926, N.3274

²⁹¹ Sirmen, Eşya Hukuku, s.612; Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.927, N.3277

²⁹² Öz, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Armağan, s.180; Bayezit, F., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, s.407-408 <https://tez.yok.gov.tr>

Sabit dereceler sisteminde ilerleme sisteminin aksine her bir rehin, taşınırın tamamına değil, sadece bulunduğu derecenin meblağı oranındaki karşılığın teminatını teşkil eder.²⁹³ Derece sistemine göre dereceler miktar ve sıra itibarıyla sabit olarak belirlenmiş olduğundan rehin alacaklısı rehin konusu taşınırın tamamı üzerinde değil sadece kendisine tahsis edilmiş olan (derecenin değeri ile sınırlı) teminat miktarı kadar talep hakkına sahiptir.²⁹⁴ Derecede yer alan miktarın sabit olmasından kasıt; rehin hakkının sağladığı teminatın, derecede belirlenen miktarla sınırlı olması²⁹⁵, rehinli alacaklının bu sınırın üstünde bir tutarla tatmin edilme imkânının bulunmamasıdır. Diğer bir ifadeyle derecede belirlenen değer rehin hakkının teminatının üst sınırıdır.²⁹⁶ Bununla birlikte bu değer sonradan gelen derecelerde tescil edilmiş rehin alacaklılarının tamamının onayı ile değiştirilmesi mümkündür.²⁹⁷

Sıranın sabit olması, sonraki derecedeki rehin hakkının boşalan dereceye kendiliğinden ilerlememesi, mevzu derecenin boş kalması anlamına gelmektedir.²⁹⁸ Fakat bu durum malın malikinin, sonradan boş dereceye başka bir rehin hakkı tesis etmesini engellememektedir.²⁹⁹ Taşınırın malikinin boşalan dereceye tekrardan rehin tesis etmesi mümkün olmakla birlikte bu hak kullanılırken sonraki derecede yer alan rehin alacaklılarının muvafakatının alınmasına gerek bulunmamaktadır.³⁰⁰ Bununla birlikte diğer rehinli alacaklıların hakları gözetilmeli ve boşalan derecenin miktarı aşılmamalıdır.³⁰¹ Malik boş derecenin alacaklıya sağladığı güvence miktarına bağlı kalmak koşuluyla bu derecede Uyg. Yön.nin 26. maddesinin 5. fıkrası uyarınca yeni bir rehin tesis edebilir.

TİTRK m.10/f.1’de; taşınır rehninin, sırada kendisinden önce gelecek olanın miktarının tescilde belirtilmesi kaydıyla ikinci ve daha sonraki derecelerde kurulabileceği, bu halde TMK’nın 871 ila 876. maddelerinin TİTRK’a aykırı olmayan hükümlerinin kıyasen uygulanacağı düzenlenmiştir. TİTRK’de yer verilen

²⁹³ Olgaç, a.g.e., s.50

²⁹⁴ Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.926, N.3275

²⁹⁵ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s. 140

²⁹⁶ Yurtman, H., 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Temerrüt Sonrası Haklar, On İki Levha, İstanbul, 2021, s.75

²⁹⁷ Antalya/Acar, a.g.e., s.107

²⁹⁸ Antalya/Acar, a.g.e., s.107

²⁹⁹ Seliçi, Ö., Gayrimenkul Rehninde Boş Dereceye İlerleme Hakkı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.40, S.1-4, İstanbul 1974, s.439

³⁰⁰ Sirmen, Eşya Hukuku, s.650

³⁰¹ Sirmen, Eşya Hukuku, s. 647, 648

düzenlemeler TMK m.871 ile uyumluluk göstermektedir. TMK m.872 hükmü uyarınca rehinli malvarlığının paraya çevrilmesinden elde edilen bedel rehin alacaklılarına ödenirken, önceki derecelerde bulunan; sona ermiş rehin, kısmen kullanılmış ise rehnin kullanılan kısmı ve mevcut ise söz konusu boş dereceler hesaba katılmaz.³⁰² Sabit derece sisteminin kanundan doğan istisnası uyarınca, rehnin paraya çevrilmesinin akabinde sonraki derecelerde yer alan rehin haklarının boş dereceleri doldurmak üzere kendiliğinden ilerleyeceği kabul edilmektedir.³⁰³

Sabit derece sisteminde, kural olarak bir üst derecedeki rehin hakkının sona ermesi alt derecedeki rehin hakkının boşalan dereceye kendiliğinden ilerlemesini sağlamayacaktır.³⁰⁴ Yukarıdaki kısımlarda da ifade edildiği üzere rehin verenin boşalan dereceye başka bir rehin hakkını tescil ettirmesinde de hukuken bir engel bulunmamaktadır. Zira ön sıradaki rehin hakkında meydana gelen değişiklik ya da terkin, sonraki sırada yer alan rehin haklarında bir değişiklik yaratmamaktadır. Bununla birlikte TİTRK madde 10 fıkra 2 gereği sonraki sırada yer alan alacaklıya, diğer alacaklıların muvaffakatine gerek olmadan rehin sözleşmesi ile boşalan dereceye ilerleme hakkı tanınabilir. Fakat bu türde ilerleme imkânı veren sözleşme, rehin sözleşmesinden ari yapılmış ise geçerliliği Uyg. Yön. m.26/f.7 gereği yine TİTRK m.4/f.2 ve m.4/f.3'de yer alan şekil şartlarına uyulmuş olmasına ve Sicile tescil edilmiş olmasına bağlıdır.³⁰⁵

Sicil Yönetmeliğinin 23. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, boşalan dereceye geçme hakkının Sicile tescil edilmesi taleplerinde;

a) Tescil numarasının,

³⁰² TMK m.872'nin gerekçesinde: "Maddeyle, rehnin paraya çevrilmesinde ön sırada yer alan bir rehin derecesinin boş olması hâlinde nasıl bir işlem yapılması gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre ön sıradaki bir rehin derecesi boş tutulmuş veya sonradan boşaldığı hâlde malik bu dereceye yeniden rehin tesis ettirmemiş ise veya ön sıradaki rehinlerin değeri, o derecenin farazi değerinden daha az ise, bu boş derece veya dereceler veya derece içi boşluklar dikkate alınmaksızın satış parası arka sıradaki rehinli alacaklılar arasında yine bunların birbirine öncelik derecesi dikkate alınarak paylaştırılacaktır. Bunun anlamı, arka sıradaki rehinlerin bu boş derece veya derecelere kendiliğinden ilerlemesi olup, taşınmaz rehnindeki sabit derece ilkesine bir istisna oluşturmastır". değerlendirmelerine yer verilmiştir.

³⁰³ Sirmen, Eşya Hukuku, s.615

³⁰⁴ Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.926, N.3274; Akipek/Akıntürk/Ateş, a.g.e. s.772

³⁰⁵ Buna dair eleştiri: "Rehin hakkının kurulması gibi ağır bir yük için daha basit şekil kabul edilmişken, rehin hakkına bağlı bir hakkın kurulması için daha nitelikli şeklin aranması doğru olmaz. Bu nedenle, rehin sözleşmesi dâhilinde ilerleme hakkı kaydının geçerlilik şekli olarak, rehin sözleşmesinin şeklini yeterli görmek gerekir." Antalya/Acar, a.g.e., s.114

b) İlerleme sisteminin kabul edilmesi halinde, aynı taşınır varlık üzerinde rehin hakkına sahip önceki sırada bulunan diğer rehin alacaklılarının muvafakatini gösteren belgelerin,

c) Rehin alacaklısı ve rehin veren veya bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcisinin kimlik numarasını gösteren belgelerin aslının,

ç) Temsil ve ilzama yetkili temsilcilerin yetkili olduklarını gösteren belgelerin aslı ya da noter onaylı örneklerinin

Sicile sunulması zorunludur.

Rehin sözleşmesi dışında kurulan boşalan dereceye geçmeye yönelik düzenlenen sözleşmelerinin geçerliliğinin sicile tescil edilmesi koşuluna bağlanmasının hukuka aykırı olduğu ileri sürülebilir.³⁰⁶ Zira sözleşmelerin sicile tescil edilmesi bir geçerlilik şartı olarak değil, aynı hak oluşturmaya ve üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi açısından aranan bir koşul olarak kabul edilmesi daha uygun olacaktır.³⁰⁷

TMK'nın aksine TİTRK ve Uyg. Yön. uyarınca asıl olan ilerleme sisteminde önceki rehinlerden biri sona erince sıradaki rehinli alacaklı onun yerine ilerleyerek teminatını daha sağlamlaştırdığından bu sistem rehinli alacaklı yararındadır.³⁰⁸

4.2.2-Toplu Rehin & Paylı Rehin

Yargıtay içtihatlarında ve öğretide; tek bir alacak için birden fazla taşınmaz üzerinde, rehin yükü paylaşılmadan, taşınmazların her biri alacağın tamamının teminatını oluşturmaya suretiyle kurulan rehin, toplu rehin olarak nitelendirilmektedir.³⁰⁹ Toplu rehinde, tek bir alacağın tamamı, birden fazla taşınmaz ile teminata alınmış olup, birden fazla taşınmaz üzerinde kurulu rehinler arasında hukuki bir bağıllık vardır ve alacaklının alacağını bu bağ içerisinde tahsil etmesi asıldır.³¹⁰

³⁰⁶ Antalya/Acar, a.g.e., s.114; Kırca, a.g.m., s.169

³⁰⁷ Antalya/Acar, a.g.e., s.114; Kırca, a.g.m., s.169-170

³⁰⁸ Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.924, N.3267

³⁰⁹ Yargıtay 12. H.D. 08.03.2023 T., 2022/12204 E., 2023/1505 K. Sayılı ilamı; Kuntalp, E., "Aynı Alacak İçin Birden Çok Taşınmazın Rehni", Yiğit Okur'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1998, s. 266; Tekinay, S.S., Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynî Haklar (Eşya Hukuku II/3), Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s.74; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 596

³¹⁰ Yargıtay 12. H.D. 11.05.2022 T., 2021/8601 E., 2022/5594 K. Sayılı ilamı www.lexpera.com.tr

TİTRK m.5/f.6'da alacağın teminat altına alınabilmesi için birden fazla taşınır üzerinde rehin hakkı tesis edilebileceği belirtilmiştir.³¹¹ TMK m.855/f.1 gereği toplu rehinden bahsedebilmek için aynı malike yahut borçtan müteselsilen sorumlu olanlara ait taşınırın aynı borç için rehnedilmiş olması gerekmektedir. Farklı alacaklar için taşınırın rehini toplu rehin kapsamına girmez.³¹² Toplu rehinin tapu siciline işlenmesine ilişkin usule Tapu Sicil Tüzüğü'nde yer verilmiştir.³¹³ TİTRK ve Rehinli Taşınır Sicili Yönetmeliğinde bu hususta Tapu Sicil Tüzüğü'ndeki gibi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu kapsamda toplu rehinin kurulduğuna dair ortak iradenin taraflarca rehin sözleşmesinde açıkça ortaya konulması hukuki uyumsuzlukların önüne geçilmesi açısından yararlı olacaktır. Söz konusu şartlar dâhilinde üzerinde rehin kurulan varlıkların tamamı, alacağın teminatını oluşturmaktadır.³¹⁴ Belirtilen nedenle TMK'da aranan koşulların varlığına bağlı olarak TİTRK kapsamında kıyasen toplu rehin tesis edilmiş ve rehinli taşınırlardan birinin ya da birkaçının mülkiyetinin devredilmesi ile rehinli alacaklının alacağı sona ermiş ise alacaklının diğer taşınırlar üzerindeki rehin hakkı da sona erecektir.³¹⁵

Toplu rehin için öngörülen şartlar bulunmuyorsa taraflar paylı rehin tesis edebilirler. Yukarıda yer verilen şartların mevcut olmadığı ya da şartları bulunuyor olsa dahi taraflarca toplu rehin tesis edilmesinin talep edilmediği durumlarda TMK m.855/f.2 uyarınca paylı rehin tesis edilecekse her bir rehinli varlığın alacağın ne kadar kısmını teminat altına almak üzere rehnedildiğinin rehin kurulurken belirtilmesi gerekir. Bu durumda toplu rehinden farklı olarak taşınır varlıklardan her biri, aynı alacağın sadece belirli bir kısmının teminatını oluşturacaktır.³¹⁶ Aksi bir anlaşma bulunmuyor ise TMK m.855/f.3'e göre tapu idaresi resen her bir güvenceyi rehinli

³¹¹ TİTRK madde 5 fıkra 6: "Rehin hakkı bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen varlıklardan biri veya birden fazlası üzerinde kurulabilir."

³¹² Öcal Apaydın, 6750 Sayılı, s.277

³¹³ Tapu Sicil Tüzüğü'nün "Müşterek rehinin tescili" başlıklı 32. maddesinde;

(1) Birden çok taşınmazın aynı alacak için rehnedilmesi hâlinde, tescil aşağıdaki şekilde yapılır;

a) Aynı malike ait birden çok taşınmaz veya pay aynı alacak için rehin edilirse; ilgili taşınmazların kütük sayfaları rehin sütununa alacak miktarının tamamı tescil edilmekle birlikte, düşünceler sütununda hangi taşınmazlarla müşterek rehinli olduğu belirtilir.

b) Müştereken ve/veya müteselsilen borçlu kimselere ait birden çok taşınmaz veya pay aynı alacak için rehin edilirse; ilgili taşınmazların kütük sayfaları rehin sütununa alacak miktarının tamamı tescil edilmekle birlikte, düşünceler sütununda hangi taşınmazlarla müşterek rehinli olduğu belirtilir."

³¹⁴ Tuncer Kazancı, İ., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehin Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi, İnÜHFD 10(1): (2019) s.77

³¹⁵ Öcal Apaydın, 6750 Sayılı, s.278; Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, a.g.e., s.909-910, N.3225

³¹⁶ Öcal Apaydın, 6750 Sayılı, s.278

varlıkların her birinin değeri oranında paylaştıracaktır.³¹⁷ Buna karşılık TİTRK’de ve Yönetmeliklerde sicil yetkilisine doğrudan böyle bir yetki verilmediği belirtilerek, sicil yetkilisinin bu eksikliğin giderilmesini taraflardan isteyebileceği savunulmaktadır.³¹⁸ Bununla beraber rehin sözleşmesi ile tescil talebi aynı zaman aralığında olduğundan, paylı rehinin kurulması hususunda anlaşılan tarafların rehin sözleşmesinde teminat yükünün nasıl paylaştırılacağını kararlaştırmamalarının mümkün olmadığı savunulmaktadır.³¹⁹

Taraflarca toplu rehin tesis edilmiş ise TMK m.873/f.3 uyarınca rehinin paraya çevrilmesi talebinin taşınmazların tamamı açısından aynı anda yapılması ve yine aynı anda satışının talep edilmesi gerekmektedir.³²⁰ Buna bağlı olarak TİTRK kapsamında da toplu rehinin varlığı halinde rehinli alacaklının tüm rehinli taşınırın mülkiyetin devrini talep etmesi gerekecektir.³²¹ Mamafih icra müdürlüğünce ancak alacaklının alacağını karşılayacak miktar kadar paraya çevirme işlemi tesis edilmelidir.³²² Rehinli taşınırın değeri alacak miktarından fazla ise TİTRK kapsamında yapılan değer tespiti dikkate alınarak hangi varlığın ya da varlıkların mülkiyetin devrine konu edilebileceği icra müdürlüğünce belirlenmelidir.³²³ Bu tür bir durumda icra müdürlüğü tarafından hangi rehinli taşınırın mülkiyetinin devrinin gerçekleştirileceğine dair alınan idari kararın, (ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde uygulandığı gibi) koşullarının bulunması halinde İİK m.16 kapsamında icra mahkemesi nezdinde şikâyet konusu edilebileceği değerlendirilmektedir.³²⁴ TMK m.873/f.3 uyarınca aynı alacak için birden çok taşınmazın rehne konu edilmiş ve paylı rehin tesis edilmiş ise

³¹⁷ TMK 885 fıkra 3: “Aksine bir anlaşma bulunmadıkça, tapu idaresi, re’sen güvenceyi taşınmazların her birine değeri oranında dağıtır.”

³¹⁸ Öcal Apaydın, 6750 Sayılı, s.279

³¹⁹ Kuntalp, a.g.m., s.270

³²⁰ TMK 873: “Borç ödenmezse alacaklı, alacağını rehinli taşınmazın satış bedelinden elde etme hakkına sahiptir.

Borcun ödenmemesi hâlinde rehinli taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine ilişkin sözleşme hükmü geçersizdir.

Aynı alacak için birden çok taşınmazın rehnedilmiş olması hâlinde, rehinin paraya çevrilmesi istemi, taşınmazların tamamı hakkında yapılır. Bununla birlikte, icra dairesi onlardan ancak gerektiği kadarını paraya çevirir.”

³²¹ Tuncer Kazancı, a.g.m., s.77

³²² Tuncer Kazancı, a.g.m., s.77

³²³ Tuncer Kazancı, a.g.m., s.77

³²⁴ Tuncer Kazancı, a.g.m., s.77

bu rehin türünde de rehnin paraya çevrilmesi isteminin taşınmazların tamamı açısından yapılması gerektiği savunulmaktadır.³²⁵

Paylı rehinde tüm taşınırılar aynı alacağa belirli oranlarda güvence teşkil etmek üzere rehin verildiğinden TİTRK kapsamında rehinli taşınırın/taşınırlardan birkaçının mülkiyetinin devrinin talep edilmesi alacaklının alacağını tam olarak tahsil etmesini sağlamayabilir. Bu tür bir durumda Uyg. Yön. m.38/f.2 uyarınca, rehinli varlığa isabet eden alacak tutarı rehinli taşınırın değerinden düşük olduğunda rehinli alacaklı aradaki fark tutarını icra müdürlüğü hesabına yatırmak ya da fazla tutar kadar müteselsil sorumlu olduğunu kabul etmek suretiyle rehinli taşınırın veya taşınırların da mülkiyetinin kendisine devredilmesini talep etmesinin mümkün olduğu değerlendirilmektedir.³²⁶ Bu durumu örneklendirmek gerekir ise rehin alacaklısı A'nın 100.000-TL tutarındaki alacaklarının teminatını oluşturmak üzere malik B, 100.000-TL değerindeki X malvarlığı ve 300.000-TL değerindeki Y malvarlığı üzerine rehin tesis ettirmek istiyor. TMK m.855/f.3 uyarınca her bir güvencenin rehinli varlıkların her birinin değeri oranında paylaştırılacağı tasavvur edilir ise X üzerinde 25.000-TL, Y üzerinde 75.000-TL değer üzerinden rehin tesis edilecektir. Bu durumda X'in mülkiyetinin devrini talep eden rehin alacaklısı A, Y'nin üzerindeki rehin tutarının alacaklarına mahsup edilmesini talep edemeyecek 75.000-TL ödemek suretiyle X'in mülkiyetinin devrini talep edebilecektir.

4.3- İcra ve İflas Kanunu Madde 45 Gereği Önce Rehne Başvurma Kuralı

Çalışmamızın önceki bölümlerinde de ifade edildiği üzere İİK m.45 gereği alacağı rehinle temin edilmiş olan alacaklı, yasada belirlenen istisnai hâller dışında rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan borçlu hakkında haciz veya iflas yoluyla takip yapamaz. Öncelikle rehne başvurma zorunluluğu borçlunun hem borçluyu hem de borçlunun diğer alacaklılarını korumaya yönelik bir kural olarak kabul edilmektedir.³²⁷ Bu kural ile rehinli malın bedeli borcu karşılayabilecek iken borçlunun diğer mallarının paraya çevrilmesinin önüne geçilmesi, diğer alacaklıların

³²⁵ Acar, F., *Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi*, Tıpkı 2. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s.248; Karaşahin, Y.A., *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre İşletme Rehninin Kurulması, Konu Yönünden Kapsamı ve Paraya Çevrilmesinin Sözleşmelere Etkisi*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2023, s.21; Kaşak, F.E./Güvenç, İ., *Taşınmazların Birlikte Rehni*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXIII, Y. 2019, Sa.1, s.76

³²⁶ Tuncer Kazancı, a.g.m., s.78

³²⁷ Hasırcı, 2017, s.225

da borçlunun rehinli malı dışında diğer malvarlıkları üzerine haciz şerhi tesis ettirebilmesi ve tüm alacaklılar arasında menfaat dengesinin korunması amaçlanmıştır.³²⁸ Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarında ve doktrinde bu kuralın emredici mahiyette olduğu kabul edilmektedir. Buna bağlı olarak önce rehne başvurma kuralı ihlal edildiğinde hakkında ilamsız takip başlatılan borçlunun icra mahkemesi nezdinde süreye tabi olmadan şikâyet yoluna başvurusu mümkündür.³²⁹ Kamu düzenine ilişkin bu kurala kanundan doğan birtakım istisnalar tanınmıştır. İİK m.45/f.2'de; 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan rehinle temin edilmiş alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığının rehinle temin edilmiş alacaklarının takibinde rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılabileceği gibi haciz yoluna da başvurulabileceği düzenleme altına alınmıştır. Yine alacağın kambiyo senedine bağlanmış olması halinde de önce rehne başvurma zorunluluğu olmaksızın kambiyo senetlerine özgü haciz veya iflas yoluna başvurulabilir. Son olarak alacaklı, elinde geçici rehin açığı belgesi bulunuyor ise rehin açığına konu tutarın ya da üst sınır ipoteklerinde limiti aşan alacakları bulunuyor ise bu aşan kısmın tahsilini talep edebilmek adına doğrudan haciz veya iflas yoluyla takip başlatabilir. Yargıtay içtihatları ile sabit olduğu üzere; rehin hakkının temin ettiği alacağın rehlin paraya çevrilmesi suretiyle karşılanmayacağı açık bir şekilde anlaşıyor ise, tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla karşılanmayan alacak için icra müdürlüğü vasıtasıyla rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takip neticelendirilmeden doğrudan haciz veya iflas yoluyla takip de başlatılabilir.³³⁰ Bu tür bir takibin

³²⁸ Budak, A.C., İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.17

³²⁹ Muşul, T., İcra ve İflas Hukukunda Rehlin Paraya Çevrilmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.22

³³⁰ Yargıtay 12. HD. 15.03.2022 tarih, 2021/10600 E., 2022/3252 K. Sayılı ilamı:

“İİK'nin 45. maddesinde; Rehlinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflasa tabi şahıslardan olsa bile alacaklı yalnız rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilir. Ancak rehlin tutarı borcu ödemeye yetmezse alacaklı kalan alacağını iflas veya haciz yoluyla takip edebilir hükmüne yer verilmiştir. İİK'nin 45. maddesi asıl borçlular ile ilgili olarak düzenlenmiş olup, alacağı rehlinle temin edilen bir kimsenin “rehni veren” hakkında doğrudan doğruya genel haciz yolu ile takibe geçmesini önlemekte ve rehlinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflasa tâbi şahıslardan olsa bile, alacaklının yalnız rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabileceğine ilişkin bulunmaktadır. Bir diğer anlatımla, İİK'nin 45. maddesi asıl borçlu için getirilmiş bir kural olup, kefiller hakkında uygulanmaz. Öte yandan, Hukuk Genel Kurulunun 18/4/2001 tarih ve 2001/12-354 Esas, 2001/367 Karar sayılı ilamında açıklandığı üzere alacağın rehlin tutarı ile karşılanamayacağının anlaşılması ve bunun belirgin olması durumunda tahsilde tekerrür olmamak kaydı ile alacaklının asıl kredi borçlusu hakkında genel haciz yolu ile takip yapmasında bir engel bulunmamaktadır.” www.lexpera.com.tr Ancak Yargıtay kararından rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatılmadan doğrudan haciz yoluyla ilamsız icra takibi başlatılabilir gibi bir anlam çıkartılmasının yanlış olacağı, bu tür bir ilamsız icra takibinin başlatılabilmesi için daha önceden rehlin paraya çevrilmesi yoluyla bir takibin açılmış olmasının gerektiği değerlendirilmektedir.

açılabilmesi için her hâlükârda daha önceden başlatılmış bir rehnin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibinin başlatılmış olması gerekir. Bu minvalde değerlendirme raporu ile belirlenen tutarın alacağı karşılamaya yetmeyeceğinin anlaşılması halinde, (TİTRK m.14/f.1-a uyarınca takip başlatıldıktan sonra) değerlendirme raporundaki tutarı aşan alacak tutarı açısından İİK madde 45 uyarınca genel haciz yoluyla takip yapılabilmelidir.

TİTRK m.14/f.1-a gereği mülkiyeti devre konu taşınır varlık esasen rehinli taşınır olduğundan rehnin paraya çevrilmesine benzer nitelikte bir alacağın tahsili ile rehinli alacaklının tatmin edilmesi söz konusudur. Bu nedenle rehinli taşınırın mülkiyetinin öncelik hakkına sahip rehin alacaklısına devredilmesi İİK m. 45’de düzenlenen önce rehne başvurma kuralına aykırılık teşkil etmemektedir. Diğer bir ifadeyle TİTRK ve Uygulama Yönetmeliği, rehinli taşınırın mülkiyetinin cebri icra yoluyla alacaklıyla devredilmesi şeklinde yeni bir takip mekanizması ihdas etmiş ise de bu durum İİK’deki rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip hukukuna ilişkin genel ilkelere ters düşmemektedir.³³¹

İzah edilen gerekçelerden anlaşılacağı üzere TİTRK’da yer verilen düzenlemeler gereği rehinli alacaklılar önce rehne başvurma kuralını uygulamak zorundadır. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin sürrogatı³³² olarak nitelendirilebilecek olan rehinli taşınırın mülkiyetinin devredilmesine yönelik icra takibine başvurulmadan doğrudan ilamlı veya ilamsız haciz veya iflas yollarına başvurulması yasaya aykırıdır.³³³ Buna bağlı olarak TİTRK kapsamında tesis edilmiş bir taşınır rehninin bulunması ve borçlu aleyhine doğrudan genel haciz yoluyla takip yapılması halinde borçlu öncelikli olarak TİTRK’de yer alan “rehinli taşınırın mülkiyetinin devredilmesinin talep edilmesi” ya da “rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılması” gerektiği defini süreye bağlı kalmadan ileri sürebilmelidir.

Yukarıda da belirtildiği üzere; alacağın kambiyo senedine bağlanmış olması halinde alacaklı önce rehne başvurma zorunluluğu olmaksızın kambiyo senetlerine özgü haciz veya iflas yoluna başvurulabilmektedir. Ancak rehinle teminat altına alınmış ve ayrıca kambiyo senedine bağlanmış olan alacağı bulunan alacaklı, kambiyo

³³¹ Hasırcı, 2017, s.226

³³² Hasırcı, 2017, s.227

³³³ Aksoy, M.A., Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni’nin Ticari İşletme Rehni İle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, Ankara Barosu Dergisi, C.76, S.1, 2018, s.86

senetlerine mahsus haciz yoluyla takip başlatmış ise aynı anda rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatması borçlunun ve diğer alacaklıların haklarına halel getirdiği gerekçesiyle Yargıtay tarafından hukuka aykırı kabul edilmiştir. Bu doğrultuda alacaklının aynı anda kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip ve rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatamayacağına karar verilmiştir.³³⁴ İctihadı birleştirme kararı borçlu ve diğer alacaklılar lehine ise de alacaklının her rehin takibinden sonuç alabileceği şeklindeki yoruma dayalı bu kararın tek taraflı bakış açısına dayalı olarak verildiği değerlendirilmektedir. (Karar metni içerisinde karşı oy görüşlerine yer verilmemiştir.) İpotekli taşınmazların paraya çevrilmesine yönelik cebri icra işlemlerinde süre haricinde genel anlamda bir sıkıntı yaşanmıyor ise de rehnin paraya çevrilmesine konu edilmiş olan (taşınırlardan arı) araçların oransal olarak çoğunluğunun yakalanamadığı hususu göz önüne alınırsa alacaklının tahsil kabiliyeti şüpheli rehin takibi haricinde aynı anda kambiyo takibi başlatamaması alacaklı açısından bir risk oluşturmaktadır.

Müteselsil kefaleti düzenleyen TBK m.586 gereği; müteselsil kefil, teslim bağli taşınır rehni söz konusu olduğu durumlarda önce rehne başvurma defiiini ileri sürebilmektedir.³³⁵ TİTRK kapsamında tesis edilen rehin teslimsiz taşınır rehni

³³⁴ 16.07.2023 tarih, 32250 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan Yargıtay İctihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu’nun 20.01.2023 T. 2021/2 E., 2023/1 K. Sayılı ilamı:

“09.07.2020 havale tarihli dilekçe ile; 2004 sayılı Kanun’un 45 ve 167 nci maddeleri uyarınca Yargıtay 11, 12 ve (Kapatılan) 19. Hukuk Daireleri ile Hukuk Genel Kurulunca tahsilde tekerrür olmamak kaydı ile hem rehin takibi hem de kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibin aynı anda ve sıra gözetmeksizin icra takibi yapılabileceği yönünde kararlar verilmekteyken Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin önceki tarihli kendi kararlarına ve diğer hukuk daireleri ile Hukuk Genel Kurulunun kararlarına aykırı şekilde aynı anda hem rehin hem de kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile icra takibi yapılmasının mümkün olmadığı yönünde kararlar verildiği belirtilerek içtihat aykırılıklarının içtihatların birleştirilmesi yoluyla giderilmesine karar verilmesi talep edilmiştir.

İcra takibinin amacının alacağın tahsili olmakla birlikte icra takibindeki menfaat dengesinin korunması bakımından icra takibi sonucunda borçlunun da en az giderle yükümlü tutulmasının sağlanmasını gerektirir. Alacaklı tarafından aynı alacaktan dolayı aynı borçluya karşı ikinci kez takip yapılması, borçlunun fazladan icra takip masraflarına ve (alacaklı kendisini vekil ile temsil ettirmiş ise) icra vekâlet ücretine katlanmasına neden olur. Bu durumda icra takibinde menfaat dengesi bozulacağı gibi, cebri icra organları da gereksiz yere meşgul edilmiş olacağından adil yargılanmanın bir unsuru olan usul ekonomisine de aykırılık oluşturur.

Hâl böyle olunca, rehinle teminat altına alınmış ve ayrıca kambiyo senedine de bağlanmış alacağın tahsili amacıyla, borçlu aleyhine tahsilde tekerrür olmamak kaydı ile aynı anda ve sıra gözetilmeksizin hem rehnin paraya çevrilmesi yolu ile, hem de kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılamayacağı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Rehinle teminat altına alınmış ve ayrıca kambiyo senedine de bağlanmış alacağın tahsili amacıyla, borçlu aleyhine tahsilde tekerrür olmamak kaydı ile aynı anda ve sıra gözetilmeksizin hem rehnin paraya çevrilmesi yolu ile, hem de kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılamayacağına dair, 20.01.2023 tarihinde yapılan üçüncü görüşmede oy çokluğu ile karar verilmiştir.”

³³⁵ TBK’nın “Müteselsil Kefalet” başlıklı 586. maddesi: Kefil, müteselsil kefil sıfatıyla veya bu anlama gelen herhangi bir ifadeyle yükümlülük altına girmeyi kabul etmişse alacaklı, borçluyu takip etmeden

olduğundan, müteselsil kefile önce rehne başvurma defiiini ileri sürme hakkının tanınmadığı, mülkiyetin devri talepli takip açılmadan doğrudan müteselsil kefile karşı takip başlatılabileceği kabul edilmektedir.³³⁶

TİTRK kapsamında sayılan seçimlik haklardan genel hükümlere göre takip imkânından anlaşılmaması gereken; rehnin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibidir.³³⁷

4.4- Lex Commissoria Yasağı Açısından Değerlendirme

Türk Medeni Kanunu m.949’da rehinli taşınırın bakımından lex commissoria yasağı düzenlenmiş ve rehinli alacaklı ile rehin verenin borcun ödenememesi halinde rehinli taşınırın doğrudan alacaklıya geçeceği konusunda yaptıkları sözleşmelerin geçersiz olduğu kabul edilmiştir. Bu kural rehin hukukunun başlıca kabul görmüş ilkelerinden biri olup, lex commissoria yasağı ile üstün konumdaki kredi veren karşısında borçlunun aşırı yararlanmaya karşı korunmasının, rehinli malın ederinden fazlasına alacaklının sahip olmasının engellenmesinin amaçlandığı söylenebilir.³³⁸ Doktrindeki hâkim görüş, lex commissoria yasağının amacının; borçlunun suiistimallere, aşırı yararlanmaya veya sömürüye karşı korunması olduğudur.³³⁹ Rehlinli taşınırın değerinin alacağın değerinden yüksek olduğu hallerde rehin verenin korunması amaçlanmaktadır.³⁴⁰ Ancak aşırı yararlanma hali mevcut olmasa dahi rehinli alacaklının rehne konu edilen taşınırın mülkiyetini kazanacağına dair yapılan anlaşmalar geçersiz olacaktır.³⁴¹ Sözleşmenin tesis edildiği anda borçlunun nakit ihtiyacını karşılama baskısı altında olması, özgür iradesini kullanamaması, buna bağlı olarak rehin verilen malın değerinin borcundan fazla olması halinde maddi kayba uğraması ihtimal dâhilindedir.³⁴² Bu kapsamda lex commissoria, borcun muaccel

veya taşınmaz rehnini paraya çevirmeden kefilî takip edebilir. Ancak, bunun için borçlunun, ifada gecikmesi ve ihtarin sonuçsuz kalması veya açıkça ödeme güçsüzlüğü içinde olması gerekir. Alacak, teslim bağli taşınır rehni veya alacak rehni ile güvenceye alınmışsa, rehnin paraya çevrilmesinden önce kefile başvurulamaz. Ancak, alacağın rehnin paraya çevrilmesi yoluyla tamamen karşılanamayacağının önceden hâkim tarafından belirlenmesi veya borçlunun iflas etmesi ya da konkordato mehli verilmesi hâllerinde, rehnin paraya çevrilmesinden önce de kefile başvurulabilir.

³³⁶ Hasırcı, 2017, s.262-263

³³⁷ Hasırcı, 2019, s.193; Yılmaz, a.g.m., s.254

³³⁸ Yılmaz, a.g.m., s.234

³³⁹ Akipek/Akıntürk/Ateş, a.g.e., s.753; Ayan, a.g.e., s.200; Tekinay S.S., “İştira ve Vefa Hakları”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt:61, Sayı:7-8-9, İstanbul, 1987, s.518; Makaracı Başak, Taşınır Rehni Sözleşmesi, s.273-274; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s.954, N.3369

³⁴⁰ Sirmen, Eşya Hukuku, s.685

³⁴¹ Cansel, a.g.e., s. 189; Kuntalp, E., Lex Commissoria Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı, İnan Kıracı Armağan, İstanbul, 1994, s.154; Helvacı, İ., Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria Yasağı, Alfa, İstanbul, 1997, s.73-74

³⁴² Yılmaz, a.g.m., s.234

olmadığı aşamada uygulanabilen bir yasaktır. Borcun muaccel olmasından sonra ise borçlu borcun tasfiye edilebilmesi adına kendi rızası ile rehinli taşınırın alacaklının mülkiyetine geçmesini talep etmesinde hukuken bir sakınca bulunmamaktadır. Borcun muaccel hale gelmesinin akabinde borçlu ile alacaklı arasında tesis edilen bu tür devir anlaşmaları geçerli olarak kabul edilir.³⁴³

Yasadaki düzenlemeyle paralel olarak lex commissoria yasağından söz edebilmek için; rehinli malvarlığının rehin alacaklısının mülkiyetine geçeceğine dair bir anlaşmanın olması veya rehin sözleşmesinde bu türden bir kaydın bulunması, anlaşma ya da kaydın borcun muaccel hale gelmesinden önce yapılmış olması ve anlaşma ya da kaydın rehin alacaklısının tatmin edilmesi amacıyla yapılmış olması gerekmektedir.³⁴⁴

TİTRK m.14/f.1-a bendinde yer alan düzenlemelere istinaden, rehinli alacaklıya rehinli taşınırın devrini mümkün kılan sözleşmelerin borcun muaccel olmasından önceki dönemde de yapılabilmesine imkân sağlandığı, cebri icra yoluyla kullanılması mümkün olan kanuni devir hakkının sözleşme ile de tanınmasına izin verildiği ileri sürülebilir.³⁴⁵ Buna istinaden muacceliyet öncesi rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya devredileceği yönünde düzenlenecek bir anlaşmanın hukuki dayanağını teşkil eden TİTRK m.14/f.1-a bendinin, lex commissoria yasağına aykırı olduğunu savunan Yazarlar olduğu gibi³⁴⁶, lex commissoria yasağına aykırı olmadığını, lex commissoria yasağına önemli bir istisna oluşturduğunu savunan Yazarlar da bulunmaktadır.³⁴⁷

Rehin alacaklısının rehinli taşınırın mülkiyetinin kendisine devredilmesini talep etme hakkı (altını çizerek ifade etmek gerekir ki) TİTRK'dan kaynaklanan bir haktır. Esasen uygulamada da herhangi bir hukuki uyuşmazlık çıkmaması adına taraflar arasında TİTRK kapsamında düzenlenen rehin sözleşmelerinde, borcun ödenememesi halinde rehinli taşınırın doğrudan alacaklıya devredileceği hususunda bir düzenlemeye yer verilmeyeceği değerlendirilmektedir. Ayrıca yasa ile tanınan bu hakkın rehin

³⁴³ Yılmaz, a.g.m., s. 234

³⁴⁴ Karakuş Erbaş, a.g.e., s.214

³⁴⁵ Bilgin, a.g.m., s. 624

³⁴⁶ Şit İmamoğlu, a.g.e. s.41; Göle/Aydoğan, a.g.m., s.45; Bilgin, a.g.m., s. 624; Karakuş Erbaş, a.g.e., s.214-215

³⁴⁷ Yılmaz, a.g.m., s.235; Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e.,s. 145; Gümüş, Sempozyum, s. 205; Antalya/Acar, a.g.e., s.126-127, 144

alacaklısı tarafından kullanılması zorunlu değildir. Alacaklının alacağını devirden arı rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatma suretiyle talep edebilmesinin önünde de yasal bir engel bulunmamaktadır. Görüldüğü üzere mülkiyetin devredilmesi talebi ihtiyari nitelikte olup ancak borcun ödenmemesi halinde icra müdürlüğü aracılığıyla kullanılabilir.³⁴⁸ Tüm bu açıklamaların yanı sıra TİTRK kapsamında rehinli malın tespit edilen değerinin alacaktan fazla olması halinde alacaklı, alacağını aşan kısmı rehin verene ödemekle yükümlü kılınmıştır. Cebri icra yoluyla gerçekleştirilen ihalelerde rehinli taşınırın gerçek değerlerinin altında satılabileceği de nazara alındığında icra müdürlüğü vasıtasıyla rehinli taşınırın alacaklıya devredilmesi, taşınırın değeri üzerinden borcun tahsili bakımından borçlunun menfaatinedir.³⁴⁹ Lex commissoria yasağının, rehin verenin rehin alana karşı hukuki olarak korunması amacına hizmet ettiği, TİTRK m.14/f.1-a bendinde yer alan düzenlemenin de bu amaca aykırılık teşkil etmediği, taraflar arasındaki menfaat dengesinin korunmaya çalışıldığı, hatta objektif unsurlara göre belirlenmiş olan değeri üzerinden rehinli taşınırın devredilmesine cevaz verildiğinden alacaklıya nazaran rehin veren ve borçlunun menfaatlerinin daha çok korunduğu değerlendirilmektedir.³⁵⁰

TİTRK ile getirilen yeni usulün lex commissoria yasağına aykırılık teşkil etmediği, rehinli alacaklı ile rehin verenin borcun ödenememesi halinde rehinli taşınırın doğrudan alacaklıya geçeceği konusunda rehin sözleşmesinde ya da muacceliyet öncesi akdedilmiş bir başka sözleşmede taraflarca ortak bir irade beyanına yer verilmiş ise (ki kanunda bu tür hak tanındığından sözleşmelerde ayrıca bu türde irade beyanına gerek olmadığı, bu tür bir iradeye sözleşmede yer verilmeyeceği öngörülmektedir) bu durumun da lex commissoria yasağının yasadan kaynaklı bir istisnasını oluşturabileceği kanaatindeyiz.

4.5- Öncelik Hakkına Sahip Rehin Alacaklısının Belirlenmesi

Rehne konu taşınır varlığın mülkiyetinin rehin alacaklısına devredilmesine ilişkin; Uygulama Yönetmeliği m.30/f.2'de borçlunun temerrüdünden itibaren yedi gün içerisinde (birinci derecedeki/sıradaki rehin alacaklısı tarafından) mülkiyetin devrinin takip talebi ile talep edilmesi gerektiği, aynı Yönetmeliğin 40. maddesinde

³⁴⁸ Makaracı Başak, A., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme, İnÜHFD 10(2), 2019, s. 754

³⁴⁹ Makaracı, a.g.m., s.755

³⁵⁰ Makaracı, a.g.m., s.755

ise birinci derecedeki/sıradaki rehin alacaklısının bu yedi günlük süre içerisinde mülkiyetin devredilmesi hakkını kullanmaması halinde sonraki sıradaki/derecedeki rehin alacaklılarının Yönetmelikte belirtilen usule göre, sırasıyla yine aynı sürede mülkiyetin devrini talep edebileceği belirtilmiştir. Bu durumda öncelik hakkına sahip rehin alacaklısı yedi günlük süre içerisinde mülkiyetin devredilmesi hakkını kullanır ise sonraki alacaklıların, öncelik sahibi olan ve mülkiyeti devralan alacaklıdan bu tür bir devri talep etme olanakları bulunmamaktadır.³⁵¹

Öncelik hakkına sahip olan rehin alacaklısının mülkiyetin devredilmesini talep etme hakkını yedi gün içerisinde kullanmaması halinde sonraki sırada bulunan rehin alacaklısının icra müdürlüğünden mülkiyetin devrini talep edebilmesi için bu alacaklı açısından sürenin ne zaman başlayacağına dair mevzuatta açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte borçlunun (sonraki alacaklıya olan borcu bakımından) temerrüde düştüğü tarihten itibaren yedi günlük süre içerisinde, sonraki rehin alacaklısı tarafından bu hakkın kullanılması gerektiği değerlendirilmektedir.³⁵²

Birinci sıradaki rehin alacaklısından ari sonraki sırada/derecede yer alan rehin alacaklısının alacağı daha önceden veya ilk sıradaki/derecedeki rehin alacaklısına tanınan (borçlunun temerrüde düşmesinden itibaren) yedi günlük süre içerisinde muaccel hale gelmişse, sonraki sırada/derecede yer alan alacaklının mülkiyetin devrini talep etme hakkının süresinin, birinci sıra/derece alacaklının takip yapma süresinin bitiminden itibaren başlamasının yerinde olacağı kabul edilmekte, bu durumun sonraki sıradaki/derecedeki alacaklılara, öncelik sırasına sahip alacaklının mülkiyetin devrine yönelik icra takibi başlatıp başlatmadığını araştırma yükümlülüğü getirdiği ileri sürülmektedir.³⁵³ Bu görüşe katılmakla birlikte ilk sıradaki/derecedeki rehin alacaklısının alacağı müaccel ise ya da muaccel olup henüz borçlu temerrüde düşürülmemiş ise sonraki sırada/derecede yer alan rehin alacaklısına, öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının borçluyu temerrüde düşürmesini bekleme zorunluluğu getirilmemesi adına rehinli taşınırıların sonraki rehin alacaklısına rehin yükü ile birlikte devredilebilmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz.

³⁵¹ Hasırcı, 2017, s.255

³⁵² Hasırcı, 2017, s.256

³⁵³ Hasırcı, 2017, s.256

Öncelik hakkına sahip olan rehin alacaklısının mülkiyetin devredilmesini talep etme hakkını yedi gün içerisinde kullanmaması ve sonraki derecedeki/sıradaki rehin alacaklısı tarafından bu hakkın kullanılması halinde öncelik hakkına sahip rehin alacaklısı tarafından Uyg. Yön. m.41/f.3, f.4 ve m 42. hükümleri gereği rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip işlemlerinin de gerçekleştirilebileceği ileri sürülebilir.³⁵⁴ Bu durumun kabulü halinde mülkiyetin devredilmesi hakkını kullanan sonraki derece/sırada yer alan rehin alacaklısı aleyhine öncelik hakkına sahip rehin alacaklısı tarafından rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız icra takibi başlatılabilecektir. Bu tür bir icra tehdidi ile karşılaşma ihtimali bulunan sonraki rehin alacaklısının mülkiyeti devir hakkını kullanmaktan imtina etmesi son derece olağandır. Sonra derecedeki/sıradaki rehin alacaklısının icra takibi riski ile karşılaşmaması adına rehinli taşının üst değeri ile sınırlı olmak üzere öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının muaccel olan alacağını icra dosyasına tevdi etmesi gerektiği, icra müdürlüğünce bu tutar alınmadan sonraki derecedeki/sıradaki rehin alacaklısı adına mülkiyetin devri işlemleri gerçekleştirilmemesi gerektiği savunulmaktadır.³⁵⁵ Yine benzer nitelikte, alacağı muaccel hale gelen sonraki derecedeki/sıradaki rehin alacaklısının, birinci derece/sıra rehin alacaklısının muaccel olan alacağını (rehinli taşınların üst değeri ile sınırlı olmak üzere) bu alacaklı adına bir banka hesabına rehnetmesi gerektiği de ifade edilmektedir.³⁵⁶ Bunun gerekçesi olarak da sonraki rehin alacaklısına mülkiyetin devredilmesi durumunda öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının rehin hakkı sona ereceğinden, alacaklarının teminattan yoksun kalacak olması gösterilmiştir. Öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının hesabına bedelin yatırılması anına kadar rehin hakkının devam edeceği, mülkiyetin devredilmemesi gerektiği savunulmaktadır.³⁵⁷ Bu görüşler öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının alacağına derhal kavuşması, sonraki sırada/derecedeki rehin alacaklısının da aleyhine icra takibi başlatılması tehdidinden kurtulması açısından uygun bir çözüm gibi görünmektedir. Mamafih bu durumda devir hakkını kullanan sonraki derecedeki/sıradaki rehin alacaklısı kendi alacağından fazla bir tutarı icra dairesine tevdi etmek durumunda kalabilecektir.

³⁵⁴ Yurtman, a.g.e., s.105

³⁵⁵ İncoğlu, M., Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları, Prof. Dr. Özer Seliçi'nin Anısına Armağan Takdim Töreni-Ticari İşlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin İlk Tespitler Paneli, Bahçeşehir Üniversitesi-07.04.2018, (Aynen Aktarım Baydak, E., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.225); Yurtman, a.g.e., s.105-106

³⁵⁶ Öz, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Armağan, s.180

³⁵⁷ Öz, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Armağan, s.180

Doktrinde daha kati bir şekilde hakkın kullanılmasında sınırlamaya giderek, TİTRK ve Uyg. Yön. kapsamında sonraki derecedeki/sıradaki rehin alacaklısının; öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının alacağı muaccel olmadan ve temerrüt tarihinin üzerinden yedi günlük kesin süre geçmeden mülkiyetin devrine yönelik talepte bulunamayacağı da ileri sürülmüştür.³⁵⁸ Bununla birlikte TMK'nın ipotek hükümlerinin kıyasen uygulanması halinde ise; alacağı muaccel hale gelen her rehin alacaklısının devir talebinde bulunabileceği, ipotekle teminat altındaki müeccel alacaklar için yükle geçiş ilkesinin kabul edilmesi gerektiği, bu minvalde alacağı daha önce muaccel hale gelen sonraki derecedeki/sıradaki rehin alacaklısının taşınırı ancak rehin yükü ile birlikte devralabileceği, ancak alacağı daha sonra muaccel hale gelen ilk derecedeki/sıradaki rehin alacaklısının ise bu alacaklıdan mülkiyetin devrini talep edebileceği savunulmuştur.³⁵⁹

Kanaatimizce TMK'nın ilgili hükümleri kıyasen uygulanarak, alacağı daha önce muaccel hale gelen sonraki derecede/sırada yer alan rehin alacaklısı, önceki rehin alacaklısının alacağı henüz müeccel ise ya da muaccel olup henüz borçlu temerrüde düşürülmemiş ise rehinli taşınırları ancak rehin yükü ile birlikte devralabilmelidir. Zira alacağı henüz muaccel hale gelmemiş ya da borçlusu henüz temerrüde düşmemiş öncelik hakkına sahip rehin alacaklısı adına banka hesabına sonraki sırada-derecede bulunan rehin alacaklısı tarafından rehinli taşınırın üst değeri ile sınırlı olmak üzere bir ödeme yapılır ve bu esnada da borçlu ya da rehin veren tarafından borç tasfiye edilir ise öncelik hakkına sahip olan rehin alacaklısı sebepsiz zenginleşmiş olacaktır. Ayrıca rehin yükü sayesinde öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının borçlunun temerrüdün itibaren yedi günlük sürenin sona ermesine kadar devir hakkını kullanma hakkının korunabilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda alacağı daha sonra muaccel hale gelen ve öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının, borçlunun temerrüde düştüğü tarihten itibaren yedi günlük süre içerisinde rehinli taşınırların, devralan rehin alacaklısından kendisine devredilmesini talep etme ya da taşınırların mülkiyeti devralmak istemiyorsa rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatma hakkını haiz olduğu kabul edilmelidir.

³⁵⁸ Gümüş, Sempozyum, s.216

³⁵⁹ Gümüş, Sempozyum, s.219-220

Bununla birlikte öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının alacağı daha önce muaccel olmuş ve borçlunun temerrüdünden itibaren yedi gün içerisinde bu alacaklı mülkiyeti devralma hakkını kullanmamış ise sonraki rehin alacaklısının mülkiyeti devralabilmesi için rehinli taşınırın değerini (öncelik hakkına sahip alacaklının alacağı rehinli taşınırın değerinden daha düşük ise bu tutarı) icra dosyasına tevdi etmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

TİTRK m.8/f.2 uyarınca rehinli taşınır sicili aleni diğer bir ifadeyle kamuya açık bir sicil olarak kabul edilmiş olmasına rağmen TMK m.1020/f.3’de tapu sicili açısından kabul edilen; kimsenin tapu sicilinde yer alan bir kaydı bilmediğini ileri süremeyeceği kuralının, rehinli taşınır sicili bakımından düzenlenmediği görülmektedir.³⁶⁰

TİTRK’nın rehin sözleşmesinin sicile tescil edilmesiyle rehin hakkının üçüncü kişilere karşı hüküm ifade edeceğini belirten m.9/f.1’in aksine m.7/f.3’te; taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişilerin iyi niyetinin korunacağı belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca üçüncü kişinin kendi aynı hakkından önce taşınır varlık üzerinde başkaları lehine rehin hakkı tesis edildiğini bilmediği veya bilmesi gerekmediği durumlarda iyi niyeti korunacaktır. Bu tür bir durumun varlığı halinde iyiniyetli üçüncü kişinin rehin hakkının, diğer önceden tesis edilmiş olan rehin hakkından öncelikli olacağı savunulmaktadır.³⁶¹

Rehinli Taşınır Sicil Yönetmeliği m.17/f.2’de: “*Kanuna göre Sicili incelemekle yükümlü olmaması veya Kanunun 3 üncü maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf ehliyetine sahip olamaması sebepleriyle bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin iyi niyeti korunur.*” hükmü yer almaktadır. TİTRK’a göre sicili inceleme yükümlülüğü bulunmayan veya TİTRK m.3’de sayılan rehin sözleşmesine taraf olabilecek kimseler arasında yer almayan üçüncü kişiler bu düzenleme kapsamına dâhil edilmektedir.

Hakkın kötüye kullanılmasının önüne geçilmesi adına yasa ve yönetmelik maddesinde gerekli değişikliklerin yapılması ve sicilin aleniyetinin işlevli hale getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Şöyle ki; bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen ve bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişilerin söz konusu taşınır

³⁶⁰ Sirmen, Sempozyum, s.28

³⁶¹ Bayezit, a.g.e., s.58

üzerinde daha sonradan tesis ettirecekleri rehin hakkının, daha önce tesis edilmiş ve sicile kaydedilmiş olan rehin hakkından önce geleceğinin kabul edilmesi birtakım muvazaalı işlemlerin gerçekleştirilmesinin önüne açacaktır. Gerçekte bu tür bir iradeleri olmamasına rağmen alacakları taşınır rehni siciline tescil edilmiş rehinlerle teminat altına alınmış olan rehin alacaklılarının rüçhan hakkının işlevsiz bırakılması, zarara sokulması maksadıyla borçlu ve üçüncü şahıs arasında rehin sözleşmelerinin akdedilmesi muhtemeldir. Bu durum, TİTRK uyarınca üçüncü kişinin iyiniyetli olduğu karinesinden hareketle rehni sicile tescil edilmiş alacaklıya, iyiniyetli olduğu varsayılan üçüncü şahsın kötünietli olduğunu ispat etme yükümlülüğü getirmektedir.

Tüm bu hususların yanı sıra kamuya açık Taşınır Rehni Sicili, bilgisayar, cep telefonu sair araçlarla internet üzerinden vatandaşlık bilgileri ile kolay bir şekilde sorgulanabilir olduğundan³⁶² mevzuatta değişikliğe gidilerek aleniyet ilkesi gereğince, tescilin üçüncü kişilerin iyiniyet iddialarını ortadan kaldırması gerektiği değerlendirilmektedir.

TMK'nın "*Alacaklının Zilyetliği*" başlıklı 939. maddesinin 2. fıkrasında rehin verenin tasarrufta bulunma yetkisi olmasa bile, rehinli taşınıra iyiniyetle zilyet olan kimsenin, edinimi korunduğu ölçüde rehin hakkına sahip olacağı ifade edilmiştir. Bu hükümden emin sıfatıyla zilyedin, zilyetliği devrederek üçüncü kişi lehine geçerli bir rehin tesis edebileceği ve zilyetlik karinesine güvenerek iyiniyetli olarak hareket eden üçüncü şahsa ait aynî hakkın kazanımının korunacağı anlaşılmaktadır.

TİTRK'e göre tesis edilmiş olan teslimsiz taşınır rehninde taşınırın zilyedi olmaya devam eden rehin verenin taşınırı kiraya vermesi ya da taşınır üzerinde teslim dayalı ayrı bir rehin hakkı tesis ettirmesi mümkündür. Bu tür durumlarda rehin veren, taşınırın zilyetliğini emin sıfatıyla zilyet vasfını haiz üçüncü bir kişiye devredebilir. Emin sıfatıyla zilyet tarafından tesis ettirilecek (yeni bir) rehinden istenen faydanın sağlanabilmesi, bu rehnin alacaklısının iyiniyetli olmasına, zilyedin tasarruf etme yetkisinin olmadığını bilmemesine ya da bilemeyecek durumda olmasına bağlıdır.³⁶³ TMK m.988 uyarınca emin sıfatıyla zilyetten taşınır varlık üzerinde iyiniyetle hak elde edinen kimselerin edinimlerinin korunacağı kabul edilmekle birlikte TİTRK veya ilgili

³⁶² Bknz. Dp.148

³⁶³ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, a.g.e., s. 111, N.524; Serozan, R., Taşınır Eşya Hukuku, Genişletilmiş 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2007, s. 149 vd.

yönetmeliklerde bu hususla ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu bağlamda emin sıfatıyla zilyetten iyiniyetli aynı hak kazanımına ilişkin TİTRK'de açıkça bir düzenlemeye yer verilmediği belirtilerek, TMK m.988'in zilyetliğin devrine bağlı olarak iyiniyetin korunduğu durumlar bakımından geçerli olduğu iddiasıyla emin sıfatıyla zilyetten iyiniyetli olarak rehin hakkı kazanan üçüncü kişinin bu kazanımının korunmaması gerektiği ileri sürülmektedir.³⁶⁴ TİTRK m.18'de kanunda hüküm bulunmayan hallerde 4721 sayılı TMK'nın taşınmaz rehnine ilişkin hükümleri uygulanacağı belirtilmiş fakat TMK'nın taşınır rehnine ilişkin 939. maddesine ve iyiniyete dayalı aynı hak kazanımına ilişkin 988. maddesine herhangi bir atıfta bulunulmamıştır. Ancak özel kanunda hüküm bulunmayan veya boşluk bulunan hallerde özel kanunun amacına aykırı olmamak kaydıyla genel kanun hükümlerinin uygulanacağı da açıktır. Bu bağlamda TMK'nın ilgili hükümler çerçevesinde emin sıfatıyla zilyedin rehin veren sıfatıyla TİTRK kapsamında rehin tesis ettirmesinin mümkün olabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca TİTRK kapsamında rehin alanların ağırlıklı olarak kredi kuruluşları olduğu göz önüne alındığında zilyedin tasarruf etme yetkisini haiz olup olmadığını araştırma hususunda kredi kuruluşlarının daha çok araştırma yükümlülüğünün bulunduğundan söz edilebilir.

TMK m.988'in zilyetliğin devrine ilişkin olduğu, zilyetliğin devrinin söz konusu olmadığı bir işlemde zilyetliğin devri sırasındaki iyiniyeti koruyan hükümlerden yararlanılamayacağı savunulmakta³⁶⁵ ise de TMK m.939/f.2 hükmünün zilyetliğin devrine ilişkin olduğu, ticari işlemlerde taşınır rehni açısından TMK m.988'in de zilyetliği devralmış emin sıfatıyla zilyet tarafından (zilyetliğin devri tekrar gündeme gelmeden) gerçekleştirilen tasarrufa ilişkin düzenlemeleri ihtiva ettiği değerlendirilmektedir.

TİTRK kapsamında taşınır rehni tesis ettirildikten sonra rehin verenin, emin sıfatıyla zilyet olarak nitelendirilen üçünü şahsa zilyetliği devretmesinin akabinde emin sıfatıyla zilyet tarafından bir başka iyiniyetli üçüncü kişiye taşınırın tekrar rehn edilmesi halinde rehin hakları arasındaki sıra ilişkisinin de irdelenmesi gerekir. TİTRK uyarınca teslim bağli taşınır rehni tesis edilmeyeceğinden TMK m.939/f.2 kapsamında iyiniyetli üçüncü kişinin rehin hakkı kazanıp kazanmadığı hususunu

³⁶⁴ Bayezit, a.g.e., s.58-59

³⁶⁵ Ergüne, a.g.m., s.123

tartışmaya gerek yoktur. Bununla birlikte TMK m.988’de yer verilen emin sıfatıyla zilyedin tasarruf yetkisine bağlı olarak alacaklının rehin hakkı kazanıp kazanmadığı Rehinli Taşınır Sicilinin iyiniyetli üçüncü kişilerin iyi niyetini ortadan kaldırmasına ya da kaldırmamasına göre farklılık arz edecektir. Sicile tescilin iyiniyeti ortadan kaldırıcı kaldırmadığının kabul edildiği durumda, rehin alacaklısı iyiniyetli ise emin sıfatıyla zilyedin daha sonradan tesis ettirmiş olduğu rehin daha önce tesis edilmiş olan rehinden öncelikli olacak, rehin alacaklısı kötüniyetli ise mevzu rehin hakkının önceki rehinden sonra geleceği kabul edilecektir.³⁶⁶

TİTRK m.5/f.6 uyarınca rehinli taşınırın, TMK hükümleri kapsamında ayrı bir rehin ya da sınırlı ayni hak tesisine de konu edilmesinin hukuken mümkündür. Rehinli taşınır üzerinde TMK ya da TİTRK kapsamında birden fazla rehin tesis edilmesi halinde öncelik hakkının hangi rehin alacaklısına ait olacağına ilişkin TİTRK’de açıklayıcı herhangi bir hükme yer verilmemiş ise de genel hükümlere paralel olarak Uyg. Yön. m.33/f.8’de *“Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerine göre Sicile tescil edilen rehin hakları, sonraki tarihlerde başka kanunlara göre kurulan rehinlere göre öncelik hakkına sahiptir.”* düzenlemesine yer verilmiş, TİTRK uyarınca tesis edilen rehin hakkının, TİTRK hükümlerine tabi olmayan ve daha sonradan tesis edilen diğer rehin haklarından öncelikli olacağı kabul edilmiştir. Buna karşılık TMK kapsamında tesis edilen rehin hakkının önceki tarihli ve teslimine bağlı olması durumunda TİTRK kapsamında tesis edilmiş olan rehne istinaden sonraki rehin alacaklısının, (birinci derece rehin alacaklısı olmadığı gerekçesiyle) TİTRK m.14/f.1-a bendine istinaden mülkiyetin kendisine devredilmesini talep etme hakkını kullanamayacağı, sadece cebri icra yoluyla rehnin paraya çevrilmesini talep edebileceği ileri sürülebilir.³⁶⁷

Kanaatimizce bu tür bir durumda lehine TMK kapsamında teslimine bağlı taşınır rehni tesis edilmiş olan alacaklının alacağını;

- muaccel olması halinde, rehinli taşınırın üst değeri ile sınırlı olmak üzere bu alacak tutarının icra dosyasına tevdi edilmesi halinde TİTRK’a göre tesis edilmiş olan rehnin alacaklısı tarafından mülkiyetin devrinin talep edilebileceği,

- müeccel olması halinde ise rehinli taşınırın mülkiyetinin rehin yükü ile birlikte TİTRK’a göre tesis edilmiş olan rehnin alacaklısına devredilebileceği, lehine

³⁶⁶ Serozan, a.g.e., s.153

³⁶⁷ Yurtman, a.g.e., s.79

(TMK kapsamında) teslimine bağılı taşınır rehni tesis edilmiş olan alacaklının alacağıının muaccel hale gelmesinden sonra bu alacaklının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatma hakkını haiz olduğu

kabul edilmelidir.

TİTRK kapsamında rehin tesis edilmesinden önce, borçlunun ya da rehin verenin başkaca alacaklıları tarafından, rehne konu olabilecek taşınırların herhangi bir muhafaza tedbiri uygulanmadan haczedilmiş olması ihtimal dâhilindedir. Bu tür bir durumda genel uygulama dışına çıkılmadan TİTRK'e göre kurulan rehin hakkının hacizden sonra geldiği için rehin alacaklısının rüçhan hakkının bulunmayacağı kabul edilmelidir.³⁶⁸ Ancak uygulamada kredi kuruluşlarının, aleyhlerinde birden çok icra takibi başlatılmış olan müşterilerine kredi tahsis etmeyeceğini de vurgulamak gerekmektedir. Zira kredi kuruluşlarınca kredi tahsis edilmeden önce müşterilerin kamu kurumlarına borçlarının bulunup bulunmadığını, haklarında icra takibi başlatılıp başlatılmadığını araştırmaları olağandır.

4.6- Mülkiyeti Devre Konu Olabilecek Rehinli Taşınırlar

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu m.14'de zilyetlik kavramının esas alındığı, zilyetliğin devrine konu taşınırlar ile zilyetliğin devrine konu edilmeyen taşınırlar şeklinde bir ayrımın kabul edildiği görülmektedir.³⁶⁹ Rehinli taşınırların mülkiyetinin devrini talep etme hakkının zilyetliğin devrine konu edilmeyen taşınırlar için de kullanılabileceği yönünde görüşler bulunmakta ise de ağırlıklı olarak bu hakkın sadece zilyetliğin devrine konu olabilecek varlıklar için kullanılabileceği kabul edilmektedir. TİTRK m.14/f.1-c bendinde zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkının kullanılabileceği düzenlenmiştir. Mevzuattaki düzenlemeler uyarınca, mülkiyetin devrini talep etme hakkının sadece zilyetliğin devrine konu rehinli taşınırlara özgü olduğu ileri sürülmektedir.³⁷⁰ Katılmamakla birlikte öğretide mülkiyetin rüçhanlı alacaklıya devredilmesi şeklindeki paraya çevirme usulünün rehinli taşınır varlıklar üzerindeki hak sahipliğinin alacaklıya geçirilmesi olarak kabul edilmesi gerektiği de ileri sürülmektedir.³⁷¹ Kanaatimizce rehin alacaklısına tanınan mülkiyetin devredilmesini talep etme hakkı, "hak

³⁶⁸ Bilgin, a.g.m. s. 635

³⁶⁹ Antalya/Acar, a.g.e., s.66

³⁷⁰ Antalya/Acar, a.g.e., s.146

³⁷¹ Gümüş, Sempozyum, s.206

sahipliğinin devredilmesini” içermediğinden sadece zilyetliğin devrine elverişli maddi yapıya sahip taşınır varlıklar bakımından kullanılabilir.

TİTRK m.5/f.3’ün müstakbel taşınır varlıklara ilişkin hükümleri uyarınca zilyetliğin devrine uygun olma halinin rehnin kurulma anında mevcut olması aranmadığından mülkiyetin devrini talep hakkının kullanılması veya paraya çevrilmesi esnasında zilyetliğin devrine uygun maddi bir yapıya sahip olması koşulunu sağlıyor ise rehinli taşınırın devre veya satışa konu edilmesi mümkündür.³⁷²

4.6.1-Çok Yıllık Ürün Veren Ağaçlar

Yasa koyucu tarafından TİTRK’da taşınır rehninin çok yıllık ürün veren ağaçlar üzerinde tesis edilebileceği ifade edilmiş ise de açıklayıcı bir düzenlemeye yer verilmediğinden, “çok yıllık ürün veren ağaçların” ne olduğu, kapsamına nelerin girdiği hususlarında öğretide tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Öğretide çok yıllık ürün veren ağaçlarla kastedilenin öncelikle meyve ağaçları olduğu, meyve ağaçları dışındaki ağaçlar (örneğin; meşe, çam, sedir ağacı) üzerinde TİTRK kapsamında rehin hakkı tesis edilmesinin mümkün olmadığı kabul edilmektedir.³⁷³ Kanunun lafzı uyarınca ürün verme niteliğini haiz olan ağaçların henüz ürün vermedikleri bir dönemde örnek vermek gerekir ise fidan halinde iken rehin sözleşmesine konu edilmeleri mümkün değildir.³⁷⁴ Bununla birlikte budama yoluyla odun teminine hizmet eden ağaçların ürün verdiği kabul edilebileceğinden, bu ağaçların üzerinde TİTRK kapsamında taşınır rehni tesis edilebileceği düşünülebilir.³⁷⁵ TİTRK kapsamındaki çok yıllık ürün veren ağaçların odununun ürün olarak kabul edilmemesi gerektiği de savunulmuştur.³⁷⁶

Bilindiği üzere TMK m.718 gereği kalıcı olması amacıyla dikilen bitkiler arazinin bütünleyici parçasıdır.³⁷⁷ Bu minvalde ağaçlar da üzerinde bulundukları taşınmazın bütünleyici parçası kabul edildiğinden taşınmazın hukuki kaderine bağlıdırlar. Bununla birlikte Yargıtay içtihatlarında sanayi alanında kullanılması için kesilen ve taşınmazdan ayrılan söğüt ve kavak ağaçlarının bağımsız taşınır hükmünü

³⁷² Antalya/Acar, a.g.e., s.67

³⁷³ Antalya/Acar, a.g.e., s.67; Oktay Özdemir, a.g.m., s.68

³⁷⁴ Karakuş Erbaş, a.g.e., s.117

³⁷⁵ Antalya/Acar, a.g.e., s.67-68

³⁷⁶ Arvas, M. M., 6750 Sayılı Kanuna Göre Rehne Konu Olabilecek Taşınır, Ankara, 2017, s.23

³⁷⁷ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e.,s. 71; Eren, F., Mülkiyet Hukuku, Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s.353-354

havi olduğu kabul edilmektedir.³⁷⁸ Kural olarak üzerinde ağaçların bulunduğu taşınmazın kaydına başka bir alacaklı lehine ipotek tesis edilmesi halinde ağaçların, bütünüleyici parçası oldukları taşınmaz ile birlikte kendiliğinden ipoteğin teminatının kapsamına girdikleri kabul edilecektir. Bu durum, çok yıllık ürün veren ağaç üzerine TİTRK uyarınca lehine rehin tesis edilen alacaklı ile ipotek alacaklısı arasında (önceliğin belirlenmesi açısından) bir uyuşmazlık yaratabilir. TİTRK uyarınca tesis edilen taşınır rehninin taşınmaz rehninden önce kurulmuş olması halinde, Uyg. Yön. m.33/f.8 hükmü de gözetilerek TİTRK kapsamında kurulan rehnin ipotekten öncelikli olduğu savunulmaktadır.³⁷⁹ Bunun yanı sıra TMK m.684 ve m.718/f.2 hükümleri uyarınca, ağaçların taşınmazın bütünüleyici parçası olmasına bağlı olarak taşınmazdan ayrı olarak rehne konu edilemeyecekleri kabul edilmektedir.³⁸⁰ TİTRK'deki mevcut düzenlemeler, TMK'nın belirtilen maddelerindeki hükümler ve Yargıtay içtihatları birlikte ele alındığında ağaçların münferiden mülkiyetlerinin devrinin talep edilip edilemeyeceği ayrı bir hukuki sorun yaratmaktadır.³⁸¹ Ayrıca ağaçlar TMK m.729/f.2 gereğince üst hakkına konu edilemezler.³⁸² Buna rağmen üst hakkına benzer mahiyette TİTRK'da hüküm tesis edilmesi ise doğru olmamıştır.³⁸³ Çok yıllık ürün veren ağaçların hem TMK hem de TİTRK açısından rehin konusu yapılmasının hukuken mümkün olmadığı da savunulmaktadır.³⁸⁴

³⁷⁸ Yargıtay 8. HD. 11.03.2019 T. 2016/2612 E. 2019/2516 K. sayılı ilamı ve 17.12.2020 T. 2020/3833 E. 2020/8344 K. Sayılı ilamı:

"... davacılar tarafından aidiyetinin tespiti istenen dava konusu taşınmaz üzerinde yer alan kavak ağaçları niteliği itibariyle, belli bir süre arz üzerinde kaldıktan ve belli bir büyüme süresine geldikten sonra kesilecek ağaç türlerindendir. Ticari maksatla dikilen ve olgunlaştığında yani bir süre sonra kesilip yararlanılmak üzere dikilen kavak ve söğüt gibi ağaçlar taşınmazın mütemmim cüzü yani tamamlayıcı parçası niteliğinde kabul edilmemektedir." www.lexpera.com.tr

³⁷⁹ Karakuş Erbaş, a.g.e., s.115

³⁸⁰ Erten, a.g.m. s.186; Yargıtay 2. HD. 23.12.2021 tarih, 2021/7987 Esas, 2021/9950 K. Sayılı ilamı: *"4721 sayılı TMK'nın 684. maddesi hükmünde, bir şeye malik olan kimsenin o şeyin bütünüleyici parçalarına da malik olacağı, 718. maddesi hükmünde de, arazi üzerindeki mülkiyetin üstündeki hava ve altındaki arz katmanlarını da kapsayacağı, bu mülkiyetin kapsamına yapıların, bitkilerin ve kaynakların da gireceği açıklanmıştır. Genel kuralı oluşturan bu hükümler dikkate alındığında taşınmaz üzerinde bulunan bina ağaç gibi bütünüleyici parça niteliğindeki muhdesatların mülkiyetinin kural olarak arzın mukadderatına tabi olacağı, muhdesatların taşınmazın arzından ayrı bir mülkiyetinin varlığından söz edilemeyeceği, aksine bir kanun hükmü bulunmadıkça muhtesatların mülkiyetinin taşınmaz maliklerinden başka birine veya maliklerden bir veya birkaçına ait olduğunun tespitinin dava edilemeyeceği kuşkusuzdur. (YHGK T: 21.06.2006, E: 2006/1-362 K: 2006/454, Yargıtay 18. HD T: 28.09.2009, E: 2009/7174, K: 2009/7480, Yargıtay 6. HD T: 28.05.2009, E: 2009/3039, K: 2009/4995, Yargıtay 8. HD T: 20.10.2014, E: 2014/998, K: 2014/18642 sayılı kararları)"*

³⁸¹ Oktay Özdemir, a.g.m., s.68

³⁸² TMK m.729 / f.2: *"Ağaçlar ve ormanlar üst hakkına konu olamaz."*; Oktay Özdemir, a.g.m., s.68

³⁸³ Bayezit, a.g.e., s.272-274

³⁸⁴ Erten, a.g.m. s.187

Kanaatimizce TİTRK m.14/f.1-a bendinin uygulanması ve ağaçlar ile taşınmazın malikinin farklı kişiler olması halinde, özellikle rehinle teminat altına alınan alacağın cebri icra kanalıyla tahsili aşamasında taşınmaz maliki, ağaçların maliki, taşınır rehni alacaklısı ve ipotek alacaklısı arasında ihtilaflar doğuracağından çok yıllık ürün veren ağaçların, TİTRK kapsamında rehne konu edilmemesinin daha uygun olacağı, esasen uygulamada da bu tür rehin tesisinin taraflar arasında pek tercih edilmeyeceği değerlendirilmektedir.

4.6.2-Hammadde-Sarf Malzemesi-Stok

Hammadde; bir ürün elde edilmesinde kullanılan temel bileşenlerin işlenip elde edilmesinden önceki durumları olarak tanımlanmaktadır.³⁸⁵ Sarf malzemeleri de bir işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli olan, tümüyle harcanan, biçimi değişen ve niteliğini yitiren yan malzemeler ya da malvarlığı olarak nitelendirilebilir.³⁸⁶ Örneğin: kâğıt kutu, koli, bant, kurşun kalem, vida, kablo, bağlantı ekipmanı ve sair. Yasakoyucu, hammadde ve sarf malzemesinin tanımına TİTRK’da yer vermemiş ise de m.2/f.1-g bendinde stoğu; rehin verenin satmak, kullanmak veya kiralamak amaçlarıyla mülkiyetinde bulunan hammadde, yarı mamul veya mamul olarak tanımlamıştır.

Hammadde, stok ve sarf malzemelerinin doğalarında yok olma söz konusu olduğundan³⁸⁷ rehin ilişkisi süresince döner malvarlığı, rehin verenin zilyetliğinde hatta mülkiyetinde kalamayabilir. Eğer ki döner malvarlığı; hammadde ise işlenebilir, sarf malzemesi ise sarf edilebilir ve stok ise üçüncü kişilere devredilebilir.³⁸⁸ Ayrıca rehin hukukunun ana ilkelerinden biri olan belirlilik kuralı gereği rehin kurulacak mal veya hakkın belirli olması gerekmektedir.³⁸⁹ Bu bağlamda döner varlık niteliğindeki hammadde, sarf malzemesi ve stoklar üzerinde TİTRK kapsamında rehin tesis edilmesinin uygulamada birtakım sorunları da beraberinde getirmesi muhtemeldir. Bununla beraber hammadde, sarf malzemesi ya da stok işletmenin faaliyetinin devam etmesi için gerekli olduğundan tüketilmeden işletmenin faaliyetine devam etmesinin mümkün olmadığı durumlarda misli mal niteliğindeki bu mallar üzerine TİTRK

³⁸⁵ [https://sozluk.gov.tr/?ara=ham madde](https://sozluk.gov.tr/?ara=ham%20madde) (Erişim tarihi: 11.09.2024)

³⁸⁶ Oğuz, S. Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni, Bankacılar Dergisi S:100 Mart 2017, s.15

³⁸⁷ Oğuz, a.g.m., s.15

³⁸⁸ Şit İmamoğlu, a.g.e., s.29

³⁸⁹ Oktay Özdemir, a.g.m., s.71

kapsamında bir rehin tesis edilir ise TİTRK m.14/f.1-a'nın aynı özelliklere sahip ikame mallar ile üzerinde de uygulanmasının tarafların menfaatinin korunması açısından uygun olacağı değerlendirilmektedir.³⁹⁰

Hammaddenin maden cevherinden, stokun ise motorlu taşıtlardan oluşması hâlinde, TİTRK m.8/f.3 uyarınca, bu taşınırlar üzerinde TİTRK kapsamında rehin tesis edilmesi mümkün olmayacaktır.³⁹¹ Daha önceden de ifade edildiği üzere bu varlıklar sadece kendi özel sicillerine tescil edilmek suretiyle rehnedilebildiklerinden TİTRK uyarınca bu varlıklara özgü rehin tesis edilemeyecektir.

Hammadde stok ve sarf malzemelerinin kullanılması sonucunda oluşan yeni ürünün mülkiyetin devrinin talep edilip edilemeyeceği hususunda da birtakım sorunların ortaya çıkması muhtemeldir. Örnek vermek gerekir ise bir hammaddenin, işlenmesi ya da karışması sonucu ortaya çıkan yeni ürün içerisindeki değeri ve oranı ne kadar ise, yeni ürün üzerinde de o oran ve değer kadar rehin hakkı devam edecektir.³⁹² Bu tür bir durumda birleşmenin aynı hakka zarar vermezliği ve ikame ilkesinin uygulandığı söylenebilir.³⁹³ Her ne kadar 7099 Sayılı Kanun ile TİTRK m.7/f.2 ve 3'de değişiklik yapılması neticesinde hükmün lafzından doğrudan ikame mallar değil de alacaklar üzerinde rehnin devam edeceği yönünde bir sonuç ortaya çıkabilecek ise de 7099 Sayılı Kanunun genel gerekçesindeki: *“KOBİ'lerin finansmana daha kolay erişebilmesi amacıyla 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununda değişiklik yapılmak suretiyle, KOBİ'lerin sahip oldukları her türlü taşınır varlığın rehnine imkân sağlanması öngörülmektedir. Öte yandan, rehnedilen taşınır varlık kapsamına herhangi bir işleme gerek kalmaksızın faiz, sigorta gibi hukuki getiriler ile taşınır varlığın doğal ürünü veya ikamesi olan yeni taşınır varlığın sicile otomatik olarak kaydolması hususunun açık şekilde düzenlenmesi amaçlanmaktadır.”* açıklamalarından sadece alacakların değil ikame taşınır mallar üzerinde de rehnin devam edeceği sonucu çıkartılmaktadır.

Rehin hakkı kurulmadan önce rehne konu taşınırın değer tespiti yaptırılmamış ise döner malvarlığının kullanılması ya da işlenmesinden sonraki aşamada artık eski hali ile mevcut olmayan döner malvarlığının değerinin ve rehin hakkının yeni ürün

³⁹⁰ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e.,s. 79,87-89

³⁹¹ Şit İmamoğlu, a.g.e., s.31

³⁹² Antalya/Acar, a.g.e., s.98-100; Tokmak, a.g.e., s.34

³⁹³ Antalya/Acar, a.g.e., s.98

üzerinde hangi oranda devam edeceğinin tespit edilmesi de son derece güçtür. Bu çerçevede taraflar arasında ihtilafların doğmasının engellenmesi açısından, hammadde, stok ve sarf malzemesinin TİTRK kapsamında rehnedilmesi düşünüyor ise rehin sözleşmesi kurulurken değer tespiti yaptırılmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

4.6.3-Hayvanlar

Türk Medeni Kanunu m.940/f.1 uyarınca hayvanlar üzerinde teslim gerekliliği olmadan taşınır rehni tesis edilmesi mümkündür. İlgili maddede; sadece yetkili makamlar tarafından izin verilen kuruluşlar ile kooperatiflerin alacaklarının güvence altına alınması için, icra dairesinde tutulacak özel sicile yazılmak suretiyle zilyetlik devredilmeden hayvanlar üzerinde rehin tesis edilebileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte, hayvan rehni uygulanan alan ve usulü, mülga Türk Kanunu Medenisi esas alınarak hazırlanmış olan “Hayvan Rehni Tüzüğü”³⁹⁴ ve “Hayvan Rehni Tüzüğü’nün Uygulanması Hakkında Yönetmelik”³⁹⁵ ile belirlenmektedir. Tüzüğün 4. maddesinde; hayvan rehni sicilinin icra dairelerinde tutulduğu, 9. maddesinde ise yetkili icra dairesinin hayvanın mutata olarak bulunduğu yer icra dairesi olduğu belirtilmiştir. Rehni sözleşmesine konu edilen hayvanın rehin alacaklısına teslimi gerekmeden sicile yapılacak tescil işlemi ile üzerinde rehin tesis edilmesi mümkündür.³⁹⁶ TMK m.940/f.1 uyarınca hayvan üzerindeki rehni ayrı bir sicile tescille kuruluyor olması, TİTRK m.8/f.3 hükmüne istinaden hayvanların rehne konu edilemeyeceğini düşündürüyor ise de TİTRK m. 5/f.1-d bendinde hayvanlar açıkça ve özel olarak sayıldığından hayvanlar üzerinde TİTRK gereğince rehin hakkı kurulmasına herhangi bir engel bulunmamaktadır.³⁹⁷

TİTRK ve TMK kapsamında hangi hayvanların rehnedilebileceği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre hayvan rehni mehaza uygun biçimde yorumlanması gerektiği savunulmuş, sadece çiftlik veya sürü hayvanlarının rehne konu edilebileceği ileri sürülmüştür.³⁹⁸ Keza İsviçre Medeni Kanunu’nun 885. maddesinde kullanılan çiftlik veya sürü hayvanları ifadesine yer verildiğinden hayvan rehni konusunu

³⁹⁴ RG. T. 16.09.1965, S.12102

³⁹⁵ RG. T. 24.08.1966, S.12388

³⁹⁶ Oral, B., Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Adana, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2019, s.37

³⁹⁷ Erten, a.g.m. s.188; Bayezit, a.g.e., s.293

³⁹⁸ Makaracı Başak, Taşınır Rehni Sözleşmesi, s.353-354; Ertaş, Ş./Serdar, İ./Gürpınar, D., Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı, Seçkin, Ankara, 2008, s.556

sadece inek, koyun, at gibi dört ayaklı ehlileştirilmiş sürü veya çiftlik hayvanları oluşturmaktadır.³⁹⁹ Diğer bir görüşe göre ise TMK m.940/f.1’de böyle bir kısıtlama bulunmadığından tüm hayvanların rehnedilebileceği ileri sürülmektedir.⁴⁰⁰

Rehin alacaklısı olabilecek kişiler de ilgili mevzuatta tahdidi olarak sayılmıştır. TMK m.940/f.1 ve Hayvan Rehni Tüzüğü m.2/f.1 uyarınca rehin alacaklıları; Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası ve kooperatifler ile özel kanunları veya Türk Ticaret Kanunu gereğince tüzel kişiliğe sahip bir itibar müessesesi olarak kurulmuş bulunan sermaye şirketleri olarak gösterilmiştir. Bu şahıslar yine Tüzüğün 2. maddesi uyarınca yetkili idari makam olarak tanımlanan, rehin alacaklılarının merkezlerinin bulunduğu yerdeki valilikten izin almak suretiyle hayvan rehni tesis ettirebilirler.⁴⁰¹

Öğretide, TMK m.940/f.1’in TİTRK açısından sınırlayıcı bir hüküm olmadığını, TMK m.940/f.1’de sınırlı sayıda sayılanlar haricindeki kişilerin de alacaklarının teminatı olarak TİTRK kapsamında sürü veya çiftlik hayvanları üzerinde rehin tesis edilebileceğini savunan yazarlar bulunmaktadır.⁴⁰² Kanaatimizce; her ne kadar TİTRK m.3’de ve Uyg. Yön. m.10’da rehnin tarafları genel olarak gösterilmiş ise de herkesin teslimsiz tescilli taşınır rehni kurmasının, finansman ihtiyacına sahip küçük işletmelerin istismar edilmesinin önüne geçilmesi adına mevcut mevzuat gereği, mülga Türk Kanunu Medenisi’nin 854. maddesi ile paralel olarak düzenlenmiş olan TMK 940. maddesinde özellikle ve tahdidi olarak belirtilmiş şahıslar haricinde diğer şahıslar lehine hayvan rehni tesis edilememelidir.

TİTRK m.5/f.1-d bendinde hayvanların (teslimsiz olarak) rehnedilebileceği belirtilmiş olup Uyg. Yön. m.11/f.1-j bendinde ise ticari değeri olan her türlü hayvanın rehne konu edilebileceği düzenlenmiştir. Bulundurulması, devredilmesi yasak olmayan ve parasal değer taşıyan tüm hayvanlar TİTRK’e göre rehin hakkına konu edilebilecektir. Katıldığımız bu görüş doğrultusunda, cins hayvan (kedi, köpek, sair), yarış atı gibi hayvanların da bu kapsama dâhil edilmesi, üzerinde rehin tesis edilmesi mümkündür.⁴⁰³

³⁹⁹ Nomer, N.H./Ergüne, M.S., Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 6. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019, s.416-417

⁴⁰⁰ Köprülü/Kaneti, a.g.e., s.502-503; Ayan, a.g.e., s.289-290; Sirmen, Eşya Hukuku, s.690

⁴⁰¹ Karakuş Erbaş, a.g.e., s.130

⁴⁰² Antalya/Acar, a.g.e., s.69-70; Oktay Özdemir, a.g.m., s.63

⁴⁰³ Oğuz, a.g.m., s.16

4.6.4- Makine ve Teçhizat, Araç, Ekipman, Alet, İş Makinaları, Elektronik Haberleşme Cihazları Dâhil Her Türlü Elektronik Cihaz Gibi Menkul İşletme Tesisatı

Bir işletmenin faaliyetlerine tahsis edilmiş olan ya da faaliyetlerini devam ettirebilmesi için gerekli olan her türlü taşınır, menkul işletme tesisatı olarak kabul edilmektedir. TİTRK m. 5/f.1-h bendinde taşınır işletme tesisatı olarak kabul edilebilecek taşınırlara sadece örnekler verilmiş taşınırlar tahdidi bir şekilde sayılmamıştır. Bu nedenle TİTRK m.5/f.1-h bendinde sayılan örnekler dışındaki ticari işletmenin faaliyetine özgülenmiş olan diğer taşınırlar üzerinde de rehin tesis edilebilmektedir. TİTRK kapsamında rehnedilebilecek olan taşınırların kapsamı mülga TİRK'e nazaran daha geniştir.⁴⁰⁴

Daha önce de ifade edildiği üzere TİTRK'ın 2. maddesinde müstakbel taşınır varlık mevcut olmayan veya rehin sözleşmesinin akdedildiği anda rehin verenin mülkiyetinde bulunmayan Kanunun 5'inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen varlıklar olarak tanımlanmıştır. TİTRK m.5/f.3'te ise işletmelerin müstakbel taşınır varlıkları üzerinde rehin kurulabileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda menkul işletme tesisatı rehin hakkının tesis edilmesi esnasında henüz işletme tarafından fiili olarak kullanılıyor olmasa dahi rehne konu edilebilecektir. Bununla birlikte en geç rehin alacaklısı tarafından mülkiyetin devrini talep etme hakkının kullanılması aşamasında taşınırın fiilen mevcut olması ve rehin verenin mülkiyetinde bulunması şartları aranmaktadır.⁴⁰⁵

Mülga TİRK'in 10. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, rehin sözleşmesinin tescili anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmemiş olan taşınırın, sonradan faaliyete tahsis edilmesi halinde eğer rehne dâhil edilmesi isteniyorsa, bu yeni unsurlar üzerinde rehin hakkının doğabilmesi için rehin sözleşmesinde noter aracılığıyla değişiklik yapılmasının, yeni unsurların listeye alınmasının ve tescil edilmesinin gerektiği kabul ediliyordu.⁴⁰⁶ Ayrıca aynı maddenin 3. fıkrası gereği işletmeye dâhil bir taşınırın alacaklının rızası alınması koşuluyla bir başkasıyla değiştirilmesi halinde de değişikliğin noter marifetiyle listeye işlenmesi gerektiği belirtilmekteydi. Mülga TİRK

⁴⁰⁴ Hasırcı, 2017, s.212

⁴⁰⁵ Antalya/Acar ,a.g.e., s.71

⁴⁰⁶ Kayar, İ. Ticari İşletme Hukuku, Tıpkı 6. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara, 2008, s.61

uyarınca rehne konu menkul işletme tesisatının başkalarıyla değiştirilmesi halinde değişikliklerin, rehin sözleşmesi ekinde yer alan listeye noter marifetiyle işlettirilmesi yeterli görülmüş iken yeni unsurların rehne dâhil edilmesi söz konusu olduğunda bunların listeye alınması ayrıca sicile tescil edilmesi gerektiği ifade edilmekteydi.⁴⁰⁷ TİTRK’da ise bu hususta ayrı bir düzenleme bulunmamakla birlikte rehin sözleşmesinin tescili anında işletmenin faaliyetine tahsis edilmemiş (ve müstakbel taşınır varlık olarak daha önceden rehin sözleşmesinde yer verilmemiş) olan taşınır varlığın daha sonradan işletmenin faaliyetine tahsis edilmiş olması ya da sözleşmede belirtilen taşınırın yerine bir başka taşınırın rehne dâhil edilmesinin kararlaştırılmış olması halinde TİTRK madde 4’de belirtilen usul izlenerek rehin sözleşmesinin tadil edilmesi ve aleniyet ilkesinin gereği sicile tescil edilmesinin uygun bir çözüm olacağı değerlendirilmektedir.⁴⁰⁸

Bilindiği üzere TİTRK.m.8/f.3 gereği diğer kanunlar uyarınca bir sicile tescili zorunlu olan taşınır varlıklar üzerinde bu Kanun kapsamında Rehinli Taşınır Siciline tescil edilmek suretiyle rehin tesis edilemeyecektir. Motorlu taşıtlar gibi Karayolları Trafik Kanunu’na göre sicile tescil edilmesi zorunlu olan taşınır mallar arasında yer alan iş makineleri üzerinde de TİTRK kapsamında rehin tesis edilemeyeceği düşünülebilir.⁴⁰⁹ Fakat hayvan rehinde olduğu gibi TİTRK m.5/f.1-h bendinde açıkça iş makinelerinin rehnedilebileceği belirtilmiştir. Bu nedenledir ki iş makineleri üzerinde TİTRK kapsamında rehin tesis edilebilmesine herhangi bir engel bulunmadığı görüşü⁴¹⁰ kanaatimizce isabetli bir görüştür. 22.05.2018 tarihli 30428 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelik ile Rehinli Taşınır Sicil Yönetmeliğinde değişiklik yapılması neticesinde m.13/f.4’te yer bulan, mevzuatı gereği özel sicillerine kaydı gereken taşınırlar arasında sayılan iş makinesinin bu maddeden çıkartılmış olması da mevzu görüşü destekler mahiyettedir.⁴¹¹

4.6.5-Tarımsal Ürün

5488 Sayılı Tarım Kanunu m.3/f.1-k bendinde ürünün tanımı yapılmış; bitkisel, hayvansal ve su ürünleri alanında elde edilen her türlü işlenmemiş ham ürünlerin ve

⁴⁰⁷ Reisoğlu, Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, s.17

⁴⁰⁸ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e.,s. 86

⁴⁰⁹ Bayezit, a.g.e., s.304

⁴¹⁰ Bayezit, a.g.e., s.304

⁴¹¹ Tokmak, a.g.e., s.18-19

birinci derece işlenmesi ile elde edilmiş ürünlerin tarımsal ürün olarak nitelendirildiği belirtilmiştir. Tarımsal ürünler, TMK m.685/f.3 gereği asıl şeyden ayrılınca kadar onun bütünleyici parçası olarak kalacaklarından asıl şeyden ayrılmadan tek başlarına rehne konu edilemezler.⁴¹² Rehin müstakbel tarımsal ürünler üzerinde tesis edilebilecek ise de rehnin paraya çevrilmesi esnasında var olması ve rehin verenin mülkiyetinde bulunması gerekir.⁴¹³

4.6.6-Vagon

Çalışmamızın önceki bölümlerinde tanımına yer verilmiş olan vagonlar, genel olarak yük vagonu ve yolcu vagonu olarak sınıflandırılabilirler.

Demiryolu Araçları Tescil ve Sicil Yönetmeliği⁴¹⁴ m.18/f.1’de yetkili mercilerin bir demiryolu aracı üzerine rehin şerhi işlettirilmesine dair yazılı olarak T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bildirimde bulunmaları halinde söz konusu aracın sicil kaydı üzerine rehin şerhi koyulabileceği düzenlenmiştir. Yönetmelikte vagon üzerindeki rehnin ayrı bir sicile tescil edilmesinden bahsediliyor ise de söz konusu tescilin kurucu mahiyette ve zorunlu olduğuna dair ayrı bir yasal düzenleme bulunmadığından TİTRK m.8/f.3 hükmünün gündeme gelmeyeceği değerlendirilmektedir. Ayrıca vagon haricindeki demiryolu araçlarının da rehin konusu olabileceği de ileri sürülmüştür.⁴¹⁵

4.7- Rehinli Taşınırın Mülkiyetinin Devrinin İcra Hukuku Mevzuatı Kapsamında Gerçekleştirilmesi Usulü

4.7.1-Rehinli Malvarlığının Değerinin Tespit Edilmesi

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu kapsamında üzerine rehin tesis edilecek olan taşınırın değerinin tespit edilmesi hususunda Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.⁴¹⁶

Yasa gereği takip talebinin içeriğinde bulunması gereken unsurlardan birisi değerlendirme raporudur. Değer Tespiti Yönetmeliği hükümleri uyarınca düzenlenen rehin konusu taşınırın değerini gösterir raporun takip talebine eklenmesi gerekmektedir. Bazı Yazarlar takip talebine değerlendirme raporunun eklenmemesi halinin icra

⁴¹² Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e.,s. 90-91

⁴¹³ Antalya,/Acar, a.g.e., s.71

⁴¹⁴ R.G. T. 16.07.2015, S. 29418

⁴¹⁵ Arvas, a.g.e., s.60

⁴¹⁶ RG 31.12.2016 s:29935 (3. Mükerrer)

mahkemesi nezdinde süresiz şikâyetle konu edilebileceğini, değerlendirme raporunun takip talebi ile birlikte icra müdürlüğüne ibraz edilmesinin takip şartı olduğunu savunmaktadır.⁴¹⁷ Ancak benzer konudaki Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi kararları ele alındığında kanaatimizce takip talebine değerlendirme raporunun eklenmemesinin sadece süreye tabi bir şikâyet nedeni olarak kabul edilmesinin gerektiği, ittıla tarihinden itibaren yedi günlük süre zarfında bu tür bir şikâyet yapılmamış ise bu eksikliğin artık şikâyetle konu edilememesi gerektiği değerlendirilmektedir.⁴¹⁸

TİTRK m.13/f.1’de sözleşmenin kurulmasından önce taraflarca, değer tespiti yapdırılmasının talep edilmesi halinde TİTRK m.13/2 hükmünde yer verilen usul takip edilerek değer tespiti yapdırılabileceği belirtilmiştir. İşbu maddede serbestçe kararlaştırmadan bahsedilmiyor ise de birinci fıkrada *“ikinci fıkrada belirtilen usulle değer tespiti yapdırılabilir.”* ifadesinden sadece aynı maddenin ikinci fıkrasındaki usulün kullanılmasının zorunlu olmadığı, bu hususun sözleşmenin taraflarının takdirine bırakıldığı anlaşılmaktadır.⁴¹⁹ Yasa metninden farklı olarak DTY m.7/f.1 ve m.9/f.1’de ise bu husus daha açık bir ifadeyle yer almış; tarafların, sözleşmesinin kurulmasından önce rehne konu taşınırın değerinin herhangi bir ekspertiz hizmeti alınmasına gerek olmadan serbest bir şekilde kararlaştırılabileceği düzenlenmiştir. Düzenlemelerden rehin sözleşmesinin kurulmasından önce taraflarca değer tespiti yapdırılmasının zorunlu olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.⁴²⁰ Rehin sözleşmenin tarafları sözleşmenin kurulmasından önce isterlerse herhangi bir ekspertiz hizmeti almadan taşınır varlığın değerini serbestçe kararlaştırabilirler ya da TİTRK madde

⁴¹⁷ Hasırcı, 2017, s.236

⁴¹⁸ Yargıtay 12. HD. 29.09.2022 T. 2022/9295 E. 2022/9613 K. Sayılı ilamı: *“Alacaklı tarafından ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı icra takibine başlanıldığı ve borçlulara örnek 6 no.lu icra emri tebliğ edildiği, borçluların icra mahkemesine başvurularında, takip talebinde ipotek belgesinin ve akit tablosunun resmi onaylı örneklerinin icra dosyasına sunulmadığını ve sair iddialarını ileri sürerek icra emrinin ve takibin iptalini istedikleri ... anlaşılmaktadır. Bu yöndeki şikâyet süreye tabi olup süresinde mahkemeye talepte bulunulmuştur.”* (Benzer mahiyette Yargıtay 12. HD. 17.03.2022 T. 2022/2721 E. 2022/3475 K.)

Antalya B.A.M. 12. HD. 03.11.2021 T. 2021/750 E., 2021/2427 K. Sayılı ilamı: *“Takip talebi ekinde ipotek belgesinin, akit tablosunun tapu dairesince verilmiş resmi örneğinin icra müdürlüğüne sunulmadığına ilişkin şikâyet, İİK’nın 16. maddesi gereğince icra emrinin tebliğinden itibaren 7 gün içinde icra mahkemesine yapılması gerekir. Borçluya icra emri 08.01.2019 tarihinde tebliğ edilmiş olup 28.01.2020 tarihinde yapılan şikâyet süresinde değildir.”*

⁴¹⁹ Antalya/Acar, a.g.e., s.117

⁴²⁰ Göle/Aydoğan, a.g.m., s.36

13/f.2’de belirtilen usule uygun olarak değer tespiti yaptırabilirler.⁴²¹ Ancak temerrüt sonrası hakların kullanımı aşamasında değer tespitinin yaptırılması zorunludur.⁴²²

DTY m.5/f.1’e göre rehin hakkının kurulmasından önce değer tespitini borçlu, rehin veren üçüncü kişi veya rehin alacaklısı ile bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri talep edebilmektedir. Buna karşılık TİTRK m.13/f.2, DTY m.5/f.2, m.7/f.3, m.9/f.2 gereği borçlunun temerrüdü halinde ise değer tespitini yalnızca rehin alacaklısı talep edebilecektir.

Borçlunun temerrüde düşmesinin akabinde değer tespiti rehin alacaklısı tarafından Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde yapılacak başvuru ile talep edilebilir. Rehinli taşınırın değerinin tespit edilmesine yönelik taleplerin TİTRK m.13/2 ve DTY m.6’da belirtildiği üzere rehin verenin yerleşim yerindeki Sulh Hukuk Mahkemesine iletilmesi gerekmektedir.

DTY m.8/f.1 uyarınca mahkeme üç gün içinde, değerlendirme hizmeti veren kişi ya da kişileri görevlendirir. DTY m.9/f.4 gereği uzman tarafından hazırlanan değer tespiti raporu, mahkemece rehin verene ve varsa lehine rehin verilen ile rehin alacaklısına tebliğ edilir. DTY m.10/f.1 ve f.2’de; değer tespit raporunu tebliğ alan ilgililerin tebliğ tarihinden başlayarak üç iş günü içerisinde itiraz edebilecekleri, itiraz halinde mahkemenin yeni bir değer tespiti yaptırılması adına bir başka uzmanı üç gün içinde görevlendireceği düzenlenmiştir. Uzmanın yapacağı bu tespit kesin mahiyette olup, bu tespit üzerinden iki yıl geçmeden yeni bir değer tespiti istenemeyecektir (TİTRK m.13/f.2, DTY m.10/f.3). DTY m.8 ile m.10’da mahkemenin değerlendirme uzmanını üç gün içerisinde görevlendireceği ifade edilirken TİTRK m.13/f.2’de değer tespitinin üç gün içerisinde gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Değerleme uzmanı tarafından üç gün içerisinde sağlıklı bir rapor tanzim edilmesinin zor olduğu, yasa koyucunun da esasen üç günlük süreyi sadece değerlendirme uzmanının görevlendirilmesi için öngördüğü, yönetmelik ile yasadaki ifadeyi düzeltme yoluna gittiği değerlendirilmektedir.

Kesinlik içeren hüküm nedeniyle rehin sözleşmesinin yapılması öncesi taraflarca bir değer tespiti yaptırılmış, bu değere itiraz edilmesi üzerine kesin mahiyette yeni bir değerlendirme raporu düzenlenmiş olması halinde iki yıl içerisinde yeni bir değerlendirme

⁴²¹ Antalya/Acar, a.g.e. s.119

⁴²² TİTRK m.13/2’de rehinli taşınır varlığın birleşmesi veya karışması durumunda değer tespiti yaptırılmasının gerektiği belirtilmişse de Yasadaki birleşme ve karışma hükümleri ilga edilmiştir.

yapılamayacak, mevcut değerleme raporu, icrai işlemlere esas olmak üzere takip talebi ekinde İcra Müdürlüğüne ibraz edilecektir. Rehin hakkının kurulmasından önce düzenlenmiş olan değerleme raporunun kesinleşmesinden itibaren iki yıl içerisinde yeni rapor talep edilemeyeceğine ilişkin TİTRK m.13/2 hükmü öğretide eleştirilmektedir.⁴²³ Rapor tarihi ile icra takibinin açıldığı tarih aralığında rehinli taşınırın değerinin artabileceği ya da değerinin azalabileceği, bunun mülkiyetin devrini talep hakkının kullanılması aşamasında alacaklının ya da borçlunun aleyhine sonuçlar doğurabileceği, rehin hakkının kurulmasından önce kesinleşmiş bir değerleme raporunun mevcut olmasının, rehinli alacaklının bu iki yıllık süre içerisinde borçlunun temerrüdü halinde yeni bir değerleme raporu düzenlenmesini talep edebilmesinin gerektiği ileri sürülmüştür.⁴²⁴ Kanaatimizce rehin sözleşmesinin kurulmasından önce olsa dahi Sulh Hukuk Mahkemesince düzenlenmiş kesin nitelikte bir değerleme raporu var ise bu rapora itibar edilmeli ve iki yıllık süre dolmadan tekrar rehinli taşınırın değerlemesi yapılmamalıdır. Zira bu duruma benzer mahiyetteki İİK m. 128/a /f.2'de; kıymet takdiri kesinleşmiş olan taşınmazın, keşif tarihinin üzerinden iki yıl geçmedikçe yeniden kıymet takdiri istenemeyeceği, ancak doğal afetler ve imar durumunda çok önemli değişiklikler meydana getiren hallerde kıymet takdirinin istenebileceği düzenlenmiştir. TİTRK kapsamında da daha önceden Sulh Hukuk Mahkemesince gerçekleştirilen keşfe istinaden düzenlenen kıymet takdir raporu bu mahiyette kabul edilmeli ve iki yıllık süre zorunlu olarak beklenilmelidir. Aksi halde sübjektif olarak belirlenen gerekçelerle tekrar kıymet takdirinin yapılmasının talep edilmesi yasa koyucunun istikrar oluşturmaya yönelik iradesinin önüne geçilmesi anlamına gelecektir. Bahsi geçen İİK m.128/a'ya konu olabilecek rehinli taşınırın, ipotekli taşınmazın ya da hacizli malın kıymetlerinin enflasyonist bir ekonomiye bağlı olarak devamlı surette değişiklik gösterebileceği, bir yıl içerisinde bile çok farklı değerlere çıkabileceği yadsınamaz bir gerçektir. Ancak söz konusu İİK düzenlemesinde dahi ancak ve ancak zorunlu ve istisnai durumlarda yeniden kıymet takdirinin düzenletirilmesinin talep edilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca borçlunun temerrüdünden sonraki bir aşamada taşınırın değerinin belirlenmesi talebinin sadece rehin alacaklısı tarafından ileri sürülebileceği göz önüne alındığında bu tür bir olanağın gündeme gelmesi rehin alacaklısı ile borçlu-rehin veren arasındaki dengenin rehin

⁴²³ Hasırcı, 2017, s.238

⁴²⁴ Hasırcı, 2017, s.238; Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.164

alacaklısı lehine bozulması sonucunu doğuracaktır. Zira rehin alacaklısı, rehinli taşınırın değerinde düşüş var ise yeniden değerlendirme yapılmasını talep edebilecekken, değerinin yükselmesi halinde bu yola başvurmamaya bilecektir. Bu dengenin korunması kamu düzeninin bir gereği olmalıdır.

Yukarıda izah edilen hususların yanı sıra takip talebi ekine değerlendirme raporunun eklenmesi gerekiyor ise de rehin alacaklısının mülkiyetin devri talebini ileri sürebileceği yedi günlük süre zarfında değer tespitine ilişkin prosedürü tamamlaması mümkün olmayabilir. Bilhassa değerlendirme raporuna itiraz edilmesi halinde yedi günlük süre içerisinde değer tespit işlemleri tamamlanamayacaktır. Ayrıca yukarıda da ifade edildiği gibi değerlendirme uzmanının üç gün içerisinde nitelikli bir rapor düzenleyebileceği teoride kabul edilebilir olsa dahi uygulamada pek mümkün görülmemektedir.

Tüm bu hususların yanı sıra diğer rehin ya da haciz alacaklılarının mevzu değer tespitine ilişkin herhangi bir itiraz imkânına sahip olup olmadığı hususunda TİTRK’da bir düzenleme bulunmamaktadır. Değer Tespit Yönetmeliği m.9/f.3’de; yapılan değer tespitinin rehin verene, varsa lehine rehin verilen ile rehin alacaklısına tebliğ edileceği ifade edilmiştir. Bununla birlikte Uyg. Yön. m.41/f.4’te de; temerrüt sonrası hakların kullanımında hüküm bulunmayan hallerde İİK’nın ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip hükümlerinin kıyasen uygulanacağı belirtildiğinden İİK m.128/a kapsamında değer tespitinin, taşınır üzerinde rehni bulunan diğer alacaklılara ve varsa haciz alacaklılarına da tebliğ edilmesinin, bu alacaklılara da değer tespitine itiraz etme imkânının tanınmasının uygun olabileceği değerlendirilmektedir.

Son olarak TİTRK ve DTY’de değer tespitinin gerçekleştirilmesinin zaman olarak sınırlandırıldığı görülmektedir.

Rehne konu taşınır varlığın değer tespitinin

- Rehin sözleşmesinin kurulmasından önce,
- Rehinli varlığın işlenmesi, başka bir varlık ile birleşmesi veya karışması halinde,
- Borçlunun temerrüde düşmesinden sonra

yaptırılabilmesi düzenlenmiştir. Yasakoyucu tarafından düzenlenmemiş ise de rehin sözleşmesi kurulmadan önce değer tespiti yaptırılmamış ise rehin sözleşmesi

kurulduktan sonra, borçlunun temerrüdünün gerçekleşmesinden önceki zaman aralığında da rehinli taşınırın değerlerinin tespit edilmesinin borçlu, rehin veren üçüncü kişi veya rehin alacaklısı ile bunların temsil ve ilzama yetkili temsilcileri tarafından Sulh Hukuk Mahkemesi nezdinde yasada öngörülen usul takip edilmek suretiyle talep edilebileceği değerlendirilmektedir.

4.7.2-Takip Talebinin Hazırlanması ve Talebin İçeriği

Borçlunun temerrüde düşmesinin akabinde rehinli taşınırın mülkiyeti doğrudan rehin alacaklısına geçmeyecektir. Bunu gerçekleştirebilmek adına Uyg. Yön. m.30 uyarınca rehin alacaklısının yetkili icra müdürlüğüne takip talebini ibraz etmesi ve başvuru yapması gerekir.

Uyg. Yön m.31/f.3 uyarınca takip talebi sözlü, yazılı ya da elektronik ortamda da yapılabilir. Takip talebinin sözlü olarak icrası hukuken mümkün ise de bu tür taleplerin fiili olarak İcra Müdürlüğüne kabul görmediği, istisnai durumlar haricinde kurumsal yapıya sahip kredi kuruluşları tarafından da icra takiplerinin yoğunluklu olarak (neredeyse tamamının) elektronik ortamda başlatıldığı gözlemlenmektedir.

Rehin alacaklısı tarafından hazırlanan takip talebinde borçlu olarak gösterilen kişi genelde taşınırın maliki olan rehin verendir. Bununla birlikte rehinli taşınırın maliki ya da emin sıfatıyla zilyedi, üçüncü bir kişiye finansman sağlama amacıyla kendi taşınırını üzerinde rehin hakkı tesis ettirmiş olabilir. Bu tür bir durumda rehin veren ile borçlu arasında şekli ve mecburi takip arkadaşlığı bulunduğundan rehin veren ile borçlunun takip talebinde birlikte gösterilmesi zorunludur.⁴²⁵ Bu görüşü destekler mahiyette Uyg. Yön. m.35’de; ödeme emrinin borçluya ve rehin veren üçüncü kişiye gönderileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere istinaden rehin verenin rehinli taşınır varlıkları üçüncü kişinin zilyetliğinde ise TİTRK m.14/f.1-a uyarınca rehinli taşınırın alacaklıya mülkiyetinin devredilmesi amacıyla başlatılmış olan takip ile sınırlı olmak kaydıyla taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran üçüncü kişinin de takip talebinde

⁴²⁵ Hasırcı, 2017, s. 233

Borçlu ile rehin veren arasında zorunlu takip arkadaşlığı bulunduğu dair Yargıtay 12. HD. 20.02.2017 T. 2016/29984 E., 2017/2185 K. Sayılı ilamında: “*Takip şekline göre alacaklı, İİK’nun 146. maddesi gereğince aralarında zorunlu takip arkadaşlığı olan kredi borçlusu ile rehin veren hakkında takip yapabilir. Anılan yasal düzenlemeye göre, aralarında zorunlu takip arkadaşlığı olan kredi borçlusu ile rehin veren ... hakkında birlikte takip yapılmalıdır.*” değerlendirmeleri yer almaktadır. www.lexpera.com.tr

gösterilmesi uygun olacaktır.⁴²⁶ Diğer durumlardan farklı olarak burada rehinli taşınır varlığı elinde bulunduran ve malik olmayan üçüncü kişinin cebri icra işlemlerine katlanma yükümlülüğü olduğu, zilyetliğinde bulunan taşınır varlığı rehin alacaklısına teslim etmekle sorumlu tutulabileceği değerlendirilmektedir.⁴²⁷ Ayrıca bu şahsın TMK m.994/f.1 kapsamında yapmış olduğu yararlı ve zorunlu masrafları yalnızca taşınırın malikinden talep edebileceği, bu giderler tazmin edilmeden taşınır malı rehin alacaklısına teslim etmekten imtina edemeyeceği değerlendirilmektedir.⁴²⁸

İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliğinin 19. maddesi gereği, rehin alacaklısı takip talebini Örnek No:1'e uygun olarak düzenlemelidir. Buna göre, takip talebinde borcun sebebi, takip yollarından hangisinin seçildiği, rehin hakkı üçüncü kişi tarafından tesis edilmiş veya rehinli taşınırın mülkiyeti üçüncü bir kişiye geçmişse mecburi takip arkadaşlığı uyarınca bu kişiye ilişkin bilgilerin de yer alması gerekmektedir.⁴²⁹

Uyg. Yön. m.31/f.4'e göre takip talebinde yer alması gereken hususlar sayılmıştır:

a) Rehin alacaklısının ve borçlunun (rehin veren üçüncü şahıs ise bu üçüncü şahsın) Yönetmeliğin m.9/1.a ve b bendinde belirtilen bilgileri.

Rehin alacaklısı tacir ise ticaret unvanı, MERSİS numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası; kredi ve kefalet sağlayan kamu veya özel kurum ve kuruluş ise kurum adı, adresi ve yetkili kişinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası; esnaf ise kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin adı, soyadı, kimlik numarası ve imzası takip talebinde yer almalıdır.

Rehin veren borçlunun da tacir veya esnaf olması durumunda yukarıda belirtilen bilgileri; çiftçi ise kimlik numarası, ÇKS numarası, adı, soyadı, imzası, adresi ile varsa

⁴²⁶ Yılmaz, a.g.m., s.241

⁴²⁷ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.196

⁴²⁸ TMK m.994/f.1: "İyiniyetli zilyet, geri vermeyi isteyen kimseden şey için yapmış olduğu zorunlu ve yararlı giderleri tazmin etmesini isteyebilir ve bu tazminat ödeninceye kadar şeyi geri vermekten kaçınabilir."

⁴²⁹ Yargıtay HGK 02.12.2021 T., 2017/899 E., 2021/1564 K. Sayılı ilamı:

"İcra ve İflâs Kanunu'nun 149 ve 149/b maddeleri ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takipte ipotek veren üçüncü kişi ise takip talebinin borçlu kısmında asıl borçlu ile birlikte ipotek veren üçüncü kişinin de taraf olarak gösterilmesini düzenlemektedir. Bu hükümlere göre asıl borçlu ile ipotek veren üçüncü kişi arasında şekli mecburi takip arkadaşlığı vardır. Takip talebi dava dilekçesine benzetilir ise davacının (alacaklının) takip talebinde ipotek veren üçüncü kişi ve asıl borçluya karşı birlikte takip yapması ve takibi bu borçlular aleyhine sonuna kadar (satış dâhil) birlikte sürdürmesi gerekmektedir."

temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası; serbest meslek erbabı ise kimlik numarası, adı, soyadı, imzası ve adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası; üretici örgütü belgesine sahip üretici örgütü ise üretici örgütü belge numarası, adresi ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcinin kimlik numarası, adı, soyadı ve imzası rehin sözleşmesinde yer alacak ise de takip talebinde rehin veren borçlunun İİK m.58/f.2’de sayılan bilgilerinin yer alması yeterli kabul edilmelidir.

Üçüncü kişinin borçluya kredi tahsis ettirilmesi amacıyla kendi taşınır üzerinde rehin tesis ettirmesi veya sonradan rehinli taşınırın maliki olması hali Uyg. Yön. m.31/f.4’te yer almıyor ise de bu durumda (Yönetmeliğin m.9/1.c bendi uyarınca) rehin veren sıfatını haiz üçüncü kişinin İİK m.58/f.2’de sayılan bilgilerine takip talebinde yer verilmesi düzenlemeler ile paralellik göstermesi açısından uygun olacaktır.

b) Rehnin güvence oluşturduğu borç bilgileri (Örn: para cinsi, borcun ve teminatın miktarı)

Ayrıca Uyg. Yön. m.31/f.5, f.6, f.7 uyarınca;

- Rehin sözleşmesinin aslının veya borçlu sayısından bir fazla olacak şekilde rehin alacaklısı veya temsil ve ilzama yetkili temsilcisi tarafından onaylanmış bir örneği,
- Rehin verenin, rehinli taşınır varlığın zilyedinin, sonraki sırada yer alan alacaklıların ve rehinli taşınırın bilgilerini içerir sicilden alınmış belge,
- Değer Tespiti Yönetmeliği hükümleri uyarınca düzenlenen rehin konusu taşınırın değerine ilişkin değerlendirme raporu

takip talebine eklenmelidir.

İİK’nın “*Borçluya satış yetkisi verilmesi*” başlıklı 111/a maddesinin uygulanmasına dair 28 Mayıs 2022 Tarih ve 31849 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanan İcra ve İflâs Kanunu Uyarınca Borçluya Satış Yetkisi Verilmesine Dair Yönetmelik aynı tarihte yürürlüğe girmiştir. Fakat söz konusu satış isteme yetkisi sadece hacizli mallar için öngörülmüş olduğundan TİTRK kapsamında alacaklı tarafından temerrüt sonrası hakların kullanımında İİK uyarınca genel takip yolları seçilerek paraya çevrilme işlemleri gerçekleştirilirken bu yönetmelik hükümleri uygulanmaz ve borçluya satış

isteme yetkisi verilmez.⁴³⁰ TİTRK m.14/f.1-a bendi uyarınca rehinli taşınırın rehin alacaklısına borçlunun talebi üzerine devredilmesi gibi bir usul de esasen TİTRK’da düzenlenmemiştir.

Rehin veren borçlu hakkında mahkeme tarafından konkordato mühleti verilmesi halinde bu süre içerisinde rehin alacaklısı mülkiyetin devri talepli icra takibi başlatılabilecek ise de yasa gereği mühlet süresi içerisinde satış gerçekleştirilemeyeceğinden (kıyasen) rehinli taşınırın icra kanalıyla rehin alacaklısına teslimi de gerçekleştirilemeyecektir.⁴³¹ Ancak konkordato projesi kapsamında davacı işletme tarafından rehinli malın kullanılması öngörülüyor ise, veyahut rehinli taşınır zaman geçtikçe kıymeti düşecek türde bir malvarlığı ise ya da rehinli malın muhafaza güçlük oluşturacak ise komiserin görüşü ve (varsa) alacaklılar kurulunun onayı alınmak suretiyle Mahkemece rehinli taşınırın mülkiyetinin rehin alacaklısına devredilmesine izin verilebilir.⁴³²

Konkordatonun rehinli alacaklar açısından tasdik edilmesi (İİK m.308/h kapsamında rehin alacaklıları ile borçların yapılandırılması hususunda bir mutabakat sağlanması) halinde rehinli malvarlığının satışına gidilemeyecektir. Ancak rehinli alacaklar açısından konkordato talebinin reddedilmesi üzerine rehin alacaklısı rehinli taşınırın paraya çevrilmesi için gerekli muhafaza işlemlerinin tesis edilmesini ve paraya çevrilmesini talep edebilecektir. Bu durumun tek istisnası İİK m.307’de düzenlenmiştir. İİK m. 307 uyarınca borçlunun, konkordatonun tasdikine bağlı olarak

⁴³⁰ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 21. H.D. 10.05.2022 T., 2022/1672 E., 2022/14786 K. Sayılı ilamı:

“ İİK Md. 111/a uyarınca taşınmazın satışı için taraflarına yetki verilmesi talebi yönünden; Maddede düzenlenen borçluya satış yetkisi verilmesi imkânının haciz yolu ile satışına karar verilen taşınmazlar için mümkün olduğu, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile yapılan takiplerde, ipotekli taşınmazlar için bu madde gereğince talep de bulunulmasının mümkün olmadığı, taşınmazın kıymet takdir raporunun tebliğinden itibaren yasada belirlenen sürenin de somut olayda geçmiş olduğu, bu nedenle mahkemece İİK 111/a maddesi gereğince icra müdürlüğünce verilen karara yönelik şikâyetin reddine karar verilmesinin usul ve yasaya uygun olduğu, bu talebin reddine yönelik karara karşı yapılan istinaf talebinin reddine karar verilmesi gerektiği anlaşılmakla bu talep yönünden istinaf talebinin reddine karar verilmiştir.”

İstinaf Mahkemesinin bu kararı Yargıtay 12. H.D. 19.09.2022 T., 2022/8200 E., 2022/9012 K. Sayılı ilamı ile onanmıştır.

⁴³¹ İİK m.295/f.1: “Mühlet sırasında rehinle temin edilmiş alacaklar nedeniyle rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatılabilir veya başlamış olan takiplere devam edilebilir ancak bu takip nedeniyle muhafaza tedbirleri alınamaz ve rehinli malın satışı gerçekleştirilemez.”

⁴³² İİK m.295/f.2’nin atıfta bulunduğu İİK m.297/f.2 hükmü: “Borçlu, mahkemenin izni dışında mühlet kararından itibaren rehin tesis edemez, kefil olamaz ve ivazsız tasarruflarda bulunamaz; taşınmazını, işletmenin faaliyetinin devamı için önem arzen taşınırını ve işletmenin devamlı tesisatını devredemez ve takyit edemez. Aksi hâlde yapılan işlemler hükümsüzdür. Mahkeme bu işlemler hakkında karar vermeden önce komiserin görüşü ile alacaklılar kurulunun muvafakatini almak zorundadır.”

rehinli malların muhafaza altına alınmasını ve satışının gerçekleştirilmesi işlemlerinin tasdik tarihinden itibaren sadece bir sefere mahsus olmak üzere bir yıl süre boyunca ertelenmesini mahkemeden talep etme hakkı bulunmaktadır.⁴³³ Bu maddede yer verilen “tasdik” kavramından “adi alacaklar açısından konkordatonun tasdikinin” anlaşılmasının gerektiği değerlendirilmektedir. Zira alacaklılar ile mutabakat sağlanarak rehinli alacaklar açısından konkordatonun tasdik edildiği bir durumda rehinli malların satışının gerçekleştirilmesinin önlenmesi adına ayrıca İİK m.307’de koşulların varlığının aranması davacı borçluya ağır bir külfet yükleyecektir. Kaldı ki adi alacaklar açısından konkordatonun tasdik edildiği ancak rehinli alacaklar açısından ise konkordatonun reddedildiği bir durumda mahkemece İİK m.307’de aranan koşulların varlığı halinde tasdik tarihinden itibaren bir yıl süre boyunca satış işlemlerinin ertelenmesine karar verilebilmektedir.⁴³⁴ Rehinli alacaklar açısından konkordatonun tasdiki halinde yine İİK m.307 hükmünde yer verilen şartların aranmasının gerektiği kabul edilirse davacı-borçlunun rehinli alacaklılar ile mutabakat sağlanması hususunda gayret sarf etmesine gerek olmayacağı sonucuna ulaşılabacaktır. Diğer bir anlatımla rehinli alacaklar açısından konkordato tasdik edildikten sonra İİK mad.307 uyarınca verilecek bir yıl erteleme süresinin sona ermesinden sonra söz konusu rehinli malvarlığın satışına gidilebilecektir. Bu tür bir durum davacı borçlunun rehin alacaklıları ile yapmış olduğu mutabakatların rehinli malvarlığının korunması açısından herhangi bir hükmünün kalmayacağına işaret etmektedir. Belirtilen nedenle

⁴³³ İİK m.307: “Borçlunun talebi üzerine, tasdik kararında rehinli malın muhafaza altına alınması ve satışı, karardan itibaren bir yılı geçmemek üzere aşağıdaki şartlarla ertelenebilir.

a) Rehinle temin edilen alacak konkordato talebinden önce doğmuş olmalıdır.

b) Rehinle temin edilen alacağın konkordato talep tarihine kadar ödenmemiş faizi bulunmamalıdır.

c) Borçlu rehinli malın, işletmenin faaliyeti için zorunlu olduğunu ve paraya çevrilmesi durumunda ekonomik varlığının tehlikeye düşeceğini yaklaşık olarak ispat etmiş olmalıdır.”

⁴³⁴ İstanbul B.A.M. 45. HD. 16.02.2022 T. 2021/1944 E. 2022/183 K. sayılı ilam:

“İİK md. 308/h uyarınca rehinli alacaklılarla borçların yapılandırılması şartlarının oluşup oluşmadığının incelenmesi; komiser heyeti nihai raporunda belirtildiği üzere borçlu şirketin rehin kapsamında kalan borçlarının toplamının 217.709.189,24-TL olduğu, borçlu şirketin rehinli alacaklılara yönelik sunduğu teklifinin yalnızca, 116.908.450,00-TL tutarında alacağa sahip ... A.Ş. tarafından kabul edildiği, ... A.Ş.’nin alacak tutarının tüm rehinli borçlar içerisindeki payının %54 olduğu, borçlu şirketin teklifi alacak miktarı itibarıyla 2/3’ü aşan çoğunluk tarafından kabul edilmediğinden, somut olayda İİK m.308/h uyarınca rehinli alacaklılarla borçların yapılandırılmasına yönelik karar verilebilmesinin koşullarının oluşmadığı anlaşılmakla rehinli alacaklara ilişkin konkordato talebi kabul edilmemiştir.

... İİK 307 maddesinde belirtilen 3. koşulun da sağlandığı ve bu haliyle rehinli malların muhafazasının ve satışının 1 yıl süreyle ertelenmesine karar verilebilmesinin tüm koşullarının oluştuğu dosya kapsamında yer alan bilgi, belge ve tespitlerden anlaşılmaktadır.”

İİK m. 307'nin adi alacaklar açısından konkordatonun tasdik edilmesine binaen uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte konkordato talep eden asıl borçlu yanında rehin veren üçüncü kişinin konkordato talebi bulunmuyorsa rehin alacaklısı, yargılama aşmasında dahi rehinli taşınır hakkında mülkiyetin devri talep hakkını kullanabilecektir.⁴³⁵

Rehin alacaklısı tarafından mülkiyetin devri talepli takip açıldıktan sonra rehin veren iflas ederse rehin alacaklısı başlatmış olduğu mülkiyetin devri talepli takibini iflas masasına karşı da devam ettirebilecektir.⁴³⁶

Uyg. Yön. m.30/f.2'de takip talebinin öncelik hakkına sahip rehin alacaklısı tarafından temerrüdün gerçekleşmesinden sonra yedi gün içerisinde sunulması gerektiği belirtilirken m.40'da bu süre bir hafta olarak gösterilmiştir. Borçlunun temerrüde düşme tarihinden itibaren başlayan bu yedi günlük süre (daha önce de ifade edildiği üzere) sadece rehinli taşınırın mülkiyetinin devrinin talep edilebilmesi açısından hak düşürücü bir süredir. Rehın alacaklısının yedi günlük süre zarfında İcra Müdürlüğü nezdinde mülkiyetin devri talebinde bulunmaması halinde bir daha bu tür devir talebinde bulunamayacağı kabul edilir. TİTRK'da düzenlenmemiş olan hak düşürücü sürenin yönetmelik ile düzenlenmiş olması normlar hiyerarşisi çerçevesinde haklı olarak eleştirilmektedir.⁴³⁷

4.7.3-Sıra Cetvelinin Düzenlenmesi

Alacağın tasfiyesine yönelik olarak başlatılmış olan bir icra takibinde kural olarak sıra cetveli, cebri icra yoluyla satışın gerçekleştirilmesinden, tahsilat yapılmasından sonra ve alacaklıların alacaklarının tamamını ödemeye yetmemesi

⁴³⁵ Yargıtay HGK. 03.03.2022 T., 2021/772 E., 2022/240 K. Sayılı ilamında: "Konkordatonun başarıya ulaşması ve alacaklıların alacaklarını tahsil edebilmesi için borçlunun malvarlığının korunması gerekmekte olup, İİK'nın 295. maddesi de bu amaçla konkordato isteminde bulunanın verdiği ipotek nedeniyle muhafaza tedbiri alınmasını, satışın yapılmasını engellemiştir. Rehın konusu malın üçüncü kişi tarafından verilmesi hâlinde söz konusu rehın paraya çevrilmesi de istemde bulunan borçlunun pasifine etki etmeyecektir. Bu nedenle üçüncü kişi tarafından verilen rehın paraya çevrilmesi mümkündür.

... Gerek İİK hükümleri gerekse konkordato mühletinin amacı göz önüne alındığında, konkordatoya ilişkin hükümlerin sadece borçlu tarafından verilen rehınler hakkında uygulanacağı kabul edilmelidir. Çünkü, rehınli alacaklının üçüncü kişinin malı üzerinde rehın tesis edilmesini talep etmesinin temelinde, borçlunun malî durumunun ileride bozulması hâlinde alacağını rehınli malı sattırarak tahsil etmek vardır. Borçlu hakkında verilen mühletten rehın veren üçüncü kişinin de yararlanacağı kabul edilirse, rehınli alacaklının üçüncü kişiden teminat istemesinin hiçbir anlamı kalmayacaktır." değerlendirmelerine yer verilmiştir. www.e-uyar.com

⁴³⁶ Hasırcı, 2017, s. 228

⁴³⁷ Gümüş, Sempozyum, s.208

halinde ihale bedelinin paylaştırılması amacıyla düzenlenir.⁴³⁸ TİTRK m.14/f.1-a bendi uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin rehin alacaklısına devredilmesinin talep edilmesi durumunda ise İİK’da öngörülen prosedürden farklı olarak sıra cetveli takip talebinden sonra, ödeme emrinin gönderilmesinden önce (takibin başlangıç aşamasında) alacaklıların tespit edilmesi, bunların sıralarının belirlenmesi amacıyla düzenlenmekte ve sıra cetvelinin kesinleşmesinin ardından borçluya-rehin verene ödeme emri gönderilmektedir.⁴³⁹

Uyg. Yön. m. 32 uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devredilmesi talebini içeren takip talebinin İcra Müdürlüğüne sunulmasından sonra birden fazla rehin alacaklısının bulunması halinde İcra Müdürlüğü tarafından sıra cetveli düzenlenir. Bu düzenlemeden rehinli taşınırın üzerinde başka bir rehin hakkı bulunmuyor ise sıra cetveli düzenlenmesine gerek olmadığı, borçluya ve varsa rehin üçüncü kişiye doğrudan ödeme emri gönderilebileceği sonucu çıkartılabilir.⁴⁴⁰

Uyg. Yön. m.32’de; sıra cetvelinde, değer tespit raporunda belirtilen rehinli taşınırın değeri esas alınmak suretiyle rehin alacaklılarının öncelik sırası ve alacak miktarlarının gösterileceği belirtilmiştir. Sıra cetvelini düzenledikten sonra İcra Müdürlüğü, sıra cetvelinin bir nüshasını rehin alacaklılarına, rehin veren borçlu ya da rehin veren üçüncü kişiye tebliğe çıkartacaktır.

Uyg. Yön. m.33 gereği öncelik hakkı, derece belirtilmeksizin kurulmuş rehinlerde rehinin kuruluş anına göre, sabit derece sistemine göre kurulmuş rehinlerde ise derecenin sırasına göre belirlenir.

İİK’da yer bulan sıra cetvelinden farklı olarak TİTRK kapsamında sıra cetvelinin düzenlenmesinin temel fonksiyonunun öncelik hakkına sahip alacaklıya mülkiyetin devredilmesi ve rehinli taşınırın değerinin rehin alacaklısının alacağından fazla olması halinde aradaki fark tutarı kadar borçlu ile birlikte (devri talep eden) öncelik hakkına sahip alacaklının müteselsilen sorumlu olacağı diğer alacaklıların belirlenmesi olduğu ifade edilmektedir.⁴⁴¹

⁴³⁸ Hasırcı, 2017, s.240

⁴³⁹ Hasırcı, 2017, s.240

⁴⁴⁰ Bilgin, a.g.m. s. 633; “... tek alacaklı varsa ya da satış sonunda elde edilen miktar tüm alacaklıların alacaklarını ödemeye yetiyorsa sıra cetveli düzenlemesine de gerek yoktur.” Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.172

⁴⁴¹ Hasırcı, 2017, s.241

Bununla birlikte mülga TİRK m.6 uyarınca sadece para cinsi Türk Lirası olan alacakların teminatını teşkil etmek üzere rehin tesis edilebileceği belirtilmiş iken TİTRK'da alacaklının alacağının Türk Lirası olmasının zorunlu olduğuna dair sınırlandırıcı herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Buna bağlı olarak rehin alacaklısı yabancı para alacağının tahsili adına icra müdürlüğü nezdinde takip başlattığı durumda İİK m.58/f.3 gereği yabancı para alacağının Türk Lirası olarak karşılığını göstermek zorunda kalacaktır. Bu zorunluluk hem gerçek yabancı para borçları (diğer bir ifadeyle yabancı parayla aynen ödeme borçları) için hem de gerçek olmayan yabancı para borçları için hüküm ifade etmektedir.⁴⁴² Bununla birlikte gerçek yabancı para borcu, icra takibine konu edilirse Türk Lirasına çevrileceğinden gerçek olmayan yabancı para borcuna dönüşecektir.⁴⁴³

İcra takibinin başlatılması ile Türk Lirasına çevrilmiş olan tutar takip boyunca değişmeyecektir. Ancak döviz kuru artmış ise alacaklının çeviriden doğan zararının karşılanması adına başka bir takip başlatması mümkündür.⁴⁴⁴ Bunun yanı sıra İİK m.58/f.3'te 4949 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile Alman Hukukuna benzer mahiyette yeni bir çözüm yolu getirilmiş, yabancı para alacağının hangi tarihteki kur üzerinden talep edileceği hususunda alacaklıya bir serbesti tanınmış, TBK m.99/f.3 (eski m.83/f.3) hükümlerinden yararlanmak suretiyle alacaklıya yeni bir takip başlatmadan döviz kurunun tarihini belirleyebilme imkânı verilmiştir.⁴⁴⁵

Alacaklı, İİK m.58/f.3'ün verdiği kur tarihini belirleme serbestisi ile zarara uğramamak adına TBK m.99/f.3 uyarınca yabancı para alacağının vade tarihindeki Türk Lirası karşılığını ya da fiili ödeme günündeki Türk Lirası karşılığını isteyebilmektedir. Yabancı paranın değer kazanması halinde fiili ödeme tarihinin, değer kaybetmesi durumunda ise vade tarihinin esas alınması alacaklının yararınadır.⁴⁴⁶ Bu kapsamda TİTRK m.14/f.1-a kapsamında takip talebini sunacak

⁴⁴² Pekcanitez, H., Makaleler Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s.419

⁴⁴³ Pekcanitez, a.g.e., s.423

⁴⁴⁴ Pekcanitez, a.g.e., s.427

⁴⁴⁵ Pekcanitez, a.g.e., s.443; Deynekli, A., Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar, Bankacılar Dergisi, Aralık 2008, S.67, s.36

TBK m.99/f.3: *“Ülke parası dışında başka bir para birimiyle belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklı, bu alacağının aynen veya vade ya da fiili ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilir.”*

⁴⁴⁶ Erişir, E., Borçlar Kanunu m. 83 f. III ve Türk Borçlar Kanunu m. 99 f. III'e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağının Aynen veya Türk Lirası Üzerinden Tahsili, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2010, C.12, Prof. Dr. Burhan Ceyhan'a Armağan Özel Sayısı, s.882

olan yabancı para alacağına sahip rehin alacaklısının takip talebinde yabancı para alacağının Türk lirası olarak karşılığına yer vermeli bununla birlikte yabancı paranın değer kazanacağını öngörüyor ise ödeme tarihindeki, değer kaybı oluşabileceğini düşünüyor ise vade tarihindeki kurun esas alınmasını talep etmelidir.

Ancak İcra Müdürlüğünce alacaklının TBK m.99/f.3 uyarınca yabancı para alacağının tahsilini talep etmesi halinde sıra cetvelinde hangi tarihli döviz kuru tarihinin esas alınacağı hususunda TİTRK'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatları uyarınca iflas dosyasında sıra cetveli düzenlenirken iflasın açıldığı tarihteki, cebri icra satışlarından sonra sıra cetveli düzenlenirken satış tarihlerindeki alacak tutarları esas alınmaktadır.⁴⁴⁷ TİTRK m.14/f.1-a uyarınca açılan takipte taşınırın mülkiyetinin devir tarihi sıra cetvelinin tanzim tarihinden sonraki bir tarih olacağından alacak tutarlarının hesaplanmasında zorluklar ortaya çıkabilecektir. Bu durumda menfaatler dengesinin korunması açısından sıra cetvelinin düzenlendiği tarihteki Merkez Bankası'nın efektif satış kurunun esas alınmasının uygun bir çözüm olarak benimsenebileceği değerlendirilmektedir.

4.7.3.1- Sıra Cetveline Karşı Şikâyet

Uyg. Yön. m.34/f.2 uyarınca rehin alacaklıları, sıra cetvelinde belirlenen sıraya ilişkin icra mahkemesi nezdinde şikâyet yoluna başvurulabilirler. İcra müdürlüğünce sıra cetveli düzenlenirken takip hukuku hükümlerinin gereği gibi ve yasaya uygun olarak hareket edilmemesi halinde bu hususlar da sıra cetveline şikâyetle konu edilebilir.⁴⁴⁸ Rehlin veren ya da borçlunun sıra cetveline karşı şikâyet yetkisi bulunmamaktadır ancak sıra cetvelinin düzenlenmesi aşamasında gerçekleştirilen işlemlerle ilgili olarak icra memur muamelesini şikâyet edebilirler.⁴⁴⁹

⁴⁴⁷ Sıra cetveli düzenlenirken iflas tarihindeki alacak tutarlarının esas alınmasına dair Yargıtay 6. H.D., 20.12.2021 T., 2021/5097 E., 2021/2375 K., Yargıtay 11. H.D. 20.03.2017 T., 2015/13769 E., 2017/1635 K., Yargıtay 23. H.D., 12.05.2015 T., 2014/5224 E., 2015/3582 K., Yargıtay 19. H.D. 15.05.2007 T., 2007/2850 E., 2007/4912 K., satış tarihindeki alacak tutarlarının esas alınmasına dair Yargıtay 6. H.D., 15.12.2021 T., 2021/1659 E., 2021/2286 K., Yargıtay 23. H.D., 07.11.2019 T., 2016/4878 E., 2019/4585 K., Yargıtay 23. H.D., 11.03.2014 T., 2013/8675 E., 2014/1772 K. www.lexpera.com.tr

⁴⁴⁸ Pekcanitez, H./Atalay, O./Sungurtekin Özkan, M./Özekes, M., İcra ve İflas Hukuku, 11. Bası, Yetkin, Ankara, 2013 s.402; Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı/Öcal Apaydın, a.g.e., s.173-174

⁴⁴⁹ Yargıtay 6. H.D. 16.02.2022 T. 2021/1887 E., 2022/815 K. Sayılı ilam:

“İcra mahkemesince, İİK'nın 142. maddesi hükmü uyarınca, sıra cetveline karşı, takip alacaklıların şikâyetinde bulunma hakkı olduğu, bedeli paylaşma konu taşınmaz malikin aktif husumet ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle, şikâyetin reddine karar verilmiştir.

Şikâyet süresi ile ilgili olarak Kanun ve yönetmelikte bir hüküm bulunmamakla birlikte Uyg. Yön. m.41/f.4 ve m.42'nin yaptığı atfa istinaden İİK. m.16 ve m.142'nin kıyasen uygulanacağı göz önüne alındığında bu süre ilgililere tebliğ edilmesinden itibaren yedi gün olarak kabul edilecektir. Zira Yargıtay tarafından da sıra cetveline karşı şikâyet bakımından İİK.'nın 16. maddesindeki hukuki gerekçelerin kıyasen uygulandığı görülmektedir.⁴⁵⁰

Basit usule bağlı olmasına istinaden yargılama İcra Mahkemesince duruşmalı ya da duruşmasız olarak gerçekleştirilebilir ise de uygulamada ağırlıklı olarak İİK m.18/f.3 uyarınca iddia ve savunmanın kısıtlanmaması, tarafların sözlü beyanlarının alınması adına duruşmalı yargılamanın tercih edildiği gözlemlenmektedir. İcra Mahkemesince şikâyetin kabul edilmesine yönelik karar alınması durumunda işbu kabul kararı sadece şikâyet eden rehin alacaklısı açısından değil sıra cetvelindeki tüm alacaklılar açısından sonuç doğurur.⁴⁵¹ Her ne kadar sıra cetveline karşı şikâyet yoluna başvurulması icra takibini durdurmayacak ise de sıra cetvelindeki alacaklıların sırası ve öncelik hakkına sahip rehin alacaklısı değişebileceğinden telafisi güç sonuçların doğumunun engellenmesi açısından sıra cetveli kesinleşmeden rehinli taşınırın birinci derece/sıradaki rehin alacaklısına teslim edilmemesi uygun olacaktır.⁴⁵² Bununla birlikte İİK m.142/a/f.1'e istinaden teminat karşılığı şikâyete konu sıra cetvelinde ilk

Şikâyetçi taraf, bankanın ipotek yoluyla girdiği takibe konu alacağı ödendikten sonra, kalan kısım üzerine banka tarafından, başka bir alacağı için konulan haczin geçersiz olduğunu ileri sürmekte olup, bu haliyle şikâyet, sıra cetveline yönelik değil, icra memur muamelesine yöneliktir. Bu itibarla, şikâyetçinin aktif husumet ehliyetini haiz olduğunun kabulü gerekir.” www.lexpera.com.tr

⁴⁵⁰ Yargıtay 23. HD., 29.03.2016 T., 2015/7556 E. 2016/1976 K. Sayılı ilamında:

“Şikâyetçi vekili, borçluya ait taşınmazın satışı sonrası.... 13. İcra Müdürlüğü'nün 2009/1747 E. sayılı dosyasında düzenlenen 10.04.2015 tarihli sıra cetvelinde müvekkilinin haczinin dikkate alınmamasının usulsüz olduğunu ileri sürerek, anılan sıra cetvelinin iptaline karar verilmesini talep ve şikâyet etmiştir. Mahkemece, tüm dosya kapsamına göre; şikâyetçinin itirazının alacağın esas ve miktarına ilişkin olduğundan görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğu gerekçesiyle, mahkemenin görevsizliğine, dava dilekçesinin görev yönünden reddine karar verilmiştir.

Sıra cetveline itiraz, alacağın sadece esas ve miktarına ya da hem esas ve miktarına, hem de sıraya yönelik ise dava yoluyla genel mahkemede (İİK'nın mad.142/1), itiraz sadece sıraya yönelikse şikâyet yoluyla icra mahkemesinde (İİK'nın mad. 142/son) ileri sürülmelidir. Hem sıraya ve hem de alacağın esas ve miktarına yönelik itirazların birlikte ileri sürülmesi halinde kural olarak, önce sıraya yönelik uyuşmazlığın çözülmesi, bu itirazın yerinde olmadığına anlaşılmaması halinde ise davalı alacağının varlığının ve miktarının incelenmesi gerekir.

Somut olayda şikâyetçinin itirazı, şikâyet olunanların alacağının hiç doğmadığına ya da gösterilen miktarda bulunmadığına yönelik olmayıp, sıra cetvelinde kendi hacizlerinin dikkate alınmamasına yöneliktir. Bu itiraz takip hukuku kuralları çerçevesinde icra müdürlüğünce yapılması gereken hesaplamaya, diğer anlatımla alacağın sırasına yönelik olup, İcra Mahkemeleri görevlidir.”

şeklinde hüküm tesis edilmiştir. www.lexpera.com.tr

⁴⁵¹ Kuru, a.g.e., s.736

⁴⁵² Bilgin, a.g.m. s. 638

sırada yer alan rehin alacaklısının icra dosyasına kesin ve süresiz teminat mektubu ibraz etmek suretiyle mülkiyetin devrini isteyebileceği düşünülse de yargılama sonucunda sıra değişebileceğinden daha sonradan yargı kararı ile öncelik hakkına sahip olduğu tespit edilen rehin alacaklısının “rehinli taşınırın mülkiyetinin kendisine devredilmesi” hakkının da gözetilmesinin gerektiği, şikâyet sonuçlanıncaya kadar devir işleminin yapılmamasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.⁴⁵³

4.7.3.2- Sıra Cetveline İtiraz

TİTRK kapsamında aynı taşınır varlık üzerinde birden çok alacaklı lehine rehin tesis edilmişse kendisine sıra cetveli tebliğ edilen rehin alacaklısı tebliğ tarihinden itibaren yedi günlük süre zarfında rehinli taşınırın bulunduğu yer veya rehinli alacaklının yerleşim yeri Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde diğer bir rehin alacaklısı aleyhine sıra cetvelinin içeriğine, alacağın varlığına, miktarına, rehin hakkının mevcudiyetine ve derecesine dava açarak itiraz edebilir.⁴⁵⁴ İtiraz davası da şikâyetteki gibi basit yargılama usulüne tabidir. Şikâyetten farklı olarak davanın kabul edilmesi halinde Mahkemece verilen karar yalnızca davacı alacaklı ve davalı alacaklı açısından sonuç doğuracaktır.⁴⁵⁵ HMK hükümleri uyarınca, tersine çevrilmiş ispat yükü davalı tarafta olduğundan alacağın varlığını ve miktarını davalı tarafın ispat etmesi gerekir.⁴⁵⁶ Yüksek mahkeme tarafından sıra cetveline itiraz davalarının kabul edilmesi halinde davanın taraflarının sırasının değiştirilmesine, sıra cetvelinin iptal edilmesine gerek

⁴⁵³ İİK 142/a/f.1: “Sıra cetvelinin düzenlenmesi üzerine tebligatı alan ve sıra cetvelinde hak sahibi görünen her alacaklı, bir bankanın kesin ve süresiz teminat mektubunu dosyaya ibraz ederek payına düşen meblâğı tahsil edebilir. 36 ncı maddenin ikinci fıkrası burada da uygulanır.”

⁴⁵⁴ Bilgin, a.g.m. s. 637

⁴⁵⁵ Yargıtay 6. HD. 29.9.2022 T., 2021/5765 E., 2022/4440 K. Sayılı ilam:

“Haciz yolu ile takiplerde düzenlenen sıra cetveline itiraz davalarında ise, kıyasen uygulanması gereken İİK’nın 235/3. maddesi uyarınca sıra cetvelinin iptaline değil, davalıya ayrılan payın, yargılama giderleri ve vekâlet ücreti de dâhil olmak üzere öncelikle davacıya ödenmesine, artan kısım bulunması halinde, davalıya bırakılmasına karar verilmesi gerekir. Sıra cetveline itiraz davaları sonunda verilen hüküm, sadece davanın tarafları bakımından sonuç doğurur ve verilen kabul kararı ile durumun tespiti ile yetinilmeyip, eda hükmü kurulmalıdır.” www.lexpera.com.tr

⁴⁵⁶ Yargıtay 6. H.D. 10.04.2023 T., 2022/1950 E., 2023/1368 K. Sayılı ilam:

“Taraflar arasındaki sıra cetveline itiraz davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kabulüne karar verilmiştir.

İspat yükü üzerinde olan davalının alacağın varlığını ispat edemediği dikkate alındığında, temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere göre usul ve kanuna uygun olup davalı vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.” www.lexpera.com.tr

olmadığı, (yargılama giderleri ile birlikte) davacının alacaklarının davalıya ayrılan paydan karşılanması gerektiği kabul edilmektedir.⁴⁵⁷

Rehin alacaklısı ve borçlu arasında daha önceden görülmüş ve karara bağlanmış olan bir davada rehin alacaklısının alacaklı olduğu yönündeki mahkeme kararı kesinleştirilmiş olsa dahi diğer rehin alacaklıları bu rehin alacaklısına karşı sıra cetveline itiraz davası açması mümkündür.⁴⁵⁸

Mahkemece gerçekleştirilecek olan yargılama neticesinde verilecek olan hüküm kesinleşmeden öncelik sahibi rehin alacaklısına rehinli taşınırın mülkiyeti devredilmemektedir.⁴⁵⁹ Kanaatimizce İİK m.142/a/f.1 hükmünün burada da uygulanma imkânını bulunmamaktadır.

TİTRK’da görevli ve yetkili mahkemeye ilişkin olarak herhangi bir hükmün yer almamasının, Uygulama Yönetmeliği ile bu hususların belirlenmiş olmasının “Mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişinin ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini” belirtir Anayasanın 142. maddesine aykırı olduğu, Kanunda bununla ilgili düzenleme bulunmadığından yetkili ve görevli mahkemenin genel hükümlere göre tayin edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.⁴⁶⁰ Buna bağlı olarak rehin sözleşmesinin her iki tarafının tacir olması ve uyuşmazlığın her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olması durumunda Asliye Ticaret Mahkemesinin, diğer durumlarda ise Asliye Hukuk Mahkemesinin görevli mahkeme olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.⁴⁶¹

4.7.4-Ödeme Emri

Uygulama Yönetmeliği m.35 uyarınca icra müdürlüğü, sıra cetveline itiraz edilmemesi, itiraz edilmekle birlikte itiraz veya şikâyetin reddedilmesi üzerine, durumu rehinli taşınır varlık üzerindeki sonra gelen rehin hakkı sahiplerine bir

⁴⁵⁷ Yargıtay 15. H.D. 07.06.2021 T., 2021/507 E., 2021/2514 K. Sayılı ilamı:

“İİK’nın 235/3. maddesi uyarınca alacağın esas ve miktarına yönelik sıra cetveline itiraz davalarının kabulü halinde davanın taraflarının sırasının değiştirilmesine karar verilemeyeceğinden, mahkemece sıra cetvelinin iptaline değil, davalıya ayrılan payın yargılama giderleri dâhil olmak üzere öncelikle davacı alacağının karşılanması tahsisine, artan kısmın davalıya ödenmesine karar verilmesi gerekir” www.lexpera.com.tr

⁴⁵⁸ Bilgin, a.g.m. s. 637

⁴⁵⁹ Bilgin, a.g.m. s. 637

⁴⁶⁰ Yılmaz, a.g.m., s.244; Hasırcı, 2017, s.242-243

⁴⁶¹ Hasırcı, 2017, s. 242; Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.174

ihbarname ile bildirir ve borçlu ile rehin veren üçüncü kişi ise taşınır varlığın maliki üçüncü kişiye birer ödeme emri gönderir.

Aynı maddenin devamı hükümlerinde belirtildiği üzere; ödeme emrinde rehin verene, ödeme süresinin on beş gün olduğu, yedi gün içinde itiraz olunmaz ve on beş gün içinde borç ödenmezse rehinli taşınır varlığın mülkiyetinin alacaklıya devredileceği hususları bildirilir.

Uygulama Yönetmeliğinin ödeme emrine ilişkin 35. maddesinin son fıkrasında; İİK 150/1 maddesinin hükümlerinin saklı tutulduğu ifade edilmiştir.⁴⁶² İİK'nın 150/1 maddesinin metninden de anlaşılabileceği üzere ilgili hüküm ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibinin başlatılabilmesine, borçluya-ipotek verene icra emrinin gönderilebilmesine ilişkindir. TİTRK kapsamında söz konusu maddeye herhangi atıf yapılmamakla birlikte Uyg. Yön. m. 41/f.4 ve 42'de TİTRK'da hüküm bulunmayan hallerde İİK'nın ipoteğin paraya çevrilmesine ilişkin hükümlerinin kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir. Mevcut düzenlemeler uyarınca kredi alacaklarının teminatını oluşturmak üzere lehine taşınır rehni tesis edilmiş rehin alacaklısı kredi kuruluşlarının elinde bir ilam veyahut kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını havi noterde düzenlenmiş bir senet bulunmasa dahi İİK madde 150/1'da aranan şartların bulunması durumunda ödeme emri yerine Uyg. Yön. madde 37 uyarınca doğrudan icra emri gönderilmesinin talep edebileceği söylenebilir.⁴⁶³

Uyg. Yön. m.36/f.1 uyarınca ödeme emrini tebliğ alan rehin veren ya da borçlu, İcra ve İflas Kanunu'nun 148 ila 150/d maddesi hükümleri gereğince ödemeye itiraz

⁴⁶² İİK madde 150/1: “Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdî veya gayrinakdî bir krediyi kullandıran tarafın ibraz ettiği ipotek akit tablosu kayıtsız ve şartsız bir para borcu ikrarını ihtiva etmese dahi, krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafa ait cari hesabın kesilmesine veya kısa, orta, uzun vadeli kredi hesabının muaccel kılınmasına ilişkin hesap özeti ve ya gayrinakdî kredinin ödenmiş olması nedeniyle tazmin talebinin veya borcun ödenmesine ilişkin ihtarin noter aracılığıyla krediyi kullanan tarafa kredi sözleşmesinde yazılı ya da ipotek akit tablosunda belirtilen adrese gönderilmek suretiyle tebliğ edildiğini veya 68/b maddesi gereğince tebliğ edilmiş sayıldığını gösteren noterden tasdikli bir sureti icra müdürüne ibraz ederse icra müdürü 149 uncu madde uyarınca işlem yapar. Şu kadar ki, krediyi kullanan tarafın hesap özeti ve borcun ödenmesine ilişkin ihtara ya da gayrinakdî kredi nedeniyle tazmin talebine, kendisine tebliğ edildiği veya 68/b maddesi gereğince tebliğ edilmiş sayıldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde noter aracılığıyla itiraz etmiş olduğunu ispat etmek suretiyle icra mahkemesine şikâyetle bulunmak hakkı saklıdır. Bu takdirde krediyi kullandıran taraf alacağını 68/b maddesi çerçevesinde diğer belgelerle ispatlayabiliyorsa, krediyi kullanan tarafın şikâyeti reddedilir. İcra mahkemesinde yapılan inceleme sırasında, borçlu, borcun sona erdiğine veya ertelendiğine ilişkin resmî veya imzası ikrar edilmiş bir belge sunmadıkça takibin durdurulmasına karar verilemez. Hesap özeti ve ya tazmin talebinin veya ihtarin ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye tebliğ edilmesi veya tebliğ edilmiş sayılması Türk Medenî Kanununun 887nci maddesinde öngörülen ödeme istemi yerine geçer”

⁴⁶³ Hasırcı, 2017, s.244

edebilecektir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında rehin veren/borçlu tarafından yalnızca rehin hakkına itiraz edilirse, itiraz sonuçlanıncaya kadar rehinli malın mülkiyeti alacaklıya geçmeyeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte ödeme emrine itiraz ve itiraz usulü ile ilgili düzenlemeler İİK'nın sadece 150 ve 150/a maddesinde yer almaktadır. Bu nedenle Uyg. Yön.nin "ödeme emrine itiraz" başlıklı 36. maddesinin İİK'nın diğer hükümlerine yapmış olduğu atfın herhangi bir işlevi bulunmamaktadır. İİK'nın 150. maddesinde resmi niteliği haiz senede dayalı rehin hakkının itiraz konusu yapılamayacağı açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu kapsamda kıyasen İİK m.150'nin de uygulanması hukuken mümkün değildir.⁴⁶⁴ Bu çerçevede yasaya aykırı olarak Uyg. Yön. m.36/f.2'de rehin hakkına itiraz edilmesine cevaz verilmesi haklı olarak eleştirilmekte, İİK madde 150'nin atfına istinaden menfi tespit davasına ilişkin İİK madde 72 hükmü uygulanarak rehlin iptali için dava açılabilceği belirtilmektedir.⁴⁶⁵

İİK m. 150/a uyarınca, ödeme emrine karşı İİK m.62-72 hükümleri kıyasen uygulanacaktır. Bu sebeple ödeme emrine itiraz edilirse, rehin takibi duracak ve rehin alacaklısı, takibe devam edebilmek için ya icra mahkemesinde itirazın kaldırılması ya da asliye hukuk/ticaret mahkemesinde itirazın iptali davası açacak ve itirazın mahkeme ilamı ile hükümsüz bırakılmasını sağlayacaktır.

Rehin alacaklısının itirazın kaldırılması talebi üzerine icra mahkemesince verilen karar maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez iken açılan itirazın iptali davasında verilen mahkeme kararı maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder.⁴⁶⁶

İtirazın iptali kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması halinde İİK m.36 uyarınca borçlu-rehin veren, icranın geri bırakılması yoluna başvurabilecektir. İİK 149/a gereği itirazın kaldırılması kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması halinde ise istinaf kanun yoluna başvuran borçlu ya da rehin veren, takip konusu

⁴⁶⁴ Hasırcı, 2017, s.245

⁴⁶⁵ Şenocak/Kahraman/Tuncer Kazancı /Öcal Apaydın, a.g.e., s.176-177; Hasırcı, 2017, s. 245-246

⁴⁶⁶ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu 03.06.2022 T., 2021/1 E., 2022/3 K. Sayılı ilamı: "İtirazın kesin kaldırılması talebinin reddi veya kabulüne ilişkin icra mahkemesi tarafından verilen kararlar maddi anlamında kesin hüküm teşkil etmez. Sadece yapılan takip bakımından tarafları bağlar ve takip hukuku bakımından kesin hüküm oluşturur. Bu nedenle, itirazın kesin olarak kaldırılması talebinin kabulü hâlinde borçlu, alacaklıya karşı genel mahkemede İİK'nın 72. maddesi gereğince menfi tespit davası veya borcu cebren ödemek zorunda kalmış ise aynı madde gereğince istirdat davası açabilir. İtirazın kesin kaldırılması talebinin reddi halinde ise alacaklı, aynı alacak icra genel mahkemede itirazın iptali davası veya alacak (eda) davası açabilir. İtirazın iptali davası ise genel hükümlere göre genel mahkemelerde görülen bir dava olduğundan, bu dava sonucunda verilen hüküm maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder." www.lexpera.com.tr

alacağın yüzde on beşi oranında teminat yatırmadığı takdirde (satışın durmaması haline benzer mahiyette) alacaklıya mülkiyetin devri gerçekleştirilebilir.⁴⁶⁷ Teminat yatırılmış, akabinde Bölge Adliye mahkemesince istinaf talebin reddine karar verilmiş ise söz konusu teminat alacaklıya tazminat olarak ödenecektir.⁴⁶⁸

İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliğinin “Basılı Kağıtlar” başlığı altındaki 19. maddesinde TİTRK m.14/f.1-a uyarınca düzenlenecek olan ödeme emrine yer verilmediğinden, mevzuattaki boşluğun giderilmesi adına rehinli taşınırın mülkiyetinin öncelik hakkına sahip rehin alacaklısına devredilmesine yönelik ilamsız bir icra takibi başlatıldığında, İcra Müdürlüklerince Örnek No:8 ödeme emrinin başlığı değiştirilerek kullanılmasının (“*Taşınır Rehnin Mülkiyetinin Rehin Alacaklısına Devredilmesi Yolu İle Takipte Ödeme Emri*” şeklinde düzenlenebilir), ödeme emrinde “rehinli taşınırın mülkiyetinin takip alacaklısına devredileceği” yönünde ihtarda bulunulmasının uygun olabileceği değerlendirilmektedir.

TİTRK m.14/f.1-a bendi uyarınca rehinli taşınırın öncelik hakkına sahip rehin alacaklısına devredilmesinin ağırlıklı olarak muhafazası güç ve gün geçtikçe değer kaybeden taşınır mallar bakımından uygulanabileceği, alacaklıların ancak bu durumda devir işlemini tercih edebileceği düşünülmektedir. İİK m.113’de alacaklı talep etmese de borçlunun talebi üzerine ya da icra müdürlüğünce resen kıymeti süratle düşen veyahut muhafazası masraflı olan malların satılmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu madde ile muhafaza edilmesi güç, bozulabilir mahiyette olan, ekonomik değeri vakit geçtikçe kaybolan malların, icra dosyasında henüz satış aşamasına gelinmemiş olsa da satışının gerçekleştirilebileceği kabul edilmiştir.⁴⁶⁹ Bu kapsamda rehin alacaklısı ya da borçlu, TİTRK uyarınca rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip işlemlerini yürütürken, henüz dosyada satış aşamasına gelinmemiş ise de rehinli taşınırın İİK m.113’de belirtilen koşulların bulunduğu gerekçesiyle satışını talep edebilecektir. TİTRK’da bu hususta açık bir düzenleme ya da İİK’ya atıf bulunmamaktadır. Rehinli taşınırın alacaklıya devredilmesi işlemleri kapsamında borçluya/rehin veren üçüncü kişiye gönderilen ödeme emrine itiraz edilmesi halinde rehinli taşınırın değerinin korunması ve gecikmeye mahal verilmemesi adına söz konusu rehinli taşınırın takip kesinleşmemiş olsa dahi rehin alacaklısına

⁴⁶⁷ Hasırcı, 2017, s.246

⁴⁶⁸ Hasırcı, 2017, s.246

⁴⁶⁹ Yargıtay HGK 11.04.2018 T., 2017/2495 E., 2018/759 K. Sayılı ilam

devredilebileceği, rehin alacaklısının rehinli taşınırın değeri kadar olan meblağı icra dosyasına yatırması gerektiği, İcra Müdürlüğünce bu tutarın rehin alacaklısının devri talep edebileceği aşamaya gelene kadar dosyada saklı tutulması gerektiği değerlendirilmektedir.

4.7.5-İcra Emri

Uygulama Yönetmeliği m. 37/1 uyarınca ödeme emrine itiraz edilmemesi veya itirazın kaldırıldığına, iptal edildiğine ilişkin bir ilamın icra dosyasına ibraz edilmesi halinde icra müdürlüğünce, yedi gün içinde o varlığın teslim edilmesi adına rehin verene/borçluya veya taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran şahsa icra emri gönderilir.

Aynı maddenin 2. fıkrası gereği icra emrinde; rehin alacaklısının, borçlunun ve rehinli taşınır varlık üçüncü kişinin zilyetliğinde ise bu kişinin Uygulama Yönetmeliğinin 9. maddesinde belirtilen bilgileri ile varsa temsil ve ilzama yetkili temsilcilerinin adları ve soyadları, adresleri ve teslim konu varlığın neden ibaret olduğu ve taşınır varlığın teslim alınacağı hususu belirtilir.

Uygulama yönetmeliğinin ilgili maddesinde belirtilen şekilde ödeme emrine itiraz etmeyen borçluya icra emri gönderilmesi usulü icra ve iflas hukuku mevzuatında bulunmamaktadır. Bilindiği üzere İİK m. 24 uyarınca icra emri gönderilebilmesi için alacaklının elinde bir ilam veya ilam niteliğinde bir belge bulunması gerekir. Ödeme emrine itiraz edilmemesine binaen alacaklının elinde herhangi bir ilam ya da ilam niteliğinde bir belge bulunmamasına rağmen rehin verene/borçluya veya taşınır varlığı zilyetliğinde bulunduran şahsa icra emrinin gönderilmesi, bunun yönetmelik maddesi ile belirlenmesi İİK'ya aykırıdır.⁴⁷⁰ İzah edilen nedenle ödeme emrinin kesinleşmesinden sonra tebliğ edilecek icra emrinin malın teslimi için rehin verene/borçluya gönderilen bir tür muhtıra olarak tasavvur etmek daha uygun düşecektir.⁴⁷¹ Ayrıca ödeme emrine itiraz edilmiyor ise ya da itiraz mahkeme ilamı ile hükümden düşürülüyor ise bir daha icra emrinin gönderilmesine gerek bulunmadığı da söylenebilir.⁴⁷²

⁴⁷⁰ Yılmaz, a.g.m., s.247

⁴⁷¹ Bilgin, a.g.m., s. 641

⁴⁷² Hasırcı, 2017, s.248

Uyg. Yön. 37 uyarınca icra emrinin gönderilmesinden sonra borçlu, rehin veren veya rehinli taşınır zilyetliğinde bulunduran üçüncü şahsa yeniden bir ödeme süresi tanınmamaktadır. Uyg. Yön. mad. 37’de yer verilen düzenlemeler uyarınca icra emrinin gönderilmesinden önce ödeme emri ile takip borçlularına bir ödeme süresi tanınmakla birlikte, rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belgeye dayalı olduğu durumlarda doğrudan icra emri gönderilmesine bağlı olarak borçlulara itiraz etme ya da ödeme yapma seçeneği sunulmaması eleştirilmektedir.⁴⁷³ Ayrıca yasakoyucunun Uyg. Yön. m.37’te kullandığı “icra emri” kavramının İİK m. 24 kapsamında düzenlenen icra emrinden de anlam ve amaç itibarıyla farklılık arz ettiği değerlendirilmektedir. Burada sadece ödeme emrinin gönderilmesi ve ilgililere ödeme ya da itiraz için süre tanındıktan sonra taşınırın teslim edilmesi adına (muhtıra mahiyetindeki) icra emrinin gönderilmesinin kastedildiği düşünülmektedir. TİTRK m.14/f.1-a bendinin İİK m.24’e yaptığı atıfla bir bütünlük arz etmesi açısından yasakoyucunun burada “icra emri” kavramını kullandığı düşünülse de bu tür bir yaklaşımın daha çok karışıklığa yol açtığı söylenebilir.

Uyg. Yön. m.29’da rehin alacaklısının elinde ilam niteliğinde bir belge bulunması halinde açık bir şekilde İİK. m.24’ün kıyasen uygulanacağı belirtilmiştir. İİK m.24 hükmü gereği rehin alacaklısı, taşınır malın teslimi ile ilgili ilamı ve takip talebini icra dairesine ilettikten sonra icra müdürlüğü, düzenlediği icra emrini rehin verene, borçluya tebliğe çıkartır. İcra emri ile ilama konu edilmiş olan taşınırı yedi gün içinde rehin alacaklısına teslim etmesi gerektiği yönünde ihtar edilen rehin veren ya da borçlu, sınırlı süre içerisinde rehinli taşınır malı teslim etmezse, icra müdürlüğü icra emrine konu taşınırı cebren rehin alacaklısına teslim edecektir.

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere anapara rehni üzerinden noterde düzenleme şeklinde tanzim edilen rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde belge olduğu kabul edilir.⁴⁷⁴ Bunun yanı sıra Uyg. Yön. m.35/3’de de İİK. m.150/1 hükümlerinin saklı tutulduğu belirtilmiştir. Kredi kuruluşu rehin alan sıfatını haiz ise noterlikçe düzenlenen ve üst sınır üzerinden tesis edilen rehin sözleşmesi de bu kapsama dâhil edilebilecektir. Üst sınır ipoteğine ilişkin İİK madde 150/1’da aranan şartların bulunması ya da rehnin anapara rehni olarak tesis edilmesi ve noter tarafından rehin

⁴⁷³ Hasırcı, 2017, s.249

⁴⁷⁴ Bknz. Dp. 271-272

sözleşmesinin düzenlenmesi hallerinde rehin veren ya da borçluya İcra Müdürlüğünce doğrudan icra emri gönderilir. Doğrudan icra emrinin gönderilmesinin sonucu olarak rehin verene, borçluya borcun ödemesi için süre verilmemiş olacaktır. Kaldı ki İİK m.24 sadece taşınır teslimine ilişkin olarak düzenlenmiş olduğundan, para borcun ödenmesine ilişkin herhangi bir hükmü haiz değildir. Öğretide icra emri sonrası rehin verene, borçluya ayrı bir yedi günlük ödeme süresinin tanınmasının da uygun olacağı ifade edilmektedir.⁴⁷⁵ Mevzuatın güncel hali uyarınca rehin verene, borçluya icra emrinin gönderildiği hallerde takibe itiraz edilmesinin mümkün olmayacağı ve ayrıca bir muhtıra gönderilmesine gerek olmadan yedi günlük sürenin sonunda rehinli taşınırın mülkiyetinin rehin alacaklısına geçirileceği söylenebilir.

Uyg. Yön. m.37/f.3 gereği icra emrini tebliğ alan rehin verenin, borçlunun veya rehinli taşınır zilyetliğinde bulunduran üçüncü şahsın, rehinli taşınırı belirtilen sürede teslim etmemesi halinde rehinli taşınır rehin verenden, zilyetliği elinde bulunduran üçüncü şahıstan icra müdürlüğü vasıtasıyla zorla alınarak rehin alacaklısına teslim edilir ve bu husus Sicile bildirilir.

Uyg. Yön. m.37/f.3’de rehinli malın çalınma ya da yok olma gibi bir sebeple rehin verenin zilyetliğinde bulunmadığından teslim edilememesi halinde ne tür bir yol izleneceği hususunda net bir izahat bulunmamakla birlikte İİK m.24/f.4 gereği alacaklının malın değeri kadar haciz tesis edilmesini talep etmesi mümkündür.⁴⁷⁶ Bir mahkeme ilamı bulunması durumunda ilamda belirtilen değer üzerinden; ilam söz konusu değilse alacaklı ve rehin veren/borçlunun anlaştığı değer üzerinden, anlaşmaya varılamaması halinde ise DTY gereğince tespit edilecek değer üzerinden haciz talep edilebileceği ileri sürülmektedir.⁴⁷⁷

Ayrıca rehin veren ya da zilyetliğini elinde bulunduran üçüncü şahıs tarafından rehinli taşınırın mülkiyetinin rehin alacaklısına devredilememesi halinde TİTRK m.16/f.1-b bendi uyarınca alacağını tahsil edememiş olan rehin alacaklısının şikâyeti üzerine rehin veren veya zilyetliğini elinde bulunduran üçüncü şahıs güvence altına alınan borç tutarının yarısını geçmemek üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

⁴⁷⁵ Hasırcı, 2017, s.249

⁴⁷⁶ Yılmaz, a.g.m., s.248

⁴⁷⁷ Karakuş Erbaş, a.g.e., s.211

4.8- Mülkiyetin Rehin Alacaklısına Devredilmesinin Muhtemel Sonuçları

Öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının TİTRK m.14/f.1-a bendi kapsamında rehinli taşınırın mülkiyetini devralmasından sonra rehinli taşınırın, TİTRK m. 13/f.2 ile (bu maddeye paralel nitelikteki) DTY m.9/f.2 ve m.9/f.3'e göre düzenlenen ekspertiz raporunda belirlenen değeri ile rehne konu alacağın tutarı arasında farklılıkların ortaya çıkması halinde rehin sözleşmesinin taraflarının ve diğer alacaklıların haklarının korunması, menfaatleri arasında dengenin sağlanması amacıyla Uyg. Yön. m.38 ile (tartışmaya açık) birtakım düzenlemeler getirilmiştir.

Devre konu rehinli taşınırın TİTRK m. 13/f.2'ye göre düzenlenen ekspertiz raporu ile belirlenen değerinin, mülkiyetin devrini talep eden rehin alacaklısının alacak tutarı ile eşit ise rehne konu edilen taşınırın mülkiyetinin devredilmesi ile rehin alacaklısının rehin hakkı sona erecektir.⁴⁷⁸ Öncelik hakkına sahip rehin alacaklısı tatmin edildikten sonra rehin kapsamında alacağını tahsil edemeyen diğer rehin alacaklılarına İİK m. 152'de düzenlenen kesin rehin açığı belgesi verilecektir.⁴⁷⁹

TİTRK m14/f.1-a hükmüne istinaden başlatılmış olan takip devam ederken (rehin alacaklısına taşınırın mülkiyeti devredilmeden önce) takip dosyasına ibraz edilmiş olan değerlendirme raporunda belirtilmiş olan rehinli taşınırın değerinin rehin alacaklısının alacağını karşılamaya yetmediği anlaşıyorsa, İİK m.150/f kapsamında koşullar dâhilinde talep edilmesi halinde İcra Müdürlüğünce rehin alacaklısına geçici rehin açığı belgesi verilmesi mümkündür. Geçici rehin açığı belgesini alan rehin alacaklısı hem mülkiyetin devri talepli takibe devam edebilecek hem de elindeki geçici rehin açığı belgesine dayanarak mevzu icra takip dosyası üzerinden borçlu aleyhine haciz işlemlerinin tesis edilmesini talep edebilecektir. İİK gereği geçici rehin açığı belgesi alınan icra takibi kapsamında haciz tesis edilebilmesi adına borçluya ayrı bir ödeme emri gönderilmesine gerek bulunmamaktadır.

Uyg. Yön. m.38/f.1'e göre de rehin alacaklısı ekspertiz raporunda belirtilen tutardan daha fazla bir alacağa sahipse raporda belirtilen tutarın onda dokuzunu alacağına mahsup ederek mülkiyetin devrini talep edebilir. Bu tür bir durumda hem alacağı tam olarak rehinle karşılanmayan öncelik hakkına sahip (mülkiyeti devralan) rehin alacaklısına hem de sonraki sıradaki/derecedeki rehin alacaklılarına rehin açığı

⁴⁷⁸ Gümüş, Sempozyum, s.210-211

⁴⁷⁹ Yılmaz, a.g.m., s.249

belgesi verilecektir. Uyg. Yön. m.38/f.3'te; düzenlenen rehin açığı belgesinin İİK'da düzenlenen rehin açığı belgesi ile aynı hukuki sonuçları doğuracağı belirtilmiştir.

Rehinli taşınırın değerinin, mülkiyeti devralan rehin alacaklısının alacağını karşılamaya yetmediği hallerde, rehinli taşınırın değerinin onda dokuzu ödenmiş sayılarak geri kalan onda birlik kısım için alacaklıya rehin açığı belgesi verileceği yönündeki hüküm, Anayasa ile güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkını ihlal ettiği, Anayasaya ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine aykırı olduğu gerekçesiyle öğretilde eleştirilmektedir.⁴⁸⁰ Bu düzenleme ile İİK madde 138 kapsamında satış masraflarının ihale bedelinden öncelikle karşılanacağına ilişkin kuralın bir benzerinin oluşturulmaya çalışıldığı düşünülse dahi bunun kati bir şekilde oran ile belirlenmesi de hakkaniyetle bağdaşmayacaktır.⁴⁸¹ Rehlinli taşınırın değerinin rehin alacaklısının alacağından düşük ya da fazla olması halleri Uyg. Yön.'nde düzenlenmiş, taşınırın değeri ile rehin alacaklısının alacağının eşit olması hali ise düzenlenmemiştir. Yasada ya da yönetmelikte bu hususa dair açık bir düzenleme bulunmadığından daha önce de ifade edildiği üzere mülkiyetin devrini talep eden rehin alacaklısının alacak tutarı ile rehinli taşınırın değeri eşit ise rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya devredilmesi ile rehin alacaklısının rehin hakkı sona erecektir.⁴⁸² Bu husus göz önüne alındığında rehinli taşınırın değeri ile rehinli alacaklının alacağının eşit olması halinde uygulanmayan bir kuralın rehinli taşınırın rehin alacaklısının alacağını karşılamadığı bir durumda uygulanmasına gerekçeli bir izahat getirilememektedir. Yasa koyucunun söz konusu düzenlemenin neden yapıldığına dair makul bir gerekçeye yer vermemesi nedeniyle işbu hükmün uygulamada birtakım sıkıntılar doğurması kaçınılmazdır.

Uyg. Yön. m.38/f.2 uyarınca; öncelik hakkına sahip rehin alacaklısı rehinli taşınırın değerlendirme raporunda belirtilen değerinden daha az alacağa sahip ise bakiye tutarı icra müdürlüğü hesabına yatırmak suretiyle mülkiyeti devralabilir. Bu fark tutarın İcra Müdürlüğü hesabına yatırılmaması halinde bu tutar kadar borçlu ile müteselsilen sorumlu olur. Bir görüşe göre fark tutarın icra müdürlüğüne yatırılmaması halinde rehin alacaklısının rehinli varlığın mülkiyetini devralamayacaktır.⁴⁸³ Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ise; Uyg. Yön.

⁴⁸⁰ Hasırcı, 2017, s.252-253

⁴⁸¹ Baydak, a.g.e., s.236

⁴⁸² Bknz. dp.478

⁴⁸³ Gümüş, Sempozyum, s.214

m.38/f.2 hükmünün emredici mahiyette olmadığı, mülkiyetin devrini talep eden rehin alacaklısının fark tutarını yatırmadan da rehinli taşınırın mülkiyetini kazanabileceği, icra müdürünün mülkiyeti devretmeme gibi bir yetkisinin bulunmadığı, bu durumu müteakip derece veya sıra bakımından sonraki rehin alacaklılarına karşı borçlu ile müteselsil sorumluluğunun başlayacağı kabul edilmelidir.⁴⁸⁴

TİTRK m. 14/f.1-a bendinin üçüncü cümlesinde; rehinli taşınırın Kanunun m.13/f.2 gereği belirlenmiş olan değerinin öncelik hakkına sahip rehin alacaklısının toplam alacağından fazla olması halinde aradaki fark miktarından diğer derecelerdeki veya sonraki sırada/derecede yer alan alacaklılara karşı, mülkiyetin devrini talep eden rehin alacaklısı ile rehin verenin müteselsilen sorumlu olacağı belirtilmiştir. Uyg. Yön. m.38/f.2’de ise rehin alacaklısı ile borçlunun müteselsil sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Rehin verenin aynı zamanda borçlu olmaması durumunda eşya ile sınırlı olarak sorumlu olduğu kabul edilecek, şahsi sorumluluğundan söz edilemeyecektir.⁴⁸⁵ Rehin veren üçüncü kişinin sorumluluğu, rehinli taşınırın değeri ile sınırlı olup, rehinli taşınırın mülkiyetinin rehin alacaklısına devredilmesi ile son bulduğundan rehin alacaklısı ile müteselsilen sorumlu olan şahsın Uyg. Yön.’de düzenlendiği şekilde “borçlu” olarak kabul edilmesinin daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.⁴⁸⁶

Mülkiyeti devralan rehin alacaklısının alacak tutarının mülkiyeti devredilen rehinli taşınır varlığın değerinden az olan kısmının İcra Müdürlüğüne yatırılmasından sonra, birden fazla rehin alacaklısı olması durumunda bu alacaklılara, ilerleme sistemi mevcut ise sıraya göre, sabit derece sistemi mevcut ise derece sistemine göre öncelik hakkı gözetilerek ödeme yapılacaktır.⁴⁸⁷ Yine Uyg. Yön. gereği alacaklıların aynı sırada olması durumunda ise o sıraya düşen miktar alacaklıların alacakları oranında paylaştırılacaktır.

Rehinli taşınırın değerinin, mülkiyeti devralan rehin alacaklısının alacağından daha fazla olması ve buna bağlı olarak icra müdürlüğü hesabına yatırılan farkın diğer alacaklılar arasında paylaştırılmasına rağmen alacaklıların alacaklarının tamamını ya

⁴⁸⁴ Hasırcı, 2017, s.253

⁴⁸⁵ Makaracı Başak, Taşınır Rehni Sözleşmesi, s.403

⁴⁸⁶ Gümüş, Sempozyum, s.212; Öz, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ’a Armağan s.178

⁴⁸⁷ Yılmaz, a.g.m., s.249

da bir kısmını tahsil edememesi halinde, icra müdürlüğünce bu alacaklılara ödenmeyen alacak miktarları kadar kesin rehin açığı belgesi düzenlenebilecektir.⁴⁸⁸

Bir görüşe göre müteselsil sorumluluk kapsamında taşınırı rehin veren, aynı zamanda sonraki derecedeki/sıradaki rehin alacaklılarının borçlusu ise ve ödemeyi kendisi yapmış ise (fark tutarının aşılmasıyla) yaptığı ödemenin tamamının iadesi için mülkiyeti devralmış olan rehin alacaklısına rücu edebilmelidir.⁴⁸⁹ Bu görüşün aksine; mülkiyeti devralmış önceliğe sahip rehin alacaklısının müteselsil olarak sorumlu olduğu tutarı ödemesi halinde rehin verene TBK m. 167/f.2 uyarınca rücu edebileceği, rehin verenin bu tür bir ödeme yapması halinde ise mülkiyeti devralan rehin alacaklısına rücu edemeyeceği, ancak rücu ilişkisinden bağımsız olarak bu fark tutarını talep edebileceği de savunulmaktadır.⁴⁹⁰ Kanaatimizce daha önce de arz edildiği üzere yasakoyucu her ne kadar rehin veren ifadesini kullanmış ise de müteselsilen sorumlu olan şahıs Uyg. Yön.'de düzenlendiği şekilde “borçlu” olarak kabul edilmeli, buna bağlı olarak rehin veren diğer rehin alacaklılarının borçlusu ise yaptığı ödemeye istinaden rehinli taşınırın mülkiyetini devralan rehin alacaklısına (TBK m.167/f.1 uyarınca rehin veren ile devralan rehin alacaklısı arasındaki hukuki ilişki nedeniyle) ödediği fark tutarının tamamı için rücu edebilmeli, devralan rehin alacaklısının fark tutarını ödemesi halinde ise devralan rehin alacaklısı, borçlu olsa dahi rehin verene rücu edememelidir. Zira mülkiyeti devralan rehin alacaklısı bu tutarı rehin verenden geri alır ise, alacağından fazla bir değere sahip taşınırın mülkiyetini iktisap etmiş olacak, fark tutarı kadar da sebepsiz zenginleşmiş olacaktır.

⁴⁸⁸ Yılmaz, a.g.m., s.249-250

⁴⁸⁹ Öz, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Armağan s. 179

⁴⁹⁰ Antalya/Acar, a.g.e., s.145-146, dp.222

5- SONUÇ

Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Bursa’da bulunan İcra Müdürlüklerinin çoğu ile şifahi olarak gerçekleştirilen görüşmelerde TİTRK ile getirilen yeni düzenlemeler kapsamında İİK madde 24’e istinaden rehinli taşınırın devrine yönelik cebri icra işlemlerinin bugüne kadar hiç tesis edilmediği, TİTRK m.14/f.1-a bendinde yer verilen seçimlik hakkın kullanıldığına dair herhangi bir uygulamalı örneğin bulunmadığı, hatta mevzuata getirilen bu yeni düzenlemelerden İcra Müdürlüklerinin genelinin haberinin olmadığı öğrenilmiştir.

Birinci derece/sıradaki rehinli alacaklının alacağının diğer tahsilat yöntemlerine göre daha hızlı bir şekilde tasfiye edilebilmesinin sağlanması amacıyla yasakoyucu tarafından, TİTRK m.14/f.1-a bendi ile yeni bir düzenleme getirilmiş ve taşınırın mülkiyetinin rehinli alacaklıya devredilmesi imkânı tanınmış ise de bu yöntemin uygulamada öngörülen hukuki ya da fiili yararı sağladığını kabul etmek mümkün görünmemektedir. Ayrıca mevzuat değişikliğinin 2017 yılında yapıldığı, aradan altı yıl gibi uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen bu seçimlik hakkın neredeyse hiç kullanılmadığı hususları göz önüne alındığında uygulamanın mevzuatta bir değişiklik olmadığı sürece yaygınlaşması da beklenilmemektedir. Zira rehinli alacaklıların bu yöntemi kullanmaları halinde ekonomik anlamda pek bir kazanç elde edemeyecekleri değerlendirilmektedir.

TİTRK 14. maddesinin kaldırılan 2. fıkrasında; alacağın, TİTRK madde 14 fıkra 1’de kabul edilmiş olan yollarla tahsil edilememesi halinde, takibin genel hükümlere göre yapılacağı ifade edilmiş idi. 7099 sayılı Kanun ile TİTRK madde 14 fıkra 2 hükmü ilga edilmiş, TİTRK madde 14 fıkra 1’e ç bendi eklenmiştir⁴⁹¹. Bu minvalde TİTRK Kapsamında alacağı rehin ile güvence altına alınmış alacaklıya, diğer seçimlik hakların tüketilmesi zorunluluğu bulunmadan, doğrudan genel hükümler çerçevesinde (İİK madde 45 hükmü de gözetilerek) rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilme imkânı tanınmıştır.

Doktrinde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatılmasına binaen rehinli taşınırın değerlerinin yüzde ellisinin (satış masrafları dâhil) biraz üstünde bir bedelle satılması halinde rehinli alacaklının alacağının karşılanamayacağı, TİTRK

⁴⁹¹ TİTRK madde 14 fıkra 1 bent ç: “Genel hükümler çerçevesinde takip yapılabilir.”

m.14/f.1-a bendi uyarınca rehinli alacaklının rehinli taşınırın belirlenen değerleri üzerinden kendisine devredilmesinin talep edilmesi durumunda ise alacaklının meblağ olarak daha fazla tahsilat imkânına kavuşacağı, bu tür bir devrin İİK'nın cebri icra satışına ilişkin hükümlerine nazaran alacaklı ve borçlu lehine daha uygun bir çözüm olacağı ileri sürülmektedir⁴⁹² Fakat kanaatimizce bu tür bir rehinli taşınır devri işlemi ile alacağın tasfiyesi, (cebri icra satışına nazaran) borçlunun lehine ise de ekonomik anlamda alacaklının lehine bir çözüm yolu değildir.

Rehinli taşınır varlıkların devri için alacaklının elinde ilam niteliğini haiz bir belge bulunmuyor ise takip talebinin ibraz edilmesinin akabinde İcra Müdürlüğüne önce sıra cetvelinin düzenlenmesi, ödeme emrinin gönderilmesi, kesinleşen ödeme emrine istinaden icra emri gönderilmesi yolunun tüketilmesi sağlanacak, tüm bu işlemlerden sonra rehinli alacaklı, rehinli taşınırın kesinleştirilen değerler üzerinden devralabilecektir. Örnek vermek gerekir ise; borçlu A maliki olduğu rehinli taşınırın kredi kuruluşu B'ye rehin vermiş ve rehinli taşınırın değeri 1 milyon TL olarak tespit edilmiş olsun. TİTRK m.14/f.1-a bendi uyarınca birinci derece/sıradaki rehin alacaklısının bu tutar üzerinden rehinli taşınırın devralması halinde, belirlenen değer (alacağı rehinli taşınırın değerinden fazla ise rehinli taşınırın yüzde doksanı) kadar alacağını tahsil ettiği kabul edilecektir. Bununla birlikte rehinli alacaklı bu yolu seçmeyerek doğrudan rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatır ise İcra Müdürlüğüne düzenlettirilen ve kesinleştirilen kıymet takdir raporunda belirtilen 1 milyon TL'nin yüzde 50'si ve satış masrafları dâhil edilmek suretiyle hesaplanan tutar üzerinden rehinli taşınırın satışa çıkartılacaktır. Satış masraflarının 20.000-TL tuttuğu varsayıldığında, 520.000-TL üzerinden başlatılan satışa kimsenin iştirak etmemesi halinde rehinli alacaklı bu bedel üzerinden rehinli taşınırın kendisine ihale edilmesini sağlayabilir. Bu durumda borçludan olan alacağının tamamını tahsil edememiş olsa dahi alacaklı, 1 milyon TL değerindeki taşınırın düşük bir bedelle satın almış olacaktır. Cebri icra satışı nedeniyle tahsil ve cezaevi harcı ödenecek olmakla birlikte rehinli alacaklı; ekonomik anlamda doğrudan 1 milyon TL üzerinden rehinli taşınırın devralmak yerine bu tür bir satışın gerçekleştirilmesi neticesinde daha fazla kâr elde etmiş olacak, bakiye alacağın tahsili için de borçlu aleyhine cebri icra işlemlerini devam ettirebilecektir. Eğer ki rehinli taşınırın ihalesine iştirak

⁴⁹² Hasırcı, 2017, s.221

edenler olur ise bu sefer de rehinli taşınır lar ederinde satılacağından yine rehinli alacaklı tatmin edilmiş olacaktır. Ancak burada ihalenin feshi davasının açılma olasılığının bulunduğunu da unutmamak gerekir. Zira belirtildiği şekilde cebri icra satışının gerçekleştirilmesinden sonra borçlu, rehin veren üçüncü şahıs, sınırlı ayni hak sahipleri, resmi sicilde kayıtlı olan ilgililer ya da ihalede pey sürenler⁴⁹³ tarafından ihalenin feshi davası açılabilir. Bu tür bir durum alacaklının alacağının yargılama süreci boyunca tahsil edemeyeceği anlamına gelmektedir. İhalenin feshi davalarında ilk derece mahkemelerindeki yargılama sürecine istinaf ve temyiz kanun yollarındaki yargılama süreci de dâhil edildiğinde alacaklının alacağını tahsil edebilmesi uzun bir süre alabilmektedir (İİK madde 134 fıkra 8 gereği ihale bedelinin nemalandırılması da, rehinli alacaklının yargılama süreci boyunca oluşan maddi zararını telafi etmeye yetmeyecektir). TİTRK m.14/f.1-a bendine istinaden mülkiyetin devrinin talep edilmesi halinde ihalenin feshi gibi bir yargılama süreci söz konusu olmayacağından taşınırın devri geciktirilmeyecektir. Ancak alacaklının ticari faaliyetine özgüleyemeyeceği, elden çıkarmak zorunda kalacağı taşınır ların mülkiyetini devralmak yerine ihalenin feshi davası açılması riskini göze alarak rehinli taşınır ların paraya çevrilmesi için genel hükümler çerçevesinde takip başlatmasının daha çok tercih edilebilir bir yöntem olduğu değerlendirilmektedir. Kaldı ki uygulamada rehinli alacaklıların neredeyse tamamının, alacaklarını tahsil etmek için rehlin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibine yönelmeleri de bu görüşü desteklemektedir.

Rehinli taşınır ların değeri belirlendikten sonra alacaklıların (özellikle kredi veren kuruluşların), mesleki faaliyetlerini tesis ederken kullanmayacağı ya da kullanamayacağı ve elden çıkartmak zorunda kalacağı rehinli taşınır varlıkları uhdelinde tutmak istememeleri olağandır. Bu tür rehinli taşınır ların elden çıkartılmasının uzun bir süre alması da kuvvetle muhtemeldir. Sadece aynı konuda faaliyet gösteren tacir-tacir, esnaf-esnaf, tacir-esnaf arasında düzenlenecek rehin sözleşmeleri kapsamında rehinli taşınır ların devrinin talep edilebilme ihtimali diğer rehin sözleşmelerine istinaden daha yüksektir. TİTRK kapsamında düzenlenen rehin sözleşmelerinin büyük çoğunluğunun kredi veren kuruluşlar ile tacir, esnaf, çiftçi,

⁴⁹³ İİK madde 134’de 2021 yılında yapılan değişiklik ile eklenen 3. ve 4. fıkralar uyarınca nispi peşin harç yatırma ve teminat sunma koşuluyla ihalede pey süren şahıslar da ihalenin feshi davası açabilirler.

üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında akdedildiği göz önüne alındığında uygulamada devir talebine çok rastlanılmayacağı öngörülmektedir.

Rehinli alacaklı, elinde ilam niteliğini haiz bir belgeye sahip değilse doğrudan icra emrine dayalı olarak rehinli malların devrini talep edemeyecek, öncelikle ödeme emrinin gönderilmesini talep edecek, ödeme emrinin kesinleştirilmesi sürecinin tamamlanmasından sonra icra emrinin tebliğini sağlayacak, en son rehinli taşınırın devrini talep edebilecektir. Bu tür bir devrin, diğer genel hükümler çerçevesinde açılacak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe nazaran, zaman açısından rehinli alacaklıyı daha çok tatmin ettiği de söylenemez.

Bu hususların yanı sıra İİK madde 24 kapsamında açılmış olan takiple ilgili olarak rehinli alacaklı tarafından hazırlanacak takip talebinde yukarıda da ifade edildiği üzere rehinli taşınırın kesinleşen değerlerine yer verileceğinden malın tesliminin akabinde İcra Müdürlüğünce Harçlar Kanunu'nun 19. maddesi gereği bu değerler toplamı üzerinden tahsil harcı alınacaktır.⁴⁹⁴ Bu çerçevede rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip de yapılırsa TİTRK m.14/f.1-a bendi uyarınca devir de talep edilse icra dosyasına tahsil ve cezaevi harcı ödenmesi gerekecektir. Bu husus da cebri icra yoluyla rehinli taşınırın rehin alacaklısına devredilmesi usulünü cazip kılmamaktadır.

Mevzuat uyarınca ilk sırada veya derecede bulunan rehin alacaklısı, alacağı muaccel olmasına rağmen mülkiyetin devri talebini temerrüt tarihinden itibaren yedi gün içerisinde icra takibi yoluyla ileri sürmez ise mülkiyetin devrini talep etme hakkı, derece sisteminde derece sırası ile ilerleme sisteminde tescil sırası ile bir sonraki rehinli alacaklıya geçecektir. Bu durumda bir sonraki rehin alacaklısı bu devir hakkını kullanırsa, devir talebinde bulunmamış olan birinci rehin alacaklısına ödenmek üzere rehinli taşınırın değeri kadar icra dosyasına para yatırmakla mükellef kılınacaktır. Diğer bir ifadeyle olağan sıralamada ikinci sırada yer alan rehin alacaklısı söz konusu malvarlıklarını ödeme yapmak suretiyle satın almak durumunda kalacaktır. İkinci sıradaki rehin alacaklısı, alacağını tahsil etmekten ziyade dolaylı yoldan kendi aktifıyla mal satın almış olacaktır. Hayatın olağan akışında bu tür bir satın almanın alacaklı

⁴⁹⁴ Harçlar Kanunu "Menkullerin Teslimi" başlıklı 19. Maddesi: "Bir menkulün teslimine dair olan icra takiplerinde tahsil harcı; menkulün ilamda veya takip talebinde gösterilen değeri, bu yoksa takdir edilecek değer üzerinden hesaplanır."

lehine sonuç doğurabilmesi için rehinli taşınırın değerlerinin zaman içerisinde kat ve kat artması gerekmektedir. Buna ticari plaka ve ticari hat örnek gösterilebilir. Ancak daha önce de ifade edildiği üzere ticari plaka ve ticari hat, ilgili mevzuat gereği herkese devredilemeyecek, sınırlı sayıdaki kişilere devredilebilecek taşınır varlıklardandır. Ayrıca zilyetliği devredilebilir bir taşınır varlık olarak kabul edilmediğinden TİTRK m.14/f.1-a'ya konu edilebilir olması da doktrinde tartışmalıdır. Bu kapsamda (ilgili mevzuat gereği; ticari plaka ve ticari hattı işletemeyecek olan) kredi kuruluşlarının ticari plaka ve ticari hattı TİTRK m.14/f.1-a bendi kapsamında devralması hukuken mümkün değildir.

TİTRK madde 14/f.1-a'ya göre devir hakkını birinci derece/sıradaki rehin alacaklısı kullanmaz ise ikinci sıradaki/derecedeki rehin alacaklısı bu yetkiyi kullanmak istediğinde birinci rehin alacaklısının genel hükümler çerçevesinde rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatıp başlatamayacağı hususu da gündeme gelebilecektir. Bu tür bir durumda birinci rehin alacaklısının, ikinci rehin alacaklısının yedi günlük süre içerisinde mülkiyetin devredilmesini talep etme hakkını kullanmaması halinde söz konusu takibi başlatması hukuken daha uygun olacaktır. Zira bu tür bir durumda ikinci rehin alacaklısının devri talep etmesi halinde birinci sıradaki rehin alacaklısına ödeme yapılacağından, gereksiz yere, harç, masraf ve vekâlet ücretinin gündeme gelmemesi açısından mevzu yedi günlük hak düşürücü sürenin beklenilmesi daha uygun bir çözüm olabilir. Ancak bu tür bir durumda rehnin paraya çevrilmesi takibinin başlatılmasına yasa ile bir sınırlama getirilmediğinden, birinci derece rehin alacaklısı inisiyatif kullanarak isterse ikinci derece rehin alacaklısının rehinli taşınırın devrini talep etmesini beklemeden de rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatabileceği değerlendirilmektedir. Yasa koyucu tarafından uygulamada yaşanabilecek sıkıntıların önüne geçilmesi adına gerekli düzenlemeler, düzeltmeler yapılmalı, sonraki derecede/sırada yer alan rehin alacaklısının alacağının daha önce muaccel olması halinde uygulanacak işlemler açık bir şekilde izah edilmeli, taşınırın rehin yükü ile devralınıp alınmadığı, devir ile birlikte rehin hakkının sona erip ermediği hususları netleştirilmelidir.

TMK madde 1020 fıkra 3'de kabul edilen aleniyet ilkesine dayalı kimsenin tapu sicilindeki bir kaydı bilmediğinin ileri süremeyeceğine dair karine, Rehlinli Taşınır Sicili Yönetmeliğinin 17. maddesinin 2. fıkrasında yer alan "*Kanuna göre Sicili*

incelemekle yükümlü olmaması veya Kanunun 3 üncü maddesinde sayılan rehin sözleşmesi taraf ehliyetine sahip olamaması sebepleriyle bir taşınırın rehinli olduğunu bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen iyiniyetli üçüncü kişinin iyi niyeti korunur.” düzenlemesi ile çürütülmekte, sicilin aleniyeti işlevsiz kılınmaktadır. Çalışmamızda da ifade ettiğimiz üzere; kamuya açık Taşınır Rehni Sicili, bilgisayar, cep telefonu sair araçlarla internet üzerinden vatandaşlık bilgileri ile kolay bir şekilde sorgulanabilir olduğundan, diğer alacaklıların zarara uğramasına neden olabilecek muvazaalı eylemlerin hukuksal gerekçesini oluşturabilecek bu maddenin yürürlükten kaldırılması uygun olacaktır.

Kayıtsız, şartsız bir para borcu ikrarını havi noterde düzenlenmiş olan anapara rehni ile İİK m.24e istinaden doğrudan icra emri gönderilebileceğinden rehin alanların bu şekilde rehin tesis ettirmeleri menfaatlerine olacaktır. Özellikle kredi kuruluşu haricindeki diğer rehin alacaklılarının TİTRK kapsamında taşınırlar üzerinde tesis ettirilecek rehnin limit rehni yerine, anapara rehni olması daha uygundur. Bu minvalde borçlularca itiraz edilmeye açık ödeme emri gönderilmesi yerine doğrudan icra emri gönderilmesi suretiyle mülkiyetin devrini daha kısa sürede gerçekleştirebilecekleri değerlendirilmektedir. İİK m.150/1 hükmünden yararlanan kredi kuruluşlarının ise ilgili maddede aranan şartların varlığı halinde doğrudan icra emri gönderilmesini isteyebileceği kabul edilmekle birlikte bu hususun Uyg. Yön. m.35’in son fıkrasındaki atıftan ari TİTRK’da ayrıca düzenlenmesi gerektiği, TİTRK m.18’in TMK’daki taşınmaz rehnine ilişkin hükümlere yaptığı atfın tek başına bu ihtiyacı karşılamayacağı değerlendirilmektedir.

Tüm bu hususlar ışığında yasa koyucunun KOBİ’lerin güçlendirilmesi ve finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması bakımından getirdiği yeniliklerin daha işlevsel olarak kullanılabilmesi ve yaygınlaştırılabilmesi adına konusunda uzman hukukçuların da görüşleri alınarak kanundaki, ilgili yönetmeliklerdeki boşlukların, çelişkilerin giderilmesine yönelik gerekli çalışmaların ve değişikliklerin yapılması elzemdir. Bununla birlikte tarımsal faaliyetlerin gelişmesi açısından tarım kooperatiflerinin sayılarının artırılması ve kooperatiflerin de KOBİler gibi finansmana erişiminde kolaylık sağlanması için TİTRK’da yer verilen düzenlemelerin uygulanabilir hale getirilmesinin gerektiği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar Faruk, Rehin Hukuku Dersleri, Genişletilmiş ve Güncellenmiş, 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017
- Acar Faruk, Rehin Hukukunda Taşınmaz Kavramı ve Özellikle Belirlilik İlkesi, Tıpkı 2. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017
- Akıncı Şahin, Alacaklının Temerrüdü, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1999, C.7, S.1-2
- Akıncı Şahin, Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, 10. Baskı, Sayram Yayınları, Konya, 2017
- Akipek Jale/Akıntürk Turgut/Ateş Derya, Eşya Hukuku, Beta, İstanbul, 2018
- Akkanat Halil, İfada Gecikme ve Borçlu Temerrüdü, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, Beta Yayınları, İstanbul, 2000
- Aksoy Mehmet Ali, Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticari İşletme Rehni İle Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, Ankara Barosu Dergisi, C.76, S.1, 2018
- Antalya O. Gökhan/Acar Faruk, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde İlk Tespitler) 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017
- Antalya O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C III, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018
- Arkan Sabih, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Açısından Ticari İşletmenin Rehni" Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018
- Arkan Sabih, Ticari İşletme Hukuku Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış ve Genişletilmiş, 26. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020
- Arvas Mehmet Mücahit: 6750 Sayılı Kanuna Göre Rehne Konu Olabilecek Taşınır, Ankara, 2017
- Ayan Mehmet., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Mimoza, Konya, 2012
- Ayan Mehmet, Eşya Hukuku-III Sınırlı Ayni Haklar Gözden Geçirilmiş, 8. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017
- Aybay Aydın/Hatemi Hüseyin, Eşya Hukuku Gözden Geçirilmiş 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012
- Aytaç Zühtü, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kapsamında Taraflar" Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018
- Aytuğar, Bilge, Ticari İşletmeden bağımsız olarak Devredilemeyen Ticaret Unvanının Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin İşlemine Konu Edilmesi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 32, Sayı:3, 2024, s.1339-1369
- Barlas Nami, "Yeni Medeni kanunun Ayni Teminatlarına İlişkin Düzenlemeleri", Makalelerim, C.1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008
- Barlas Nami, Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, Kazancı, İstanbul, 1992
- Bayezit Fırat, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Rehin Sözleşmesi ve Hükümleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, 2019, <https://tez.yok.gov.tr>

- Baydak Ecrin, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018
- Bilgin Hikmet, 9750 Sayılı Ticari İşletmelerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış TAAD, Yıl:8, Sayı 31, Temmuz 2017
- Bozer Ali/Göle Celal, Ticari İşletme Hukuku Güncellenmiş ve Genişletilmiş Altıncı Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020
- Bozovalı Haluk, "İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Borçlu Temerrüdünün Sonuçları", İstanbul Barosu Dergisi, C.66, Sayı 1-3, İstanbul, Ocak-Şubat-Mart, 1992
- Budak Ali Cem, İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009
- Buz Vedat. Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme, Yetkin, Ankara, 1998
- Cansel Erol, Türk Menkul Rehni Hukuku, Cilt-1 Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1967
- Çamurcu Emin, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesinin Tarafları", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXI, Sayı 3, 2017
- Deynekli Adnan, Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar, Bankacılar Dergisi, Aralık 2008, S.67, s.28-70
- Deynekli Emel/Kısa Sedat, Açıklamalı-İçtihatlı Faiz Hukuku, Yenilenmiş 2003 Baskı, Yetkin, Ankara, 2003
- Duran Arif, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, Sayı 2, Aralık 2016
- Durgut Ramazan, Cari Hesap Sözleşmesi, Doktora Tezi, İstanbul, 2012, www.istanbul.edu.tr
- Eren Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, Yetkin, Ankara, 2019
- Eren Fikret, Mülkiyet Hukuku, Gözden Geçirilmiş, 5. Baskı, Yetkin, Ankara, 2020
- Ergüne Mehmet Serkan, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Kuruluşu" Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin Ankara, 2018
- Erişir Evrim, Borçlar Kanunu m. 83 f. III ve Türk Borçlar Kanunu m. 99 f. III'e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağının Aynen veya Türk Lirası Üzerinden Tahsili, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2010, C.12, Özel Sayı, s.873-894
- Ertas Şeref, Ticari İşletme Rehni Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, Özel sayı, 2005
- Ertas Şeref/Serdar İlknur/Gürpınar Damla, Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı, Seçkin, Ankara, 2008
- Erten Ali, Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2001
- Erten Ali, "Ticari İşlemlerdeki Taşınır Rehninde Teminatın Taşınır Varlık Yönünden Kapsamı" Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018
- Esener Turhan/Güven Kudret, Eşya Hukuku, Genişletilmiş ve 6750 Sayılı Kanun Eklenmiş, 7. Baskı, Yetkin, Ankara, 2017
- Feyzioğlu Feyzi Necmeddin, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C II, 2. Bası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1977, s.232
- Göle Celal/Aydoğan Gökhan, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, BATIDER, C.33, sayı 1, 2017

- Gümüş Mustafa Alper, “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar” Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018
- Gümüş Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt-I, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012
- Gürpınar Damla, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Kurulmuş Olan Rehinli Taşınır Sicilinin Tapu Sicili İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, sayı 2, 2017
- Gürpınar Damla, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, sayı 1, 2017
- Gürsoy Kemal/Eren Fikret/Cansel Erol, Türk Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1984
- Hasırcı Hakan, 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda 7099 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde İcra ve İflas Hukuku İle İlgili Olarak Ortaya Çıkması Muhtemel Sorunlar, BATİDER, CXXXV, Sayı 1, 2019
- Hasırcı Hakan, 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun İcra ve İflas Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, BATİDER, CXXXIII, Sayı 2, 2017
- Havutçu Ayşe, Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müsbet Zararın Tazmini, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, No:60, İzmir, 1995
- Haznedar İ. Murat, Ticari İşletme Rehni ve Paraya Çevrilmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2008
- Helvacı İlhan, Eski Medeni Kanunumuzla Karşılaştırmalı Olarak Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008
- Helvacı İlhan, Türk Medeni Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı, Alfa, İstanbul, 1997
- İnal Tamer, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borca Aykırılık Dönme ve Fesih, Seçkin, İstanbul, 2013
- İnceoğlu Murat, Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları, Prof. Dr. Özer Seliçi’nin Anısına Armağan Takdim Töreni-Ticari İşlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İlişkin İlk Tespitler Paneli, Bahçeşehir Üniversitesi-07.04.2018, (Aynen Aktarım Baydak, Ecrin, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi SBE, 2018, s.190, dn.656)
- Karakuş-Erbaş Burcu, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni ve Rehin Alacaklısının Korunması, Seçkin, Ankara, 2018
- Karşahin Yasin Alperen, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre İşletme Rehninin Kurulması, Konu Yönünden Kapsamı ve Paraya Çevrilmesinin Sözleşmelere Etkisi, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2023
- Kaşak Fahri Erdem/Güvenç İpek, Taşınmazların Birlikte Rehni, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXIII, Y. 2019, Sa.1
- Kayar İsmail, Ticari İşletme Hukuku, Tıpkı 6. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara, 2008
- Kayıhan Şaban, Ticari İşletme Rehni, Kazancı, İstanbul, 1996
- Kendigelen Abuzer (Ülgen Hüseyin, Teoman Ömer, Helvacı Mehmet, Kaya Arslan, Nomer Ertan N.Fusun) Ticari İşletme Hukuku, Birinci Basıdan Üçüncü Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009
- Kılıçoğlu Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş, 24. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2020

- Kılıç-Öztürk Gizem, Borçlar Hukukunda Borçlunun Temerrüdü, Seçkin, Ankara, 2016
- Kırca Çiğdem, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Sıra” Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018
- Kızır Mahmut., Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012
- Köprülü Bülent/Kaneti Selim, Sınırlı Ayni Haklar, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 2. Bası, İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982-1983
- Kuntalp Erden, “Aynı Alacak İçin Birden Çok Taşınmazın Rehni”, Yiğit Okur’a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998
- Kuntalp Erden, Lex Commissoria Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı, İnan Kırış’a Armağan, İstanbul, 1994
- Kuru Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Adalet, Ankara, 2013
- Makaracı Başak Aslı, Taşınır Rehni Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014
- Makaracı Başak Aslı, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme, İnÜHFD 1082), 2019
- Muşul, Timuçin, İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017
- Nomer Haluk Nami, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş On İkinci Bası, Beta, İstanbul, 2012
- Nomer Haluk Nami/Ergüne Mehmet Serkan, Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 6. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019
- Oğuz Sefer, Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni, Bankacılar Dergisi, Sayı 100, Mart 2017
- Oğuzman M.Kemal/Öz Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1 Güncellenip Genişletilmiş, 18. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020
- Oğuzman M. Kemal/Seliçi Özer/Oktay-Özdemir Saibe, Eşya Hukuku, 21. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018
- Oktay Özdemir Saibe, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Üzerinde Rehin Hakkı Kurulabilecek Ticari İşletmeler Dışındaki Taşınır Varlıklar” Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018
- Olgaç Furkan, İpotekte Sıra Sistemi ve Boş Dereceye İlerleme, Seçkin, Ankara, 2014
- Oral Bahar, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Ankara, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2019
- Öcal Apaydın Bahar, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Teminat Yükünün Kapsamı Bakımından Özellik Arz Eden Haller, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:13, Sayı:169-170, Eylül-Ekim 2018
- Öcal Apaydın Bahar, 6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Aynı Alacağa Teminat Teşkil Etmek Üzere Birden Çok Taşınırın Rehin Hakkına Konu Olması, İnÜHFD 11(1):(2020)
- Önen Turgut, Karşılıklı Borç Doğuran Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdüyle İlgili Genel Mahiyetteki Hükümler, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No:95, Ankara, 1975
- Öz Turgut, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa Göre Rehinli Malın Birleşmesi ve Karışması (Kanundaki Önemli değişikliklerle Birlikte)”, Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018

- Öz Turgut, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, Prof. Dr. Merih Kemal Omağ'a Armağan, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16, sayı 2, 2017, İstanbul
- Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Sungurtekin Özkan Meral/Özekes Muhammed, İcra ve İflas Hukuku, 11. Bası, Yetkin, Ankara, 2013
- Pekcanitez, Hakan, Makaleler Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016
- Reisoğlu Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta, İstanbul, 2012
- Reisoğlu Seza, Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme, Bankacılar Dergisi, Sayı 47, 2003
- Reisoğlu Seza, Ticari İşletme Rehni ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İlk-San Matbaası, Ankara, 1977
- Ruhi Ahmet Cemal, Sözleşmeler Hukuku, 2. Baskı, I. Cilt, Seçkin, Ankara, 2013
- Seliçi Özer, Gayrimenkul Rehninde Boş Dereceye İlerleme Hakkı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 40, sayı1-4, İstanbul, 1974
- Serozan Rona, Taşınır Eşya Hukuku Genişletilmiş, 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2007
- Sirmen Lale, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Düzenleniş Biçimi, Niteliği ve Rehne Hakim Olan İlkeler", Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018
- Sirmen Lale, Eşya Hukuku, 7. Baskı, Yetkin, Ankara, 2019
- Şenocak Kemal/Kahraman Zafer/Tuncer Kazancı İdil/Öcal Apaydın Bahar, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni, Yetkin, Ankara, 2019
- Şit İmamoğlu Başak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni kanunu Üzerine Bir İnceleme, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2017
- Tandoğan Haluk, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt 1/2, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2008
- Tandoğan Haluk, Türk Mes'uliyet Hukuku Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet, Vedat, İstanbul, 2010
- Tekinay Selahattin Sulhi, "İştira ve Vefa Hakları", İstanbul Barosu Dergisi, Cilt:61, Sayı:7-8-9, İstanbul, 1987
- Tekinay Selâhattin Sulhi, Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynî Haklar (Eşya Hukuku II/3), Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994
- Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Tasarısı (1/753) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu
- Tokmak Emrullah, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Borçlu Temerrüdü Sonrası Alacaklının Hakları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, 2019, <https://tez.yok.gov.tr>
- Tuncer Kazancı İdil, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Alacaklının Tatmin edilmesi, İnÜHFD, 10(1): 2019
- Tunçomağ Kenan, Türk Borçlar Hukuku, C.1, Sermet Matbaası, İstanbul, 1976
- Tümerdem Murat., Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü ve Sonuçları, Seçkin, Ankara, 2018
- Yavuz Cevdet/Acar Faruk/Özen Burak, Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler) 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Güncellenmiş ve Yenilenmiş, 16. Baskı, Beta, İstanbul, 2019
- Yıldız Mustafa Göktürk, Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020

Yılmaz Ejder, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na Göre Rehinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları”, Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Yetkin, Ankara, 2018
Yurtman Hazalcan, 6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Temerrüt Sonrası Haklar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021
Zevkliler Aydın/Gökyayla Emre K., Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 20. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı ERKEK, Halit Murat
Uyruğu Türkiye Cumhuriyeti

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Ticaret Hukuku Bilim Dalı	2024
Lisans	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2006
Lise	Mehmet Emin Resulzade Anadolu Lisesi	2001

İş Deneyimi

Yer	Yıl
Türkiye İş Bankası A.Ş. Ünal Hukuk Bürosu (Ankara)	2011-Hâlen 2009-2011

Yabancı Dil

İngilizce İyi

